

מכירה Auction 42

פריטים נדירים ומיוחדים

Rare and Important Items

כתיבה

שי מנדלוביץ'
שירה פרידמן
מרים קורנפלד
אלי שטרן

צילום

יגאל פרדו

עיצוב

אתי נפתלי

אדמיניסטרציה

משה בירנבאום
אסתר שטראוס

לוחות והדפסה

מפעלי דפוס כתר, ירושלים

אוקטובר 2014

Writing

Shira Friedman
Miriam Kornfeld
Shay Mendelovich
Eli Stern

Photography

Yigal Pardo

Design

Ettie Naftaly

Administration

Moshe Birnbaum, Esther Strauss

Prepress and Print

Keterpress Enterprises, Jerusalem

October 2014

נציגות קדם בארה"ב - אוריאל סידור | Kedem representative in the USA - Uriel Cidor
טלפון: 917-324-6268 | דוא"ל: uriel@kedemltd.com

Front cover: פריט 55: כריכה קדמית:

Back cover: פריט 14: כריכה אחורית:

Page no. 1: פריט 68: עמ'

מכירה 42 Auction

יום שלישי, ג' כסלו תשע"ה, 25 בנובמבר 2014, 19:00

Tuesday, 25.11.2014 at 19:00

התצוגה תתקיים במשרדנו, בניין "היכל שלמה", רחוב המלך ג'ורג' 58, ירושלים

The preview will be held at our offices: Hechal Shlomo building, 58 King George St. Jerusalem

המכירה תתקיים במלון "לאונרדו פלאזה", רחוב המלך ג'ורג' 47, ירושלים (מול משרדנו)

The Auction will be held at Leonardo Plaza Hotel,
located at 47 King George St. (opposite our offices)

Auction Preview on			ימי תצוגה		
Thursday	20.11.14	12:00 - 20:00	12:00 - 20:00	כ"ז חשון	20.11.14 יום ה'
Sunday	23.11.14	12:00 - 20:00	12:00 - 20:00	א' כסלו	23.11.14 יום א'
Monday	24.11.14	12:00 - 20:00	12:00 - 20:00	ב' כסלו	24.11.14 יום ב'
Tuesday	25.11.14	12:00 - 18:00	12:00 - 18:00	ג' כסלו	25.11.14 יום ג'

תצוגה מיוחדת תתקיים לכבוד באי כנס אוצרי היודאיקה הבינלאומי של הספרייה הלאומית. לתיאום ניתן ליצור קשר עם משרדנו

A special preview will be held for the guests of the 2nd International Conference of Judaica-Collection Curators at the National Library of Israel. Please contact our offices to schedule a meeting

טלפון בזמן התצוגה   972-77-5140223   Phone during preview

For online bidding (pre-registration is required)	ניתן להשתתף במכירה בזמן-אמת באמצעות האינטרנט (בהרשמה מראש) באתרים
www.invaluable.com	www.liveauctioneers.com

ובאתר האינטרנט של קדם - www.kedem-auctions.com - ללא עמלה נוספת
And on our website - www.kedem-auctions.com - without extra fee

---

קדם Kedem

שלום לכל ידידיו,

אנחנו גאים להציג בפניכם את קטלוג מכירת הדגל שלנו לשנת 2014.

קטלוג זה שונה מהקטלוג הרגיל בכך שהוא מכיל פריטים מכל התחומים בהם אנו עוסקים: ספרי קודש וכתבי יד רבניים, פריטי "ישראליאנה", תרבות יהודית וישראלית, חפצי יודאיקה, נומיסמטיקה ואמנות. מעתה ואילך, אנו מקווים לקיים מכירת דגל פעם או פעמיים בשנה (כבר התחלנו באיסוף פריטים למכירת הדגל הבאה ונשמח לשמוע מהמעוניינים להפקיד פריטים למכירה זו).

במכירה זו יש לנו הכבוד והזכות להציג פריטים איכותיים וייחודיים מאוספים פרטיים חשובים ובהם כתב יד מאויר מהמאה ה-18 מאוסף תמר וטדי קולק, אוסף ספרי קודש חשוב מארה"ב, המיוצג באמצעות מספר ספרי חסידות מוקדמים וביניהם מהדורה ראשונה של הספר 'קדושת לוי' לרבי לוי יצחק מברדיצ'ב, אוסף גדול של ספרים וחבורות מביכורי הדפוס העברי בירושלים, ועוד. פריטים נוספים מאותם אוספים ומאוספים אחרים נמכרו וימכרו גם במכירות הרגילות שלנו.

בבכירת הפריטים לקטלוג זה הנחו אותנו מספר שיקולים, ובראשם נדירות הפריטים וייחודם. במכירות הדגל הבאות ובמכירה זו אנו מבקשים להציג תעודות, ספרים, מסמכים וחפצים בעלי חשיבות היסטורית, מוזיאלית או ביבליוגרפית ופריטים בעלי "ערך מוסף". לפיכך, בקטלוג שלפניכם משמשים בערבוביה כתבי-יד עתיקים מהמאות ה-16 וה-17 לצד ספרים ומסמכים מהמחצית השנייה של המאה ה-20, חפצי-קודש ופריטים רבניים מובהקים לצד פריטים ארצישראליים, מסמכים בכתב שומרוני, בעברית, בידיש, בגרמנית, לדינו, אנגלית ובערבית, שלכולם מכה משותף אחד – היותם יקרי-ערך ויקרי-מציאות.

מאז המכירה הפומבית הראשונה שלנו בשנת 2008, עברו תחת ידנו עשרות אלפי פריטי יודאיקה וישראליאנה – פריטי נייר, חפצים ויצירות אמנות – אשר זכו למחקר ולתיעוד שיטתיים והונגשו לידיהם האמונות של אספנים, מכוני-מחקר, אוניברסיטאות וספריות בארץ וברחבי העולם. רבים מפריטים אלה זכו זה מכבר לתהודה בתקשורת, באקדמיה ובספרות: כתבי-יד ומכתבים הודפסו וראו אור כספרים, ארכיונים שלמים קוטלגו והפכו זמינים לציבור הרחב, פריטים גרפיים היו מסד לתערוכות ולספרים וארכיון המכירות של "קדם" הפך אבן שואבת לחוקרים מתחומים שונים, הנעזרים בו באופן קבוע בחיפוש תמונות ומידע הקשורים להיסטוריה ולתרבות של עם ישראל וארץ ישראל.

אנו מקווים שבקריאת הקטלוג תהיו שותפים להנאה שהייתה לנו מהכנתו, גילוי הפריטים והמחקר אודותם. וכתמיד, אתם מוזמנים לפנות אלינו עם שאלות על הפריטים, לבוא לבקר בתצוגה וכמובן להשתתף במכירה.

בבואכם לירושלים נשמח מאוד לביקורכם במשרדנו. ניתן לתאם פגישה עם כל אחד מהצוות באמצעות המשרד או בדוא"ל.

בברכה,

אבישי, מרון וכל צוות "קדם"

Dear Kedem friends and colleagues,

We are proud to present to you the catalog of our upcoming High-End Auction.

This catalog is different from our other catalogs in that it covers the entire scope of the different fields in which we specialize: 'Sifrey Kodesh' and Rabbinical Manuscripts, Israeliana, Jewish and Israeli Culture and History, Judaica Artifacts and Objects, Numismatics and Fine Art. Moving forward, we hope to conduct a High-End Auction once or twice a year (and on this note, we have already begun collecting items for our next High-End Auction and we would be happy to hear from you if you are interested in consigning items for the sale).

In this auction we are honored and privileged to be offering an unprecedented selection of rare and unique items from important private collections, including an 18th century illustrated manuscript from the collection of Tamar and Teddy Kollek, an important collection of 'sifrey kodesh' from the United States represented here by a number of early Hassidic books - including a first edition of "Kedushat Levi" by Rabbi Levi Yitzchak of Berdytchiv, a large collection of books and booklets from the very earliest days of Hebrew printing in Jerusalem, and more. Additional items from the same (and other) collections were and will be offered in our regular auctions.

The rarity, importance and uniqueness of the items on offer were a central consideration in the process of putting together this catalog. In this High-End Auction – and in our High-End Auctions to come – our goal is to present to you an unparalleled selection of books, documents, ephemera and objects of historical, museological or bibliographic significance. So it is that one might find in this catalog ancient manuscripts of the 16th and 17th centuries alongside books and documents from the 20th century, liturgical and rabbinical items together with Eretz Israel items, and documents in languages including Samaritan, Hebrew, Yiddish, German, Ladino, English and Arabic – all sharing the same common characteristic of being especially rare and valuable.

Ever since our first auction in 2008, we have offered our customers tens of thousands of Judaica and Israeliana items – books, ephemera, artifacts and works of art. Each of these items was systematically researched and catalogued, with access to our catalog descriptions freely available to private collectors, research institutes, universities and libraries, in Israel and around the world. Many of the items sold through our saleroom have generated public attention in the media, the academia and professional publications. Manuscripts and letters have been published as books, extensive archives have been catalogued and made available to the public, graphic items have laid the foundations for exhibitions and publications, and the Kedem Auctions catalog archive has become renowned among researchers from different fields and interests, who regularly use it in their search for pictures and information related to the history and culture of the Jewish People and the Land of Israel.

We hope that as you read this catalog you will share the pleasure we experienced in the course of its creation, discovering and learning about the items on offer and researching each one of them. And as always, we will be happy to answer your questions concerning the items herein and extend you a warm invitation to visit the preview exhibition – and of course to participate in the auction itself.

We will be happy to welcome you to our offices in Jerusalem. Any one of our staff will be glad to schedule an appointment to meet you, by contacting either our office switchboard or via email.

Thank you,

Avishai, Meron and the entire Kedem team

1

1. Miniature Siddur – Amsterdam, 1762 – Original Leather Binding with Silver Decorations

Seder Tefillot for the whole year according to Ashkenazi and Polish custom. Amsterdam, [1762]. Printed by Dr. Hertz Levi and his son-in-law Kashman.

Prayers for festivals, with Perakim (Pirkei Avot), the weekly portions, Shir HaYichud and zemirot, Sefirat Ha'Omer, etc.

Miniature format, with original leather binding, silver corners and clasp (without the hasp). Gilded edges (with adornments). Fabric bookmark.

The owner's initials and the Jewish year (in numbers) are impressed in gold on the binding. The inscriptions were impressed at two different times. The first: M.v.H. 5563 (1803) and the second: M.G. 5637 (1877). [Apparently, the second inscription was done for the first owner's son or grandson].

240 leaves. 7 cm (binding: 8 cm). Good-very good condition. Spotting. Minor wear. Clasp is missing the hasp.

Opening price: \$1,000

Estimate: \$3,000-4,000

1. סידור מיניאטורי – אמסטרדם, 1762 – כריכת עור מקורית עם עיטורי כסף

סדר תפילות מכל השנה, כמנהג אשכנז ופולין. אמסטרדם, [תקכ"ב 1762]. דפוס הירץ לוי רופא וחתנו קאשמן.

תפילות למועדי השנה, עם "פרקים" (פרקי אבות), פרשיות, שיר היחוד וזמירות, ספירת העומר ועוד.

פורמט מיניאטורי, עם כריכת עור מקורית, פינות ואבזם מכסף (ללא הסוגר). חיתוך שוליים מזהב (עם חריטת עיטורים על גביו). סימניית בד.

בכריכה הקדמית והאחורית הטבעות מזהבות עם ראשי תיבות שם הבעלים ופרט שנה עברי (במספרים). ההטבעות נעשו בשני מועדים שונים. ההטבעה הראשונה: M.v.H – 5563 (תקס"ג 1803). ההטבעה השנייה: M.G. – 5637 (תרל"ז 1877). [כנראה, ההטבעה השנייה נעשתה עבור בנו או נכדו של הבעלים הראשון].

רמ דף. 7 ס"מ (כריכה: 8 ס"מ). מצב טוב – טוב מאד. כתמים. בלאי קל. סוגר חסר באבזם.

פתיחה: \$1,000

הערכה: \$3,000-4,000

2a

2. Babylonian Talmud – Amsterdam, 1644-1648 – Five Volumes, Elaborate Original Bindings

Babylonian Talmud, with commentaries. Amsterdam edition, 1644-1648. Printed by Immanuel Benveniste.

Five volumes in very good condition, with the original elaborate bindings. Vellum-covered wooden bindings, with gilded impressed decorations. Original metal clasps. Gilded edges, with floral decorations. Three of the volumes have leather labels on their spines with the names of the tractates.

Five volumes, each containing several tractates (separate title pages for each tractate), as follows: 1. Berachot (1644) and Seder Zera'im (1646). 2. Shabbat (1645) and Eruvin (1646). 3. Pesachim, Hagiga, Betza and Mo'ed Katan (1645). 4. Sanhedrin, Avoda Zara (1645), Horayot and Eduyot (1647), Tractate Avot and Masechtot Ketanot. 5. Nida (1647) and Taharot (1647).

27 cm (binding: 29 cm). Good-very good condition. Spotting. Few tears. Wear and damages (mostly minor) to bindings. Volumes 1 and 4 are lacking one clasp. Damages to leather labels on the spines.

Opening price: \$4,000

Estimate: \$6,000-8,000

2. תלמוד בבלי – אמסטרדם, ת"ד-ת"ח – חמשה כרכים, כריכות מקוריות מפוארות

תלמוד בבלי, עם המפרשים. מהדורת אמסטרדם, ת"ד-ת"ח (1644-1648) דפוס עמנואל בנבנישטי.

חמשה כרכים במצב טוב מאד, עם כריכות מפוארות מקוריות. כריכת עץ מחופה בקלף, עם הטבעות עיטורים מזהבים. אבזמי מתכת מקוריים. חיתוך שוליים מזהב, עם חריטת עיטורים פרחוניים על גביו. בשלושה מן הכרכים תוויות עור על השדרה עם שמות המסכתות.

חמשה כרכים, בכל כרך מספר מסכתות (שער נפרד לכל מסכת), לפי הפירוט הבא: 1. ברכות (ת"ד) וסדר זרעים (ת"ו). 2. שבת (ת"ה) ועירובין (ת"ו). 3. פסחים, חגיגה, ביצה ומועד קטן (ת"ה). 4. סנהדרין, עבודה זרה (ת"ה), הוריות ועדיות (ת"ז), מסכת אבות ומסכתות קטנות. 5. נדה (ת"ז) וטהרות (ת"ז).

27 ס"מ (כריכה: 29 ס"מ). מצב טוב – טוב מאד. כתמים. קרעים בודדים. בלאי ופגמים (רובם קלים) בכריכות. בכרכים 1 ו-4 חסר אבזם אחד. פגמים בתוויות העור על השדרות.

פתיחה: \$4,000

הערכה: \$6,000-8,000

2b

3. תלמוד בבלי – מסכת מועד קטן – דפוס גרשם שונצינו – פיזור, רע"ה

תלמוד בבלי, מסכת מועד קטן. [פיזור (איטליה), רע"ה 1515]. דפוס גרשם בן משה שונצינו.

עותק חסר. מספר הגהות בכתיבה ספרדית.

נמצאים הדפים הבאים: קונטרס א: דפים ב-ו (חסר שער), קונטרס ב: א-ה (חסר דף ו). קונטרס ד: ו דף. קונטרס ו: ב-ז (סוף). חסרים: קונטרסים ג, ה. סה"כ 22 דף.

32 ס"מ. מצב ביוני. כתמים, קרעים, עם פגיעה בטקסט במספר מקומות. שיקומים מקצועיים של קרעים ופגיעות בשולי הדפים. כריכה חדשה.

משפחת שונצינו, משפחה יהודית שבניה היו מראשוני המדפיסים העבריים, נקראה על שם העיר שונצינו (סונצינו) שבצפון איטליה, בה התיישבו בני המשפחה והקימו את בית דפוסם הראשון. בני שונצינו היו הראשונים שהחלו להעלות את מסכתות התלמוד הבבלי על מזבח הדפוס (במקביל להם נדפסו מספר מסכתות בספרד). המסכת הראשונה, מסכת ברכות, נדפסה בשנת רמ"ד (שנת גמר"א). בשל קשיים וצרות שהתגרשו עליהם, נאלצו בני שונצינו לנדוד יחד עם כלי הדפוס, והתגוררו בערים שונות ברחבי איטליה, כשבכל אחת מהן המשיכו במלאכתם והדפיסו ספרים עבריים חשובים. אחת התחנות היתה העיר פיזור (פזארו) שבצפון מזרח איטליה, בה שהה גרשם בן משה שונצינו מספר שנים והדפיס כמה ממסכתות התלמוד. הדפסה זו, המכונה כיום "דפוס פיזור", היתה לאבן היסוד בתולדות הדפסת התלמוד הבבלי. גם דניאל בומברג, המדפיס הוונציאני הנודע, השתמש במסכתות שנדפסו בפיזור כבסיס למהדורתו המפורסמת. במהדורה זו נקבעו לראשונה "התוספות" כחלק אינטגרלי מדף הגמרא לצד פירוש רש"י (להבדיל מדפוסים ספרד שבהם נדפס רק פירוש רש"י בצד הגמרא). גם סוג "התוספות" שצורפו לכל מסכת נקבע אז לדורות (ברובם תוספות רבי אליעזר מטוך). לעומת זאת, "צורת הדף" (ומספור הדפים) בדפוס זה שונה מהמקובל בימינו, שכן זו נקבעה רק במהדורת בומברג שנדפסה אחריה. גרשם שונצינו החל להדפיס בפיזור בשנת רס"ט, ובסך הכל הדפיס כעשרים ושלוש מסכתות, אך לא השלים את התלמוד הבבלי כולו.

פתיחה: \$3,500

הערכה: \$6,000-8,000

print, was a cornerstone in the history of the printing of the Babylonian Talmud. Daniel Bomberg, the renowned Venetian printer, used the tractates printed in Pesaro as the basis for his famous edition of the Talmud. This edition was the first to incorporate the Tosfot as an integral part of the Talmud Daf (Leaf) next to Rashi's commentary (as opposed to the Spanish printings which printed only Rashi's commentary beside the text of the Talmud). In addition, this edition determined for generations the type of Tosfot attached to each tractate (usually, Tosfot Rabbi Eliezer of Touques). On the other hand, the "tzurat hadaf" (The layout of the Talmud page) and pagination of this printing differs from the format used today. Today's "tzurat hadaf" was set in the Bomberg edition which was printed later. Gershom Soncino began to print in Pesaro in 1509, and printed a total of 23 tractates but did not complete the printing of the whole Talmud.

Opening price: \$3,500

Estimate: \$6,000-8,000

3

3. Babylonian Talmud – Tractate Moed Katan – Printed by Gershom Soncino – Pesaro, 1515

Babylonian Talmud, Tractate Moed Katan. [Pesaro (Italy), 1515]. Printed by Gershom ben Moshe Soncino. Incomplete copy. Several glosses in Oriental writing. The following leaves exist: Folio A: Leaves 2-6 (title page missing), folio B: 1-5 (leaf 6 missing), folio D: 6 leaves, folio F: 2-7 (end). Missing: Folios C and E. Total of 22 leaves.

32 cm. Fair condition. Spotting; tears, with damage to text in several places. Professionally restored tears and damages on leaf edges. New binding.

The Soncino family is known as one of the founders of the Hebrew print in Italy, deriving its name from the town of Soncino in Northern Italy where the family settled and established a printing house. Members of the Soncino family were the first to begin printing the Babylonian Talmud (simultaneously, several tractates were printed in Spain). The first tractate, Berachot, was printed in 1484. Due to the difficulties and troubles that befell them, they were forced to leave their city and traversed various cities throughout Italy. Wherever they dwelled, they continued their work and printed important Hebrew books. One of their stops was in the city of Pesaro in Northeast Italy where Gershom ben Moshe Soncino resided for several years and printed a few tractates of the Talmud. This printing, today called the Pesaro

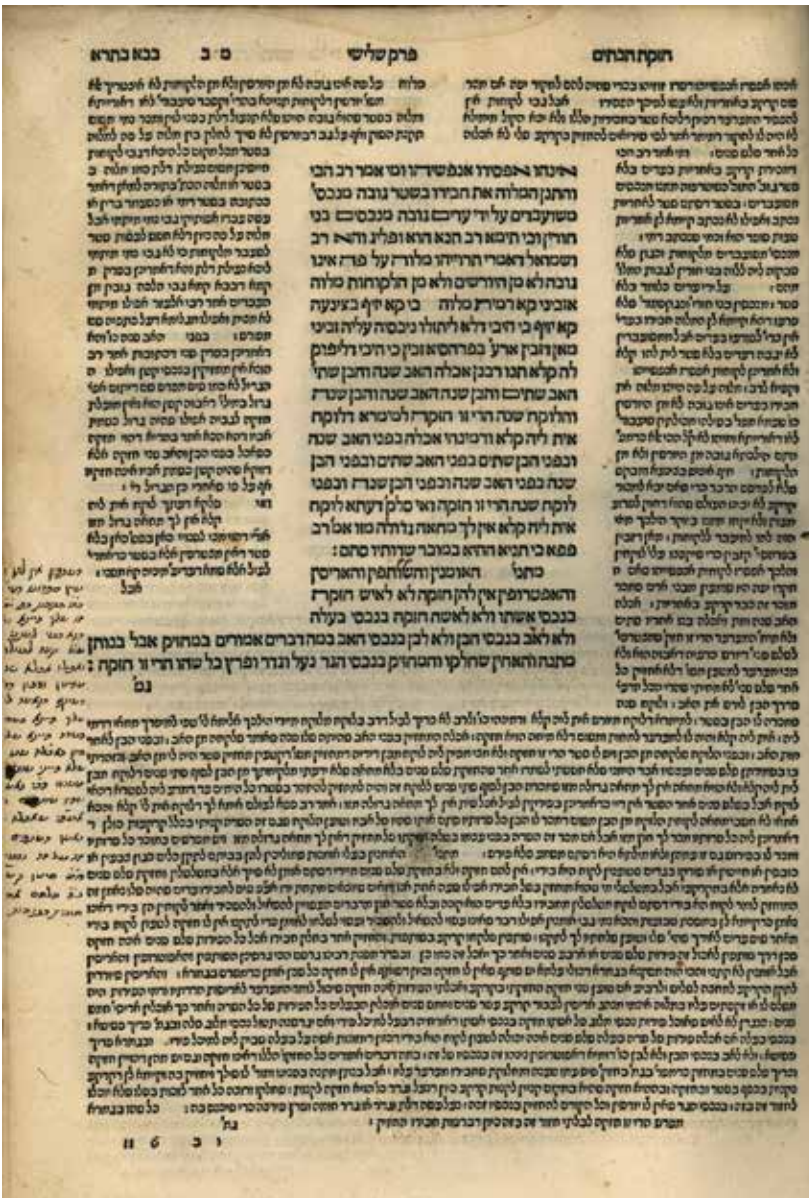
4. תלמוד בבלי – מסכת בבא בתרא,
– ונציה, רפ"א – דפוס דניאל בומברג,
מהדורה ראשונה

תלמוד בבלי, מסכת בבא בתרא. [ונציה,
רפ"א 1521]. דפוס דניאל בומברג,
מהדורה ראשונה.

כרך מתוך מהדורת התלמוד הראשונה
של המדפיס הנועד דניאל בומברג בוניציה.
במהדורה זו נדפס לראשונה התלמוד
הבבלי בשלמותו. מהדורה נודעת זו
("דפוס ונציה") היתה למהדורת האם
של כל מהדורות הש"ס שבאו אחריה. בה
נקבע לדורות נוסח הגמרא, וכן "צורת
הדף" עם מספור הדפים שנוהג עד ימינו.
ג-ריז דף (הדף האחרון שומן בטעות
'תרס'). חסר דף השער ודף ב. 33.5
ס"מ. מצב כללי טוב. בדפים ג-ו כתמים
ותיקונים עם נייר לחיזוק השוליים, ללא
פגיעה בטקסט. דף אחרון מנותק עם
תיקוני נייר ללא פגיעה בטקסט וקרע
לאורך הפינה הפנימית, משוקם עם
פגיעה בטקסט. מעט פגעי עש בשוליים
הפנימיים. מלבד זאת הספר נקי. מעט
הגהות בכתובה מזרחית עתיקה (ציוני
מקורות ותיקונים). חותמות רבות:
"הפטח באל עליון יוסף בן ששון". כריכה
מאוחרת עם שדרת קלף. תו-ספר של
לזרס גולדשמידט, חוקר היהדות הידוע.

בתיחה: \$8,000

הערכה: \$12,000-15,000

4

4. Babylonian Talmud – Tractate Bava Batra – Venice, 1521 – Daniel Bomberg - First Edition

Babylonian Talmud, Tractate Bava Batra. [Venice, 1521].
Printed by Daniel Bomberg. First edition.

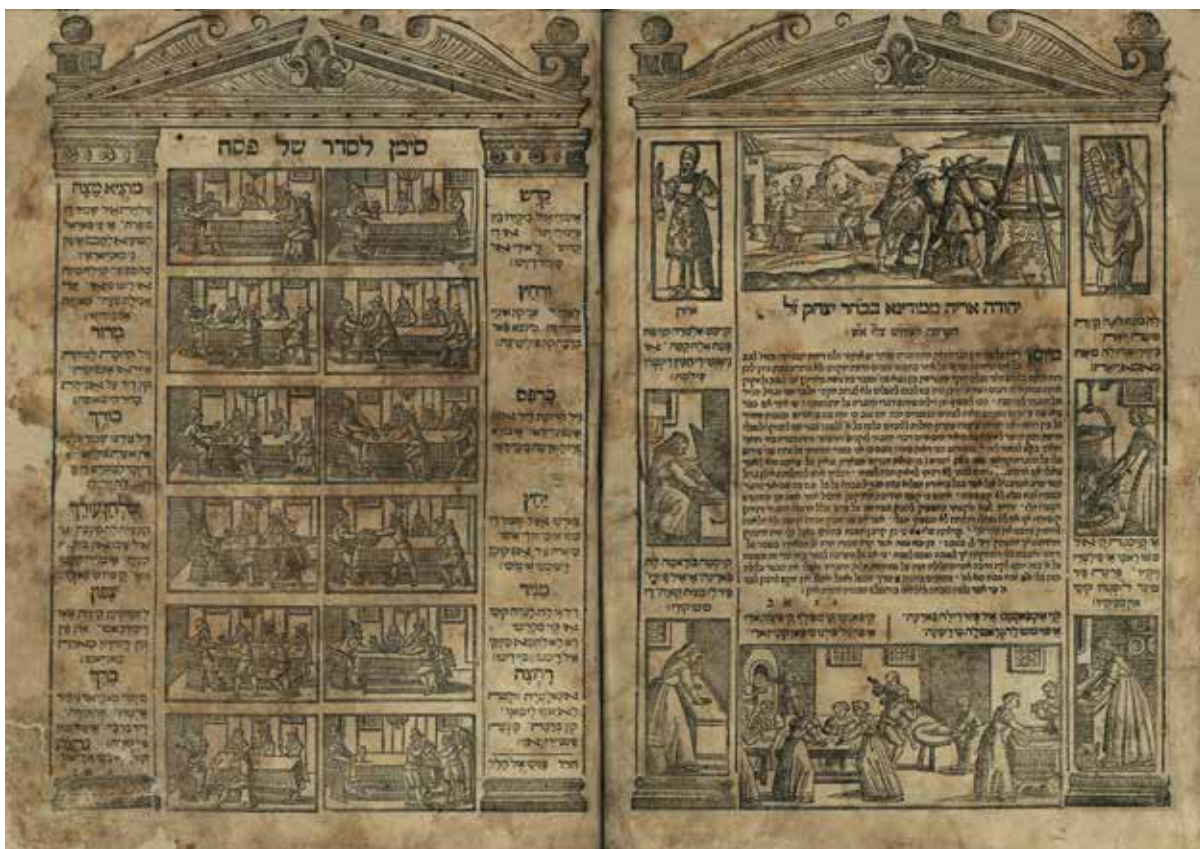
A volume from the first edition of the Talmud printed
by the renowned printer Daniel Bomberg in Venice.
Bomberg's edition was the first printed edition of the
complete Babylonian Talmud. This well-known edition
became a common basis for all subsequent editions of
the Talmud. It introduced the "tzurat hadaf" (the layout
of the page), and the pagination still in use today.

3-217 leaves (the last leaf is mistakenly marked 609).
Lacking title page and Leaf 2. 33.5 cm. Generally good
condition. Leaves 3-6 have a few stains and restorations for
reinforcement at the edges, without damage to text. The last

leaf is detached, has restorations without damage to text and
a lengthwise tear in the inner corner, restored with damage
to text. Few worm damages on the inner edges. Apart from
that, the book is clean. Few glosses in ancient Oriental writing
(notes of sources and corrections). Many stamps. Later
binding with vellum spine. Ex-libris of Lazarus Goldschmidt,
the known Judaic studies scholar.

Opening price: \$8,000

Estimate: \$12,000-15,000

5a

5. Passover Haggadah, with Italian Translation and Illustrations – Venice, 1629

Passover Haggadah, "In the sacred tongue, translated into Italian, with several illustrations of all the wonders performed for our forefathers...". Venice 1629. Printed by Pietro, Alvise & Lorenzo Brag.

Haggadah, arranged according to the Roman custom. With Tzli Esh commentary by Rabbi Yehuda Aryeh of Modena [abridgement of Zevach Pesach by the Abarbanel], and an Italian translation [in Hebrew letters]. Each page is framed in an architectural arch. The Italian translation is printed on the side columns and the bottom of the pages. The Haggadah contains many woodcut illustrations and initials. The poem "Elmachtiger Gott" in Yiddish appears on the last page. Haggadot in Ladino and in Yiddish were published simultaneously. This haggadah was the basis of several subsequent editions, which were printed in the same format.

[26] leaves. 33 cm. Fair condition. Spotting. Damages and professionally restored tears (with damage to text in several places). New handsome leather binding.

Ya'ari 41; Otzar HaHaggadot 55.

Opening price: \$10,000

Estimate: \$12,000-15,000

5. הגדה של פסח, עם תרגום "בלשון איטליאנו" וציורים – ונציה, שפ"ט

הגדה של פסח, "בלשון הקדש ובתורנו בלשון איטליאנו, עם כמה צורות על כל האותות והמופתים אשר נעשו לאבותינו...". ונציה, שפ"ט [1629]. דפוס יוואני קאליוני, Pietro, Alvise & Lorenzo Brag.

הגדה כמנהג בני רומא. עם פירוש "צלי אש" מאת רבי יהודה אריה ממודינה [קיצור "רבח פסח" לאברבנאל], ותרגום לאיטלקית [באותיות עבריות]. כל העמודים מעוטרים במסגרת שער מאוירת. התרגום לאיטלקית נדפס בעמודי ה"שער" ובתחתית העמודים. איורים רבים ותיבות פתיחה מאוירות בחיתוכי עץ. בעמוד האחרון מופיע השיר "אלמעכטיגר גוט" באשכנזית-יהודית [יידיש].

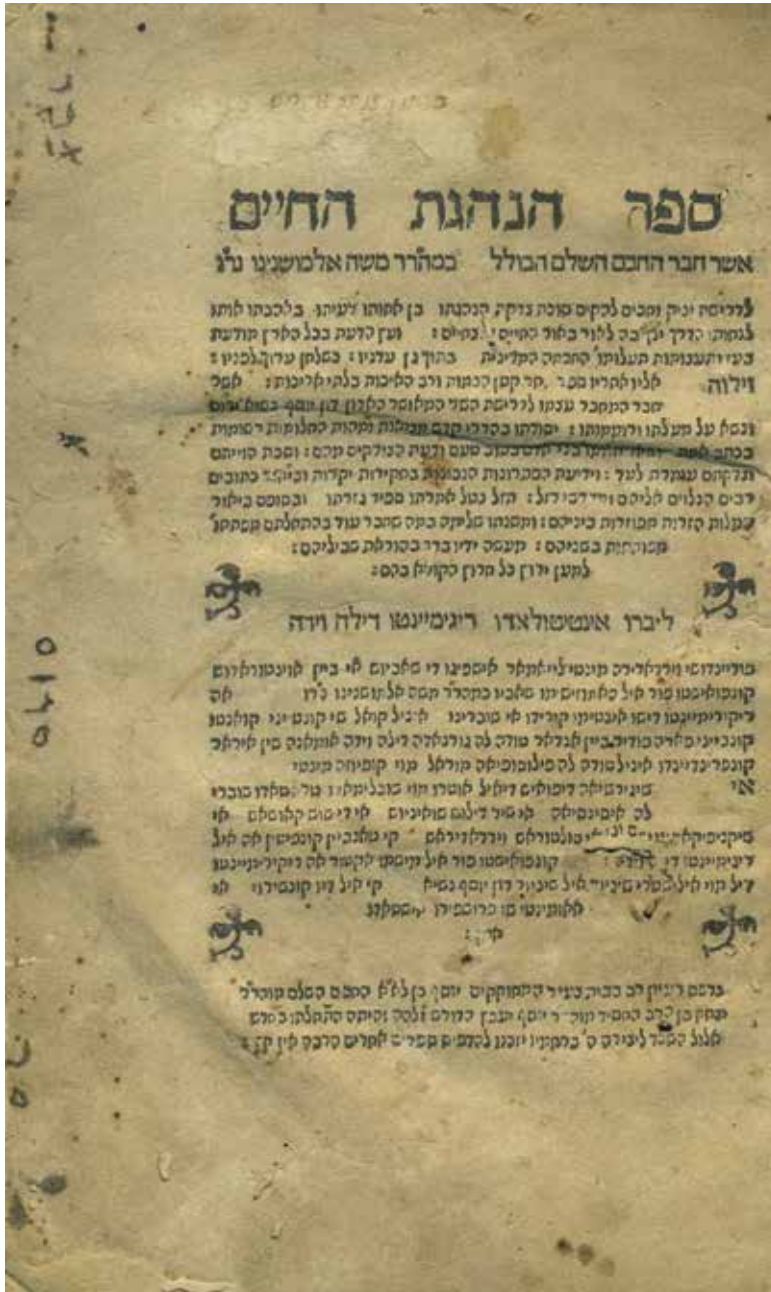
במקביל יצאה הגדה "בלשון ספרדים" [לאדינו], ו"בלשון אשכנזים" [יידיש]. הגדה זו שימשה יסוד לכמה הוצאות שנדפסו כמתכונתה. [26] דף. 33 ס"מ. מצב ביווני. כתמים. פגיעות וקרעים משוקמים באופן מקצועי (עם פגיעה בטקסט במספר מקומות). כריכת עור חדשה ונאה.

יערי 41; אוצר ההגדות 55.

פתיחה: \$10,000

הערכה: \$12,000-15,000

6

בהקדמתו, את הספר שלפנינו כתב לבקשת בן אחותו, שהפציר בו לכתוב את דבריו "בלשון לועזי", על אף שהדבר היה קשה בעיניו מחמת אהבתו את לשון הקודש. כפי הנראה, זוהי גם הפעם הראשונה שנתחבר מילון עברי לשפת הלאדינו, כפי שעשה המחבר בסוף ספרו "למען ירוץ הקורא בו".

קסב, [1] דף (כפי הנראה, חסרים 3 דף בחלק "ביאור המלות הזרות"). 21 ס"מ. שוליים רחבים. מצב ביוני-טוב. כתמים. קרע בדף השער (עם פגיעה בטקסט). פגעי עש ורטיבות. כריכה עם שדרת עור, בלויה.

פתיחה: \$3,500
הערכה: \$4,000-6,000

6. ספר הנהגת החיים – הספר הראשון שנדפס בלאדינו – שאלוניקי, שכ"ד

ספר הנהגת החיים – ליברו אינטיטולאדו ריגימיניטו דילה וירה. חיבור מוסרי בשפת הלאדינו, "אשר חבר החכם השלם הכולל כמהר"ר משה אלמושנינו נר"ו", עם חבור על פשר החלומות "אשר חבר המחבר עצמו לדרישת השר המאושר האדון דון יוסף נשיא...". [שאלוניקי], אלול שכ"ד [1564].

דפוס יצחק בן יוסף יעב"ץ. מהדורה יחידה. ככל הנראה, לפנינו החיבור המקורי הראשון שנדפס בשפת הלאדינו – שפתם של יהודי ספרד, שנפוצה לאחר הגירוש בקהילות יוצאי ספרד בארצות המזרח.

מוסר ואגדה, עצות וחכמת חיים. הספר נכתב כולו בשפת הלאדינו, עם הקדמה ומפתחות מפורטים בעברית. מחולק לשלושה חלקים, כפי שכותב המחבר בהקדמתו. החלק הראשון: "ההנהגה הנאותה... באכילה ובשתיה, בשינה... בשכיבה ובקימה, בהליכה ובישיבה, בדבור ובשתיקה...". החלק השני על עשר המדות המוסריות (של אריסטו): "הגבורה וההסתפקות והנדיבות ומעלת השוע... גדולת הלב ומעלת אהבת הכבוד והסבלנות, ומעלת המשמח בדבורו, ומעלת השמח בהתחברות ומעלת האמת". החלק השלישי דן על "הצדק ומעלת האהבה... החכמה והשכל, והתבונה והמלאכה".

הקדמה ומפתחות גם בעברית. ראשי הפרקים והעניינים נרשמו בצדי העמודים בעברית. בסוף הספר נדפס "ביאור המלות הזרות" – מילון לאדינו-עברית. לאדינו (ספניולית) היא שפתם הייחודית של מגורשי ספרד בארצות פזוריהם. השפה התגבשה מתוך ניבים שונים של השפה הספרדית שהיו שגורים בפי יהודי ספרד קודם הגירוש, ועל כן שימרה בתוכה מילים, ביטויים ותחבירים שנעלמו מן השפה הספרדית של ימינו. חלק נכבד ממגורשי ספרד התיישב בגבולות האימפריה העות'מנית, אך במשך מאות שנים המשיכו לשמור על שפת המוצא שלהם ולא אמצו את השפה המקומית. במשך הדורות השתלבו בשפת הלאדינו מילים ומונחים מן השפה העברית ומאוצר המילים של שפות רבות של

המדינות בהן התגוררו מגורשי ספרד, כגון טורקית, ערבית, יוונית, בולגרית ועוד. בלאדינו נעשה שימוש בשפת היום יום, ואף בתפילה ובלימוד התורה. ספרי קודש רבים תורגמו ללאדינו, ואף יצירות מקוריות נכתבו בשפה זו. המפורסמת שבהן היא סדרת הספרים "ילקוט מעם לועז", שנכתבה על ידי רבי יעקב כולי ותלמידיו. כיום דוברי הלאדינו מתמעטים והולכים, ונעשים מאמצים רבים לשימור שפה זו.

רבי משה אלמושנינו (רע"ו בקירוב-ש"ם, אוצר הרבנים 14420). רב גאון ומופלא, מחכמי שאלוניקי במאה ה-16. פוסק, דרשן ופילוסוף, למד גם מדע ורפואה ושלט במספר שפות. בעל "תורת משה", "תפילה למשה" ו"ידי משה". כן חבר פירוש על פירושו של אבן עזרא ועל רש"י, כתב חידושים, שיטות בש"ס, ועוד. כפי שכתב

6. Hanhagat HaChaim – The First Book Printed in Ladino – Thessaloniki, 1564

Hanhagat HaChaim – Libro intitulado **rigimeinto dila vira**. A composition in Ladino, "composed by the perfect Torah scholar Rabbi Moshe Almosnino", with a composition on the interpretation of dreams "written by the author himself upon the request of Minister Don Yosef Nasi..." [Thessaloniki], Elul 1564. Printed by Yitzchak ben Yosef Ya'avetz.

Apparently, this is the first original composition printed in the Ladino language spoken by Spanish Jews after the expulsion, prevalent throughout the Spanish emigrant communities in Oriental countries.

Ethics, aggada and advice. The book is written entirely in Ladino with an introduction and detailed index in Hebrew. Divided into three parts, as the author writes in his introduction. The first part: "The proper conduct... for eating and drinking, sleeping...laying down to sleep and awakening, walking and sitting, talking and keeping quiet...". The second part is about the ten categories of Aristotle: "Strength and satisfaction, generosity and wealth...largeness of heart and the quality of love of honor and patience, the quality of making others happy using one's speech, and the quality of being content and the quality of truth". The third part discusses the "justice and quality of love... wisdom and sense, understanding and work".

Introduction and index in Hebrew. The Outline and table of contents are listed in Hebrew on the page margins. Printed at the end of the book is a Ladino-Hebrew glossary.

Ladino (Española) is the unique language spoken by exiled Spanish Jews in the countries of their dispersion. The language evolved from various dialects of Spanish which were spoken by Spanish Jews before the expulsion and that preserved words, expressions and structures that don't exist in spoken Spanish today. A large sector of the Jews expelled from Spain settled within the Ottoman Empire but for hundreds of years they continued preserving their original language and did not adopt the local tongue. For many generations, Hebrew words and phrases as well as words originating in the many languages of the countries in which the

Spanish Jews dwelled such as Arabic, Turkish, Greek and Bulgarian, were incorporated into the Ladino language. The Ladino dialect was used for daily conversation as well as for prayer and Torah study. Much Torah literature was translated into Ladino and original compositions were written in this language. The most famous among them is the Yalkut Me'Am Loez series written by Rabbi Ya'akov Kuli and his disciples. Today, Ladino speakers are dwindling and many efforts are being expended to preserve this language.

Rabbi Moshe Almosnino (c. 1516-1580, Otzar HaRabbanim 14420) was an extraordinary Torah genius, one of the leading Thessaloniki rabbis of the 16th century and Rabbi of Thessaloniki. Halachic authority, speaker and philosopher who was well versed in science, medicine and several languages. Authored "Torat Moshe", "Tefilla L'Moshe" and "Yede Moshe". He also wrote a commentary on the Ibn Ezra and Rashi commentaries, and novellae, Talmud methodologies, etc. As mentioned in the introduction, Rabbi Moshe Almosnino wrote this book to fulfill the request of his niece who beseeched him to write his teachings in "a foreign language" although this was difficult for him due to his great love of Lashon HaKodesh. Apparently, this is the first time a Hebrew-Ladino glossary, such as the glossary the author added to the end of the book was composed.

162, [1] leaves (apparently, 3 of the glossary leaves are missing). 21 cm. Wide margins. Spotting. Tear on the title page (with damage to text). Worm damages and moisture stains. Binding with leather spine, worn.

Opening price: \$3,500

Estimate: \$4,000-6,000

7a

7. ספר שחיטות ובדיקות - מנטובה, שי"ו - עותק שלם בהדפסה על קלף

החיבורים 'שחיטות' ו'בדיקות' לרבי יעקב בן יהודה ווייל, תלמיד המהר"ל ומגדולי הפוסקים באשכנז, נדפסו כחלק מספר שו"ת מהר"י ווייל בונציה ש"ט, ולאחר מכן הופיעו כחיבור בפני עצמו ביותר ממאה מהדורות בדפוסים שונים. במהדורות השונות נוספו במשך הזמן הגהות, הערות ופירושים מגדולי הדורות, כגון הרמ"א, המהרש"ל ועוד. ספר זה הפך לספר יסוד בפסיקת ההלכה בדיני שחיטה וטריפות, והרמ"א הכלילו בפירושו לטור וב"מפה" על השולחן ערוך.

במאה ה-14 התפשט באירופה השימוש בנייר, ואט אט כבש את מקומו של הקלף כמצע הכתיבה העיקרי. תהליך זה תרם תרומה משמעותית להמצאת הדפוס, שנוקק לחומר זול לשם שכפול המוני של ספרים. הספרים העבריים נדפסו בדרך כלל על נייר, אך היו מקרים שבהם הכינו המדפיסים עותק מיוחד, או מספר קטן של עותקים, שהודפסו על קלף במקום על נייר. על פי רוב, בשל מחירו היקר של הקלף, נעשתה ההדפסה בהזמנה אישית עבור אנשים אמידים, עקב כך ספרים מודפסים על קלף הנם נדירים ביותר. לפנינו עותק שלם של ספר 'שחיטות ובדיקות' שנדפס על קלף. 4 קונטרסים של 4 דף. [16] דף. 15.5 ס"מ. מצב טוב-בינוני. כתמים ובלאי. קרעים בדף השער הראשון. דפים מנותקים. ללא כריכה. ידוע על עותק יחיד נוסף על קלף שנמצא בספריה הבריטית.

פתיחה: \$35,000

הערכה: \$50,000-80,000

ספר "שחיטות" מאת רבי יעקב ווייל, "עם ההגהות, ונדפסו בשם כמ"ר אברהם בר פרץ הכהן", וספר "בדיקות" מאת רבי יעקב ווייל, עם ההגהות ועם "דיני ניקור הבשר לרבינו שלמה [רש"י] צ"ל". מנטובה, ר"ח אייר שי"ו [1556]. דפוס יעקב כהן מגאזול, בבית ווינטורין רופינילו.

עותק שלם שנדפס על קלף.

שער עם מסגרת מאוירת בחיתוכי עץ, שבראשה סמל כהונה (ידים). שער נפרד לספר "בדיקות". בתחילת כל חיבור, חיתוכי עץ מקושטים סביב תיבות הפתיחה. בדפים [5-6] איורים מודפסים של סכינים (להמחשת הפגמים שפוסלים את סכין השחיטה). קולופון בסוף ספר "שחיטות": "נשלמו ההגהות מהשחיטות... והוגהו ע"י הסופר כמ"ר מאיר יצ"ו ב"ר אפרים זצ"ל מפדובה בד' ימים לחדש אייר שנת וי"ש [שי"ו] תקוה לאחריתנו...", קולופון דומה בסוף ספר "בדיקות".

מעבר לשער רישומי בעלות וחתימות מסולסלות: "קניתי אותו לע"ק [לעבודת קונין] איש צעיר מקוה רחמי האל הזן, ישראל משה חזן" [הגאון רבי ישראל משה חזן, אב"ד רומא, קורפו ואלכסנדריה, מחבר "כרך של רומי", הגהות "איי הים" על תשובות הגאונים, ועוד]; "איסטי ליברו -- אליעזר ירוחם אלישר הי"ו והקב"ה יפקדהו בבנים ובני בנים אמנ" [אולי הוא רבי אליעזר ירוחם אלישר, דיין ומ"ץ בצפת, אביו של "הראשון לציון" רבי יעקב שאול אלישר]; "הגואל האחרון והוא הצעיר מכל בני העיר, מסעוד ביטון". (מעבר לשער השני, רישום [לא שלם] של "שו"ת").

7b

7. Sefer Shechitot U'Bedikot – Mantua, 1556 – A Complete Copy Printed on Vellum

Sefer Shechitot by Rabbi Ya'akov Weil, "with glosses, printed in the name of Rabbi Avraham bar Peretz HaCohen", and Sefer Bedikot, by Rabbi Ya'akov Weil, with glosses and "laws of 'nikur' of the meat according to Rashi". Mantua, Rosh Chodesh Iyar 1556. Printed by Ya'akov Cohen of Gazulou.

Complete copy printed on vellum.

The title page text is framed with a woodcut decoration, bearing the priestly symbol (hands). Separate title page for the book Bedikot. At the beginning of each book are woodcut adornments framing the opening words. Leaves 5-6 have printed illustrations of knives [to illustrate the flaws which invalidate a shechita knife]. Colophon at the end of the book Shechitot: "All the glosses of the Shechitot...proofread by the scribe Rabbi Meir ben Rabbi Efraim of Padua on the 4th of the month of Iyar 1556...". A similar colophon can be found at the end of the book Bedikot.

On the reverse side of the title page are ownership inscriptions and curly signatures: "I have bought it... Yisrael Moshe Chazan" [Rabbi Yisrael Moshe Chazan, Av Beit Din of Rome, Corfu and Alexandria, author of Krach Shel Rome, Iye HaYam glosses on the responsa of the Ge'onim, etc]; "Este libro --- Eliezer Yerucham Elyashar and G-d should give him children and grandchildren, Amen" [perhaps Rabbi Eliezer Yerucham Elyashar, dayan and rabbi in Safed, father of the Rishon L'Zion Rabbi Ya'akov Shaul Elyashar]. "Masod Bitton". (On the reverse side of the second title page is an inscription [incomplete] of Shiviti).

The books Shechitot and Bedikot by Rabbi Ya'akov ben

Yehuda Weil, a disciple of the Maharil and one of the leading Ashkenazi Torah authorities, were printed in Venice 1559 as part of the book of responsa by Mahari Weil and afterwards they were printed separately in more than 100 editions by various printers. Eventually, glosses, comments and commentaries by leading rabbis such as the Rama, the Maharshah and others were added to the various editions. This book has become a basic text for halachic rulings of laws of shechita and trefot and the Rama included it in his commentary to the Tur and in his Mapa on the Shulchan Aruch.

During the 14th century, the use of paper spread throughout Europe and slowly replaced vellum. This development made a great contribution to the invention of the printing press which needed an inexpensive material for copying multitudes of books. Hebrew books were usually printed on paper but sometimes, printers prepared a special copy or a small amount of copies which were printed on vellum instead of paper. Due to the high price of vellum, the majority of such printings were ordered specially by affluent people and therefore they are very rare. This is a complete copy of the book Shechitot V'Bedikot printed on vellum.

4 signatures of 4 leaves. [16] leaves. 15.5 cm. Good-fair condition. Spotting and wear. Tears on first title page. Detached leaves. Without binding.

Only one other copy on vellum is known; kept in the collection of the British Library.

Opening price: \$35,000

Estimate: \$50,000-80,000

8a

הדפוס העברי בירושלים

סיפורו של הדפוס העברי בירושלים תופס חלק חשוב בדברי ימי של ירושלים, ובתולדות ההתיישבות וההתפתחות הרוחנית של העיר, ובמידה רבה הוא משקף את התפתחותה של ההתיישבות היהודית בארץ ישראל כולה במאה ה-19.

על אף העליה הגדולה לירושלים בראשית המאה ה-19, לא התפתחה בה עדיין תעשייה ממוכנת כבארצות אירופה ואמריקה. כלכלת העיר היתה דלה ועלובה, בתי התעשייה והמלאכה היו זעירים, תנאי החיים היו קשים והזכירו תקופות עתיקות, המים אוחסנו בבורות ותנאי התברואה היו ירודים. דרכי הגישה והתחבורה אל העיר היו משובשות והערימו קשיים רבים על העולים לירושלים. אף על פי כן, הדבר לא מנע מיהודים רבים מרחבי העולם לעלות אל העיר במסירות-נפש ולהתיישב בה.

תלמידי חכמים מופלגים ומלומדים רבים התגוררו בירושלים, חלקם מבני משפחות שישבו בעיר ברציפות עוד מתקופת מהר"י בירב והמהרל"ב (המאה ה-16). חיבורים תורניים רבים התחברו בין כתלי בתי מדרשותיה של ירושלים, אך במשך שנים רבות לא הבשילו התנאים להקמת בית דפוס בארץ ישראל (תקופה קצרה ניסו מדפיסים מטורקיה, להקים בית-דפוס בצפת בשנות הש"ל-ש"מ, אך לא נדפסו בו כי אם ספרים בודדים ממש). מסיבה זו, לצורך

הדפסת ספריהם נאלצו חכמי ירושלים להפליג אל ערי איטליה, בה פעלו בתי הדפוס המשובחים בונציה ובליוורנו, או לבתי הדפוס בערי טורקיה: קושטא, שאלוניקי ואזמיר, שהיו פחות איכותיים. לעתים התארכה שהותם של החכמים בגלות לצורך ההדפסה למשך שנים רבות. כך למשל, הגאון חיד"א, שהיה מחבר פורה, נאלץ לעזוב את ארץ ישראל ולהתגורר בליוורנו, כדי שיוכל להדפיס את חיבוריו הרבים, ושם לבסוף נפטר.

עם התגברות העליה החסידית ועליית תלמידי הגר"א לארץ ישראל בשנות התק"ע-תק"פ, עלה לצפת המדפיס מברדיטשוב רבי ישראל ב"ק, והקים בה בית דפוס, שפעל כחמש שנים בין השנים תקצ"ב-תקצ"ז, עד אחרי ה"רעש" - רעידת האדמה בחודש טבת תקצ"ז שהחריבה את היישוב היהודי בצפת. תלאות רבות עברו על בית דפוסו, ביניהם התנפלויות שוד, רעידת האדמה ומלחמות. אך רבי ישראל ב"ק [תלמידם של גדולי החסידות] לא התייאש ועבר עם כלי הדפוס לירושלים, בה הקים מחדש את בית דפוסו. הקמת הדפוס בירושלים נעשתה בעיצומה של המלחמה המתגברת של הישוב היהודי המתחדש, עם ארגוני המסיון השונים, שהחלו לפעול באותן השנים בעיר. ייסוד הדפוס נתפס אז כחלק מאותה מלחמה, בעידודם של ראשי הקהילות הספרדיות והאשכנזיות בעיר (מסיבה

זו, בין הספרים הראשונים שראו אור היו גם ספרי ויכוח עם הנצרות). הספר הראשון שהדפיס רבי ישראל ב"ק בירושלים, היה הספר "עבודת הקודש" להגאון חיד"א, שנדפס בשנת תר"א (1841). בהקדמת הספר הוא מספר על כל תלאותיו בהקמת בית-דפוס בארץ ישראל. ספר זה הוא הספר העברי הראשון שנדפס מעולם בירושלים.

במשך כעשרים שנה היו רבי ישראל ב"ק ובנו רבי ניסן המדפיסים הבלעדיים בירושלים. העבודה התחילה במכבש דפוס פרימיטיבי, ורק כשנתיים לאחר תחילת ההדפסה שלח השר משה מונטיפיורי מכונת דפוס בעלת מכבש מתכת, ושם הדפוס הוסב מאז על שמו ושם רעייתו "משאת משה ויהודית". יש לציין שההדפסות של דפוס ב"ק בתקופה זו בירושלים נעשו ברובן על גבי נייר משובח [מיובא מאיטליה או מאנגליה], שהיה איכותי יותר מהנייר שהיה מצוי באותן השנים ברוב הדפוסים העבריים באירופה.

באמצע שנות התר"כ קמו יזמים שונים לשבור את ה"מונופול" של דפוסו של רבי ישראל ב"ק, וכך הוקמו בשותפויות שונות בתי-דפוס מתחרים של המדפיסים רבי יואל משה סלומון, רבי מיכל הכהן, רבי יחיאל ברי"ל, רבי אברהם רוטנברג, רבי יצחק גאשצניני מווארשא, הרב אג"ן [רבי אברהם גאגין], רבי שמואל צוקרמן, רבי משה לילינטהל, ועוד בתי דפוס קטנים שפעלו בירושלים בשנות ה-80-60 של המאה ה-19. בתי הדפוס שקמו בירושלים היו אחד הגורמים מעיקריים שתורמו להתפתחותה החברתית והתרבותית של העיר.

להבדיל מדפוסים במקומות אחרים, המשקפים בדרך כלל רק את התרבות המקומית, דפוסי ירושלים משקפים מגוון בלתי רגיל של סגנונות ועדות, בשל ריבוי העדות והחוגים שהתקבצו בה מכל תפוצות תבל. ספרי ירושלים מכילים בחלקם חומר חשוב על תולדות העיר, רבניה ומדיניות, ותוכנם משקף בדרך כלל את חייהם של יהודי ירושלים בתקופה זו, את צרכיהם התרבותיים, את הפולמוסים החריפים, ואת התפתחותה הרוחנית והגשמית של העיר.

חלק גדול מספרי ירושלים נדפסו על מנת לשלחם לערים שונות ברחבי העולם (על המעטפות המודפסות עוד נותרו לעתים בולי המשלוח וחותמות הדואר). הדבר מגוון מאד את צורתן החיצונית של הספרים, שכן הכריכות השונות תואמות לארצות שאליהן הגיעו הספרים: כריכות עור נאות מטורקיה, סוריה ולבנון; כריכות עור צבעוניות האופייניות לארצות עירק-פרס והודו; כריכות עור-גס עממיות מתימן; כריכות מזרח-אירופיות; כריכות עור מעוטרת בהטבעות זהב, האופייניות לארצות הולנד וגרמניה; כריכות בד מהדורות מאנגליה וארה"ב; וכן הלאה.

מאחר וחלק מן המהדורות נעשו באופן מיוחד עבור ארצות שונות (כשחכמים שלחו את חיבוריהם להדפיסם בירושלים, או כאשר הוכן סידור או מחזור בנוסח מיוחד עבור קהילה מסוימת, וכדומה), התפזרו ספרי ירושלים בכל ארצות תבל. מסיבה זו, הפכו חלק מן הספרים לנדירים ביותר, וחלקם אף לא נודעו ולא נרשמו ע"י החוקרים והביבליוגרפים.

ספרים מדפוסי ירושלים היו מבוקשים בכל העולם היהודי ברחבי

תבל, הן בשל הקדושה הרבה של ספר-קודש שנדפס בעיר הקודש [בפרט בספרי תפילה וספרי קבלה וסגולות], והן בשל החביבות הרבה של ארץ ישראל אצל היהדות התורנית ברחבי העולם כולו. מסיבה זו, נעשו "זיופים" רבים לספרים שנדפסו ברחבי העולם בהצגת מצג שווא כאילו נדפסו בירושלים, אם ע"י כתיבת השם "ירושלים" כמקום הדפוס בשער והעלמת מקום הדפוס האמיתי או במגוון דרכים אחרות. כך לדוגמה, במהדורות חוזרות לספרים שנדפסו לראשונה בירושלים, הוצג בשער לעתים נוסח השער של המהדורה הראשונה [כגון הספר "מתוק מדבש" לר"י פרחי שנדפס לראשונה בירושלים תר"ח; הספר "חבת ירושלים" שנדפס בירושלים בשנת תר"י וזכה למהדורות זיוף בקניגסברג תר"ח ובלמברג תר"ל בקירוב; הספר "רוממות נשמת ישראל" שנדפס בירושלים תרכ"ה, וזכה למהדורות זיוף רבות. ועוד].

בדומה לכך, בשערי ספרים שונים הגדילו את המילה "ירושלים" בשער, למרות שלא היה קשר מהותי בין ספר זה לדפוסי ירושלים, אלא שהמחבר או כתבי היד הגיעו מירושלים כדוגמת ספר התהילים "דגלי הודיה והמצוה" (זיטומיר תרכ"ו), ומהדורות נוספות בלובלין וביזפוף) שנוספו בו פסקי דינים שנשלחו מ"ירושלים". או הספר "רוח דוד ונשמת דוד" (שאלוניקי תק"ז), שהוא כנראה המקום הראשון בתולדות הדפוס העברי בה הודגש בשער שם העיר ירושלים באותיות גדולות.

בשל חשיבותו ההיסטורית זכה נושא הדפוס בירושלים למחקרים ביבליוגרפיים רבים, בראשם מוצב מחקרה המונומנטלי של ד"ר שושנה הלוי, ביבליוגרפית ילידת ירושלים, שעבדה ב"בית הספרים הלאומי" ונטלה על עצמה את מלאכת תיעוד הספרים שנדפסו בירושלים מאז ומעולם. בשנת תשכ"ג הוציאה שושנה הלוי את ספרה "הספרים העבריים שנדפסו בירושלים - בחמשים השנים הראשונות", ובמהדורה חוזרת ומורחבת הדפיסה את הספר בשנת תשל"ו (תחת השם "ספרי ירושלים הראשונים"). ספר זה הוא פרי עבודה מאומצת בת למעלה מעשרים שנה של בדיקה וחיפוש בספריות ציבוריות ובאוצרות פרטיים ברחבי העולם. בספר זה, במהדורת המורחבת, תיעדה שושנה הלוי קרוב ל-800 כותרים של ספרים, קונטרסים וכרוזים שנדפסו בירושלים בין השנים תר"א-תר"ן 1841-1890 (בכוונתה היה לפרסם חלק שני לספר, לשנים 1891-1924, אך הדבר לא יצא לפועל; ראה פריט 9 עם מכתבי שושנה הלוי וביבליוגרפים אחרים בנושא דפוסי ירושלים).

למרות מחקרה המקיף והיסודי של שושנה הלוי, לא תועדו בספרה כל הכותרים שיצאו לאור בשנים האמורות, ועדיין מתגלים חידושים וגילויים בנושא זה. באוסף שלפנינו, המכיל קרוב ל-200 כותרים שנדפסו בירושלים בתקופת השנים 1841-1890), מצויים כמה כותרים שאינם נזכרים בספרה של שושנה הלוי, או כותרים עם דפים נוספים או שינויים מן הרישומים הביבליוגרפיים המופיעים בספרה, [וראה גם פריט 9].

gathered there from all over the world. Books printed in Jerusalem contain important data on the city's history, its rabbis and printers, and their content can typically shed light on the lives of the Jews of Jerusalem at that time, their cultural needs, the fierce polemics and the spiritual and material development of the city.

Many books printed in Jerusalem were sent abroad (the postage stamps sometimes still remain on the printed covers). This caused a great variety in the design of the books, since the various bindings were made to conform with the countries to which the books were sent: handsome leather bindings from Turkey, Syria and Lebanon; colorful leather bindings characteristic to Persia and India; coarse leather bindings from Yemen; Eastern-European bindings; Decorated leather bindings with gilded embossments characteristic to Holland and Germany; elaborate fabric bindings from England and the US, etc.

Since some of the editions were produced especially for various countries (when the Torah scholars sent their works to print in Jerusalem or when a siddur or a machzor was prepared in a special version [nusach] for a certain community, etc.), the Jerusalem books spread over the whole world. Therefore, some of the books became very scarce and some were never even listed or known by researchers and bibliographers.

Books printed in Jerusalem were in great demand by Jews all over the world, due to the special holiness of books printed in the holy city [especially prayer books, kabbalistic books and segulot] and the ardent love Jews have for Eretz Israel. Consequently, many forgeries were made of these books, by erasing the real place of printing from the title page and writing "Jerusalem" instead, or by a variety of other methods. For example, in some reprints of books printed in Jerusalem, the title page of the first edition was kept [in the book *Matok M'Dvash* by Rabbi Y. Parchi which was first printed in Jerusalem in 1848; the book *Chibat Yerushalayim* printed in Jerusalem in 1844 and forged in Königsberg in 1848 and in Lemberg in c. 1870; *Romemut Nishmat Yisrael* printed in Jerusalem in 1865 and forged many times, etc.].

Various books have the word "Jerusalem" enlarged on the title page although no connection exists between the book and the Jerusalem printing houses, the only link being that the author or the manuscript originated in Jerusalem. For example: the *Tehillim – Diglei Hodaya V'Hamitzvah* (Zhitomir 1866, and more editions printed in Lublin and in Józefów) with the addition of halachic rulings sent from Jerusalem. Another example is the book *Ruach David and Nishmat David* (Thessaloniki 1747) which is apparently the first time that the word "Jerusalem" was emphasized by enlarged lettering.

Due to its historical importance, the Jerusalem printing has been a topic for many bibliographical studies which are all surpassed by the monumental research of Dr. Shoshana HaLevy, a bibliographer born in Jerusalem who worked in the national library of Israel and documented all books printed in Jerusalem from the establishment of the first printing house there. In 1963, Dr. HaLevy published her book "The Printed Hebrew Books in Jerusalem during the First Half Century (1841-1891)" and in 1975 she reprinted an enlarged edition named "The First Hebrew Books Printed in Jerusalem". This book is the result of twenty years of hard work, examining and seeking these books throughout public and private libraries all over the world. In the enlarged edition of this book, Shoshana HaLevy documented almost 800 books, pamphlets and proclamations printed in Jerusalem in 1841-1890 (she intended to publish a second volume recording books printed in 1891-1924 but the idea never materialized. See Item no. 9 with letters by Shoshana HaLevy and other bibliographers on the subject of Jerusalem printing).

In spite of Dr. HaLevy's thorough and comprehensive research, not all the books published in the aforementioned years were documented and new books are still being discovered. This collection which contains approximately 200 books printed in Jerusalem in 1841-1890 includes a number of books not recorded in Shoshana HaLevy's book or books with additional leaves or variations not listed in her book. [See Item no. 9].

Hebrew Printing in Jerusalem

The story of the Hebrew printing in Jerusalem plays an important role in the history of the city and in its settlement and spiritual development. In a way, it actually reflects the development of the Jewish settlement in all of Eretz Israel in the 19th century.

In spite of the growing immigration to Jerusalem in the beginning of the 19th century, no industries had yet developed in the city as they had in Europe and in America. Jerusalem's economic situation was poor, the industries and workplaces were small, the living conditions were difficult and reminiscent of ancient times, and the hygienic conditions were poor. Despite the difficulties in access and transportation to Jerusalem, many Jews from all over the world traveled to the city with great devotion and settled there.

Outstanding Torah scholars resided in Jerusalem, some descended from families that had lived there from the time of the Mahari Beirav and Rabbi Levi ibn Habib (the 16th century). Many Torah compositions were written in the Batei Midrash of Jerusalem but for many years the conditions for establishing a printing house were not yet ripe. (Printers from Turkey attempted to establish a printing house in Safed in 1670-1680, but only very few books were printed there). Therefore, Jerusalem Torah scholars were forced to travel to Italy (to the high-quality printing houses in Venice and Livorno) or alternatively to Turkish cities: Constantinople, Thessaloniki and Izmir where the printing houses were of lesser quality. At times, the scholars had to stay abroad for many years until the printing was completed. For example, the Chida, who was a prolific writer, was forced to leave Eretz Israel and live in Livorno in order to print his many books.

During 1810-1820, when the immigration of Chassidim and the Vilna Gaon's disciples to Eretz Israel increased, the printer Rabbi Israel Bak of Berdychiv ascended to Safed. He established a printing house which operated for about five years, during 1832-1837, until the earthquake of 1837 demolished the Jewish settlement in Safed. The 1838 Druze revolt destroyed his press once again, but Rabbi Israel Bak [a disciple of great Chassidim] did not despair. He moved his printing equipment to

Jerusalem and reestablished his printing house there. This was accomplished in the midst of the billowing war of the rejuvenating Jewish settlement against the various missionary organizations which began to operate in the city in those years. The founding of the printing house at that time was part of that war and was encouraged by the heads of the Sephardi and Ashkenazi communities in the city (for this reason, some of the first books published were books of debate with Christianity).

The first book Rabbi Israel Bak printed in Jerusalem was Avodat HaKodesh by the Chida, printed in 1841. In his introduction to the book, Rabbi Bak recounts all the travails he experienced while establishing the printing house in Eretz Israel. This book was the first Hebrew book ever printed in Jerusalem.

For the next 20 years, Rabbi Israel Bak and his son Nissan were the only printers in Jerusalem. They began printing with primitive equipment and two years later, Sir Moses Montefiore donated a printing press; thereafter the printing press was named after him and his wife "Masat Moshe V'Yehudit". At that time, most of the printing in the Bak printing house was done on high-quality paper [imported from Italy or England] which was superior to the paper commonly used in most of the Hebrew printing houses in Europe.

In the mid-1860s, various entrepreneurs attempted to break Rabbi Israel Bak's monopoly and various competing printing houses were founded by the printers: Rabbi Yoel Moshe Solomon, Rabbi Michel HaCohen, Rabbi Yechiel Brill, Rabbi Avraham Rottenberg, Rabbi Yitzchak Gaszinne of Warsaw, Rabbi Avraham Gagin, Rabbi Shmuel Zuckerman, Rabbi Moshe Lilienthal, as well as other small printing houses that operated in Jerusalem during the 1860s until the 1880s. These printing houses which were founded in Jerusalem were one of the key factors that contributed to the social and cultural development of the city.

Contrary to printing houses in other places which usually reflect merely local culture, Jerusalem printing houses reflect an extraordinary variety of styles and communities due to the many ethnic groups and circles

8c

[תרמ"ה?]. "נדפס בדפוס ר"י גאשציני נ"י". ב דף.
 ■ לוחות "מזרח" מאוירים, חלקם לא נרשמו אצל ש' הלוי.
 ■ שני ספרים עם זיוף השם "ירושלים" בשער: ספר חבת ירושלים, [קניגסברג, תרי"ח בקירוב]. ספר שער השמים, [למברג, תר"ל בקירוב].
 כ-190 כותרים. גודל ומצב משתנים. רובם כרוכים, בכריכות שונות, מארצות ומתקופות שונות. בחלקם חתימות וחוקות בעלים עתיקות. דפי הקדשה מודפסים והקדשות בכת"י.
 מקור האוסף שלפנינו מאוצרו של אספן פרטי, שאסף את הספרים במשך שנים רבות במקצועיות. בכמה מן הכותרים שבאוסף זה מצויים שינויים והוספות מהרישומים הביבליוגרפיים המופיעים במחקריה המקיפים של שושנה הלוי. ישנם גם כותרים שאינם מופיעים כלל ברשימותיה.

פתיחה: \$45,000
 הערכה: \$60,000-80,000

■ ספר "חבת ירושלים". ירושלים, תר"ד [1844]. עם דף נוסף של הסכמת האדמו"ר רבי אהרן משה מגזע צבי מבראד. - בש' הלוי מס' 23, רשומים רק [2], ס דף. ואילו בעותק שלפנינו נמצאים [3], ס דף. [במהדורת הזיוף מלמברג נמצאת הסכמה זו בעותק שונה - בספירת דפים: [3], סג דף].
 ■ ספרי הזוהר ותיקוני זוהר שנדפסו בשנים תר"ד-תר"ו [1844-1846]; ספרי קבלה רבים, וספר "אדרא רבא", שנדפס במהדורה מיניאטורית "והיא נסדרה בק"ק [=בקונטרסים קטנים?] - להקל מעל הקורא", בדפוס רבי יואל משה סלומון, בשנת תרמ"ה.
 ■ ספרי רבי יהוסף שווארץ, תבואת הארץ ודברי יוסף, שנדפסו בשנים תר"ג [1843], תר"ה [1845], תרכ"א [1861] ותרכ"ב [1862]. - בספר הראשון הקדשה בכת"י, מאת "המחבר" אל רבי גדליה טיקטין אב"ד ברסלוי.
 ■ ספר "יעלזו חסידים", תפילות. ירושלים, תרמ"ה [1885]. דפוס ר' יצחק ב"ר צבי [גאשציני] יליד ווארשא. בסופו כרוך כותר לא-ידוע ביבליוגרפית: "לעשרת ימי תשובה", תפילת "אבינו מלכנו".

8. A Large Collection of Books and Printed Items – First Books Printed in the Hebrew Printing Houses in Jerusalem

A large collection of approximately 190 books, booklets and proclamations, printed in the first Jerusalem printing houses during 1841-1890. Some books are rare, amongst them the first Hebrew book printed in Jerusalem. The collection includes dozens of books printed in Rabbi Israel Bak's printing house, some unknown books, many books from other printing houses which operated in Jerusalem in 1863-1890 (Solomon, Rottenberg, Gaszinne, Gagin, Lilienthal, Zuckerman, etc.).

The books which were all printed in Jerusalem are very diverse in their types and their content and include Torah compositions from all Jewish ethnic communities: prayer books and commentaries on the Bible, the Zohar and kabbalah, segula books, responsa and Talmudic novellae, Halacha and commentaries on the Shulchan Aruch and the Rambam, Chassidic and musar books, compositions by the Vilna Gaon and his disciples, books of Sephardi, Yemenite and Maghreb (North-African) rabbis, Ladino books, newspapers and Torah compilations, various polemic compositions, letters requesting donations for individuals and for public institutes, etc.

Below is a short sample of the items in this collection (a detailed list will be sent upon request):

- Avodat HaKodesh by the Chida. The 1841 edition – The first Hebrew book printed in Jerusalem, and the 1844 and 1847 editions.
- Chukat HaPesach Passover haggada. Jerusalem, 1843 – The first haggada printed in Jerusalem, and other Passover haggadot (Bizat Mitzrayim, etc.).
- Bat Ayin, by Rebbe Avraham Dov of Ovruch and Safed. Jerusalem, 1847. First edition. Stefansky Chassidut no. 103.
- Be'er Sheva by Rebbe Moshe David Ashkenazi of Tolcsva and Safed [grandfather of the Satmar and Klausenburg rebbes]. Jerusalem, 1853. First edition (copy without title page and approbations). Stefansky Chassidut no. 75.
- Machzor Mo'adei Hashema and Kri'ei Mo'ed. Jerusalem, 1844. Two copies with variations (in one, meant for export to the British Empire countries, the HaNoten Teshu'a prayer is printed with a special blessing for the Queen of England).

- Chibat Yerushalayim. Jerusalem, 1844. With an additional leaf with the approbation of Rabbi Aharon Moshe Migeza Zvi of Brod. S. HaLevi no. 23, lists only [2], 60 leaves whereas this copy has [3], 60 leaves.
  - The Zohar and Tikunei Zohar printed in 1844-1846; many kabbalistic books, and the book Idra Raba, printed in a miniature edition by Rabbi Yoel Moshe Salomon, in 1885.
  - Books by Rabbi Yehosef Shwartz - Tevu'at Ha'Aretz and Divrei Yosef, printed in 1843, 1845, 1861 and 1862. In the first book is a handwritten dedication, by "the author" to Rabbi Gedalya Tikin Av Beit Din of Breslau.
  - Ya'alzu Chassidim, prayers. Jerusalem, 1885. Printed by R' Yitzchak ben R' Zvi [Gaszinne] of Warsaw. Bound at the end is a bibliographically unknown composition: "For the Ten Days of Repentance", the Avinu Malkeinu prayer. [1885?]. "Printed in the printing house of R' Y. Gashtzinani". 2 leaves.
  - Illustrated Mizrah sheets, some not listed by Shoshana HaLevy.
  - Two books with the word "Jerusalem" forged on the title page: Chibat Yerushalayim, [Konigsberg, c. 1858]. Sha'ar HaShamayim, [Lemberg, c. 1870].
- Approximately 190 items. Varied size and condition. Bound in various bindings, from various countries and times. Some have ancient ownership signatures and stamps. Printed dedication leaves and handwritten dedications.
- The provenance of this collection is from a private collector who professionally collected the books throughout many years. Some of the books in this collection are different from the bibliographic lists that appear in Dr. HaLevy's comprehensive studies. Some are not listed in any of her lists.

Opening price: \$45,000

Estimate: \$60,000-80,000

9

9. ספר בית יוסף חדש (כולל הדפים הנדירים) – קונטרסי פולמוס נדירים שיצאו בעד ונגד הספר – ירושלים תרל"ה – מכתבי שושנה הלוי אודות חוברות פולמוס אלו

יוסף חדש" – "יהרס וינתץ את הבית יוסף חדש, אשר בנה ר"ע יוסף שלזינגער, ואשר כנגד נראה לכל חכמי ישראל בהבית, ועל זה באו כל הרבנים הגאונים להבדיל החיבור הזה מקהל ישראל". ירושלים, תרל"ה (1875).

[1], 8 עמ' 195 ס"מ. מצב טוב. נכרך בין דפי הספר "בית יוסף חדש". ש' הלוי 232 [גם הרישום בש' הלוי מס' 233 "על דבר החיבור... בית יוסף חדש", היא למעשה קונטרס ניתוך הבית – שנרשם ע"י ש' הלוי עפ"י עותק חסר-שער, ראה בצרור המכתבים דלהלן].

■ שלשה קונטרסים נדירים שיצאו בפולמוס זה: "חרב פיפיות" [ירושלים, תרל"ה 1875 – דפוס גאשצינין]; עם קונטרס "צעקת הדל", מכתב מודפס מרבי עקיבא יוסף שלזינגר, אודות הפולמוס על ספרו "בית יוסף חדש"; ודף נוסף "ואלה דברי חברת עזרת ישראל- אשכנזים מחסידיים ופרושים" – מכתב מודפס בעד רבי עקיבא יוסף שלזינגר. [ירושלים, תרל"ה 1875].

[8] עמ' (ללא מעטפת השער המודפסת). כ-18 ס"מ. מצב בינוני, פגומים בשוליים ומוקפים בהדבקות נייר.

שושנה הלוי בספרה (מס' 232), מזכירה את קונטרס "צעקת הדל", עפ"י מכתבו של המהר"ם שיק אודות רבי עקיבא יוסף, וכותבת שלא מצאה לו זכר. קונטרסים אלו אינם נמצאים בספרייה הלאומית [ראה מאמר מצורף מאת י' פרידין: 'חרב פיפיות' ו'צעקת הדל' – קונטרסים אבודים מפולמוס 'בית יוסף חדש' – עפ"י עותק שמצא בארכיון עיריית ירושלים].

■ צרור מכתבים אודות נדירותם ותוכנם של הקונטרסים הנ"ל,

■ ספר בית יוסף חדש, חידושי תורה בהלכה ובאגדה, תוכחת מוסר וענינים ציבוריים. מאת הגאון רבי עקיבא יוסף שלזינגר בעל "לב העברי". כולל ירושלים, [תרל"ה-תרמ"א 1875-1881].

הספר נדפס בין השנים תרל"ה-תרמ"א, בשני בתי דפוס, תחילה בדפוסו של רבי יואל משה שלומון, אך כשעיין ר"מ שלומון בתוכנו הפולמוסי של הספר סירב להמשיך בהדפסה, והמשכה נעשה בדפוס "העברי" [של רבי יצחק גאשצינין]. חלקים מהספר הופצו טרם סיום ההדפסה, ומכאן ההבדלים הרבים בין עותקי הספר הבודדים שנותרו בעולם. בעותק זה של "בית יוסף חדש", נמצאים בתחילתו [18] דף שאינם נמצאים ברוב העותקים, ובהם מכתב "קול מבשר" ממחבר הספר, מכתבי הסכמות ותמיכה ברע"י שלזינגר, מרבנים מירושלים, צפת וחברון, מפתחות מפורטים לספר ומאמר "קול ברמה". הספר גם כולל את הדפים ז-ט שחסרים בהרבה עותקים [בדפים אלו של "פסק בית דין" נגד הרפורמים, מתקיף המחבר את רבני הונגריה החרדים מ"נוסח אשכנז", הדורשים בשפה הגרמנית וההונגרית, ולא בשפת היידיש]. כמו כן נמצאים הדפים האחרונים קיט-קכד: "בדק הבית" – השמטות והוספות שנדפסו בשנת תרמ"א.

[18], ב-1 קכד דף (ללא השער הנוסף הנמצא בחלק מן העותקים אחרי דף י), כ-28 ס"מ. מצב טוב-בינוני, חלק מהדפים על נייר יבש, בלאי וכתמים, קרעים ופגעי עש. כריכת חצי-עור מפוארת. ש' הלוי 231.

■ קונטרס "ניתוך הבית", מכתבי רבנים ובתי דין נגד הספר "בית

מאת הביבליוגרפים: שושנה הלוי [מחברת הספר "ספרי ירושלים הראשונים"], ד"ר יעקב יוסף כהן [מנהל הקטלוג העברי ב"בית הספרים הלאומי"] והרב ראובן אליצור [ממנהלי "ספריית הרמב"ם" בתל אביב]. ההתכתבות נעשתה באיב"ט, והפרטים המובאים בהתכתבויות זו, לא הספיקו להכנס במהדורה השניה של ספרה של שושנה הלוי, שנגמרה בתמוז תשל"ה ונדפסה באמצע שנת תשל"ו. שושנה הלוי כותבת במכתבה שלפנינו, כי אין לה אפשרות לתקן את הדברים בספר.

6 מכתבים, גודל משתנה, מצב טוב.

מחבר הספר "בית יוסף חדש" - הגאון רבי עקיבא יוסף שלינגר (תקצ"ה-תרפ"ב) בעל "לב העברי", חתן הגאון רבי הלל ליכטנשטיין מקולומייה, תלמידם של גדולי רבני הונגריה ומן הקנאים הבולטים שלחמו ברפורמה ובהשכלה. בשנת תר"ל עלה לירושלים, בה המשיך את מאבקו באפיקורסים וב"מחדשים". פעל לטובת התיישבות יהודית ברחבי הארץ, ואף נקלע למחלוקת חריפה ולחיכוכים עם אנשי היישוב הישן כשיצא נגד שיטת ה"חלוקה", ובפרשיות ופולמוסים אחרים. בספרו "בית יוסף חדש", יצא רבי עקיבא יוסף שלינגר בביקורת חריפה נגד מוסדות הציבור בירושלים ושיטת ה"חלוקה" הבלתי-צודקת כולל אונג'רן אליו השתייך, וקרא לייסד כולל חדש בשם "כולל העברים" אשר יעודד התיישבות חקלאית, ובכך יציל את יהדות אירופה הנתונה בסכנת ההתבוללות וההשכלה. עם זאת הספר "בית יוסף חדש" לאור, התלקחה מחלוקת עזה. נגד הספר יצאו מספר פרסומים, במחאה על ביזוי נשיאי וראשי כולל אונג'רן. את הספר דנו בשריפה ואת מחברו ב"חרם". בנוסף ניסו להתנכל לחייו ע"י עלילות אצל השלטון הטורקי. תקופה ארוכה חשש רבי עקיבא יוסף לחייו ולא יצא מביתו, פן יתנקשו בו. פעולות שונות נעשו ע"י המחרימים להשיג את הספרים ולשרפם. בעלי קשרים בקונסוליה האוסטרית ניסו לעצור ביפו את משלוח הספרים, ע"י הדואר האוסטרי, ולהחזירם לשריפה בירושלים. וגם לאחר שנודע כי הספרים כבר יצאו לדרכם לחו"ל, ניסו להשיבם משם.

בארצות הונגריה נחלקו הדעות בין הרבנים בענין הספר. רבו רבי חיים סופר בעל ה"מחנה חיים" שהיה באותה תקופה אב"ד מונקאטש תמך בו, וכתב מספר מכתבים בנסיון להרגיע את הרוחות. אולם נשיאי ה"כולל" הרבנים מפרשבורג ומאונגוואר לא הסכימו לתמוך בו. אף מורו ורבו המהר"ם שיק אב"ד חוסט, כותב בהסתייגות בתשובתו לאדם ששאל אם יש לחוש לחרם על הספר "בית יוסף חדש", וכתב: "והנה ספר הנ"ל לא ראיתי ולא בא לידי, ואם אמנם שהרב המחבר הנ"ל מוחזק בכשרות ולירא ה', בכל זה

כשנשלח לידי מירושלים תוכן ענין הספר שנתנו עליו חרם בב"ד דשם, חששתי לדבריהם... והיום שבא לידי קונטרס נדפס בירושלים בשם חרב פיפיות וגם בסופו נדפס קונטרס קטן בשם צעקת הדל מהרב המחבר הנ"ל שצועק חמס שרודפין אותו שלא כדין ושאינו מממש בלעז שהוציאו עליו. ומי יודע ויבין זאת. עכ"פ צריכין אנו לחוש עוד עד דיצא האמת לאמיתו ויתבררו הדברים..." (שו"ת מהר"ם שיק, יורה דעה, סימן ר"א).

בינתיים התחבר רבי עקיבא יוסף לחכמי הספרדים בירושלים ובחברון, ששבו לתמוך בו. בקונטרס "חרב פיפיות" קיבל גם מכתבי תמיכה מהרב מרדכי שקוביץ ומרבנים נוספים [שהושמחו בשל כך בקונטרס "שומר ישראל"]. גם בראש העותק שלפנינו מופיעים מכתבי התמיכה שקיבל מרבני הספרדים בארץ ישראל.

מתנגדיו שלא בחלו באמצעים, הוציאו בהמשך הפולמוס, קונטרס נוסף בשם "שומר ישראל" ובו טענות רבות נגד הספר, ביניהם: א. שעבר על "חרם דרבינו גרשום", כשהתיר לאיש שאשתו סירבה לעלות עמו לארץ ישראל, לשאת אשה שניה [רע"ז השיב על טענה זו שרבינו גרשום החריס אשה שנפרדה מבעלה למעלה מ"ח חודש]. ב. שהכותב מתיימר להיות משיח הזאת על פי משפטים שהוצאו מהקשרם, מציטוטים שציטט המחבר בשם אליהו הנביא ב"תנא דבי אליהו". ג. שהספר נדפס בדפוס של המיסיון [טענה כוזבת, כאמור הספר נדפס ברובו בדפוס רבי יצחק גאשצנין]. ד. שהמחבר מארגן מרד בממשלה הטורקית, טענה שהיה בה משום סכנת נפשות למחבר.

המאבק נגד רבי עקיבא יוסף החריף ובהנהלת "כולל שומרי החומות" סירבו לתת "חלוקה", למי שיסרב לחתום כי הוא מצטרף לחרם. כרוזים שונים הוצאו נגדו ואת חתימתו הידועה "ע"ש" פירשו במילים ע'זכר יש'ראל. [הכינוי ע"ש"ש תפס מקום נרחב בתיאוריו של ש"י עגנון בספרו "תמול שלשום", בו הוא מתאר קצת את דמותו של רבי עקיבא יוסף. הישוב בני ע"ש שליד גדרה, קרוי על שמו של רבי עקיבא יוסף].

בסופו של דבר התפשר רבי עקיבא יוסף עם מתנגדיו שהסירו את החרם, ומעניין לציין כי בפטירתו הספידו הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד, שהיה מראשי כולל אונג'רן. רבי עקיבא יוסף חידש בחייו חידושים הלכתיים שונים, שחלקם לא התקבלו בקרב הרבנים, כדוגמת תקיעת שופר בכותל המערבי בראש השנה שחל בשבת, לבישת תכלת ועוד.

פתיחה: \$2,000

הערכה: \$3,000-4,000

(distribution of money) method and concerning his stand on other affairs and polemics. In his book Beit Yosef Chadash, Rabbi Akiva Yosef Schlesinger sharply criticizes the public institutes in Jerusalem and the unfair Chaluka methods of Kollel Ungarin to which it belonged and he called to establish a new kollel, named Kollel Halvrim, which would encourage agricultural settlements to save European Jewry endangered by assimilation and haskalah.

With the publication of Beit Yosef Chadash, a fierce dispute broke out. Several publications were published opposing the book, protesting the author's impertinence towards the heads of Kollel Ungarin. They ruled that the book be burnt and banned its author. Moreover, they attempted to plot against his life by slandering him before the Ottoman government. For a long while, Rabbi Akiva Yosef was afraid for his life and did not leave his home. Those who banned him performed various actions to find the books and burn them. Some who had connections with the Austrian consulate attempted to halt the delivery of the books to Jaffa by means of the Austrian post and return them to Jerusalem to be burnt. Even after they knew that the books left Eretz Israel for abroad they tried to bring them back.

In Hungary, the opinions among the rabbis in regard to the book differed. Rabbi Schlesinger's teacher, Rabbi Chaim Sofer, author of Machane Chaim, who was at that time Av Beit Din of Mukacheve supported his disciple and wrote several letters to attempt to calm the disputers. But the managers of the Kollel, rabbis from Pressburg and Ungvár did not concede to support him. Even his teacher and rabbi the Maharam Schick Av Beit Din of Chust, wrote reservedly in response to a person who asked him if he should be concerned with the ban of the book Beit Yosef Chadash: "I have not seen this book and it has not come my way and although the rabbi who wrote it is known as a proper G-d fearing man, nonetheless, when I was sent the content of the book which was banned by the Beit Din in Jerusalem, I was concerned by their words...and today I have seen the pamphlet Cherev Pifiyot printed in Jerusalem with a small pamphlet printed at the end named Tza'akat HaDal by the aforementioned author who cries out that he is pursued for naught and that the slander rumored about him is false. Who can know and comprehend this. In any case, we must be concerned until the truth emerges and the matter will be clarified..." (Maharam Schick responsa, Yoreh Deah, Siman 211).

In the meantime, Rabbi Akiva Yosef joined the Sephardi

Torah scholars in Jerusalem and Hebron who supported him. In Cherev Pifiyot he received supportive letters from the Rabbi of Radoshkovichi and from other rabbis [who were later defamed in the booklet Shomer Yisrael]. The letters of support Rabbi Schlesinger received from the Sephardi rabbis in Eretz Israel appear at the beginning of this copy.

His opponents did not spurn any means and with the continuation of the polemic they published another booklet, name Shomer Yisrael, with many claims against the book. Among them: 1. He transgressed the Cherem D'Rabbeinu Gershom, by permitting a man whose wife refused to ascend to Eretz Israel with him to marry a second wife [Rabbi Akiva Yosef responded to this claim that Rabbeinu Gershom banned a woman who was separated from her husband for over 18 months]. 2. The writer pretends to be the Messiah according to sentences in the book which were taken out of context and from quotes which the author brings in the name of Eliyahu HaNavi from Tana D'Vei Eliyahu. 3. The book was printed in a missionary printing house [a false claim as we already noted it was printed by Rabbi Yitzchak Gaszinne]. 4. The author is organizing a rebellion against the Turkish government, a claim which risked the life of the author.

The struggle against Rabbi Akiva Yosef worsened and the management of Kollel Shomrei HaChomot refused to distribute the Chaluka to those who refused to sign that they join the ban. Various proclamations were published opposing him and his well-known signature "A.Y.S." was given the derogatory acronym of Ocher Yisrael (same Hebrew initials). [S.Y. Agnon used the acronym A.Y.S. many times in his book Tmol Shilshom in which he describes the character of Rabbi Akiva Yosef. The settlement Ayish near Gedera is named after Rabbi Akiva Yosef].

Finally, Rabbi Akiva Yosef reached a compromise with his opponents and they removed the ban. Interestingly, at his death, he was eulogized by Rabbi Yosef Chaim Sonnenfeld who was one of the heads of Kollel Ungarin. Rabbi Akiva Yosef wrote halachic novella throughout his life, some which were not accepted by the rabbis of his times such as blowing the shofar at the Kotel on Rosh Hashana which falls on Shabbat, wearing techelet in tzitzit, etc.

Opening price: \$2,000

Estimate: \$3,000-4,000

9. Beit Yosef Chadash (Including the Rare Leaves) - Rare Polemic Booklets Published In Favor and Against the Book – Jerusalem 1875 – Letters by Shoshana HaLevy Concerning These Polemic Booklets

▪ Beit Yosef HaChadash, Torah novellae in Halacha and aggada, musar and public matters. By Rabbi Akiva Yosef Schlesinger author of Lev Halvri. Kollel Yerushalayim, [1875-1881].

The book was printed between 1875 and 1881 in two printing houses. First it was printed in Rabbi Yoel Moshe Solomon's printing house but when Rabbi Solomon saw the polemic content of the book, he refused to continue printing the rest and it was continued by "Halvri" printing house [belonging to Rabbi Yitzchak Gaszinne]. Parts of the book were distributed before the printing was finished which caused many variations among the single copies of the books that remained. This copy of Beit Yosef Chadash has [18] leaves at its beginning which are not found in most copies including a "Kol mevaser" letter by the author, letters of approbation in support of Rabbi Akiva Yosef Schlesinger by rabbis of Jerusalem, Safed and Hebron, detailed indexes and the article Kol BaRama. The book also includes Leaves 7-9 which are missing in many copies [these leaves contain a ruling against the reform - the author's attack against the Charedi rabbis of Hungary of "Nusach Ashkenaz" who lecture in the German and Hungarian and not in Yiddish]. Also found in this copy are the last Leaves 119-144: Bedek HaBayit – Omissions and additions which were printed in 1881.

[18], 2-144 leaves (without the additional title page which is found in some copies after Leaf 10), approximately 28 cm. Good-fair condition, some leaves are printed on dry paper, wear and spotting, tears and worm damages. Elaborate semi-leather binding. S. HaLevy 231.

▪ Nitutz HaBayit, letters by rabbis and Batei Din opposing the book Beit Yosef Chadash – "Beit Yosef Chadash (literally, the new house of Yosef) built by Rabbi Akiva Yosef Schlesinger shall be destroyed and demolished and is looked upon like an affliction by all Jewish Torah scholars in the house and therefore all the rabbis have come to remove this work from all Jewish communities". Jerusalem, 1875.

[1], 8 pages. 19.5 cm. Good condition. Bound among the leaves of the book Beit Yosef Chadash. S. HaLevy 232 [the listing in S. HaLevy no. 233 "about the composition...Beit Yosef Chadash", which is actually this pamphlet Nitutz HaBayit – is listed by S. HaLevy according to the copy which is lacking the title page, see the letters below].

▪ Three rare pamphlets which were published on this polemic: Cherev Pifiyot. [Jerusalem, 1875 – Gaszinne printing house]; with Tza'akat HaDal, a letter printed by Rabbi Akiva Yosef Schlesinger about the polemic on the book Beit Yosef Chadash; and another leaf: Ve'Elā Divrei Chevrat Ezrat Yisrael – Ashkenazim M'Chassidim U'Perushim – a printed letter supporting Rabbi Akiva Yosef Schlesinger. [Jerusalem, 1875].

[8] pages. (Without the printed cover - title page). Approximately 18 cm. Fair condition, damages to margins (with paper mounting).

Shoshana HaLevy in her book (no. 232) mentions Tza'akat HaDal according to the letter by the Maharam Schick about Rabbi Akiva Yosef and she writes that she has not found a trace of the composition. These booklets do not exist in the National Library of Israel [see the enclosed article by Y. Freidman: Cherev Pifiyot and Tza'akat HaDal – lost pamphlets of the polemic of Beit Yosef Chadash – according to the copy found in the archives of the Jerusalem Municipality].

▪ Letters about the scarceness and the content of these pamphlets, by the bibliographers: Shoshana HaLevy [the author of Sifrei Yerushalayim HaRishonim], Dr. Ya'akov Yosef Cohen [manager of the Hebrew catalog of National Library of Israel] and Rabbi Re'uven Elizur [one of the managers of the HaRambam Library in Tel Aviv]. The correspondence was exchanged in the spring of 1976 so the details of this correspondence could not be included in the second edition of Shoshana HaLevy's book which she finished earlier in Tamuz 1975 and it was printed in mid-1976. Shoshana HaLevy writes in this letter that she cannot correct the things she wrote in the book.

6 letters, varying size, good condition.

The author of the book Beit Yosef Chadash – Rabbi Akiva Yosef Schlesinger (1835-1922) author of Lev Halvri was the son-in-law of Rabbi Hillel Lichtenstein of Kolomyia, disciple of leading Hungarian rabbis and one of the most prominent zealots who fought the reform and haskala movements. In 1870, he ascended to Jerusalem, where he continued his struggle against the heretics and the "modernists". He was very active in supporting the Jewish settlements throughout Eretz Israel and fell into a sharp dispute and arguments with the leaders of the "Old Yishuv" because of his opposition to the Chaluka

10

10. Tefillat Yisrael – A printed Leaf in Honor of the Coronation of Tsar Alexander the III – Jerusalem, 1883

"A prayer of the Jews who live in the holy city of Jerusalem in honor of the coronation day of the magnificent Caesar Alexander the III... the Russian Tsar...". [Jerusalem], 1883. Unknown printing house.

A leaf printed in golden ink. Prayer and blessing for Tsar Alexander, for his wife Maria Feodorovna and for his son Nikolai (the II). The prayer was conducted in his honor in the Beit Ya'akov synagogue in Jerusalem.

Leaf, 32 cm. Good-fair condition. Tears on the folding marks. Bibliographically unknown.

Opening price: \$500

Estimate: \$1,000-2,000

10. תפלת ישראל – דף מודפס לכבוד הכתרת הצאר אלכסנדר השלישי – ירושלים, 1883

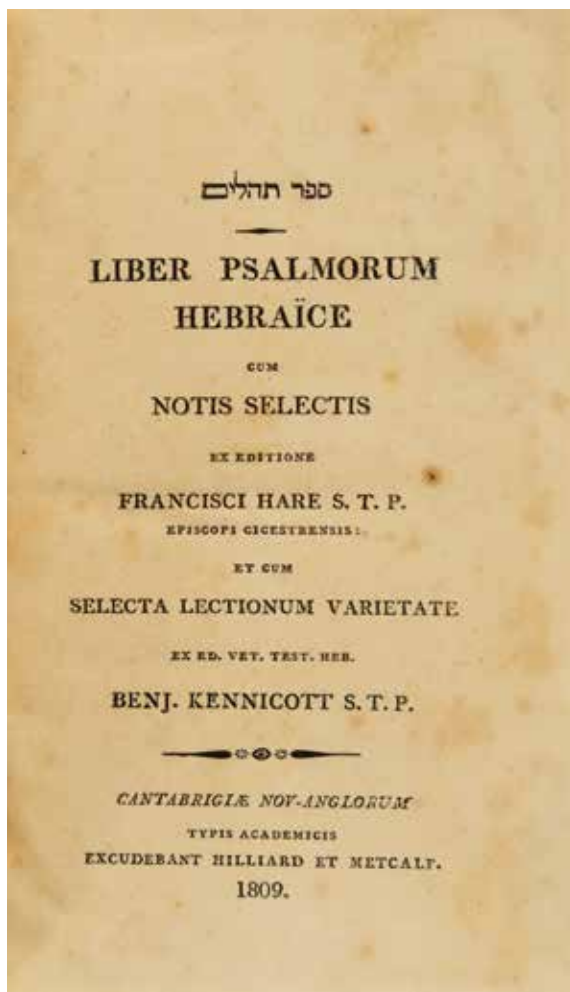
"תפלת ישראל יושבי עיר הקדושה ירושלים ליום ניתן כתר מלכות בראש הקיסר האדיר אלכסנדר השלישי... קיסר רוסיה...". [ירושלים], תרמ"ג 1883. דפוס לא ידוע.

דף מודפס בדיו זהובה. תפילה וברכות לצאר אלכסנדר, לאשתו מריה פיודורובנה ולבנו ניקולאי (השני). התפילה נערכה לכבודו בבית הכנסת "בית יעקב" בירושלים.

דף, 32 ס"מ. מצב טוב-בינוני. קרעים בסימני הקיפול. לא ידוע ביבליוגרפית.

פתיחה: \$500

הערכה: \$1,000-2,000

11

11. ספר תהלים – עברית ולטינית – קיימברידג', 1809 – הספר הראשון מספרי התנ"ך אשר נדפס בעברית בארצות הברית

ספר תהלים, Liber Psalmorum Hebraice cum notis selectis ex editione Francisci Hare; et cum selecta lectionum varietate ex ed. Vet. Test. Heb. Benj. Kennicott. [הוצאת אוניברסיטת הרווארד]. דפוס Hilliard et Metcalf. קיימברידג', 1809. עברית ולטינית.

ספר תהלים בעברית, עם תרגום ופירושים בלטינית. נדפס על-פי מהדורה משנת 1736 אשר הוצאה לאור בידי הבישוף האנגלי Francis Hare, עם טקסט מתוך תנ"ך קניקוט.

הדפסה ראשונה של אחד מחלקי התנ"ך בעברית בארצות הברית. ספרי התנ"ך הראשונים אשר נדפסו בארה"ב נדפסו באנגלית, למען קהילת הנוצרים הפוריטנים אשר ייחסה חשיבות לכתבי הקודש היהודיים. בראשית המאה ה-19 התעוררו הצורך והעניין בהדפסת התנ"ך בשפה העברית. הדפסת ספר התהלים שלפנינו היתה הפעם הראשונה בה נדפס בארצות הברית חלק כלשהו מתוך התנ"ך בעברית. זמן לא רב לאחר צאתו לאור כבר היו שהחלו לתכנן את הדפסת התנ"ך בשלמותו, ובשנת 1814 יצא לאור התנ"ך העברי הראשון בארה"ב (ראה פריט הבא).

הספר שלפנינו היה בבעלות כמה דורות למשפחת אוסגוד (Osgood). במקור היה שייך לחנה פ. אוסגוד, ועם מותה עבר בירושה לאחינה, ג'ייקוב אוסגוד. בדפים הריקים שלפני דף השער, רישום בעלות בכתב-יד (שמונה שורות), וחתמתו של פיטר אוסגוד. [1], 495 עמ', 18 ס"מ. מצב טוב. כריכת עור מקורית, נאה. שם הספר מוטבע על השדרה. כתמים. כריכה קדמית מעט רופפת, עם קרעים בשדרה.

גולדמן 1.

אינו מתועד אצל סינגרמן, בתקליטור "מפעל הביבליוגרפיה", בקטלוג הספרייה הלאומית וב"אוצר הספר העברי".

מתיחה: \$6,000

הערכה: \$9,000-12,000

11. Psalms – Hebrew and Latin – Cambridge, 1809 – the First Book of the Hebrew Bible Printed in America

Sefer Tehilim [Hebrew], Liber Psalmorum Hebraice cum notis selectis ex editione Francisci Hare; et cum selecta lectionum varietate ex ed. Vet. Test. Heb. Benj. Kennicott. [Harvard University Press]. Hilliard et Metcalf printing house, Cambridge, 1809. Hebrew and Latin.

Book of Psalms in Hebrew, with translation and commentaries in Latin.

Reprint of the 1736 edition published by the English Bishop Francis Hare, with text from Kennicott Bible. **First Printing of Any Part of the Bible in Hebrew in America.**

The first Bible books printed in America were printed in English to meet the needs of the Puritan Christian community that attributed great significance to Jewish Holy Scriptures. The beginning of the 19th century witnessed a surge of interest in the publication of a Hebrew Bible. The printing of the Hebrew Book of Psalms presented here was the first time that any part of the bible was printed in Hebrew in America. Shortly after that, the printing of the complete Bible in Hebrew has

been planned and in 1814 the first Hebrew Bible was published in America (see following item).

The book passed through several generations of the Osgood family. Originally owned by Hannah P. Osgood, it passed to her nephew, Jacob Osgood, upon her death. On the blank leaves preceding the title page: A handwritten ownership inscription (eight lines), and Peter Osgood's signature.

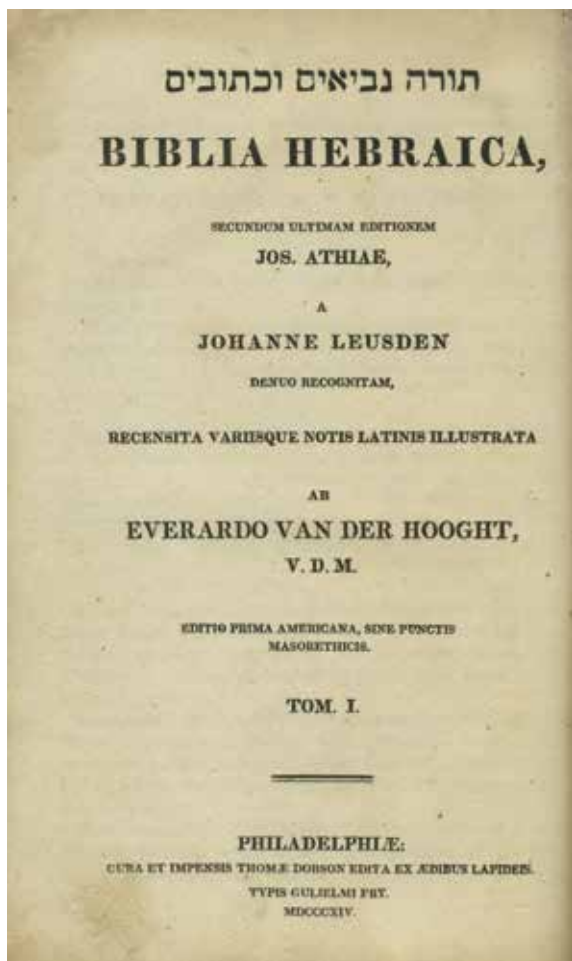
[1], 495 pp, 18 cm. Good condition. Original fine leather binding. With red title plate on spine. Spotting. Front cover slightly loose, with tears to spine.

Goldman 1.

Not recorded by Singerman, nor in the Bibliography Institute CD, the National Library of Israel catalogue or "Otzar HaSefer Halvri".

Opening price: \$6,000

Estimate: \$9,000-12,000

12

12. תנ"ך – פילדלפיה, 1814 – התנ"ך העברי הראשון אשר נדפס בארצות הברית

תורה נביאים וכתובים, Biblia Hebraica, Secundum Ultimam Editionem Jos. Athiae, a Johanne Leusden Denuo Recognitam, Recensita Variisque Notis Latinis Illustrata. Thomae Dobson. הוצאת Ab Everardo Van der Hooght. דפוס Gulielmi Fry. פילדלפיה, 1814. עברית, עם מעט לטינית. שני כרכים.

תנ"ך בשני כרכים, נדפס על-פי המהדורה השנייה של התנ"ך בהוצאת Joseph Athias (אמשטרדם), בעריכת Johann Leusden, עם הקדמה והערות בלטינית מאת Van der Hooght. אינו מנוקד. התנ"ך הראשון אשר נדפס בעברית בארצות הברית. בשנת 1812 הציג ג'ונתן הורוויץ (Jonathan Horwitz) להדפיס מהדורה עברית של התנ"ך, תוך שימוש באותיות הדפוס אשר הביא עמו לארצות הברית. במהרה למד כי אינו היחיד המתכנן את הוצאת המהדורה, וב-1813, לאור התחרות בה נתקל, מכר את אותיות הדפוס, את רשיון ההדפסה ואת רשימת המנויים שלו, לתומס דובסון (Thomas Dobson) וויליאם פריי (William Fry) והם אשר הדפיסו והוציאו לאור את המהדורה שלפנינו.

כרך א: [6], 296 דף. (ספירת דפים זהה מופיעה אצל גולדמן; ידוע על עותקים שבהם [2] דף נוספים בתחילת הספר). כרך ב': [4], 312-3 דף, 22 ס"מ. מצב כללי טוב. מעט כתמים. שיקום מקצועי בפיונות מספר דפים בראשית הכרך הראשון. בכרך השני: שיקום מקצועי בפיונות הדפים הראשונים, בדף האחרון (בשולי הדף), ובדפים 32-33 (קרעים משוקמים לאורך הדפים, עם פגיעה בטקסט). דפים 305-308 נכרכו במהופך. כריכות עור יפות, חדשות, בסגנון התקופה.

סינגרמן 236, גולדמן 4.

פתיחה: \$8,000

הערכה: \$12,000-15,000

12. Bible – Philadelphia, 1814 – First Hebrew Bible Printed in America

Torah, Nevi'im, Ketuvim [Hebrew], Biblia Hebraica, Secundum Ultimam Editionem Jos. Athiae, a Johanne Leusden Denuo Recognitam, Recensita Variisque Notis Latinis Illustrata Ab Everardo Van der Hooght. Philadelphia: Thomae Dobson, Gulielmi Fry printing house, 1814. Hebrew, some Latin. Two volumes. Without vowels.

Bible in two volumes, reprinting of the second edition of the Joseph Athias bible (Amsterdam), edited by Johann Leusden, with introduction and notes in Latin by Van der Hooght.

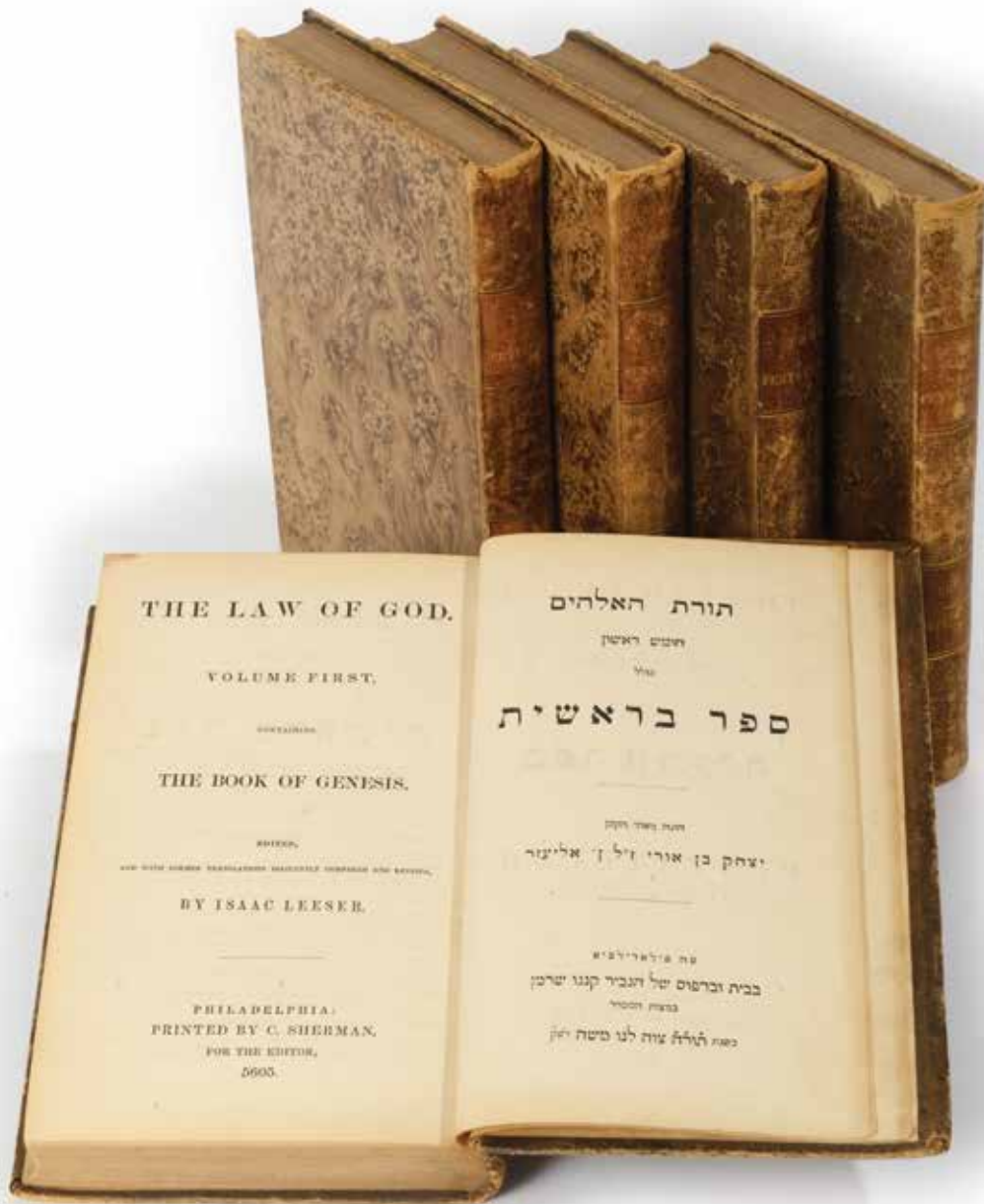
The first Hebrew Bible ever printed in America. In 1812 Jonathan Horwitz proposed the publication of a Hebrew Bible using the font of Hebrew type which he brought with him to the America, but he soon discovered that he was not alone in his desire to produce such a bible. In early 1813, in the face of stiff competition, Horwitz

sold the Hebrew type to William Fry and transferred his right to publish and the subscription lists to Philadelphia publisher Thomas Dobson; It were they who printed and published the present edition.

Volume 1: [6], 296 leaves. (Similar pagination recorded by Goldman; some copies have additional [2] leaves at the beginning of the book). Volume 2: [4], 312-3 leaves, 22 cm. Overall good condition Minor spots. Professional restoration to corners of several leaves at the beginning of the first volume. Second volume: professional restoration to corners of first leaves, last leaf (margins), and leaves no. 32-33 (vertical tears- restored, with damage to text). Leaves 305-308 bound upside down. Fine new period style leather bindings. Singerman 236, Goldman 4.

Opening price: \$8,000

Estimate: \$12,000-15,000

13. חמשה חומשי תורה – תרגום לאנגלית מאת יצחק ליסר – פילדלפיה, 1845-1846 – תרגום ראשון של החומשים לאנגלית שנעשה בידי יהודי

בהקדמה המופיעה בראשית הכרך הראשון, הוא כותב על חשיבות תרגום החומשים בידי יהודי: "אני פונה במיוחד אל ידידי היהודים, שכן על אף שכלל המאמינים בדברי האל עשויים לחפוף בתרגום מתוקן, לא סביר שהגויים יעודדו הוצאה לאור מעין זו, שמקורה בכותב יהודי". בהמשך מוסיף כי כוונתו היתה ליצור ספר "אשר ישמש בבית הכנסת הגרמני והפורטוגזי".

X, 175 דף; 168 דף; 153 דף; 149 דף; 135 דף, 136-147 עמ'. חמישה כרכים 19.5 ס"מ. מצב טוב. מעט כתמים.

בכל הכרכים תוי-ספר של הרב Julius Josef Nodel (כיהן כרב בפורטלנד, מיזורי ובמקומות נוספים) וכן מדבקות קטנות עם שם בעלים (Mrs. Ludwig Hirsch). כריכות עור מקוריות נאות. שם הספר מוטבע על השדרות. הטבעות זהב בשוליים. פגמים קלים בשולי הכריכות ובשדרות.

סינגרמן 884, גולדמן 7.

פתיחה: \$7,000

הערכה: \$10,000-15,000

תורת האלהים. The Law of G-d. דפוס קנגו שרמן (C. Sherman). פילדלפיה, 1845-1846. עברית ואנגלית, עמוד מול עמוד.

חמשה חומשי תורה והפטרות, עם תרגום לאנגלית מאת יצחק ליסר. חמשה כרכים. שערים בעברית ובאנגלית. בסוף ספר ויקרא מופיעה מגילת אסתר; בסוף ספר שמות: צורת כתיבת שירת הים והוראות לקריאת עשרת הדברות, בסוף ספר שמות: צורת הנגינות (עברית), ודיני קריאת התורה (אנגלית).

תרגום זה הנו התרגום הראשון של החומשים לאנגלית שנעשה בידי יהודי. בתרגומים קודמים נעשה שימוש בתרגום המלך ג'יימס (תרגום שהוכן ביוזמת המלך ג'יימס הראשון, מלך אנגליה, בשנת 1611, ונחשב לתרגום המוסמך של התנ"ך לאנגלית).

יצחק ליסר (Isaac Leeser, 1806-1868) היה ממנהיגי יהדות ארצות הברית ומראשוני הבונים של יהדות אמריקה, הוגה דעות ורעיונאי, עורך ספרותי, שעסק אף בתרגום ספרות הקודש לאנגלית וחיבר מסות ודרשות רבות.

על תרגום זה שקד ליסר לבדו, ללא סיוע, במשך כשבע שנים.

13. Pentateuch – The Law of G-d – English Translation by Isaac Leeser – Philadelphia, 1845-1846 – First Translation of the Bible into English by a Jew

The Law of G-d. Printed by C. Sherman, Philadelphia, 1845-1846. Hebrew and English, page facing page.

Pentateuch and Haftarat, translated into English by Isaac Leeser. Five volumes. Title pages in Hebrew and English. At the end of the Book of Leviticus: Esther Scroll; at the end of the Book of Exodus: the manner of writing Shirat HaYam and instruction for reading the Ten Commandments, at the end of the Book of Exodus: manner of liturgies (Hebrew), and rules of reading the Torah (English).

This is the first translation of the Pentateuch into English done by a Jew. Previous translations were based on the King James version (English translation of the Bible for the Church of England, completed in 1611 – the authorized version of the translation).

Isaac Leeser (1806-1868), leader of American Jewry, a philosopher and writer; literary editor who translated the holy scriptures into English and composed numerous essays and sermons.

Leeser worked diligently on this translation all by himself, with no assistance, for about seven years. In the introduction opening the first volume, Leeser writes

about the importance of the Pentateuch being translated into English by a Jew: "I speak of my Jewish friends in particular, for however much a revised translation may be desired by all believers in the Word of G-d, there is no probability that the gentiles will encourage any publication of this nature, emanating from a Jewish writer. My intention was to furnish a book for the service of the synagogue, both German and Portuguese".

X, 175 leaves; 168 leaves; 153 leaves; 149 leaves; 135 leaves, 136-147 pages. Five volumes 19.5 cm. Good condition. Minor spots.

In all volumes: An Ex-Libris label of Rabbi Julius Josef Nodel on the volumes (Rabbi Nodel served as a rabbi in Portland, in Missouri and some other places) and small labels with owners' name (Mrs. Ludwig Hirsch). Fine leather bindings. Title embossed on the spines. Minor damages to bindings and spines.

Singerman 88, Goldman 7.

Opening price: \$7,000

Estimate: \$10,000-15,000

14a

14. ספר קדושת לוי, לרבי לוי יצחק מברדיטשוב - סלאוויטא, תקנ"ח - מהדורה ראשונה שנדפסה בחיי המחבר - עותק מרשים על נייר כחלחל

הבעש"ט את תלמידיו בשתיית "לחיים", באמרו כי באה לעולם נשמה גדולה שתפקידה יהיה ללמד זכות על עם ישראל. נולד לאביו הגאון רבי מאיר אב"ד הוסאקוב מגזע המהרש"א ונצר לשושלת עתיקה של ל"ו רבנים. בצעירותו שהה בעיר לברטוב, שם למד עם הגאון בעל ה"פרי מגדים", ובאותה עת הכיר את האדמו"ר רבי שמעלקא מניקלשבורג, שהשפיע עליו להפוך לחסיד ולנסוע אל המגיד הגדול ממזריטש. משנות צעירותו שימש ברבנות במספר קהילות (ריטשעוואהל, זעליחוב, פינסק), בכמה מהן נדרף ע"י

ספר קדושת לוי, מאמרים בדרך החסידות. סלאוויטא, תקנ"ח [1798]. מהדורה ראשונה, הודפסה ע"י המחבר. מאמרים על חנוכה ופורים (פרקי המאמרים מכונים "קדושות"), ביאורים על אגדות סבי דבי אתונא, וליקוטים נוספים (חידושים על הש"ס מאבי המחבר ומבן המחבר). הצדיק רבי לוי יצחק מברדיטשוב (ת"ק-תק"ע, אנצ' לחסידות ג', עמ' יז-כג), מדמויות ההוד של תנועת החסידות, שנתפרסם בכינוי "סיניגורן של ישראל". לפי האגדה החסידית, בשעת לידתו כיבד

לפי המסורת שבידי חסידי ברסלב, חלק ה"קדושות" על חנוכה ופורים שבחיבור זה, נכתב על ידי הצדיק רבי נתן מנמירוב, תלמידו המפורסם של רבי נחמן מברסלב, בעת שהסתופף בצילו של רבי לוי יצחק בברדיטשוב. חלק ה"קדושות" ניכר באריכות וסגנון כתיבה השונים מחלק המאמרים על התורה.

חכמים וצדיקים העידו כי סגולת ספר "קדושת לוי" גדולה מאד ויש בכוחה להשפיע על הקורא בו התלהבות ודבקות באהבת ויראת ה', ועוד אמרו כי עצם החזקת הספר בבית גורמת להמתקת הדינים ומסוגלת לשמירה מן המזיקים. כך כתב האדמו"ר רבי אברהם יהושע העשיל - "הרב מאפאט" [בהסכמתו למהדורת ברדיטשוב תקע"ה]: **"בוודאי זכות הגאון בעל המחבר זלה"ה וקדושת ספריו הנ"ל יהיה למגן ומחסה בכל מקום אשר ימצאו..."**. דברים דומים כותב גם רבי אהרן מזיטומיר בהסכמתו למהדורה הנ"ל, ורבי מונקאטש [בהסכמה למהדורת מונקאטש תרצ"ט] כותבים: **"ידוע ומקובל מצדיקי דור ודור אשר ספר הקדוש קדושת לוי מסוגל בכל בית להמתקת הדינים..."**.

עותק שלם על נייר כחלחל, ל, כב דף. 19 ס"מ. מצב טוב - טוב מאד. נייר איכותי, דפים שלמים. כתמים. בשער ובמספר דפים נקבי עש זעירים, מספר קרעים. על השער הדובקה פיסת נייר עם חותמת אישור צנזורה. כריכת עור חדשה מפוארת.

ספטנסקי חסידות, מס' 507.

פתיחה: \$50,000
הערכה: \$80,000-100,000

ה"מתנגדים" עקב השתייכותו לתנועת החסידות. משנת תקמ"ה החל לכהן כרבה של העיר ברדיטשוב, הקים בה מרכז חסידי חשוב והעמיד תלמידים רבים. ממנה נתפרסם כאחד ממנהיגי החסידות בדורו ובה פעל עד לפטירתו. מלבד צדקותו וגדלותו בתורה, נודע כסמל של אהבת ישראל וכמליץ יושר על הכלל, אפילו על הפושעים והרשעים שבישראל. עשרות סיפורים ידועים על לימוד הזכות שלו בכל מצב ועל כל יהודי. אלה הפכו לנכסי צאן ברזל באגדה החסידית ובשל כך זכה לכינוי "סגנון של ישראל". צדיקי דורו העריצוהו והרבו לדבר בשבחיו. רבי שמעלקא מניקלשבורג היה קורא לו "תלמידי בנגלה ומורי ורבי בנסתר" והיה אומר שאפילו שיחות החולין שלו מלאות בסודות וייחודים. "החזקה מלובלין" אמר כי הוא קובע שעה בכל יום להודות לה' על ששלח לעולם נשמה כרבי לוי יצחק, וכשנסתלק מן העולם אמר רבי נחמן מברסלב כי כבה אור העולם ונעשה חושך. ידועים שירים ותפילות שחיבר, ביניהם התפילה "גאט פון אברהם" שנאמרת בפי רבים במוצאי שבתות.

לפנינו המהדורה הראשונה של ספר "קדושת לוי" שנדפסה ע"י רבי לוי יצחק מברדיטשוב בעצמו. הספר נקרא כך על שם מאמרי ה"קדושות" על חנוכה ופורים שמהווים את עיקר הספר. במתכונתו הנוכחית נדפס הספר בשנית בחיי המחבר בזולקווא תקס"ו.

כשנה לאחר פטירתו הוציאו בניו ונכדיו מהדורה נוספת של הספר, והוסיפו לו חידושים על פרשיות התורה, מתוך הכתבים שהשאיר אחריו המחבר (ברדיטשוב תקע"א). מאז זכה הספר למהדורות רבות במתכונתו המורחבת. בתקופה מאוחרת יותר הופיע גם חלק שלישי של הספר, על פרקי אבות, שנמצא בעזבונו של המגיד מקוז'ניץ.

14. Kedushat Levi, by Rabbi Levi Yitzchak of Berdychiv – Slavita, 1798 – First Edition Printed During the Author's Life – Impressive Copy on Bluish Paper

Kedushat Levi, Chassidic articles. Slavita, 1798. First edition, printed by the author.

Articles on Chanuka and Purim (the chapters of the articles are called Kedushot), explanations on the Agaddot of Savi D'Vei Atuna, and other compilations [novellae on the Talmud by the author's father and son]. Rabbi Levi Yitzchak of Berdychiv (1740-1810, Encyclopedia L'Chassidut 3, pp. 17-23), one of the most glorious figures of the Chassidic movement who was famous by his cognomen "Advocate of the Jewish people". According to Chassidic lore, at Rabbi Levi Yitzchak's birth, the Ba'al Shem Tov offered his disciples to drink "lechaim" saying that a great soul has entered this world whose future task is to be an advocate for the Jewish people. He was born to his father Rabbi Meir Av Beit Din of Husakiv (Ukraine) a descendent of the Maharsha and a scion of the ancient dynasty of 36 rabbis. In his youth, he lived in the city of Lubartów and studied with the author of the Pri Megadim. At that time, he met Rebbe Shmelke of Nikolsburg who influenced him to become a Chassid and to travel to the illustrious Magid of Mezritch. From a very young age, Rabbi Levi Yitzchak served in the rabbinate of several communities (Ryczywół, Żelechów, Pinsk). In some places, he was pursued by the Mitnagdim because he was associated with the Chassidic movement. From 1785, he began to serve as the Rabbi of the city of Berdychiv, where he established an important Chassidic center and taught Torah to a multitude of disciples. In Berdychiv, he became famous as one of the foremost Chassidic leaders of his generation and was active until his death. Besides his piety and Torah knowledge, he was known as a symbol of Ahavat Yisrael (love of his fellow Jew) and as an advocate for all Jews including the sinners and offenders. Dozens of stories are told of his justification of every Jew in any state. These tales became inalienable assets of Chassidic lore and are the source of Rabbi Levi Yitzchak's cognomen "Advocate of the Jewish people". The tsaddikim of his generation greatly revered and acclaimed him. Rabbi Shmelke of Nikolsburg called him "my disciple in revealed Torah and my teacher and rabbi of the hidden (parts of the Torah)" and he used to say that even Rabbi Levi Yitzchak's mundane conversations were full of Torah secrets and yichudim. The Chozeh of Lublin said that he sets aside one hour each day to thank G-d for sending a soul like Rabbi Levi Yitzchak to this world and at Rabbi Levi Yitzchak's death, Rabbi Nachman of Breslov alleged that the light of the world was extinguished and darkness had ensued. Rabbi Levi Yitzchak's poems and prayers are well-known including his prayer G-t Fun Avraham which many recite every Motzei Shabbat.

This is the first edition of the book Kedushat Levi printed by Rabbi Levi Yitzchak of Berdychiv himself. The book is named after the articles of Kedushot on Chanuka and Purim which constitute the main part of the book. In 1806, the book was reprinted in this format in Zolkva during the author's life.

Approximately one year after Rabbi Levi Yitzchak's death, his sons and grandsons published another edition of the book and added novellae on the weekly portions of the Torah from writings left by the author (Berdychiv 1811). Thereafter, the book has been reprinted in many enlarged editions. Later, a commentary on Pirkei Avot which was found in the estate of the Magid of Kozhnitz was printed as a third part of the book.

According to the tradition handed down among Breslov Chassidim, some of Kedushot on Chanuka and Purim of this work were written by the Tsaddik Rebbe Natan of Nemirov, the famous disciple of Rebbe Nachman of Breslov at the time Rebbe Natan studied from Rabbi Levi Yitzchak in Berdychiv. The style of the Kedushot are discernable by their length and their style of writing which are different from some of the articles on the Torah.

Torah scholars and tsaddikim testify that the segula of the book Kedushat Levi is very profound and it has the power to influence the reader with fervor and devotion of love and fear of G-d. They also say that just possessing the book eliminates harsh judgments and constitutes a protection from harmful elements. Rebbe Avraham Yehoshua Heshel – the Rabbi of Apta [in his approbation on the Berdychiv edition 1815] writes: **"And certainly the merit of the author and the holiness of these books will provide protection and shelter wherever they will be..."**. Similar inferences were written by Rabbi Aharon of Zhitomir in his approbation of this edition. The rabbis of Mukacheve [in their approbation to the Mukacheve edition 1939] wrote: **"It is known and accepted by the tsaddikim of each generation that the holy book Kedushat Levi has the segula to sweeten any harsh decrees or judgements"**.

A complete copy on bluish paper. 30, 22 leaves. 19 cm. Good-very good condition. High-quality paper, whole leaves. Spotting. Tiny worm holes on the title page and on several leaves, several tears. Pasted on the title page is a strip of paper stamped with the censor's authorization. New elaborate leather binding.

Stefansky Chassidut, no. 507.

Opening price: \$50,000

Estimate: \$80,000-100,000

15

15. ספר מאור עינים / ספר ישמח לב – סלאוויטא, תקנ"ח – מהדורה ראשונה

התורות חולקו על ידי התלמידים לשני חלקים, החלק האחד על התורה ולקוטים, נדפס תחת השם "מאור עינים", והחלק השני על אגדות הש"ס, תחת השם "ישמח לב". שני החלקים נדפסו במקביל בסלאוויטא באותה שנה. במהדורות הבאות צורפו שני החלקים ונדפסו יחד. רבי נחום מצ'רנוביל נפטר באמצע הכנת ספרו לדפוס.

גדולי החסידות הפליגו בדבר חשיבותו וקדושתו של הספר, נהגו ללמוד בו בכל יום ולהחזיקו כשמיירה. בשם החוזה מלובלין ובשם רבי יצחק מסקווירא [נכד המחבר] מובא כי בסגולת הספר להאיר את נשמת האדם, כמו ספר הזוהר הקדוש, ורבי יצחק אייזיק מקומרנא קבע: "ספר מאור עינים לא יזוז מעיניך וכל דבריו רמים וקדושים".

ספר מאור עינים: [2], קס דף (דפים כג-כו נכרכו בטעות בין דפים לב-לג). 19 ס"מ. מצב טוב, כתמים במספר דפים. פגעים משוקמים באופן מקצועי בשער (עם פגיעה קלה בטקסט) ובמספר דפים. כריכה חדשה. רישומים בכתובה מזרחית (בשער ובדף י): "קדש הצעיר מאיר שלמה בכ"ר יעקב פרחי ס"ט".

ספר ישמח לב: עותק חסר, [1], א-י, טו-לד] דף [חסרים דפים יא-יד]. 19 ס"מ. מצב כללי טוב, למעט דף אחרון עם קרעים ופגעים משוקמים (עם פגיעה בטקסט). כריכה חדשה.

פתיחה: \$10,000

הערכה: \$15,000-20,000

■ **ספר מאור עינים**, מאמרי חסידות על התורה, מאת האדמו"ר רבי מנחם נחום [טברסקי] מצ'רנוביל. סלאוויטא, [תקנ"ח 1798]. [דפוס: רבי משה שפירא]. מהדורה ראשונה. הסכמות גדולי החסידות: רבי לוי יצחק מברדישטוב, רבי זושא מאניפולי, רבי יעקב שמשון משפטיבוקה [בדרכו לארץ ישראל], ועוד. (סטפנסקי חסידות, מס' 308).

■ **ספר ישמח לב** [חלק שני מספר מאור עינים], ביאור על אגדות ומדרשי חז"ל [על סדר מסכתות הש"ס], מאת האדמו"ר רבי מנחם נחום [טברסקי] מטשרנוביל. סלאוויטא, [תקנ"ח 1798]. [דפוס: רבי משה שפירא]. מהדורה ראשונה. (סטפנסקי חסידות, מס' 237).

ספר מאור עינים הוא מחיבורי היסוד של תנועת החסידות ומספרי החסידות הראשונים המביאים מתורת הבעש"ט והמגיד ממזריטש. מחבר הספר, המגיד רבי מנחם נחום מצ'רנוביל (ת"צ-תקנ"ח), אנצ' לחסידות ג', עמ' קסח-קעה), מאבות החסידות וראש שושלת הצדיקים לבית צ'רנוביל. זכה להסתופף בצל הבעש"ט והיה תלמידו המובהק של המגיד ממזריטש. שימש כמגיד מישרים בארינסק, פרוהוביטש וטשרנוביל. לאחר הפצרת תלמידיו הסכים להדפיס את דברי תורתו. הוא סמך את ידו על תלמידו רבי אליהו ב"ר זאב וולף כ"ץ, וציווה עליו להדפיס את הכתבים "בדפוס נאה ומהודר אשר הוקם בסלאוויטא..." [בית הדפוס של רבי משה שפירא שהיה אז בשנותיו הראשונות].

מספרים כי במקור היה החיבור גדול פי שמונה-עשרה, אך בעת עריכת הספר ציווה רבי נחום מצ'רנוביל על תלמידיו לשרוף דפים רבים, והשאיר רק את הדברים שהיו בבחינת "שכינה מדברת מתוך גרונו".

15. Me'or Einayim / Yismach Lev – Slavita, 1798 – First Edition

▪ **Me'or Einayim**, Chassidic articles on the Torah, by Rebbe Menachem Nachum [Twersky] of Chernobyl. Slavita, [1798]. [Printed by Rabbi Moshe Shapira]. First edition. Approbations of Chassidic leaders: Rabbi Levi Yitzchak of Berdychiv, Rabbi Zusha of Annopol, Rabbi Ya'akov Shimshon of Shepetivka [on his way to Eretz Israel], etc. (Stefansky Chassidut, no. 308).

▪ **Yismach Lev** [Part 2 of Me'or Einayim], commentary on aggadot and midrashei Chazal [according to the order of the Talmudic tractates], by Rebbe Menachem Nachum [Twersky] of Chernobyl. Slavita, [1798]. [Printed by Rabbi Moshe Shapira]. First edition. (Stefansky Chassidut, no. 237).

Me'or Einayim is one of the most basic books of the Chassidic movement and one of the earliest Chassidic books presenting the teachings of the Ba'al Shem Tov and of the Magid of Mezritch. The author, the Magid Rebbe Menachem Nachum of Chernobyl (1730-1798, Encyclopedia L'Chassidut Vol. 3, pp. 168-175), one of the founders of Chassidism and the first Rebbe of the Chernobyl dynasty merited studying directly from the Besht and was a close disciple of the Magid of Mezritch. He served as a magid in Norinsk, Pogrpbisht and Chernobyl. His disciples convinced him to print his Torah thoughts and he appointed his disciple Rabbi Eliyahu ben R' Ze'ev Wolf Katz to print the writings "in the handsome elegant printing press which was established in Slavita..." [the printing house of Rabbi Moshe Shapira which was still in its initial stages]. Some say that originally the book was 18 times longer but at the time it was edited, Rabbi Nachum of Chernobyl instructed his disciples to burn many leaves and left only the words which "the shechina spoke from his throat".

The book was divided by his disciples into two parts, one on the Torah and compilations which was named Me'or Einayim and the second part is on Talmudical aggadot called Yismach Lev. The two parts were printed simultaneously in Slavita in the same year. In later editions, the two parts were combined into one. Rabbi Nachum of Chernobyl died while in the midst of preparing his book for printing.

Chassidic leaders revered the importance and holiness of this book and would study it every day and cherished it as protection. The Chozeh of Lublin and Rabbi Yitzchak of Skvira [the author's grandson] are quoted as saying that the book has the hidden properties to light a person's soul, similar to the holy Zohar. Rabbi Yitzchak Isaac of Komarno asserted that "If the book Me'or Einayim is not removed from before your eyes, all your words will be lofty and holy".

Me'or Einayim: [2], 160 leaves (Leaves 23-26 were bound between Leaves 32 and 33). 19 cm. Good condition, spotting on several leaves. Professionally restored damages on title page (with minor damage to text) and on several leaves. New binding. Inscriptions in Oriental writing (on title page and on Leaf 10): "Meir Shlomo ben R' Ya'akov Pirchi".

Yismach Lev: Incomplete copy, [1], 1-10, 15-[34] leaves [lacking Leaves 11-14]. 19 cm. Overall good condition, with the exception of the last leaf which has restored tears and damages (with damage to text). New binding.

Opening price: \$10,000

Estimate: \$15,000-20,000

16

16. ספר עבודת הקודש – הטופס של ה"דרכי תשובה" וה"מנחת אלעזר" ממונקאטש – עם חתימת רבי שמואל צבי ווייס ראב"ד מונקאטש וחתימות נוספות

ספר עבודת הקדש, המכונה מראות אלקים – עבודת ה' בחכמת הקבלה, חלק א [חלק הייחוד] וחלק ב [חלק העבודה], מאת רבי מאיר נ' גבאי. לבוב, [תר"ח] 1848. הטופס של האדמו"ר בעל "דרכי תשובה" ובנו האדמו"ר ה"מנחת אלעזר" ממונקאטש: בשער ובדפי הספר חותמות רבות של האב ובנו [צבי הירש שפירא ו"חיים אלעזר שפירא אב"ד דק"ק מונקאטש].

רישומי בעלות וחתימות נוספות: חתימת ידו של האדמו"ר רבי שמואל צבי ווייס ראב"ד מונקאטש, אביו האדמו"ר בעל "אמרי יוסף" מספינקא; חתימות חתנו של רבי שמואל צבי – הרה"ח רבי זאב אשר אנטשיל באש מספינקא, ושל בנו הרב החסיד רבי חיים אליעזר באש (ממנו עבר כנראה הספר אל מורו ורבו האדמו"ר ממונקאטש בעל ה"דרכי תשובה"), ועוד חתימות.

האדמו"ר רבי צבי הירש שפירא בעל "דרכי תשובה" (תר"ה–תרע"ד, אנצ' לחסידות ג', תריח–תרכ). בן רבי שלמה שפירא אב"ד מונקאטש בעל "שם שלמה", בן רבי אלעזר מלנצהוט, בנו של רבי צבי אלימלך מדינוב בעל "בני יששכר". מגדולי דורו בתורה וחסידות, ממלא מקום אביו ברבנות מונקאטש. ביסס את חסידות מונקאטש וחסידיו נמנו באלפים. מייסד "כולל מונקאטש" ו"נשיא ארץ ישראל". מחבר: "דרכי תשובה", "באר לחי רועי", "צבי תפארת" ועוד.

בנו, הגאון הקדוש רבי חיים אלעזר שפירא, מגאוני התורה, ההלכה והחסידות בדורו, ומגדולי המקובלים (תרל"ב–תרצ"א, אוצר הרבנים 6243). עמד במערכות קדושת ישראל, ודבריו בהלכה ובקבלה נשמעו בכל תפוצות ישראל. מספריו: שו"ת "מנחת אלעזר", שער יששכר, נמוקי אורח חיים, דברי תורה ט' חלקים, ועוד. [אודותיו: דרכי חיים ושלום].

האדמו"ר רבי שמואל צבי ווייס ראב"ד מונקאטש (נפטר תרל"ט), נולד במונקאטש, תלמידם של ה"בני יששכר" מדינוב, מהרי"צ מראזלי, ה"שר שלום" מבעלז, רבי מאיר מפרמישלאן ומהרי"א מזידיטשוב. ה"בני יששכר" נזדמן למונקאטש וסידר את חופתו, ואמר על כך "אלמלי לא באתי לכאן אלא בשביל דבר הזה די לי". רבו רבי יצחק אייזיק מזידיטשוב החשיבו מאד ואמר שנשמתו לא רצתה לרדת לעולם עד שהבטיחו לה תלמיד כרבי שמואל צבי. בנוסף דחק בחסידיו להגיש קוויטלאך לרבי שמואל צבי וסמך ידו עליו "להיות פועל

ישועות בקרב הארץ". בנו האדמו"ר רבי יוסף מאיר מספינקא בעל "אמרי יוסף", האדמו"ר הראשון לשושלת ספינקא.

חלק א: מט [צ"ל: מה] דף. חלק ב: כ, כה–סה [צ"ל: סט] דף. 20 ס"מ. מצב טוב, כתמים ובלאי קל. פגעי עש.

שער נפרד לחלק שני. במפעל הביבליוגרפיה נרשם כי החלק הראשון נדפס ללא שער, אך לפנינו שער גם לחלק הראשון.

פתיחה: \$3,500

הערכה: \$4,000-6,000

16. Avodat HaKodesh – Copy of the Darkei Teshuva and the Minchat Elazar of Mukacheve – With the Signature of Rabbi Shmuel Zvi Weiss Ra'avad of Mukacheve and Other Signatures

Avodat HaKodesh, called Marot Elokim – G-d's service according to Kabbalistic wisdom, Part 1 [Yichud] and Part 2 [Avodah], by Rabbi Meir Ibn Gabai. Lvov, 1848.

Copy of the rebbe, author of Darkei Teshuva and his son the rebbe author of Minchat Elazar of Mukacheve: on the title page and book leaves are many stamps of the father and son [Zvi Hirsh Shapira and Chaim Elazar Av Beit Din of Mukacheve].

Ownership inscriptions and other signatures: the signature of Rebbe Shmuel Zvi Weiss Ra'avad of Mukacheve, his father the Rebbe, author of Imrei Yosef of Spinka; signature of Rebbe Shmuel Zvi's son-in-law Rabbi Ze'ev Asher Antschil Bash of Spinka and of his son Rabbi Chaim Elazar Bash (apparently, the book passed on to his teacher, the Mukacheve rebbe, author of Darkei Teshuva), more signatures.

Rebbe Zvi Hirsh Shapira, author of Darkei Teshuva (1855-1914, Encyclopedia L'Chassidut Vol. 3, 618-620), son of Rabbi Shlomo Shapira Av Beit Din of Mukacheve, author of Shem Shlomo, son of Rabbi Elazar of Łańcut, son of Rabbi Zvi Elimelech of Dynów, author of Bnei Yissaschar. A leading Torah scholar and Chassid, succeeded his father as rabbi of Mukacheve. He fortified the Mukacheve Chassidism and had thousands of followers. Founder of Kollel Munkatch and Nesi Eretz Israel. Wrote: Darkei Teshuva, Be'er Lachai Ro'i, Zvi Tiferet, etc.

His son, Rebbe Chaim Elazar Shapira, outstanding in his knowledge of Torah, Halacha and Chassidut and one of the leading Kabbalists (1872-1937, Otzar HaRabbanim

6243), fought to safeguard the holiness of the Jewish people. His teachings in Halacha and kabbalah were accepted all over the world. Among his books: Minchat Elazar responsa, Sha'ar Yissachar, Nimukei Orach Chaim, 9 volumes of his book Divrei Torah, and others. [See Darkei Chaim V'Shalom].

Rebbe Shmuel Zvi Weiss Ra'avad of Mukacheve (died in 1879), was born in Mukacheve and was a disciple of the Bnei Yissaschar of Dynow, the Maharitz of Rozdil, "Sar Shalom" of Belz, Rabbi Meir of Peremyshlyany and the Mahari of Zhydachiv. The Bnei Yissaschar happened to be in Mukachave and arranged the Chupah (mesader kiddushin) of Rebbe Shmuel Zvi Weiss; and said "Even if I would have come here only for this, it would have been sufficient". His teacher Rabbi Yitzchak Isaac of Zhydachiv held him in great esteem. He also urged his Chassidim to submit kvitlach to Rabbi Shmuel Zvi and gave his word that "He will be a wonder worker". His son was Rebbe Yosef Meir of Spinka, author of Imrei Yosef, the first rebbe of the Spinka dynasty.

Part 1: 49 [should be: 45] leaves. Part 2: 20, 25-65 [should be: 69] leaves. 20 cm. Good condition, spotting and minor wear. Worm damages. Separate title page for Part 2. The Bibliography Institute CD lists that Part 1 was printed without a title page but this copy has a title page for Part 1.

Opening price: \$3,500

Estimate: \$4,000-6,000

כתוב הם ונת העשרית תקראים אפים לפי כי הם
העדרנו הם בני העדה אלמס ק"ח הדקות עמנו
איוורק להבדיל בין עולם לעולם והוא דינאם לנו
היות והענדל הם חסופים חספי כולם הם
בדוריים ואין ראויים לחשים ולכן אין שום בהם קליטה
ולכן הדת היא שלהם נגד החסופים אין ירייה בדקה
כי אין אלו דומים לחרי כשר ורצון כוללים לפי כי
הם חסר להיות אחים לקליט לקנות מהם חבל הדקות
עמנו לאם ולכן בני הכית וכו' אין יריים בדקה לפי
הם חסופים ואם ימים הם חזק מכל לעמוד חפזיהם
נתקן כתיב כי כן הוא דומם להקיים שכן
העולמות כלומר :

רפת של בקר אינו צריך בדיקה שאם היה חרץ
הבהמות יאכלוהו וכן לול של תרנגולים אינו צריך
בדיקה שאם היה שם חמץ התרנגולים יאכלוהו וכן
אמצעה של חצר אינו צריך בדיקה שאם היה שם
חמץ יורבים וישר ונפות המצויים שם יאכלוהו
וה' ספק חמץ אבל וראי חמץ לא: תור שבין
יהודי לחבירו כל: חד בורק יעד מקום שזיו מעת
והשאר מבטלו כלבו ודיו ושכן יהודי לעכו"ם
אינו צריך בדיקה שאם יאכר כסף הוא ונעשה לי
ונמצא ב' לדי כסכה כותל שנשתמש בו חרץ
בחרץ וגפל ונעשה גל אפילו אינו גבוי ג' טפחים
בדי חפישת הכלב אין צריך לבדו' תחתיו כען שיש
בו סכנת יקרב ויטעין בגלים חוששין שם אחר
שישלים בדיקתו שאינו יקום במצו' חפש אחר מדם
שנאכלו ויבא לירי סכנת וה' ס' כסף אבל בידיו
שיש תחתיו אפילו אין ע' ליו' טפחים צריך להוציא
מדם כמרא הוציא' בענין שאין בו סכנת ואם יש ע' ליו'
גובה ג' טפחים מבטלו כלבו ודיו: מרתף שמסדרין
בו שורות של חביות זו אצל זו יעד שנמלא כלו
וחחרים ומסדרין שורות אחרות על התתנינות יעד
הקורה אין צריך לבדוק אלא השור' העליונה ואחרת
למטה ממנה יענו שורה על פני רוחב המרתף ולא
על כל שטח המרתף אלא העליונה הראוה את
הקורה 3 1 N 3

הדור. מסיבה לא ידועה, עבר בסוף ימיו לכהן בעיירה טיטשלינק. רבים מגדולי החסידות היו תלמידיו, ביניהם: רבי אברהם דוב מאווריש, רבי אהרן משה מבראד, רבי גדליה אהרן מליניץ, רבי חיים מקוסוב, רבי משה מקוברין ועוד. האגדה החסידיית מספרת כי בעקבות הסתלקותו מן העולם אירעה רעידת אדמה. דברי תורתו נדפסו בספר 'ליקוטי שושנים', על ידי תלמידו רבי עזריאל דוב הלוי אב"ד קאראסאן. אחיו הקדוש היה רבי אריה לייב מבענדר. מבניו וצאצאיו עמדה אחריו שושלת מפוארת של אדמו"רי בית סוואראן. ט-נה, סא (צ"ל: נח) – רסד, רסז-רצח, רצז-תמב דף. ספירת דפים משובשת. חסידים: דפים א-ח ודף נו. (דף פז נכרך בטעות לפני דף פו). 18 ס"מ. מצב בינוני-טוב, כתמים ועקבות רטיבות. פגעי עש. חיתוך שוליים על גבול הכותרת העליונה. קרעים במספר דפים (עם מגיעה בטקסט). כריכת עור חדשה.

פתיחה: \$8,000
הערכה: \$10,000-12,000

האדמו"ר רבי משה צבי גוטרמן מסוואראן (תקל"ה-תקצ"ז, אנצ' לחסידות ג', עמ' שסט-שעא), בן רבי שמעון שלמה – המגיד מסוואראן (תלמיד המגיד ממזריטש). מגדולי החסידות בדורו, צדיק וקדוש מפורסם, תלמיד מובהק לרבי ברוך ממז'בוז', ששלח אותו יחד עם רבי ישראל מרוז'ין ורבי יצחק יואל מליניץ להפיץ את החסידות במחוזות פודוליה ואוקראינה [רבי ברוך ממז'בוז' אמר שאם היה לו מנין תלמידים כמו תלמידו רבי משה צבי היה יכול בנקל להביא את המשיח]. היה גם תלמידים של האדמו"ר רבי אברהם יהושע העשיל בעל ה"אוהב ישראל" מאפטא ושל רבי לוי יצחק מברדיטשוב, וקיבל בחסידות גם מ"הסבא משפולי". מילא את מקום אביו כרב בסאוואראן ואומן ובה הקים את חצרו המפוארת. לאחר פטירת הרב מאפטא הפך לדמות המרכזית בחסידות ווהלין ופודוליה, בסרביה ומולדובה. נחשב לזקן האדמו"רים וריכוז סביבו אלפי חסידים שסרו למרותו. השפעתו העצומה הביאה לכך שעיירות וכפרים רבים שלחו לו כתב רבנות והיו כפופים לחלוטין לכל מוצא פיו. נודע בהתנגדותו החריפה לחסידות ברסלב, ובין היתר החרים אותם והורה כי אסור לאכול משחיטתם. למרות זאת, רשמו אותו חסידי ברסלב בין צדיקי

17. Tur Bareket – Amsterdam, 1654 – Copy of Rebbe Moshe of Savran

Tur Bareket, Part 3 of Mekor Chaim, commentary on the Shulchan Aruch Orach Chaim, Simanim 129-497 [the laws of Passover and the festivals], according to simple and Kabbalistic interpretations, by the Kabbalist Rabbi Chaim HaCohen of Aleppo, disciple of Rabbi Chaim Vital. Amsterdam, [1654]. With the text of the Shulchan Aruch without the Rama's glosses.

The book first belonged to Rabbi Shmuel Heller (1786-1884, Otzar HaRabbanim 19134) Av Beit Din of Safed, who signed his name several times on the first leaf and on many leaves inside the book. Afterward, Rabbi Shmuel Heller gave the book to Rebbe Moshe of Savran and wrote him a dedication on the first leaf (Leaf 9): "A gift in honor of the Rabbi...Moshe of Savran, from me, Shmuel Heller".

Rabbi Moshe Zvi Gutterman of Savran (1775-1837, Encyclopedia L'Chassidut Vol. 3, pp. 369-371), son of Rabbi Shimon Shlomo – The Magid of Savran (disciple of the Magid of Mezritch). One of the foremost Chassidic leaders of his times, a famous tsaddik and holy person, close disciple of Rabbi Baruch of Medzhibozh, who sent him together with Rabbi Yisrael of Ruzhin and with Rabbi Yitzhak Yoel of Linitz to spread Chassidism in the Podolia region and in Ukraine [Rabbi Baruch of Medzhibozh said that if he had a minyan of disciples like Rabbi Moshe Zvi, he could easily bring the Messiah]. He was also the disciple of Rebbe Avraham Yehoshua Heshel, author of the Ohev Yisrael of Apta and of Rabbi Levi Yitzhak of Berdychiv, and he also learned Chassidism from the Saba of Shpola. He succeeded his father as Rabbi of Savran and of Uman where he established his elegant court. After the death of the Rebbe of Apta, he became the central figure of the

Volhynia and Podolia, Bessarabia and Moldova Chassidism. He was regarded as the eldest of the Chassidic rebbes and assembled thousands of Chassidim around him who accepted his authority. His pronounced influence caused many cities and villages to send him a letter accepting him as their rabbi and were utterly subject to his words. He was known for his sharp opposition to Breslov Chassidism and among other steps he banned them and ruled that it is prohibited to eat from their shechita. Nonetheless, Breslov Chassidim listed him among the greatest tsaddikim of his generation. For some unknown reason, in his later years he moved to serve in the village of Tiszalonka. His disciples included many Chassidic leaders, such as: Rabbi Avraham Dov of Ovruch, Rabbi Aharon Moshe of Brody, Rabbi Gedalya Aharon of Linitz, Rabbi Chaim of Kosov, Rabbi Moshe of Kobryn, and others. A Chassidic legend circulates that following Rabbi Moshe Zvi's death, an earthquake shook the earth. His words of Torah were printed in the book Likutei Shoshanim by his disciple Rabbi Azriel Dov HaLevi Av Beit Din of Karasan. His holy brother was Rabbi Aryeh Leib of Bender. His son and descendants after him constituted the magnificent dynasty of Savran rebbes.

9-55, 61 [should be: 58]-264, 267-298, 297-442 leaves. Mispaginated. Missing: Leaves 1-8 and Leaf 56. (Leaf 87 was mistakenly bound before Leaf 86). 18 cm. Fair-good condition, spotting and moisture traces. Worm damages. Margins cut on the border of the upper title. Tears on several leaves (with damage to text). New leather binding.

Opening price: \$8,000
Estimate: \$10,000-12,000

18a

חתונתו עם בת האדמו"ר רא"ח הורביץ הרב מפאלאנטש, התיישב בסאטמר והרביץ שם תורה וחסידות לקבוצה נבחרת של תלמידים וחסידים. כיהן ברבנות בערים אורשיווא, קראלי (משנת תרפ"ה), וסאטמר (משנת תרצ"ד). בכל ערי רבנותו ניהל ישיבה ועדת חסידים גדולה. עמד בראש היהדות האורתודוקסית הנאמנה באזור מארמארוש, ונודע בקנאותו הבלתי מתפשרת. בשנות השואה ניצל ב"רכבת ההצלה" הידועה של ד"ר קסטנר, הגיע דרך ברגן בלזן וארץ ישראל לארצות הברית, בה כונן את העדה החסידיית הגדולה בעולם – חסידות סאטמר שהיא עד היום בין הקהילות הדומיננטיות ביותר ביהדות האורתודוקסית בארה"ב. עמד בראש המתנגדים לציונות ולהקמת מדינת ישראל. השיב תשובות רבות בהלכה, ומחבריו יצאו לאור עשרות ספרים: "ויואל משה", "שו"ת דברי יואל", ספרי "דברי יואל" עה"ת, ועוד.

[3], ב-ס, ס-קנה דף. 43 ס"מ. מצב טוב. כתמים. במספר דפים ראשונים חיזוקי נייר ישנים בפניות הדפים. כריכת עור חדשה.

פתיחה: \$25,000
הערכה: \$30,000-35,000

18. הלכות רב אלפס – העותק של האדמו"ר מסיגט בעל "ייתב לב", ונכדו האדמו"ר רבי יואל מסאטמר – הגהה ארוכה בכתב ידו ובחתימתו של "ייתב לב"

הלכות רב אלפס, חלק שיש, על מסכתות בבא קמא ובבא מציעא עם המרדכי והתוספתא. פרעסבורג, [תקצ"ח] 1838.

עותק מיוחס שעבר בירושה בבית משפחת האדמו"רים בסיגט ובסאטמר. בשער חותמת בעלות עתיקה של האדמו"ר רבי "יקותיאל יהוד' טייטלבוים" [בעל ה"ייתב לב"], וחותמת בעלות של נכדו רבי "יואל טייטלבוים אב"ד דק"ק קראלי והגליל יע"א", [האדמו"ר המפורסם מסאטמר שכינה קודם לכן ברבנות קראלי], באמצע ובסוף הכרך מופיעה חותמתו עוד שתי פעמים. בדף ק/2, הגהה למדינת ארוכה (וקצוצה) בכתב-יד-קדשו של האדמו"ר בעל "ייתב לב" ובחתימתו "ייתב". בדף כג ע"א תיקון מילה בכת"י הדומה לכתב-ידו של האדמו"ר רבי יואל מסאטמר.

האדמו"ר הקדוש רבי יקותיאל יהודה טייטלבוים (תקס"ח-תרמ"ג), בן רבי אלעזר ניסן טייטלבוים אב"ד דרוהוביטש וסיגט, וחתן רבי משה דוד אשכנזי – הרב מטולטשואא שעלה לצפת.

תלמידו המובהק של אבי-אביו האדמו"ר בעל "ישמח משה" רבי משה טייטלבוים אב"ד אויהעל, אשר היה מקרבו ביותר וגילה לו גילויים שמימיים, מדברים שהתגלו אליו ברוח הקודש. היה גם מחסידיו של האדמו"ר רבי אשר ישעיה מרופשיץ [הוא הפגיש בין רבו זה לבין סבו בעל ה"ישמח משה", שאמר עליו כי הוא ירא-שמים אמיתי]. בשנת תקצ"ג (בהיותו כבן 25) נתמנה לרב בסטרופקוב, ולאחר פטירת סבו הגדול נתקבל לעלות על מקומו כאב"ד אויהעל. אחד מפרנסי הקהילה דרש ממנו להתחייב שלא יכהן כאדמו"ר, שלא יקבל פדיונות מחסידים ולא יאריך בדרשותיו, ולאחר שסירב פנה הלה אל השלטונות שגירשוהו מן העיר. באותם ימים נתמנה לרבנות בגורליץ, ולאחר תקופה עבר לכהן ברבנות דרוהוביטש.

בשנת תרי"ח עבר לכהן ברבנות סיגט בירת מחוז מארמארוש והקים ישיבה גדולה, בה למדו בתקופת פריחתה כמאתיים תלמידים. בין תלמידיו שם נודע הגאון רבי שלמה ליב טאבאק בעל "ערך שי" וראב"ד סיגט. נכדו מעיד כי "היה להם לאב הרחמן ונשאה על כתפיו כאשר ישא האומן את היונק, והשגיח עליהם בפרטיות שילמדו תורה בקדושה ובטהרה".

מסיגט נתפרסם שמו על פני כל הארץ, ואלפי חסידים נהרו אל העיר, ליטול ממנו עצה ותבונה, להתברך ולהיושע מפיו. נודע בקדושתו הרבה ונכדו האדמו"ר רבי יואל מסאטמר העיד עליו שמעולם לא פגם בקדושתו. סיפורי מופת רבים מסופרים אודותיו, בהם דברי פלא שהתגלו לו ב"רוח הקודש" ובחכמתו המופלאה. מקובל היה בדורו כמי שיועד את מחשבות העומדים מולו, וסיפורים מופלאים התפרסמו אודות כך.

על מצבתו נכתב: "הרב המפורסם שמו נודע בשערים, העמיד תלמידים הגונים וישרים, השאיר אחריו חיבורים יקרים". נודע בספריו: ספר ייתב לב על התורה, ייתב פנים על המועדים וספר רב טוב על התורה, ושו"ת אבני צדק.

בנו ממלא מקומו היה האדמו"ר הקדוש רבי חנניה יום טוב ליפא אב"ד סיגט בעל "קדושת יו"ט", אביהם של האדמו"רים הקדושים רבי חיים צבי אב"ד סיגט בעל "עצי חיים" ואחיו רבי יואל טייטלבוים אב"ד סאטמר.

נכדו האדמו"ר הקדוש רבי יואל טייטלבוים (תרמ"ז-תשל"ט), נודע מנעוריו בחריפותו ובגאונותו, בקדושתו ובטהרתו הנפלאה. לאחר

From Siget, his name spread throughout the country and thousands of Chassidim flocked to the city to receive his advice, blessings and salvation. He was known for his great holiness. Many stories are told of wonders he performed including wondrous things that were revealed to him by Divine Inspiration and also of his amazing wisdom. People in his generation said that he knew to read the minds of those who stood before him and many incredible stories circulate about this ability.

Written on his tomb: **"The famous rabbi whose name is known, taught respectable and straight disciples, left behind valuable works"**. Known for his books: Yitav Lev on the Torah, Yitav Panim on the festivals and Rav Tov on the Torah, and the Avnei Tzedek responsa.

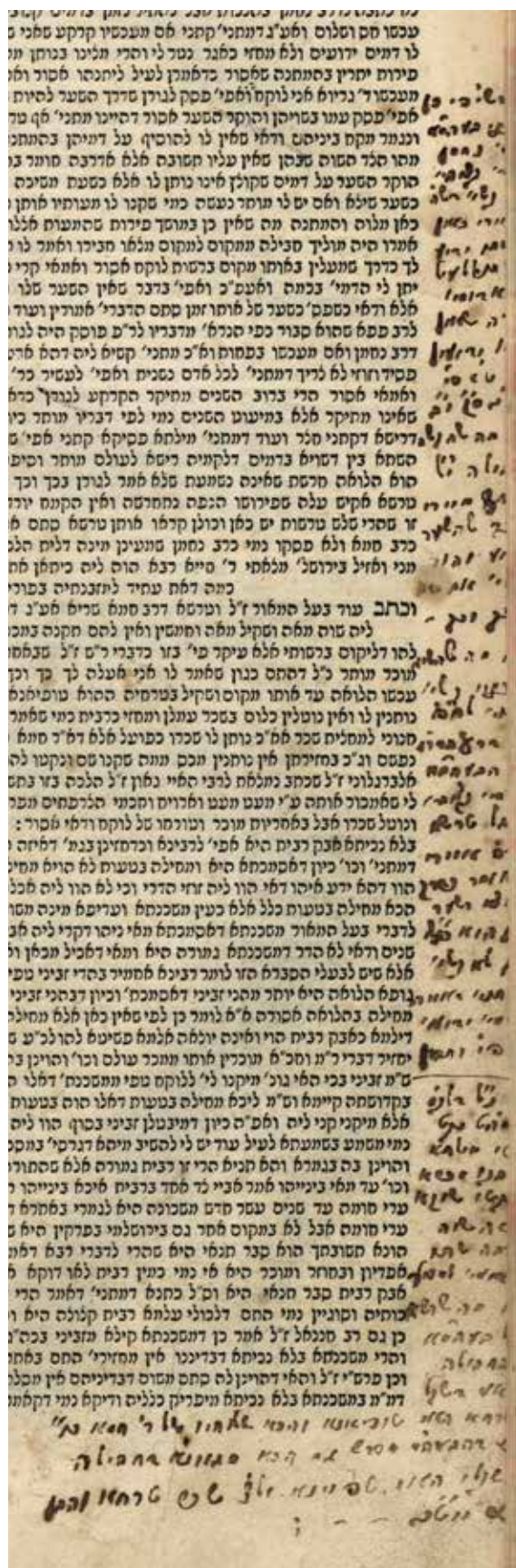
His son who succeeded him was Rebbe Chananya Yom Tov Lipa Av Beit Din of Siget author of Kedushat Yom Tov, father of Rabbi Chaim Zvi Av Beit Din of Siget author of Atzei Chaim and Rebbe Yoel Teitelbaum Av Beit Din of Satmar.

His grandson, Rebbe Yoel Teitelbaum (1847-1979), was known from his youth for his sharp cleverness and his genius, his holiness and his amazing purity. After his marriage to the daughter of Rebbe Horowitz the Rabbi of Polaniec he settled in Satmar and taught Torah and Chassidism to a selected group of disciples and Chassidim. He served in the rabbinate of Orșova, Karoly (from 1925), Satmar (from 1934). In all the cities in which he served, he led a yeshiva and a large congregation of Chassidim. He stood at the helm of the faithful Orthodox Jewry in the Maramureș region and was known for his uncompromising zealousness. During the Holocaust years, he was saved in the famous Kastner train, reached Eretz Israel via Bergen Belsen and then traveled on to the US. There he established the largest Chassidic community in the world – Satmar Chassidim, which is until today one of the most dominant communities of Orthodox Jews in the US. He headed those who opposed Zionism and the State of Israel. He responded to many halachic queries and his works have published in dozens of books: VaYoel Moshe, Divrei Yoel responsa, Divrei Yoel on the Torah, etc.

[3], 2-60, 60-155 leaves. 43 cm. Good condition. Spotting, the first few leaves have old paper restorations on the corners. New leather binding.

Opening price: \$25,000

Estimate: \$30,000-35,000

19. סידור 'תפלה למשה' ו'אור הישר' עם כוונות המקובלים – פרמישלה, תרנ"ב – עותק האדמו"ר רבי משה פאנעט מדעש

סידור כמנהג ספרד, עם פירוש תפלה למשה, מאת רבי משה קורדובירו (הרמ"ק), ועם סדור אור הישר, מאת רבי מאיר פופרש, ועם ספר דרך החיים לרבי יעקב מליסא. פרמישלה, תרנ"ב [1892]. עם פירוש וכוונות קבליות מפורטות על נוסח התפילה. שני חלקים (שער נפרד לחלק ב'). החלק הראשון, תפילות ימי חול ושבת. החלק השני, תפילות מוסף של שבת וראש חודש, הגדה, תפילות ראש השנה ויום כפור (עמידות), סדר התקיעות וסדר העבודה, הושענות (עם פירוש קצר), היחוד, סליחות לשני וחמישי ושני ולתעניות, יוצרות לד' פרשיות.

בדף שלפני השער, רישום בכת"י רבי ברוך אברהם בינדיגער, חתן האדמו"ר רבי משה פאנעט אב"ד דעש: "הסידור! הקדוש הזה קבלתי מקב"ח הגאון"ק [מכבוד קדושת חמי הגאון הקדוש] מוהרמ"פ [מורנו ורבנו הרב רבי משה פאנעט] זי"ע בחודש כסליו שנת -- ובו התפלל כמעט מדי יום ביומו, י"ר [יהי רצון] שזכותו יגין עלי ובכל אשר אפנה אצלי, ברוך אברהם חתן הגאון"ק זי"ע". חותמת [ברומנית]: "Bindiger Ábrahám - Dés".

האדמו"ר רבי משה פאנעט (תר"ג-תרס"ד, אנצ' לחסידות ג', עמ' רצו), האדמו"ר השלישי לשושלת דעש, בן האדמו"ר רבי מנחם מנדל פאנעט מדעש ונכד האדמו"ר בעל "מראה יחזקאל". כבר בבחרותו נתמנה לרב בכפר אוריזור ולאחר נישואיו נתמנה לרב העיר נימי'ה. בשנת תרמ"ה עלה על כסא אביו כאב"ד ואדמו"ר בעיר דעש, וכיהן כנשיא "כולל אהבת ציון - זיבנרגן" בארץ ישראל. בתקופתו גדלה והתרחבה מאד חסידות דעש, ומספר חסידיו הגיע לאלפים. נודע בקדושתו וחסידותו והתפרסם בסבלנותו וברחמנותו לכל מר-נפש ונדא. בזמנים מסוימים ספרו אצלו ארבע מאות "קוויטלאך" ביום ורבים נושעו מתפילותיו וממופתיו. בנו היה האדמו"ר רבי יחזקאל פאנעט מדעש בעל "כנסת יחזקאל".

[6] ב-תלב, ח; [1], מח, [3] דף. (חסרים 2 דף בדפי ההסכמות, ודף א בספירה הראשונה). 23 ס"מ. מצב בינוני. פגעי עש, דפים מנותקים. כתמים, קרעים ובלאי. כריכה פגומה ומנותקת.

פתיחה: \$2,500
הערכה: \$6,000-8,000

18. Hilchot Rav Alfás – The Copy of The Rebbe of Siget, Author of Yitav Lev and of his Grandson Rabbi Yoel of Satmar – Long Gloss Handwritten and Signed by the Yitav Lev

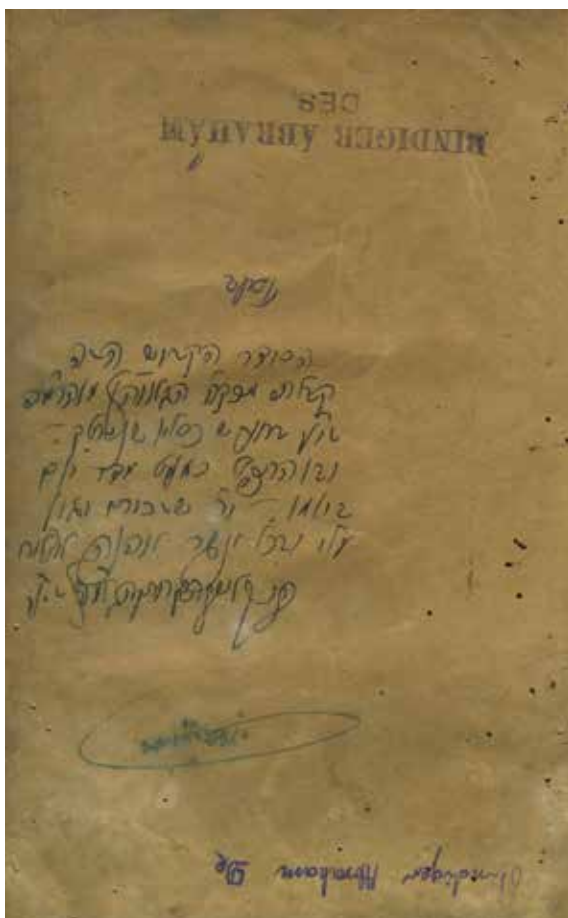
Hilchot Rav Alfás, Part 6, on Tractates Bava Kama and Bava Metzia with the Mordechai and the Tosefta. Pressburg, 1838.

This copy was passed as an inheritance in the family of the rebbes of Siget and Satmar. On the title page is an ancient ownership inscription of Rebbe "Yekutiél Yehuda Teitelbaum" [author of Yitav Lev] and the ownership stamp of his grandson Rabbi "Yoel Teitelbaum Av Beit Din of Károly and its region" [the famous rebbe of Satmar who served earlier in the Károly rabbinate], in the middle and at the end of the volume, his signature appears twice more. On Leaf 100/2 is a long (cutoff) scholarly gloss in the handwriting of the rebbe author of Yitav Lev and with his signature: "Yitav". On leaf 23a is a correction of a word, in handwriting similar to that of Rabbi Yoel of Satmar.

The holy Rebbe Yekutiél Yehuda Teitelbaum (1808-1883), son of Rabbi Elazar Nissan Teitelbaum Av Beit Din of Drohobych and Siget, and son-in-law of Rabbi Moshe David Ashkenazi – Rabbi of Tolcsva who ascended to Safed.

Close disciple of his grandfather, author of Yismach Moshe Rebbe Moshe Teitelbaum Av Beit din of Uhlya, who was close to Rabbi Yekutiél and revealed to him Heavenly revelations, things that were revealed to him by his Divine Inspiration. He was also a Chassid of Rebbe Asher Yeshaya of Rupshitz [he arranged the meeting of Rebbe Asher and his grandfather author of Yismach Moshe who said that Rebbe Asher is a true G-d fearing man]. In 1833 (at age 25), he was appointed Rabbi of Stropkow and after the death of his great grandfather he was asked to succeed him as Av Beit Din of Uhlya. One of the community public activists demanded him to leave his position as rebbe, not to receive pidyonot from Chassidim and not to lecture in length. After Rebbe Yekutiél refused, he applied to the government to expell him from the city. At that time, he was appointed as Rabbi in Gorlice and after a while he moved to serve in the Drohobych rabbinate.

In 1858, he moved to serve in the rabbinate of Siget, the capital of the Maramureş region where he established a large yeshiva at which 200 students studied in its prime. Among his disciples is the well-known Rabbi Shlomo Leib Tabak, author of Erech Shai and Ra'avad of Siget. His grandson testifies that "he was like a father, and carried them on his shoulders like a nurse carries a baby, and guided them to study Torah in holiness and purity".

19

19. Siddur Tefillah L'Moshe and Or HaYashar with Kabbalistic Kavanot – Przemyśl, 1892 – Copy of Rebbe Moshe Panet of Dej

Siddur according to Sefardic custom, with Tefillah L'Moshe commentary by Rabbi Moshe Cordovero (the Ramak), with the siddur Or HaYashar by Rabbi Meir Poppers, and with the book Derech HaChaim by Rabbi Ya'akov of Lissa. Przemyśl, 1892.

With commentary and detailed kabbalistic kavanot on the version of the prayers. Two parts (separate title page for Part 2). Part 1, prayers for weekdays and for Shabbat. Part 2, mussaf prayers of Shabbat and Rosh Chodesh, Haggada, Rosh Hashana and Yom Kippur prayers (amidot), Seder Tiki'ot and Seder Ha'avodah, Hosh'a'ano (with a short commentary), the Yichud, Selichot for Bahab and for fastdays and Yotzrot for the four parshiot.

On the flyleaf preceding the title page is a handwritten inscription by Rabbi Baruch Avraham Bindiger, son-in-law of Rabbi Moshe Panet Av Beit Din of Dej: "I have received this holy siddur from my holy...father-in-law, [Rabbi Moshe Panet] during the month of Kislev in the year – and I pray from it almost every day. It should be His will that its merit should protect me and I should succeed in all my endeavors. Baruch Avraham son-in-

law of the holy Rebbe". [Romanian] stamp: Bindiger Ábrahám – Dés.

Rebbe Moshe Panet (1843-1904, Encyclopedia L'Chassidut Vol 3, p. 296), the third rebbe of the Dej dynasty, son of Rebbe Menachem Mendel Panet of Dej and grandson of the Rebbe author of Mareh Yechezkel was appointed at a young age as rabbi of the village of Urișor and after his marriage he served as Rabbi of Nimisha. In 1885, he succeeded his father as Av Beit Din and Rebbe of Dej and served as head of Kollel Ahavat Zion – Zibnbergen in Eretz Israel. In his times, the Dej Chassidism greatly expanded and it counted thousands of Chassidim. The rebbe was renowned for his holiness and piety and was famous for his patience and compassion for each and every disconsolate forlorn person. There were times that he would write 400 kvitlach daily and many people were helped by his prayers and wonders. His son was Rebbe Yechezkel Panet of Dej, author of Knesset Yisrael. [6], 2-432, 8; [1], 48, [3] leaves. (Missing 2 leaves of approbations and Leaf 1 from the first pagination). 23 cm. Fair condition. Worm damages, detached leaves. Spotting, wear and tears. Damaged detached binding.

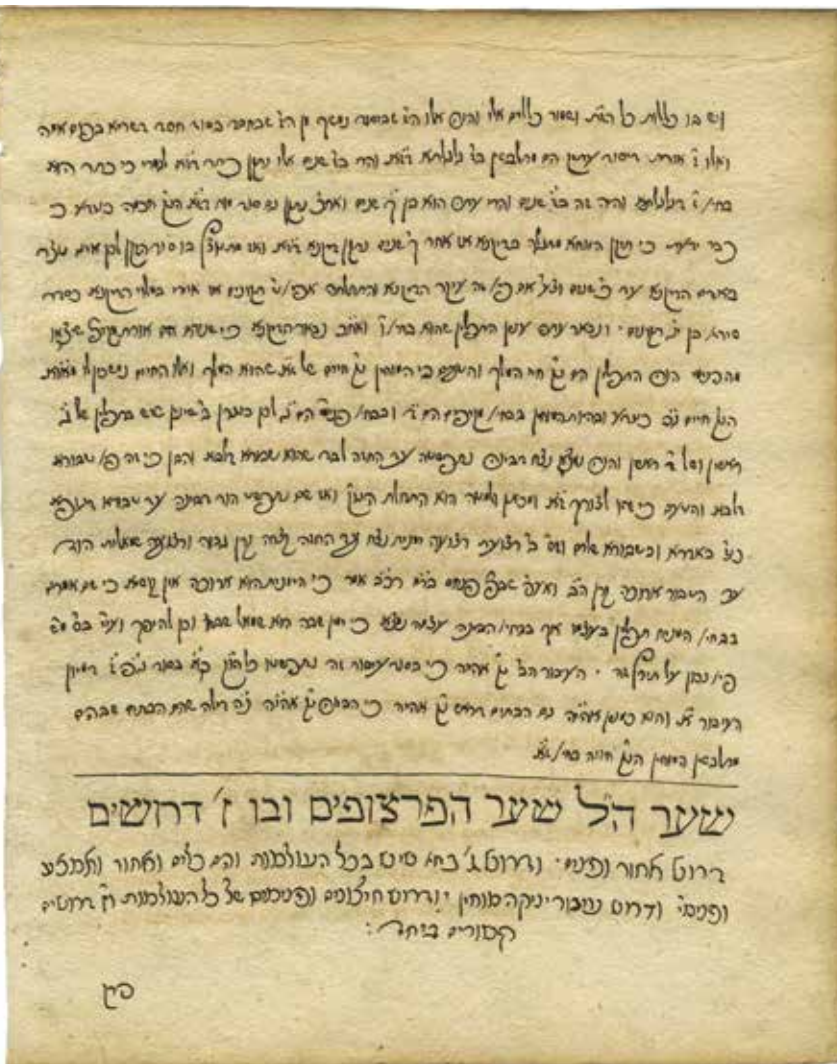
Opening price: \$2,500

Estimate: \$6,000-8,000

20. דף בכתב-יד קדשו של
המקובל רבי שבתי מרשקוב -
תלמידו וסופרו של הבעש"ט

דף בכתב-יד קדשו של המקובל
רבי שבתי מרשקוב, מ"בני היכלא"
של ה"בעל שם טוב"; קטעים מספר
'עץ חיים', תורת האר"י הקדוש
מתלמידו רבי חיים ויטאל. [תק"י].
הדף כתוב משני צדיו, בכתיבת יד-
קדשו של רבי שבתי מרשקוב. לפנינו
סופו של "שער הנסירה", והכותרת
לשער ל' - "שער הפרצופים".
"המקובל האלוקי" רבי שבתי
מרשקוב (ראשקוב; אנצ' לחסידות
ג', עמ' תרנד-תרנה), בעל "סידור
רבי שבתי". תלמידו וסופרו של
הבעש"ט. צדיק ומקובל, מקדושי
עליון שהסתופפו בצלו של הבעש"ט
במזיבח' ובחבורת תלמידיו. יש
אומרים כי היה גם תלמידו של
המגיד ממזריטש. ידוע כי הצדיק
רבי מאיר מפרמישלן שימש כמלמד
בביתו, ומספרים כי באותם ימים
נסע אליהם הבעש"ט, כדי לפעול
יחד ולבטל ע"י ייחודים וכוונות
את כוחה של כת הפרנקיסטים
שהתפשטה אז. הבעש"ט ותלמידיו
הקפידו להניח תפילין שנכתבו
בקדושה וטהרה ובהכנות מיוחדות,
ורבי שבתי נמנה אז בין הסופרים
הקדושים, שכתבו ספרי סת"ם
בייחודים וכוונות עילאיים. בנוסף,
נודע כמעתיק מומחה ועורך של
כתבי-יד, במיוחד כתבי קודש
מתורת האר"י ותלמידיו. כך לדוגמה,
בספר "פרי עץ חיים" [לרבי חיים
ויטאל] שנדפס בקוריץ תקמ"ה, ובו

הוספות רבות מגורי האר"י שלא נמצאו במהדורה הראשונה, נכתב:
"אלה מוסיף על הראשונים אשר יגענו ומצאנו ספר פע"ח מוגה מאד
המועתק מכתבת יד של הרב המנוח החסיד המקובל מו"ה שבתי
ראשקובר ז"ל אשר כל כתביו בחזקת מתוקן כנודע שמו באיתן
מושבו והמפורסמת א"צ ראי"ה]...". מסופר כי הבעש"ט ביקש מרבי
שבתי להעתיק עבורו את חיבורו של המקובל רבי העשיל צורף,
"ונתן לו להעתיקו ולא גרמה הזמן עד שנתבקש הרב הריב"ש [רבי
ישראל בעל שם] בישיבה של מעלה".
במיוחד התפרסם רבי שבתי לדורות בזכות "סידור רבי שבתי"
- סידור עם כוונות האר"י, שערך בעצמו על פי כתבי האר"י
ותלמידיו. הסידור נדפס לראשונה בקוריץ תקנ"ד, ותלמידיו
הבעש"ט וגדולי אדמו"רי החסידות התפללו מתוכו ונהגו על פיו.
סידור רבי שבתי הוא אחד מן המקורות העיקריים לנוסח התפילה
החסידי ומקור להרבה מהנהגות החסידים. גם "סידור רבי אשר",
סידור כוונות דומה שהתקבל ע"י גדולי החסידות, ואשר אותו ערך
המקובל רבי אשר מרגליות, מחכמי הקלויז בברודי, התבסס בין
היתר על "סידור של הגאון המקובל החסיד המפורסם איש אלקים
מו' שבתי זללה"ה מק"ק ראשקוב..." שהיה ברשותו בכתב-יד. רבי
שבתי כתב גם חיבור בשם "כללות תיקון ועליות העולמות", שנדפס
בלבוב תקמ"ח.

20

על גודל קדושת כתביו של רבי שבתי מספרים מעשה מופלא בשם
הרב מאוטוויא כי פעם נפל בשוגג כתב-יד של סידור רבי שבתי
לתוך תנור אש, ומבלי שידעו הציתו עליו אש במשך החורף כולו,
ובכל זאת לא נשרפו ממנו רק הגליונות החלקים והשאר נותר קיים
בשלמותו.

שנת לידתו ופטירתו לזיכרון בערפל. רבי שבתי העמיד אחריו שושלת
מפוארת של צדיקים ואדמו"רים מצאצאיו. ביניהם, בנו האדמו"ר
רבי יוסף - תלמיד רבי פנחס מקוריץ, נכדו - האדמו"ר רבי שלמה
זלמינא מרשקוב, נינו - רבי שבתי [השני] מרשקוב, ועוד.

1 דף, כתוב משני צדיו. 19 ס"מ. מצב טוב מאד.
מזכיר אישור מומחה על זיהוי כתב היד ככתיבת ידו של רבי שבתי
מרשקוב.

פתיחה: \$15,000
הערכה: \$20,000-25,000

20. Handwritten Leaf by Kabbalist Rabbi Shabtai of Rashkov – Disciple and Scribe of the Ba'al Shem Tov

A leaf in the handwriting of Rabbi Shabtai of Rashkov, a close disciple of the Ba'al Shem Tov, sections of Etz Chaim, the teachings of the Arizal written by his disciple Rabbi Chaim Vital. [1750].

The leaf is written on both sides, in the handwriting of Rabbi Shabtai of Rashkov. It contains the end of Sha'ar HaNesira and the title of Sha'ar HaPartzufim.

The G-dly Kabbalist Rabbi Shabtai of Rashkov (Rashkover; Encyclopedia L'Chassidut Vol. 3, pp. 654-655), author of Siddur Rabbi Shabtai. Disciple and scribe of the Besht. A tsaddik and Kabbalist, one of the lofty holy men who basked in the shadow of the Besht in Medzhybizh and was counted among his disciples. Some say that Rabbi Shabtai was a disciple of the Magid of Mezritch. The tsaddik Rabbi Meir of Peremyshlyany served as a teacher in his home and a story is told of the journey of the Besht to be with them to cancel the power of the Frankists which was spreading at that time by yichudim and kavanot. The Besht and his disciples were careful to don tefillin written with special holiness and purity and with specific preparations and Rabbi Shabtai was one of the holy scribes who wrote holy writings with yichudim and lofty kavanot. Moreover, he was known as an expert copier and editor of manuscripts, especially the holy writings of the Ari's teachings and those of his disciples. For example, written in the book Pri Etz Chaim [by Rabbi Chaim Vital] printed in Koritz in 1785 which contains many additions by the Ari's disciples not found in the first edition: "These are added to the first (edition) which we have toiled and found the book Pri Etz Chaim proofread carefully and copied from the handwriting of Rabbi Shabtai Roshkover. All his writings are known to be correct...". The story is told that the Besht requested Rabbi Shabtai to copy the work of the kabbalist Rabbi Heshel Tzoref "and he gave it to him to copy but only a short while elapsed and Rabbi Yisrael Ba'al Shem Tov died".

Rabbi Shabtai is especially celebrated throughout the following generations for his Siddur with kavanot of the Ari which he himself arranged according to the writings of the Ari and his disciples. The siddur was first printed in Koritz in 1794, and the disciples of the Besht and leading Chassidic Rebbes prayed from this siddur and accepted its version and guidelines. The siddur of Rabbi Shabtai is one of the primary sources of the Chassidic nusach of prayer and is the source for many Chassidic customs. The siddur of Rabbi Asher, a similar siddur of kavanot accepted by leading Chassidic authorities which was edited by the Kabbalist Rabbi Asher Margalioth, one of the Torah scholars from the Brody kloiz, based his siddur (among other sources) on the "siddur of the kabbalist...Rabbi Shabtai of Rashkov..." which he possessed in manuscript form. Rabbi Shabtai also wrote a composition named Klalut Tikum V'Aliyot HaOlamot, printed in Lvov in 1788.

In the name of the Rabbi of Otyniya, a story circulates about the holiness of Rabbi Shabtai's writings. Once, inadvertently a manuscript of Rabbi Shabtai's siddur fell into a fireplace and unwittingly, a fire was lit throughout the whole winter. Nonetheless, only the blank sheets were burned and the rest remained entirely unscathed. The dates of Rabbi Shabtai's birth and death are unclear. A glorious lineage of tsaddikim and rebbes descended from him. Among them are his son Rebbe Yosef – a disciple of Rabbi Pinchas of Koritz, his grandson – Rebbe Shlomo Zalman of Rashkov, his great-grandson – Rabbi Shabtai [the second] of Rashkov.

1 leaf, written on both sides. 19 cm. Very good condition.

Enclosed is an authorization by an expert identifying the handwriting of Rabbi Shabtai of Rashkov.

Opening price: \$15,000

Estimate: \$20,000-25,000

21. מכתבים מרבי מנחם מנדל הלברשטאם מפריסטיק ומבנו האדמו"ר רבי חיים ברוך הלברשטאם

שינווא בעל ה"דברי יחזקאל". בן הרב הצדיק רבי לייביש מדוקלא בן הרב הצדיק רבי דוד מקארשנוב, בן האדמו"ר בעל "דברי חיים" מצאנז. צדיקי הדור העידו עליו שהוא "צדיק יסוד עולם". בניו נהגו באדמו"רות אחריו, ביניהם רבי חנא מקולשיץ, רבי דוד מטשעבין, ורבי יחזקאל שרגא מדוקלא. גם בנו האדמו"ר רבי חיים ברוך הלברשטאם (וכותב המכתב שלפנינו) כיהן באדמו"רות, לאחר פטירת אביו מילא את מקומו כאב"ד פריסטיק. נפטר בשנת תש"ב וכל ילדיו נספו בשואה.

[3] עמ' 23 ס"מ. מצב ביוני. קרעים בסימני הקיפול ובלאי.

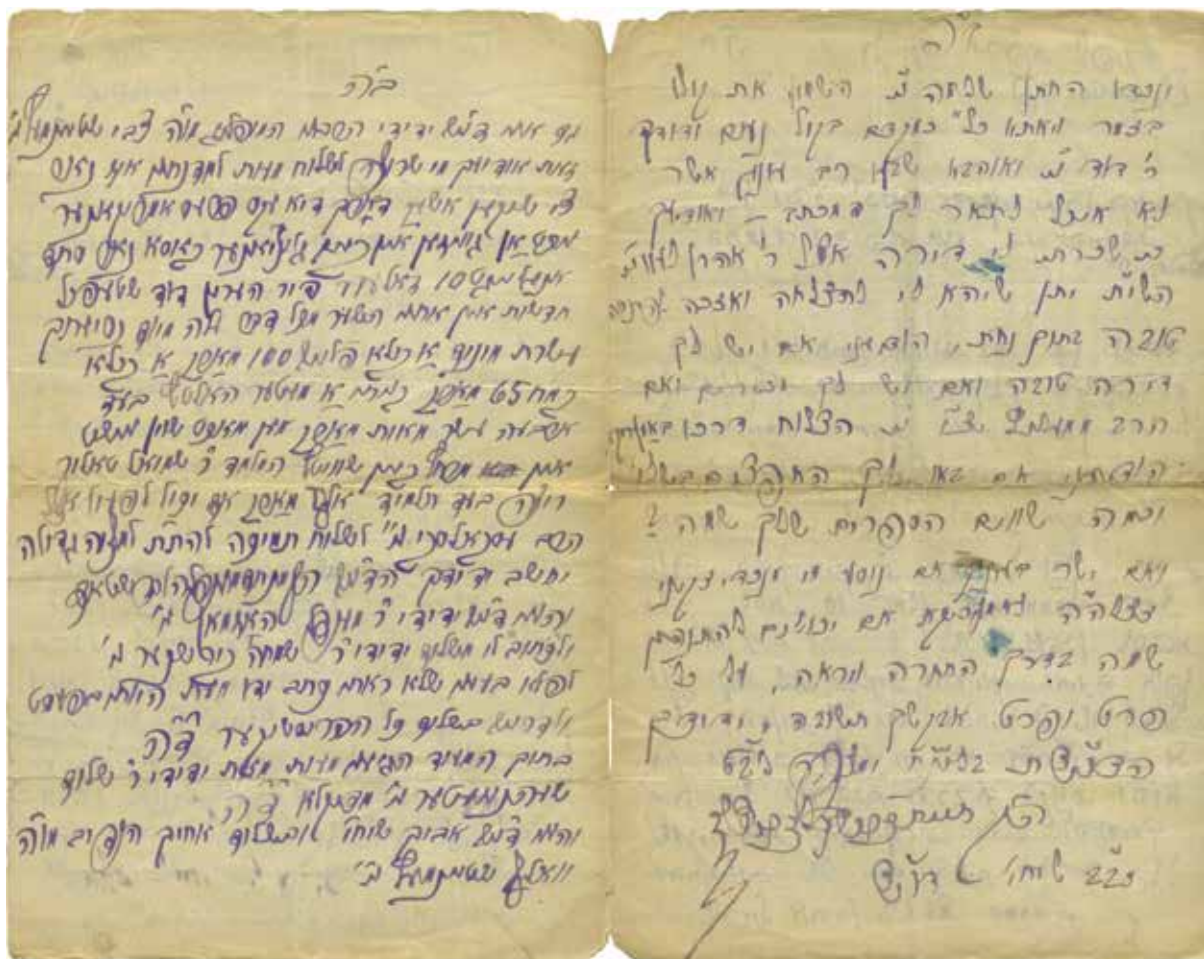
פתיחה: \$3,500

הערכה: \$5,000-7,000

מכתב מרבי מנחם מנדל הלברשטאם אב"ד פריסטיק ודוקלא, ומכתב מבנו רבי חיים ברוך הלברשטאם מפריסטיק. פריסטיק, פרשת נח תרפ"א [1920].

שני המכתבים נכתבו בזה אחר זה, בשני דפים מחוברים. תחילה כותב רבי חיים ברוך הלברשטאם, ומתאר בין היתר רשמים מתפילות הימים הנוראים בפריסטיק. בנוסף, מבקש לדעת אם "הרב ממעליץ... הצליח דרכו באמערקא", וכן "אם נוסע מי מנכדי זקניי זצלה"ה לאמערקא, אם יכולים להתנהג שמה בדרך התורה ויראה...".

אחריו הוסיף אביו רבי מנחם מנדל הלברשטאם מכתב בכתב-ידו וחתימתו, ובין היתר מבקש "לדרוש בשלום כל הפריסטיקער...". הגאון הקדוש רבי מנחם מנדל הלברשטאם אב"ד פריסטיק ודוקלא (תר"ל-תרפ"ו), חתנו של דוד-אביו האדמו"ר רבי יחזקאל אב"ד

21

21. Letters by Rabbi Menachem Mendel Halberstam of Frysztak and his Son Rebbe Chaim Baruch Halberstam

A letter by Rabbi Menachem Mendel Halberstam Av Beit Din of Frysztak and Dukla, and a letter by his son Rabbi Chaim Baruch Halberstam of Frysztak, to the "Young man, the Chassid" Rabbi Zvi Hirsh Steinmetz [in America]. Frysztak, Parshat Noach 1920.

The two letters were written consecutively on two adjoining leaves. Rabbi Chaim Baruch Halberstam writes first; among other things he describes the Rosh Hashana and Yom Kippur prayers in Frysztak. He also asks if the "Rabbi of Mielec... succeeded in America" and "If one of his grandfather's grandchildren are planning to travel to America, if they can conduct themselves there in the path of Torah and fear of G-d...".

After this letter, his father Rabbi Menachem Mendel Halberstam adds a letter in his handwriting and with his signature in which he requests among other things to "send his regards to the Frysztaker...".

Rabbi Menachem Mendel Halberstam Rabbi of Frysztak and Dukla (1870-1926), son-in-law of Rebbe Yechezkel Rabbi of Sieniawa author of Divrei Yechezkel; son of Rabbi Leibish of Dukla, son of Rabbi David of Chrzanów, son of Rebbe author of Divrei Chaim of Sanz. The tsaddikim of that generation testified that he was an incredible tsaddik. His sons and sons-in-law served as rebbes. Among them are Rabbi Hana of Kolaczyce, Rebbe David of Tshebin and Rabbi Yechezkel Shraga Rabbi of Dukla. His son Rebbe Chaim Baruch Halberstam (the writer of this letter) succeeded his father as Av Beit Din of Frysztak. He died in 1942 and all his children perished in the Holocaust.

[3] pages. 23 cm. Fair condition. Tears on folding marks and wear.

Opening price: \$3,500

Estimate: \$5,000-7,000

22

22. הכיפה של האדמו"ר רבי חיים זנוויל אברהמוביץ - "הרבי מריבניץ"

מאחורי מסך הברזל. הפקידים הקומוניסטים הכירו אותו וידעו על מעשיו, אך כיבדו אותו. מספרים כי פעם נעצר על פעילותו, אך שוחרר כשהבטיח לשופט כי אשתו תתרפא אם ישחררו. לאחר נפילת מסך הברזל, עלה לירושלים ולאחר מכן היגר לארצות הברית, שם צבאו על דלתותיו המונום.

היה ידוע כבעל רוח הקודש ואף הוא העיד על עצמו כי ביכולתו לראות "מקצה העולם ועד סופו". נתפרסם מאד כצדיק בעל מופת ופועל ישועות. רבבות באו להתייעץ עמו ולהתברך מפיו, וראו ישועות ומופתים מופלאים. היה מבטל מחלות של האנשים בברכתו, ורבים מצאו את זיווגם ונפקדו בילדים בזכותו. היה אוהב ישראל מופלג והיה מסוגל לבכות בכי תמרורים לשמע צרותיו של אדם אחר. נהג לומר כי הישועות שהוא פועל הם בזכות שמרגיש את צערו של השני, בוכה ומתפלל עליו.

נפטר בגיל מופלג קרוב למאה שנים. קברו שבעיר מונסי הוא מוקד עליה לרגל, ואלפים באים להשתטח על ציונו מדי שנה. הזמר החסידי מרדכי בן-דוד (ורדיגר), שהיה קשור אליו בלב ובנפש, הקדיש לו את השיר "אוי רבי" באלבומו "אין עוד מלבדו".

מצורף אישור חתום עם תמונת הכיפה מגבאי האדמו"ר ששימש בקודש ומעיד כי כיפה זו היתה שייכת לאדמו"ר וכי חבש אותה במשך תקופה ארוכה.

קוטר: 21 ס"מ. כתמים.

פתיחה: \$8,000

הערכה: \$10,000-12,000

כיפת צמר (ירמולקה), שהייתה שייכת לאדמו"ר הקדוש רבי חיים זנוויל אברהמוביץ - הרבי מריבניץ (הריבניצער).

האדמו"ר רבי חיים זנוויל אברהמוביץ - "הרבי מריבניץ" (תרנ"ח-תשנ"ו), נולד בבוטושאן שב רומניה ונתייחס מאביו בגיל שנתיים וחצי. גאון עצום וצדיק בעל מופת, שכיהן במסירות נפש כאדמו"ר תחת השלטון הקומוניסטי ברומניה. כיתום צעיר גדל בבית האדמו"ר רבי יהודה אריה ליב פרנקל מבוטושאן ונסמך להוראה ע"י רבי יהודה לייב צירלסון, אך במיוחד הפך לבן-בית ותלמיד קרוב של האדמו"ר רבי אברהם מתתיהו פרידמן משטפנשט. מספרים כי הרבי משטפנשט, שלא היו לו ילדים, כינה אותו "בני היקר" ואמר עליו: "אתה החידוש שלי", והוא מצדו היה אומר על הרבי משטפנשט: "אני בן יחיד שלו". בפטירתו של הרבי משטפנשט אמר לו: "אני משאיר לך שלושה דברים: את רוח הקודש שלי, את הצורה ואת החן שלי". היה גאון ובקי מופלג והעיד על עצמו שכבר בהיותו בגיל 18 ידע את כל הש"ס. כבר בצעירותו נודע בהנהגות החסידות והפרישות שלו, נהג לסגף את עצמו, היה טובל בקרח, צם ימים ארוכים כשהוא עטוף בטלית ותפילין עד הלילה, ועורך "תיקון חצות" בדמעות שליש במשך שעות ארוכות כשהוא לבוש שק.

לאחר מלחמת העולם השנייה עזבו רבנים רבים את אזור הכיבוש הרוסי, בשל הקושי לקיים אורח חיים דתי תחת השלטון הקומוניסטי, אך הוא נשאר בעיר ריבניצה (Râbnia, כיום במולדובה), שם החל לכהן כאדמו"ר במסירות נפש. למרות איסור השלטונות, המשיך לקיים מצוות בגלוי, היה שוחט ועורך בריתות ליהודי האזור, ומוסר שיעורי תורה. בזכותו השתמרו באזור פלא חיים חסידיים מלאים

22. Kippah of Rebbe Chaim Zanvil Abramowitz – The Rabbi of Ribnitz

Woolen kippah (yarmulke), which belonged to Rebbe Chaim Zanvil Abramowitz – the Rebbe of Ribnitz (the Ribnitzer).

Rebbe Chaim Zanvil Abramowitz – The Rabbi of Ribnitz (1898-1996) was born in Botoșani, Romania and was orphaned from his father at the age of two and a half. An exceptional Torah genius, tsaddik and wonder-worker, he served as rebbe under the Communist rule in Romania jeopardizing his life. As a young orphan, he was raised in the house of Rabbi Yehuda Aryeh Leib Frankel of Botoșani and was ordained by Rabbi Yehuda Leib Tzirelson but was especially close to Rebbe Avraham Matityahu Freidman of Ștefănești. Stories are told that the Rebbe of Ștefănești who had no children called Rebbe Abramowitz "my dear son" and said that "You are my chiddush" and Rebbe Chaim Zanvil used to say of the Rebbe of Ștefănești, "I am his only son". On the rebbe's deathbed, he told Rebbe Abramowitz: "I am bequeathing you three things, my ruach hakodesh, my tzura (form) and my chen (grace)". He was an outstanding Torah genius and extremely erudite in Torah knowledge. He himself said that at the age of 18, he knew all the Talmud. In his youth, he was already known for his virtuous ascetic conduct. He used to practice self-denial, immerse in icy water, fast for days wrapped in his tallit and donning tefillin and he would say Tikun Chatzot wearing sackcloth and shedding bitter tears for many hours.

After World War II, many rabbis left the areas occupied by the Russians due to the difficult conditions conducting the life of a religious Jew under Communist rule, but he remained in the city of Râbnîța (today in Moldova) and devotedly served there as a Chassidic rebbe. In spite of the government's prohibitions, he continued observing all the mitzvot openly, worked as a Shohet, performed circumcisions and taught Torah.

In his merit, full Chassidic life was preserved behind the Iron Curtain. The Communist officials knew of his activities but they respected him. Once he was taken into custody for his actions but he was released when he promised the judge that his wife would be cured if he was released. After the Iron Curtain collapsed, he ascended to Jerusalem but thereafter immigrated to the US where masses flocked to his door.

He was known to possess "ruach hakodesh" and he himself said that he could see "from one end of the world to the other". He became famous as a tsaddik and a wonder-worker. Many thousands came to ask his advice and to receive his blessing and they saw incredible divine salvation. He would cure illnesses with his blessing and many found their matrimonial matches and gave birth to children in his merit. He was an exceptional Ohev Yisrael and would bitterly shed tears when he heard the pain of another Jew. He used to say that the salvations he brought were in the merit of the pain he felt for the other person and his tears and prayers on his behalf.

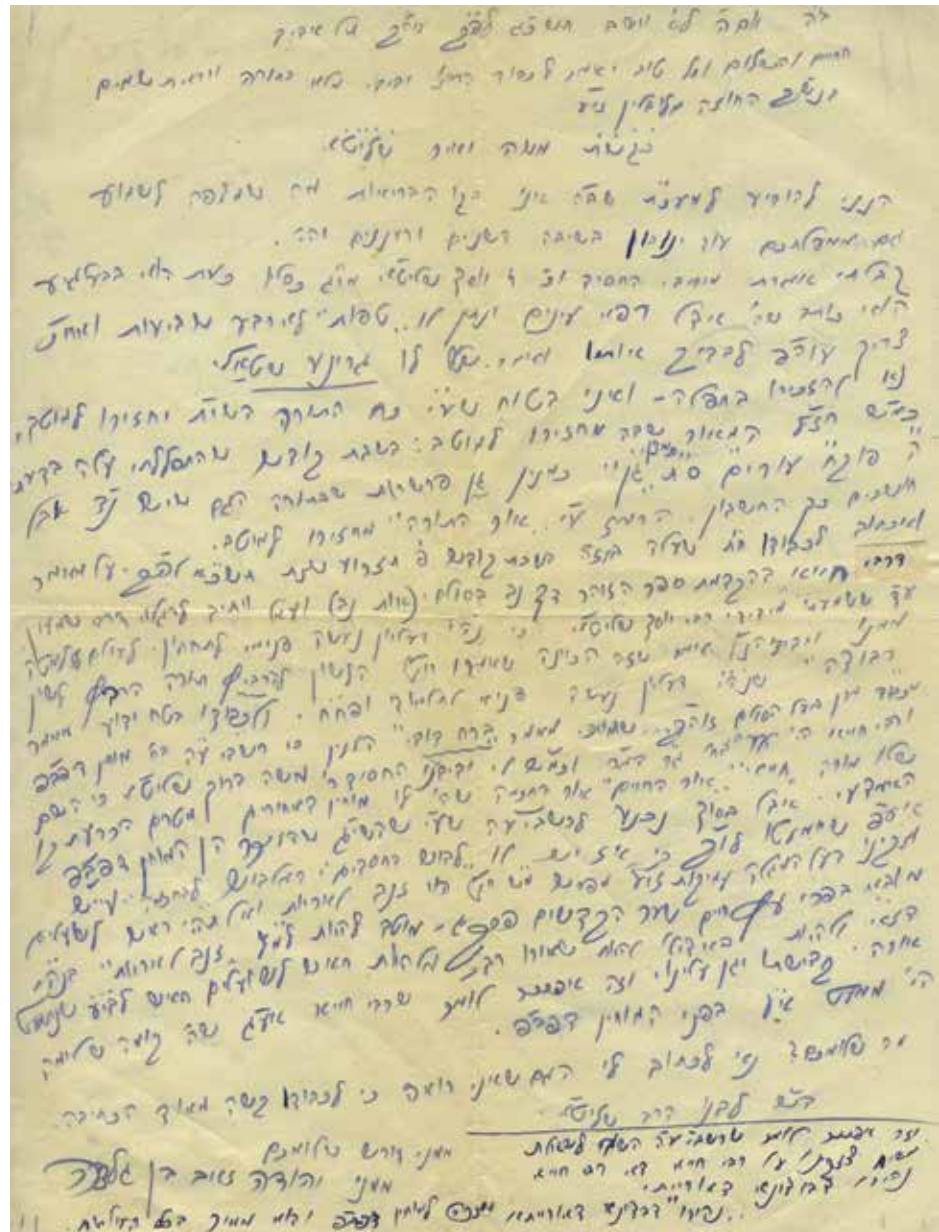
He died at a very old age, almost 100 year old. He is buried in the city of Monsey, NY and his grave is a frequently visited each year by thousands of people. Mordechai ben David (Werdiger), the Chassidic singer who was attached to him with all his heart and soul dedicated the songs "Oy, Rebbe" and "Ein Od Milvado" to the rebbe.

Enclosed is a photo of the kippah and an authorization signed by the rebbe's gabai testifying that the kippah belonged to the rebbe and that he wore it for a long time.

Diameter: 21 cm. Stains.

Opening price: \$8,000

Estimate: \$10,000-12,000

23. ארכיון מכתבים ודפים בכתב-יד - המקובל רבי יהודה זאב ליבוביץ

לטילים הרוסיים שהובאו למצרים בתקופת מלחמת ששת הימים: "כלל ישראל מצפים לרחמי שמים... איננו יודעים מה מחפש ומה רוצה כאן הדוב הרוסי, הקב"ה ברוב רחמיו וחסדיו יבלבל אותם, כי הלא הם מינים ואפיקורסים, ומהם הניי מפחד מאד מאד. אינני מפחד כל כך מהטילים שלהם ממה שאני מפחד מדעות הנפסדות ואפיקורסות שלהם שעלולים להפיץ בכל העולם אם יתפשטו ח"ו...". בכמה מכתבים דן עם רבי יוסף וינשטוק בענייני הדפסת הספר "תלמוד עשר הספירות" של רבם בעל "הסולם". המקובל רב יהודה זאב ליבוביץ (תרפ"ב-תש"ע), תלמיד "בעל הסולם" ומצדיקי הדור הנסתרים, נולד בעיירה סאטמר, למד אצל האדמו"ר רבי יואל מסאטמר ואצל רבי יהודה רוזנר אב"ד סעקעלהיד בעל "אמרי יהודה". בימי השואה איבד את משפחתו באושוויץ, עבר

ארכיון מכתבים ודפים בכתב-ידו של המקובל רבי יהודה זאב ליבוביץ. [תל אביב, תשכ"ב-תשכ"ט 1962-1969]. כשבעים מכתבים ודפי כתב-יד. רובם הגדול של המכתבים נשלחו לידידו המקובל רבי יוסף וינשטוק, שכמותו, אף הוא היה מתלמידי בעל "הסולם" וממפיצי משנתו. מספר מכתבים נשלחו אל ידידו המקובל רבי משה יאיר וינשטוק. המכתבים מכילים תוכן חשוב של רעיונות קבליים, ביאורים בספר הזוהר ובתורת הסוד, מאמרי חסידות ודברי תורה, וסיפורים על אדמו"רי החסידות. באחד המכתבים כותב: "לכבוד יומא דהלולא כ"ק אדמו"ר הי"ד זצלה"ה אגלה למע"כ איזה דברים מפה לאחור... הדברים הללו א"א להדפיס כי העולם לא יבין כן את זה... אבל אסור להדפיס עניינים גבוהים כאלו". במכתב אחר כותב בהקשר

התעללויות שבהמשך מנעו ממנו להינשא וניצל בנס מעמוד התליה. לאחר השחרור עלה ארצה והתיישב בתל אביב, שם התגורר לבדו בחדר בודד. בארץ הצטרף לחבורת המקובלים תלמידי האדמו"ר רבי יהודה ליב אשלג "בעל הסולם", רבי יהודה צבי ברנדווין, רבי משה יאיר וינשטוק ורבי יוסף וינשטוק. בניגוד אליהם, נותר אלמוני במשך שנים רבות, אך עמד בקשרים הדוקים עם גדולי הדור, רבנים ואדמו"רים, כגון האדמו"ר רבי אהרן רוקח מבעלז, האדמו"ר רבי יקותיאל יהודה הלברשטאם מצאנז-קלויזנבורג, ועוד. אלה העריכוהו מאד והיו שהחשיבוהו כאחד מל"ו הצדיקים הנסתרים. בזקנותו עבר להתגורר בעיר בני ברק, בין המקורבים שנהגו לבקרו וללמוד אצלו אז היו הרב וואזנר והרב מרדכי גרוס. סיפורי מופתים מופלאים מסופרים אודותיו, על רוח הקודש שלו, על כחו "לקרוא" בפני האדם שמולו את חטאיו ותיקונו, ועל אנשים שנרפאו בזכותו

וראו ישועות גדולות. מסופר עליו כי זכה לגילוי אליהו הנביא, וכי נשמות צדיקים באו לבקרו [באחד המכתבים שלפנינו כותב: "אני ראיתי את כבוד מרן זי"ע בהקיץ"]. היה גאון מופלא בתורה, בנגלה ובנסתר, ומכתביו נדפסו הספרים: "קול יהודה בעל הכתבים", "זאת ליהודה", "יזל מים מדליו", "אור לוי זיו יהודה", ועוד. ראה חומר מצורף.

כ-70 מכתבים ופריטי נייר, נתונים בקלטר. מצב כללי טוב, סימני קיפול, כתמים ונקבי תיקן.

מצורפת מדלית ברכה "חיי מזוני" מאת רבי יהודה זאב ליבוביץ, מתנת מוסדות רבי דוד חיים שטרן בארץ הקודש.

פתיחה: \$3,000

הערכה: \$4,000-6,000

23. Archive of Handwritten Letters and Leaves – The Mekubal Rabbi Yehuda Ze'ev Leibowitz

Archive of letters and leaves handwritten by the mekubal Rabbi Yehuda Ze'ev Leibowitz. [Tel Aviv, 1962-1969].

Approximately 70 letters and handwritten leaves. Most of the letters were sent to his friend the mekubal Rabbi Yoseph Weinstock who was also a disciple of the author of HaSulam and spread his teachings. Several letters were sent to his friend the mekubal Rabbi Moshe Ya'ir Weinstock.

The letters contain important kabbalistic ideas, explanations of the Zohar and of the kabbalah, Chassidic compositions and Torah teachings and stories of Chassidic leaders. In one letter he writes: **"In honor of the yartzeit of the Rebbe, I will reveal some things passed down... These things cannot be printed because the general population will anyhow not comprehend them... but it is forbidden to print such lofty matters"**.

In another letter, he writes about the Russian missiles brought to Egypt during the Six Day War: **"The Jewish people anticipate Heavenly compassion... We do not know what the Russian Bear is seeking here, but G-d in His great compassion and goodness will confuse them because they are atheists and blasphemers and I fear them greatly. I do not fear their missiles as much as I fear their harmful atheistic opinions which they are liable to spread all over the world, G-d forbid..."**. In some of the letters, Rabbi Leibowitz confers with Rabbi Yosef Weinstock over the printing of the book Talmud Eser Sefirot written by their teacher the author of the Sulam.

The mekubal Rabbi Yehuda Ze'ev Leibowitz (1922-2010), disciple of the author of the Sulam and one of the hidden tsaddikim of his generation, was born in the village of Satmar and studied Torah from Rebbe Yoel of Satmar and from Rabbi Yehuda Rosner Av Beit Din of Sekelheid, author of Imrei Yehuda. During the Holocaust, he lost his family in Auschwitz, suffered abuse which later prevented him from marriage and

was miraculously saved from hanging. After the liberation, he ascended to Eretz Israel and settled in Tel Aviv living alone. In Eretz Israel he joined a group of mekubalim, disciples of Rebbe Yehuda Leib Ashlag author of the Sulam: Rabib Yehuda Zvi Brandvein, Rabbi Moshe Yair Weinstock and Rabbi Yoseph Weinstock. Contrary to the other disciples, Rabbi Leibowitz remained anonymous for many years but had close contact with the leading Torah scholars, rabbis and rebbes of his times, such as Rabbi Aharon Rokeach of Belz, Rebbe Yekutiel Yehuda Halberstam of Sanz-Kloizenburg, etc. These great individuals held him in high esteem and some of them considered him as one of the lamed vav hidden tsaddikim. In his old age, he moved to Bnei Brak and among those who used to visit him and study under him were Rabbi Wosner and Rabbi Mordechai Gross. Extraordinary stories are told of him, of his ruach hakodesh and of his ability to "read" sins and their reparation in people's faces and of people who were cured with his assistance and who saw great salvation. People say that he merited the appearance of the Prophet Eliyahu and that the souls of tsaddikim came to visit him. [In one of these letters, he writes: **"I have seen my teacher when awake"**]. He was an outstanding Torah genius, in revealed and hidden Torah and his letters were printed in the books: Kol Yehuda Ba'al HaKetavim, V'Zot L'Yehuda, Yizal Mayim MeDalyo, Or Levi Ziv Yehuda, etc. See attached material.

Approx. 70 letters and paper items in a binder. General good condition, folding marks, spotting and filing holes.

Enclosed is a medallion with the blessing of Chayei Mezonei by Rabbi Yehuda Ze'ev Leibowitz, a gift from the institutes of Rabbi David Chaim Stern in the Holy Land.

Opening price: \$3,000

Estimate: \$4,000-6,000

24. לבוש הבזק והארגמן – ונציה, ש"פ-שפ"א – ההגהות המקוריות של רבינו שמואל ויטאל בעצם כתב-יד-קדשו – עם שינויים רבים מהנדפס ועם עשרות הגהות שלא נדפסו כלל

ספר לבוש הבזק והארגמן, אבן העזר. מאת רבינו מרדכי יפה. [ונציה, ש"פ-שפ"א 1620. דפוס פייטרו ולוריצו בראגאדיני בבית ייואני קאיון].

העותק של רבינו שמואל ויטאל (מהרש"ו), עם עשרות הגהות בכתב-יד קדשו.

בגליונות הספר שבעים וארבע הגהות בכתב-ידו האופייני של רבי שמואל ויטאל, מתוכן כארבעים הגהות ארוכות. שתיים עשרה מהן חתומות בתחילתן: "א"ש" = אמר שמואל. בנוסף, תיקוני טעויות בכתב-ידו בגליונות הספר, והוספת נושאים בכתב-ידו במפתחות שבסוף הספר (תשע-עשרה הוספות). מרבית ההגהות לא נדפסו מעולם.

רבינו שמואל ויטאל

רבינו שמואל ויטאל – מהרש"ו (שנ"ח-תל"ז), מגדולי מעתיקי השמועה של קבלת האר"י הקדוש ומגדולי הרבנים בדורו. צדיק ומקובל, ראש ישיבה ואב"ד דמשק, מגדולי תלמידי אביו רבי חיים ויטאל (מהר"ח), מעתיק ומסדר כתביו וכתבי רבו האר"י. חתן רבי יאשיהו פינטו (הרי"ף) דמשק (בעל שו"ת נבחר מכתב, פירוש הרי"ף על העין יעקב, ועוד), וממלא מקומו כרבה של דמשק. גאון מופלג בנגלה ובנסתר, השיב תשובות בהלכה לשאלות שהופנו אליו גם מארץ ישראל, ממצרים ומקומות אחרים (תשובותיו נדפסו בשו"ת באר מים חיים). תלמיד מובהק לאביו הקדוש מהר"ח, אותו מכנה בכל ספריו "מורי". אביו החשיבו והעריכו מאד והפליג בשבחיו, אמר עליו שהוא משרש נשמת האר"י הקדוש וניצוץ מנשמת רבי מאיר, ומסר לו את סודות הקבלה ותורת הנסתר. בדמשק עמד בראש ישיבה שבה לימד את קבלת האר"י ובין תלמידיו שם היה המקובל הנודע רבי יעקב צמח [עורך כתבי רבי חיים ויטאל]. בשנת תכ"ג עזב רבי שמואל ויטאל את דמשק ונסע למצרים. חלק מכתביו של שנשלח למצרים לפני שהגיע, אבד או נגנב בדרך, ויחד עמו מטען של ספרים וחיבורים בכתב-יד. רבי שמואל הצטער על כך מאד, וכתב: "בעונותי כאשר נתגרשתי מבית אולמי וביתי ועירי וארצי וגר הייתי בארץ נכריה... גנב גנבתי כמה פעמים בממון ובספרים, הן מספרי פסקי הן מספרי הפוסקים..." במצרים התגורר עד לפטירתו, שם החל לערוך את כתביו וחתום על פסקים עם דייני וחכמי המקום. בנו, רבי משה ויטאל, היה מרבני מצרים.

רבי שמואל קיבל מאביו מהר"ח את תורת הקבלה של האר"י וירש ממנו את כתביו, וכך היה לאחד העורכים החשובים של קבלת האר"י ומראשוני מפיצי תורתו והנהגותיו. מתוך כתבי אביו סידר וערך את החיבור "שמונה שערים" (הנקרא גם "עץ חיים"), שהיה החיבור הראשון המוסמך שיצא בצורה רשמית ומסודרת מקבלת האר"י. החיד"א (בערך רבי חיים ויטאל) כותב על חיבור זה: "זה שלשים שנה ויותר שיצאו לאור שמונה שערים מסודרים מבן מהר"ח מ' שמואל ועליהם יש לסמוך..." בעקבות רבי שמואל הלכו גם העורכים הבאים, כדוגמת רבי יעקב צמח (תלמיד מהרש"ו) ותלמידו רבי מאיר פופרש.

רבי שמואל כתב חיבורים רבים גם בנגלה, ביניהם: תוצאות חיים – על התורה; מקור חיים – דרשות; חכמת נשים – על הלכות גיטין, יבום וחליצה; שו"ת באר מים חיים; חיים שנים ישלם – חידושים בש"ס ובהלכה; ועוד.

בעל "קורא הדורות" (רבי דוד קונפורטי שחי בזמנו) כותב עליו: "הרב ר' שמואל ויטאל... חבר ספרים רבים מדרושים ופסקי דינים וכתב עוד ספר שו"ת והיה בקי בחכמת הקבלה והיה חסיד ועניו מאד".

על גדולתו וקדושתו של מהרש"ו ניתן ללמוד ממה שמספר בעצמו בסוף "שער הגלגולים" לאביו המהר"ח, על מעשה שאירע עמו בהיותו במצרים, כשרוח דיבוק נכנס בנערה ואמר: "אני רוח יהודי... ולכן תמהרו ותקראו לי להחכם ר' שמואל ויטאל יצ"ו כדי שירפאני...". כאשר הגיע אל המקום רבי שמואל ויטאל, ביקש ממנו הרוח: "שאתקן אותנו ואוציא אותנו מן הגוף הזה בחכמתי הגדולה שהוא מכיר אותי ממה שמכריזים עלי בשמים". רבי שמואל עשה כמה כוונות ותיקונים והוציא את הרוח מהנערה וכותב כי תיעד את הדברים "למען ידעו כי יש אלקים בישראל".

הגהות רבי שמואל ויטאל על ה"לבוש"

רבי שמואל חיבב מאד את ספר ה"לבוש", עליו כותב "כי חשקה נפשי בו מאד", עסק בו רבות וכתב עליו את חידושי והגהותיו. מקצת מהגהותיו על הלבוש התפרסמו לראשונה בספר "פתח הדביר" [חלקים ב' וג'; אזמיר, תרכ"ג-תרל"ג]. מחבר הספר, רבי חיים בנימין פונטרימולי, צירף לספרו את חיבורו של רבי שמואל ויטאל "חיים שנים ישלם" מכתב-יד שהתגלגל לידי.

"חיים שנים ישלם" הנו חיבור חידושים על השולחן ערוך, שכתב רבי שמואל ויטאל בשנים האחרונות לחייו בהיותו במצרים (בהקדמתו כתב כי החל לכתוב בחודש אלול תל"ה במצרים), ובו ליקט מחידושי שחידש בצעירותו. הוא כותב בהקדמה כי חלק מן החידושים שכתב כבר אינם בידי (לאחר שנגנבו בדרכו למצרים). בתוך החיבור שילב גם מהגהותיו על הלבוש. בספר "פתח הדביר" הובא רק החלק על אורח חיים. החיבור נדפס בשלמותו (על שאר חלקי השו"ע ועם חידושים על הרמב"ם) מכתב-יד בשנת תש"ס ע"י מכון 'הררי קדם'. באותה שנה יצאה מהדורת הלבוש של מכון 'זכרון אהרן' עם "הגהות רבי שמואל ויטאל", שלמעשה נלקחו ו"נחתכו" מתוך החיבור "חיים שנים ישלם".

אך בהשוואה להגהות המקוריות של רבי שמואל ויטאל שנמצאות לפנינו בגליונות ספר הלבוש שהיה שייך לו, ואשר אותן כתב בדרך לימודו במשך השנים, מתברר כי רבי שמואל העתיק ושילב רק מעט מהגהותיו על הלבוש בתוך חיבורו "חיים שנים ישלם", ולפינו הגהותיו המקוריות והמלאות על טור אבן העזר (מסימן יד), הכוללות עשרות הגהות שלא הובאו שם ולא נדפסו מעולם. כמו כן, כ-11 הגהות שלפנינו אשר מופיעות בספר "חיים שנים ישלם", מופיעות לפנינו בנוסח המקורי שלהן בשינויי עריכה ותוכן מן המובא שם. כפי הנראה, ההגהות המקוריות לא עמדו לפני רבי שמואל בשעה שכתב את החיבור "חיים שנים ישלם".

נראה כי ההגהות היו חשובות מאד בעיני רבי שמואל והוא מכנה אותן "חידושים" (בהקדמה ל"חיים שנים ישלם"). דוגמה מעניינת לחיבה שרכש לספר הלבוש, ניתן לראות בכך שטרח להוסיף שורות רבות בכתב-ידו על המפתחות שבסוף הספר.

יא-טו, יח-פז דף. (מצורפים דפים א-י ודפים יז-יח להשלמה מעותק אחר). 35.5 ס"מ. מצב כללי טוב-בינוני. כתמים, קרעים ופגעי עש. דפים וקונטרסים מנותקים. כריכה עתיקה, לא מקורית, פגומה ומנותקת.

מצורף אישור מומחה על זיהוי כתב-היד ככתב-יד-קדשו של רבי שמואל ויטאל.

פתיחה: \$120,000

הערכה: \$200,000-250,000

ז

ב סתם הקורס נכבא דעתו שלא תתא מקדשות לו עד נפר
ביאה לשיקר אב קרם ממגר הביאה כהלך קדושין
קדשות לשני אבל אם הצרח בתקדשות מה חזר גילה הקדושין שאין
דעתו עד לפני אבא ואמר מותרת מרשקו וקדשות אוחה בתקדש
קנה מיד וילשין קדוש הקדושין מקדשות תריות ובערות קיסמא לן
התחייב מיד בתקדשות אבל כשחכמא דלסין בן סקין אבא קדושין
קנות בתקדשות י אומרים רבנא דבבלי עד חמית בן סקין קדשות
סמא כין לסם קדושין סמום ודקא שאן ארם עדוש בעלות בעלות
נות אבל אם כבר חזקו לנות או שיש לו אשה אחרת לא חשיבין
ויש מקבלין בכל ענין וקול סמא קסמ קסמ מיקא כ' וילעל סיסן סל
סקין

לד

[illegible]

Handwritten text in a cursive script, likely from a manuscript.

סם 3 3 2 2

[illegible]

בברכתו בסיני כ' סמוך ל' חלואיו מברא באות מתקדמת

אם קרשה בשטר שפסול להתקדש בו בתורת שטר שפסול את
חומר אם נזק בו מזה פשוט דברו ונפיקדאם ואם אין בו מזה

7 וְיָסֵם טְאוֹמֵי שְׁעָרֶיךָ שִׁיזְכֹּר שְׂכֹמֶת הָאִישׁ וְהַחֲסִידָה כְּשֶׁמֶר

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

נ בביאת ביצור בשרועת להתייחד עמם לטעם ביאת אושר לר

becoming one of the most important editors of the Ari's kabbalah and among the foremost transmitters of the Ari's teachings and conduct. From his father's teachings, he arranged and edited the work *Shmone She'arim* (also called *Etz Chaim*) which was the first reliable composition officially published with the arrangement of the Ari's kabbalah. The Chida (entry: Rabbi Chaim Vital) writes of this composition: "Thirty years and more have passed since *Shmona She'arim* has been published arranged by the Maharchav's son Shmuel and they can be relied upon...". The subsequent editors also followed Rabbi Shmuel; amongst them are Rabbi Ya'akov Tzemach (his disciple) and his disciple Rabbi Meir Popers.

Rabbi Shmuel also wrote works on the revealed Torah. Among them are *Totot Chaim* on the Torah; *Mekor Chaim* – homiletics; *Chochmat Nashim* on the laws of Gittin, Yibum and Chalitza; *Be'er Mayim Chaim responsa*; *Chaim Shnayim Yeshalem* – novellae on the Talmud and Halacha; etc.

The author of *Kore HaDorot* (Rabbi David Conforte) wrote about him: "Rabbi Shmuel Vital...wrote many books of homiletics and halachic rulings and he also wrote a book of responsa and was proficient in kabbalistic wisdom and was very virtuous and humble". We can learn of the greatness and holiness of Rabbi Shmuel Vital from that which he himself relates to his father at the end of *Sha'ar HaGilgulim* about an event that happened to him while yet in Egypt; a dybbuk entered a young girl and said: "I am a Jewish spirit... therefore hurry and call the Chacham Rabbi Shmuel Vital to cure me...". When Rabbi Shmuel Vital reached the place, the spirit requested him to perform his tikkun and to remove it from the body, with his great wisdom, which is known from what is announced about him in Heaven. Rabbi Shmuel performed kavanot and tikkunim and removed the spirit from the girl. He writes that he documented the things "so that people should know that Jews have a G-d".

Glosses by Rabbi Shmuel Vital on the Levush

Rabbi Shmuel was very fond of the Levush. He studied it at length and wrote novellae and glosses on the Levush. Some of his glosses on the Levush were first published in the book *Petach HaDvir* [Parts 2 and 3; Izmir, 1863-1873]. The author, Rabbi Chaim Binyamin Fontrimoli, attached the work by Rabbi Shmuel Vital – "*Chaim Shnayim Yeshalem*" - to his book, from a manuscript which came into his possession.

"*Chaim Shnayim Yeshalem*" is novellae on the *Shulchan Aruch* written by Rabbi Shmuel Vital in the last years of

his life at the time he lived in Egypt (in his introduction he wrote that he began to write in the month of Elul 1675 when in Egypt). The book contains compilations of his novellae which he wrote in his younger years. In the introduction he writes that some of the novellae that he wrote are no longer in his possession (they were stolen on his way to Egypt). In this book, he incorporated some of his glosses on the Levush. In the book *Petach HaDvir*, he only included the part on *Orach Chaim*. The composition was printed in its entirety (on the rest of the *Shulchan Aruch* and with his novellae on the Rambam) from a manuscript in 2000 by the Harerei Kedem Institute. That same year, the edition of the Levush was published by the Zichron Aharon Institute with the "*Glosses of Rabbi Shmuel Vital*" which actually were taken and "cut out" from the composition "*Chaim Shnayim Yeshalem*".

In comparison to the original glosses of Rabbi Shmuel Vital that appear in this copy of the Levush (a copy that belonged to him), which he wrote while studying the Levush throughout many years, it becomes apparent that Rabbi Shmuel copied and incorporated only a few of his glosses on the Levush in his work "*Chaim Shenayim Yeshalem*" and that these are the original complete glosses on the Tur Even HaEzer (from Siman 14) which contain dozens of glosses that are not brought in that edition and were never printed. Furthermore, approximately 11 of these glosses which appear in the book "*Chaim Shenayim Yeshalem*" appear here in their original wording with variations of editing and content from the glosses printed by the Zichron Aharon Institute. Apparently, the original glosses were not in front of Rabbi Shmuel at the time he wrote the composition "*Chaim Shenayim Yeshalem*".

Evidently, the glosses were very important to Rabbi Shmuel and he called them novellae (in his introduction to *Chaim Shenayim Yeshalem*). An interesting example to the love he felt for the Levush can be seen by the effort he expended in adding many lines in his handwriting to the index at the end of the book.

11-15, 18-87 leaves. (Attached are Leaves 1-10 and Leaves 16-17 replacement from another copy). 35.5 cm. Overall good-fair condition. Spotting, tears and worm damages. Detached leaves and signatures. Ancient binding, non-original, damaged and detached.

Enclosed is an authorization by an expert identifying the handwriting of Rabbi Shmuel Vital.

Opening price: \$120,000

Estimate: \$200,000-250,000

24b

24. Levush HaButz V'Ha'argaman – Venice, 1620 – Original Glosses Handwritten by Rabbi Shmuel Vital – With Many Variations from the Printed Version and with Dozens of Glosses that have not been Printed

Levush HaButz V'Ha'argaman, Even HaEzer. By Rabbi Mordechai Yaffe. [Venice, 1620. Printed by Pietro and Lorenzo Bragadini, Giovanni Cajon].

Copy of Rabbi Shmuel Vital, with dozens of glosses in his own handwriting.

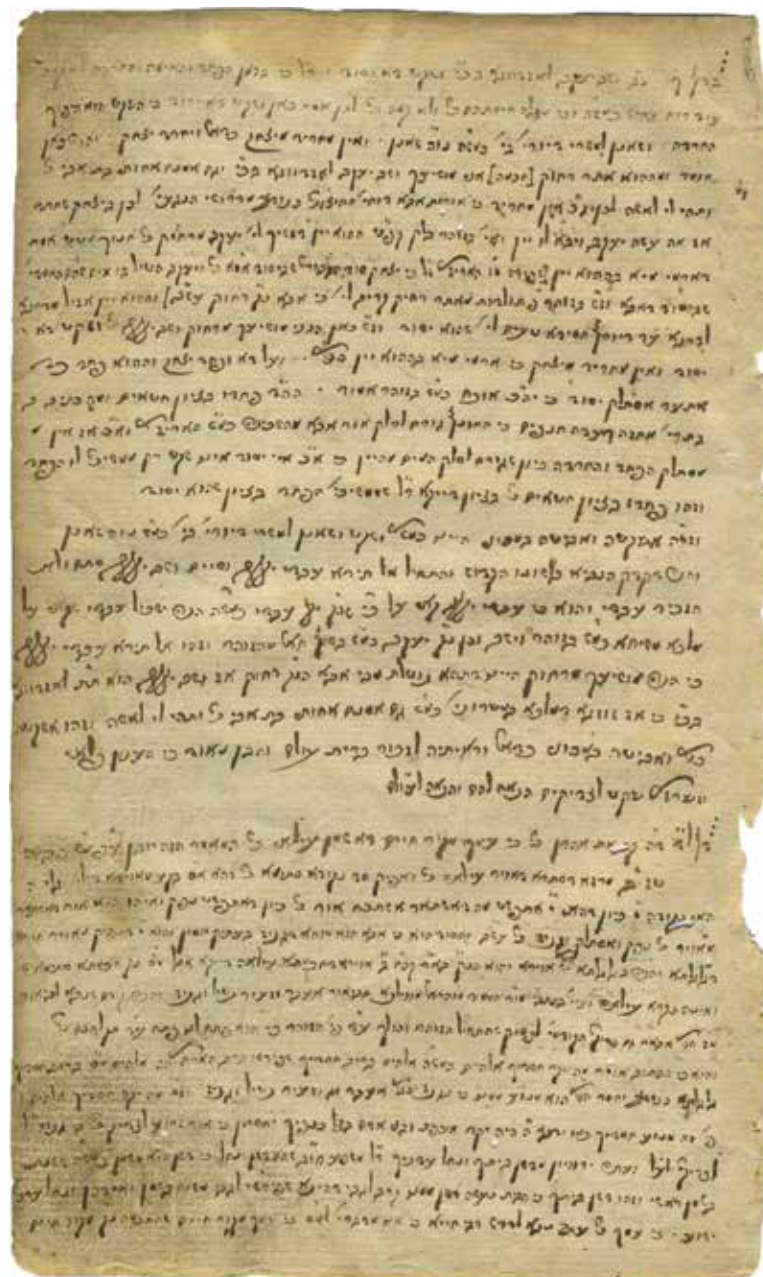
The book contains 74 glosses in the handwriting characteristic to Rabbi Shmuel Vital; 40 of them are long. 12 are signed at the beginning (Hebrew): A.S. = Amar Shmuel [Shmuel said]. There are also corrections and additions of subjects in the index at the end of the book, in his handwriting (19 additions). Most of the glosses have never been printed.

Rabbi Shmuel Vital

Rabbi Shmuel Vital (1598-1677), one of the leading disciples who copied kabbalistic teachings of the Ari and the great rabbis of the Ari's generation; a tsaddik and kabbalist, head of yeshiva and Av Beit Din of Damascus, one of the most prominent disciples of his father, Rabbi Chaim Vital. He copied and arranged his father's writings and the writings of his father's teacher, the Arizal. Son-in-law of Rabbi Yoshiya Pinto (the Rif) of Damascus (author of the Nivchar M'Kesef responsa, Rif commentary on Ein Ya'akov, etc.), and his successor as Rabbi of Damascus. An outstanding Torah genius of revealed and hidden Torah, he answered halachic questions sent to him from Eretz Israel, Egypt and other

places (his responsa were printed in the Be'er Mayim Chaim responsa). A close disciple of his holy father Rabbi Chaim Vital, whom he calls in all his books "Mori" [my teacher]. His father held him in great esteem and praised him excessively. He said that his soul is from the root of the Ari's soul and is a spark of the soul of Rabbi Meir, and Rabbi Chaim transmitted to Rabbi Shmuel kabbalistic hidden secrets. In Damascus, he headed the yeshiva in which he taught the Ari's kabbalah and one of his disciples was Rabbi Ya'akov Tzemach [who arranged the writings of Rabbi Chaim Vital]. In 1663, Rabbi Shmuel Vital left Damascus and traveled to Egypt. Part of his possessions which were sent to Egypt before he arrived were lost or stolen on the way, together with a load of books and manuscripts. This caused Rabbi Shmuel great pain and he wrote: "Due to my sins, when I was expelled from my home and city and country and sojourned in a foreign land... I was robbed several times of my money and my books, both my responsa and books of poskim...". He lived in Egypt until his death; there he began to arrange his writings. He signed Torah rulings together with the dayanim and Torah scholars of Egypt. His son, Rabbi Moshe Vital served as rabbi in Egypt.

Rabbi Shmuel received the Ari's Kabbalistic teachings from his father and he inherited his writings, thereby

25

25. ספר מקדש מלך – אמשטרדם, תק"י – כתב-יד והגהות המקובל רבי משה שלמה מטלאטשין תלמיד הגר"א מווילנא ועורך כתביו בקבלה

נלמ"ש". כתב-היד וההגהות לא נדפסו. המקובל רבי משה שלמה מטלאטשין, מגדולי תלמידיו של הגר"א מווילנא ומעוררי כתביו בחכמת הנסתר, כיהן כמגיד משרים ומו"ץ בקהילת ווילנא. ברשימת תלמידי הגר"א שכתבו בניו (בהקדמה לביאור הגר"א על אורח חיים) נכתב עליו: "והחמישי (מתלמידי הגר"א) הרב המאה"ג המפורסם מו' שלמה ז"ל מטלאטשין... כמה חיבה יתירה נודעת לו שלמד אתו זוהר וספר יצירה, וכל דבר הקשה לו בכתבי גורי האר"י ז"ל הסביר לו פנים לפי כחו ותכונת מדעו...". רבי אברהם נדציג בעל "חיי אדם" כתב עליו: "הגדול והטהור חסידא וכרישא המקובל הרב המאה"ג מהור"ר משה שלמה זלה"ה שהיה

ספר מקדש מלך, ביאור על הזוהר – חלק ג' ספר ויקרא, מאת המקובל רבי שלום בוזאגלו. אמשטרדם, [תק"י 1750]. מהדורה ראשונה. ■ בדפים הריקים שלפני השער, ארבעה עמודים בכת"י צפוף, בכתב-יד קדשו של רבי משה שלמה מטלאטשין תלמיד הגר"א מווילנא, הכוללים ביאורים על ספר הזוהר בדרך הסוד והקבלה. את אחד הקטעים חותם בראשי התיבות "נלמ"ש" [=נראה לי משה שלמה]. באחד המקומות כותב בתוך דבריו: "ועיי' בכתבי מו"ר החסיד מוהר"א מווילנא בביאור אעבר חעיר נטיל וגניז...". ■ בגליונות הספר למעלה מ-30 הגהות בכתב-יד קדשו (שתיים מהן חתומות

מ"מ ומ"ץ פה קהילתינו... שעסק כל ימיו בתורה ועבודה ובתעניתים ובסיגופים... והיה גדול בחכמת האמת עד שמחותני מרנא ורבנא הגאון החסיד ר"א ז"ל העיד עליו שראוי למסור לו סתרי תורה". רבי משה שלמה היה צדיק ומקובל מופלג, ועוד קודם הגיעו לוילנא היה גדול בחכמת הנסתר. כאשר זכה להסתופף בצלו של הגר"א, הפך לתלמידו המובהק בעניינים נשגבים אלה וזכה לקבל ממנו דברים הנמסרים מפה לאוזן, עד כי רבי שמואל לוריא שהוציא לאור את ספרו "שער השירים" (וורשא תר"ו), מכנהו "תלמיד חבר של הגר"א בנסתרות". מלבד היותו מתלמידיו המובהקים של הגר"א, נטל חלק חשוב בהפצת תורתו, העתיק את כתבי הגר"א בתורת הסוד מעצם כתב ידו, ערך אותם והוסיף עליהם את הגהותיו, ולמעשה, אין כמעט חיבור של הגר"א בתורת הסוד שאינו מעוטרת בהגהותיו. נתפרסמו הגהותיו על ביאור הגר"א לספרא דצניעותא, על ביאורי הגר"א לזוהר ולתיקוני זוהר, על פירוש הגר"א לספר יצירה, ועוד.

פעמים מרחיב ומבאר את הדברים על פי מה ששמע מרבו בעל פה. חלק מן הביאורים והשמועות מפי הגר"א נשתמרו לדורות רק בזכות העתקותיו, וכמה מכתבי הגר"א בתורת הסוד נדפסו מעריכותיו. נפטר בחיי רבו, ובני הגר"א מספרים כי לאחר פטירתו הצטער הגר"א שלא הוסיף וגילה לו סודות וסתרי תורה נוספים, באמרו "מדוע כסיתי ממנו דברים הכבושים, הלא בכל כחו היה ירא את ה' מנעוריו...". שנת פטירתו ומקום קבורתו אינם ידועים. ראה חומר מצורף [הכולל גם את ספרו "שער השירים"].

[1], קפג דף (חסר שער ראשון ודף שאחריו) + 3 דף [4 עמ'] בכת"י. 20 ס"מ. מצב בינוני-טוב. כתמים ובלאי. סימני עש. קונטרסים ודפים מנותקים. כריכת עור עתיקה, פגומה ובלויה.

פתיחה: \$14,000
הערכה: \$15,000-20,000

25. Mikdash Melech – Amsterdam, 1750 – Manuscript and Glosses by the Mekubal Rabbi Moshe Shlomo of Tulchyn, Disciple of the Vilna Gaon and Editor of his Kabbalistic Writings

Mikdash Melech, explanation on the Zohar – Part 3 of Vayikra, by the Mekubal Rabbi Shalom Buzaglo. Amsterdam, [1750]. First edition.

▪ On the leaves before the title page are **four closely-written pages, by Rabbi Moshe Shlomo of Tulchyn, disciple of the Vilna Gaon**, with a Kabbalistic commentary on the Zohar. One segment is signed with the initials: **NLMS**. In one place he writes, **"See the manuscript of my teacher the Chassid Rabbi Eliyahu of Vilna on his explanation to ..."**. ▪ **The book has more than 30 glosses in his own handwriting** [two are signed NLMS]. **The manuscript and the glosses have never been printed.**

The Mekubal Rabbi Moshe Shlomo of Tulchyn, one of the leading disciples of the Vilna Gaon who assisted in editing his kabbalistic writings, served as a magid and rabbi in Vilna. In the list of the Vilna Gaon's disciples recorded by his sons [in the introduction to the Vilna Gaon's commentary on Orach Chaim], they write; **"and the fifth [of the Vilna Gaon's disciples] is the famous Rabbi Shlomo of Tulchyn ... The great love he had for him was known and he taught him the Zohar and Sefer HaYetzira, and difficulties he found in the Ari's disciples' writing, he explained to the best of his ability and knowledge..."**. Rabbi Avraham Danzig, author of the Chayei Adam wrote of Rabbi Shlomo; **"the great and holy ascetic Chassid the Mekubal Rabbi Moshe Shlomo who was Rabbi here in our community...who spent all his days studying the Torah and fulfilling mitzvot and fasting and abstaining...He was well-versed in kabbalah and served as Rabbi of our community... all his life, he was occupied with Torah study, G-d's service and fasting...He was so great in the knowledge of the hidden Torah that my mechutan Rabbi Eliyahu testified that he is fitting to receive Torah secrets"**. Rabbi Moshe Shlomo was an outstanding tsaddik and mekubal and even before he arrived in Vilna, his knowledge of kabbalah was great. Later he merited studying from

the Vilna Gaon and became his close disciple in these lofty matters and was worthy of receiving many teachings until Rabbi Shmuel Luria who published his book Sha'ar HaShirim (Warsaw 1890), called him the **"disciple companion of the Vilna Gaon in Kabbalah"**. Besides being one of the Vilna Gaon's close disciples, he played an important role in spreading his philosophy, he copied the Gaon's writings on kabbalah from the Gaon's own handwriting, edited them and added his glosses. There is almost no work of the Vilna Gaon which is not embellished by his glosses. His glosses on the Gaon's commentary on Sifra D'Tzniuta and on the Gaon's explanations on the Zohar and on Tikunei HaZohar and on his commentary to Sefer HaYetzira are all well-known. At times, he expands and expounds the thoughts according to what he had heard from his rabbi verbally. Some of the explanations and thoughts he heard from the Gaon were preserved for generations only due to his copies and several of the Vilna Gaon's kabbalistic writings were printed from the writings Rabbi Shlomo edited. He died during the life of his teacher and the Gaon's sons said that after Rabbi Shlomo's death, the Vilna Gaon was sorry that he did not teach him more secrets and hidden aspects of the Torah. He said, **"Why did I hide hidden thoughts from him, did he not fear G-d from his youth with all his might..."**. The date of his death and his burial place are unknown. See attached material [which also includes his book Sha'ar HaShirim]. [1], 183 leaves (missing first title page and the following leaf) + 3 leaves [4 pages] of the manuscript. 20 cm. Fair-good condition. Spotting and wear. Worm marks. Detached signatures and leaves. Ancient leather binding, damaged and worn.

Opening price: \$14,000
Estimate: \$15,000-20,000

26

26. Sefer HaZohar – Mantua, 1558 – Hundreds of Glosses and Thousands of Unknown Version Corrections, in Handwriting from the Time of Printing

Sefer HaZohar, by Rabbi Shimon bar Yochai, Part 2, Shemot. [Mantua, 1558]. First printing of the Zohar about 90 years after the printing press was invented because the rabbis did not permit printing the Zohar. [During the printing of this edition, the Cremona printers began to print the Zohar and the last parts were printed in Cremona before they were printed in Mantua].

Hundreds of glosses by several writers (four-five) in early Oriental handwriting from the time of printing (the 16th/17th century), some glosses are characteristic of the 17th/18th centuries. The glosses contain commentaries and comments, **some of the comments begin with the initials, Aleph and Shin** [Amar S---]. There are also many notes of content summation on the margins of the passages [written by a deep and creative-thinking Torah scholar].

Thousands of version corrections in an ancient handwriting from the time of printing, including additions of words and entire sentences [in comparison to later editions of the Zohar, many of the corrections and additions are unknown and apparently were done according to earlier manuscripts of the Zohar and according to kabbalistic traditions received from the teachings of the Ari].

26. ספר הזוהר – מנטובה, 1558 – מאות הגהות ואלפי תיקוני נוסח לא-ידועים, בכתב-יד מתקופת ההדפסה

ספר הזוהר, מרבי שמעון בר יוחאי, חלק ב', שמות. [מנטובה, ש"ט 1558]. הדפסה ראשונה של ספר הזוהר, לאחר שבמשך כתשעים השנים הראשונות למלאכת הדפוס לא ניתנה רשות רבנים להדפיסו. [תוך כדי הדפסתו התחילו מדפיסי קרימונה להדפיס את הזוהר, והחלקים האחרונים נדפסו בקרימונה קודם שנדפסו במנטובה].

מאות הגהות מכמה כותבים (כארבעה-חמישה כותבים) בכתב-יד מזרחי קדום, מתקופת ההדפסה (המאה ה-16/17), חלק מההגהות בכתב-יד האופייני לשנות הת' (המאה ה-17/18). ההגהות כוללות פירושים והערות, **חלק מהערות חתומות בתחילתן: א"ש** [=אמר ש---]. בנוסף, ישנן הערות רבות בשולי הקטעים, של סיכומי תוכן [שנכתבו ע"י תלמיד חכם מעמיק ומחדש].

אלפי תיקוני נוסח בכתב-יד עתיק מתקופת ההדפסה, הכוללים הוספות מילים ומשפטים שלמים, [בבדיקה מול ספרי הזהר ממהדורות מאוחרות יותר, נמצא כי חלק גדול מהתיקונים וההוספות אינם ידועים, וכנראה נעשו ע"י כתיבי יד קדומים של ספר הזהר וע"י מסורות קבלה מתורת הארי ז"ל].

עותק חסר, דפים סה-רא מתוך רסט דף. כ-21 ס"מ. מצב ביוני, כתמים ובלאי. סימני פטריה. כריכה ישנה.

פתיחה: \$2,500

הערכה: \$4,000-6,000

Incomplete copy, Leaves 65-201 of 269 leaves. Approximately 21 cm. Fair condition, spotting and wear. Fungus marks. Old binding.

Opening price: \$2,500

Estimate: \$4,000-6,000

27

27. Tzofnat Pa'aneach – Piotrków, 1908 – Handwritten Glosses by the Author, the Rogatchover Gaon

Tzofnat Pa'aneach, expounding on Hilchot Terumot of the Rambam, by Rabbi Yosef Rosin Av Beit Din of Dvinsk. Piotrków, 1908. First edition (fourth volume of the series printed during the author's life).

Five glosses in the handwriting of the author – the Rogatchover Gaon [printed in the Torah journal "Moriah", 124, 22nd year, issue 8-9, p. 53].

The famous Torah genius Rabbi Yosef Rosin (1858-1936) – known as the Rogatchover Gaon (named after his native city Rogatchev [Rahachow]), was a Chabad-Kapust Chassid. In his youth, he studied under Rabbi Yosef Ber Soloveitchik author of Beit HaLevi together with his son Rabbi Chaim of Brisk. For 40 years, from 1889, he served as the rabbi of the Chabad Chassidic community of Dvinsk in Lithuania alongside the Av Beit Din of the city, author of the Or Sameach. An amazing and exceptional luminary, outstanding for his sharp mind and extraordinary genius, Rabbi Yosef was proficient in the knowledge of all aspects and details of the entire Torah, and was known for his novellae of definitions and deep comprehension and for his original study methods. Many stories circulate relating his

27. ספר צפנת פענח – פיעטרכוב, תרס"ח – הגהות בכתב-יד המחבר הגאון הרוגוצ'ובר

ספר צפנת פענח, ביאור על הלכות תרומות של הרמב"ם, מאת רבי יוסף ראזין אב"ד דווינסק. פיעטרכוב, תרס"ח 1908. מהדורה ראשונה (כרך רביעי מסדרת ספרי הגאון המחבר שנדפסו בחייו). בגליונות הספר חמש הגהות בכתב-יד קדשו של המחבר – הגאון הרוגוצ'ובר [נדפסו בקובץ 'מוריה', קכד, שנה כב ח-ט, עמ' נג]. הגאון המפורסם רבי יוסף רוזין (תרי"ח-תרצ"ו) – הידוע בכינויו "הרוגוצ'ובר" (על שם עיר הולדתו רוגוטשוב), נמנה על חסידי חב"ד-קאפוסט, בצעירותו למד אצל הגאון רבי יוסף דב בער סולובייצ'יק בעל "בית הלוי" יחד עם בנו רבי חיים מבריסק. במשך כארבעים שנה, החל משנת תרמ"ט, כיהן כרב עדת חסידי חב"ד בעיר דווינסק שבליטא, לצד אב"ד העיר הגאון בעל "אור שמח". דמות פלאית ויוצאת דופן בחריפותו וגאונותו המופלגת, בידיעת התורה כולה לכל חלקיה ופרטיה, בחידוש הגדרות וסברות עמוקות ודרכי לימוד מקוריות. אגדות רבות מסופרות על גאונותו ושקידתו העצומה בתורה. עסק רבות בביאור תורת הרמב"ם, והשיב תשובות רבות בהלכה. תשובותיו וחידושי פורסמו בסדרת ספריו "צפנת פענח". מחמת עמקות דבריו ובשל כתיבתו המקוצרת והמרומזת, הוקמו בדורות האחרונים מספר פרויקטים במטרה לפענח ולפרש את דבריו, ולהוציא את חיבוריו במהדורות מבוארות. גאונותו האגדית זכתה להערכה גם בקרב הציבור הכללי בדורו, וידוע מאמר ביאליק אודותיו: "מן המוח שלו אפשר לחצוב שני איינשטיינים".

134 עמ', [2] דף (כולל דף עם חידושים מאת חתן המחבר הרב ישראל אבא ציטרון, שלא נרשם במפעל הביבליוגרפיה). 30 ס"מ. מצב טוב. כתמים, בלאי קל ומספר קרעים בשולי דפים.

מצורף אישור מומחה על זיהוי כתב היד.

פתיחה: \$2,000

הערכה: \$3,000-4,000

genius and amazing diligence. He expended much effort in explaining the Rambam's writings and wrote many halachic responsa. His responsa and novellae were published in the series of his books Tzofnat Pa'aneach. Due to the depth of his words and to his concise style of writing, several projects have been founded in the past few generations with the goal of deciphering and explaining his writings and publishing them in editions with commentaries. His legendary genius earned esteem from the general public in his generation and stirred Bialik's well-known saying that from the mind of the Rogatchover could be carved out two Einsteins.

134 pages, [2] leaves (including a leaf of novellae by the author's son-in-law Rabbi Yisrael Abba Tzitrin, which is not listed in the Bibliography Institute CD). 30 cm. Good condition. Spotting, slight wear and several tears on the leaf margins.

Enclosed is an authorization by an expert identifying the writer.

Opening price: \$2,000

Estimate: \$3,000-4,000

Gedruckt zu Grandfurch an der Oder.

שנת ה'תק"ל

28. Beit Meir – Frankfurt an der Oder, 1787– First Edition, with Handwritten Glosses by Rabbi Meir Posner

Beit Meir, on Shulchan Aruch Even HaEzer, with Tzalot HaBayit – "Debates" on Even HaEzer, by Rabbi Meir Posner. Frankfurt an der Oder, [1787]. Special title page for Tzalot HaBayit.

At the bottom of the title page is a note in the author's handwriting concerning a mistake of the printers: "... (The letter) Mem (was printed) instead of (the letter) Zayin and vice versa...". The book has many glosses in the author's handwriting: corrections or addition of words omitted by the printers (at times, an entire row was omitted, see Leaf 5/2), and glosses with important content [for example, on Leaf 17/2 he retracts his words: "Although this was difficult for me..."].

On the title page is a self-dedication: "Given to me by Rabbi --- belongs to Mordechai Pińczów here in Middelburg [?]". At the bottom of the title page is a dedication: "To Moshe...the important book by the outstanding rabbi... Mordechai of Pińczów". A similar dedication is on the title page of Tzalot HaBayit. [At that time, Rabbi Avraham Mordechai of Pińczów was alive. He was a leading Chassidic figure, disciple of the Chozeh of Lublin, Rabbi Levi Yitzchak of Berdychiv, Rabbi Elimelech of Lizhensk, Rabbi Zusha of Annopol, etc. We have not been able to determine that this is his handwriting].

Rabbi Meir Posner (1729-1807, Otzar HaRabbanim 12928), was a prominent rabbi and Torah authority in his times. After his marriage, he lived by his father-in-law in Pozna and was therefore called Posner. After his wife's death, he moved to Lissa where he studied with his companion Rabbi Daved Tevil of Lisa. In 1763, he served as Rabbi of Mezritch whereupon he became famous all over Poland and the leading rabbis of his generation sent him questions [including Rabbi Akiva Eiger who calls him "The Truly Great Gaon..."], the Chemdat Shlomo, Rabbi Avraham Danzig author of Chayei Adam, etc]. Afterward he served as Rabbi of Königsberg and later as Av Beit Din of Danzig, Schottland, Weinberg, and Langfuhr. His book Beit Meir on the Shulchan Aruch Even HaEzer is one of the basic works on these laws. He also wrote many other books.

[1], 150, [1], 20 leaves.
33 cm. Good-fair condition. Spotting and wear, worm damages. Damaged binding.

Opening price: \$1,000
Estimate: \$3,000-5,000

28. ספר בית מאיר – פרנקפורט דאדור, תקמ"ז – מהדורה ראשונה, עם הגהות בכתב-יד המחבר הגאון רבי מאיר פוזנר

ספר בית מאיר, על שלחן ערוך אבן העזר, עם: צלעות הבית – "ויכוחים" על אבן העזר, מאת רבי מאיר פוזנר. פרנקפורט דאדור, [תקמ"ז 1787]. שער מיוחד ל'צלעות הבית'.

בתחתית עמוד השער הערה בכתב-יד המחבר על הטעות שעשו המדפיסים: "...מם שתומה במקום ז' וכן להיפך ודעת לנבון נקל מקום שצ"ל אז או אם". בגליונות הספר הגהות בכתב-יד המחבר. תיקונים או הוספת מילים שנשמטו בדפוס (לעתים שורה שלמה שנשמטה, ראה דף 2/ה), והגהות ארוכות בעלות תוכן (לדוגמה: בדף 2/ח חזר בו מדבריו: "גם כי נתקשתי בזה מעיקרא מ"מ לע"ד לק"מ...").

בראש השער הקדשה עצמית: "במתנה נתנה לי הרב --- שייך למרדכי פינטשוב י"צ פה מיטלבורג(?) יע"א". בתחתית השער הקדשה: "למשה למנה, הספר הנכבד מהרב המופלג... כמוהר"ר מרדכי נ"י מפינטשוב איש כלבבי". הקדשה דומה בשער 'צלעות הבית'. [באותו זמן חי הצדיק רבי אברהם מרדכי מפינטשוב, מגדולי החסידות, תלמידים של החוזה מלובלין, רבי לוי יצחק מברדיטשוב, רבי אלימלך מליז'נסק, רבי זושא מאניפולי, ועוד; לא התברר לנו אם זו חתימת ידו].

הגאון רבי מאיר פוזנר (תפ"ט-תקס"ז, אוצר הרבנים 12928), מגדולי רבני ופוסקי דורו. לאחר נישואיו גר אצל חותנו בפוזנא ועל שם אותה תקופה כונה "פוזנר". לאחר פטירת אשתו עבר לליסא, שם למד בדיבוק חברים עם ידידו רבי דוד טעביל מליסא. בתק"ג אב"ד מעזריטש, משם נתפרסם בכל רחבי פולין וגדולי דורו הפנו אליו את שאלותיהם [ביניהם: רבי עקיבא איגר שמכנהו "הגאון הגדול האמיתי, נזר הקודש, רבא דעמיה, מדברנא דאומתיה, בוצינא דנהורא", החמדת שלמה, רבי אברהם דנציג בעל חיי אדם, ועוד]. לאחר מכן כיהן כרב בקניגסברג, ולאחר מכן אב"ד דנציג ושו"ב [שאטלאנד, לאנגפור, ווינברג]. חיבורו "בית מאיר" על שלחן ערוך "אבן העזר" הוא אחד מספרי היסוד בהלכות אלו, מלבדו כתב חיבורים רבים נוספים.

[1], קנ; [1], כ דף. 33 ס"מ. מצב טוב-בינוני. כתמים ובלאי, פגעי עש. כריכה פגומה.

פתיחה: \$1,000
הערכה: \$3,000-5,000

29. Be'er Ya'akov, Furth 1767 – Signature of the Kabbalist Rabbi Nathan Adler of Frankfurt

Be'er Ya'akov, on the four parts of the Shulchan Aruch and rules of the treatises. By Rabbi Ya'akov Berlin. Furth, 1767.

Many signatures and ownership inscriptions on title page: signature of "Nathan ben Rabbi Ya'akov Shimon Adler the Cohen Tzedek" and ownership inscriptions that the book belongs to Rabbi Nathan Adler of Frankfurt am Main. More inscriptions in the Oriental writing of Rabbi Ezra Chiya Lachmi and Rabbi Yosef Rachamim Lachmi and a ownership inscription signed by Rabbi Me'at Dvash [Rabbi David ben Shimon] who bought the book from the Maharash Lachmi.

Rabbi Nathan HaCohen Adler (1741-1800) was born in Frankfurt am Main to his father Rabbi Ya'akov Shimon Adler. He was an outstanding Torah scholar and had vast knowledge of kabbalah. He headed the yeshiva he established in his home in Frankfurt and was the close teacher of Rabbi Moshe Sofer author of the Chatam Sofer who mentions his teacher frequently in his books on Halacha and on kabbalah calling him "My close teacher, the famed pious Torah genius the great 'eagle'" ["eagle" is a poetic phrase using the meaning of the name Adler], "My teacher, the pious Cohen", etc. Rabbi Adler was pursued by people who lived in his city which caused him great suffering. They even prohibited him to establish a minyan in his Beit Midrash which was based on his special kabbalistic customs. For a while, he served as Av Beit Din of Boskovice but afterwards he returned to his home and his Beit Midrash in Frankfurt. The rabbis of the Lachmi family – several renowned rabbis of the Lachmi family served as emissaries of Eretz Israel Jews: Rabbi Shalom Lachmi, his son Rabbi Ezra Chiya Lachmi who served as emissary in Egypt and in Tunis (author of the manuscript Sha'arei Ezra – see Zechor L'Avraham, 1996, pp. 93-96, L'Kdoshim Asher Ba'Aretz, Entries 235 and 481) and Rabbi Yosef Rachamim Lachmi.

The last signatory, Me'at Dvash – Rabbi David ben Shimon (1826-1879) was born in Morocco and ascended to Jerusalem in 1855 where he established the Ma'aravim community (immigrants from Maghreb North Africa) where he had previously served as rabbi. He authored: Sha'arei Tzedek and more books. His son is Rabbi Refael Aharon Ben-Shimon, the Chief Rabbi of Alexandria in Egypt.

29. באר יעקב, פיורדא תקכ"ז – חתימות ידו של הגאון המקובל רבי נתן אדלר מפרנקפורט

ספר באר יעקב, על ארבעה חלקי שלחן ערוך וכללי הסוגיות. מאת רבי יאקב ברלין. פיורדא, תקכ"ז (1767).

חתימות רבות ורישומי בעלות בשער: חתימת יד-קדשו של "הקטן נתן בלא"א מוהר"ר יעקב שמעון אדלר כ"ץ זללה"ה" ורישומי בעלות שהספר שייך לרבי נתן אדלר מפרנקפורט דמיין. חתימות נוספות בכתיבה ספרדית של רבי עזרא חייא לחמי ורבי יוסף רחמים לחמי, ורישום בעלות חתום של הרב מעט דב"ש [רבי דוד בן שמעון], שקנה את הספר ממנהר"ש לחמי.

הגאון הקדוש רבי נתן הכהן אדלר (תק"ב-תק"ס 1741-1800), נולד בפרנקפורט דמיין לאביו רבי יעקב שמעון אדלר. גאון בתורה וגדול בחכמת הקבלה. עמד בראשות ישיבה שיסד בביתו בפרנקפורט, והיה רבו המובהק של רבי משה סופר בעל ה"חתם סופר" – שמזכירו רבות בספריו בעניני הלכה ובעניני תורת הקבלה, וכותב עליו: "רבי המובהק הגאון החסיד המפורסם הנש"ר הגדול" ו"נשר" – מליצה על משמעות השם "אדלר", "מורי הגאון החסיד", "מורי החסיד שבכהונה". סבל רדיפות רבות מאנשי העיר, שאף אסרו עליו לקיים את המניין בבית מדרשו, שהיה מבוסס על מנהגיו המיוחדים עפ"י תורת הקבלה. תקופה מסוימת כיהן כאב"ד בוסקוביץ, אך לאחר תקופה חזר לביתו ולבית מדרשו בפרנקפורט.

רבי משפחת לחמי – מספר רבנים ידועים ממשפחת לחמי כיהנו כשד"רי ארץ ישראל: רבי שלום לחמי, בנו רבי עזרא חייא לחמי שניהן כשד"ר במצרים ובתוניס (בעל "שערי עזרא" בכת"י – ראה אודותיו זכור לאברהם, תשנ"ו, עמ' צג-צו, לקדושים אשר באר"ץ ערך רלה וערך תפא) ורבי יוסף רחמים לחמי.

החותם האחרון "מעט דב"ש" – הגאון רבי דוד בן שמעון, (תקפ"ו-תר"ם 1826-1879), נולד במרוקו, עלה לירושלים בשנת תרט"ו וייסד את קהילת עדת המערבים (יוצאי המגרב, צפון אפריקה), בה כיהן רב. מספריו: "שערי צדק" ועוד. בנו הוא הגאון רבי רפאל אהרן בן-שמעון, רבה הראשי של אלכסנדריה שבמצרים.

[3], קמד דף, 29.5 ס"מ. מצב טוב-בינוני, נזקי עש, כתמים ובלאי, כריכה ישנה מירושלים במאה ה-19, עם שדרת עור.

מצורף אישור מומחה על זיהוי החתימה כחתימת הגאון רבי נתן אדלר.

פתיחה: \$3,000

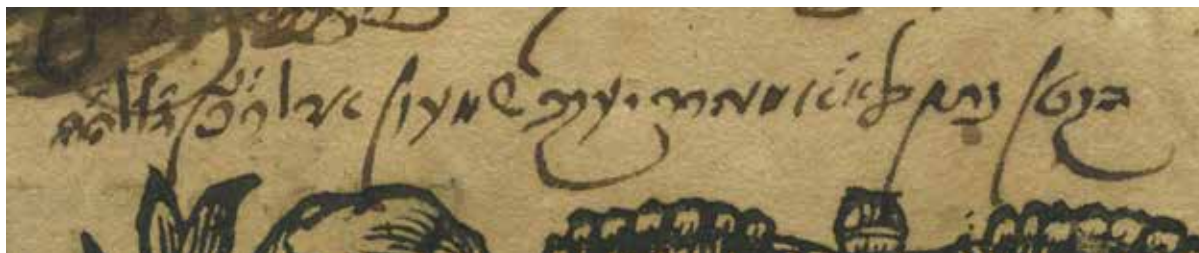
הערכה: \$5,000-7,000

[3], 144 leaves, 29.5 cm. Good-fair condition, worm damages, spotting and wear, old binding from Jerusalem in the 19th century, with leather spine.

Enclosed is an authorization by an expert identifying the signature as that of Rabbi Nathan Adler.

Opening price: \$3,000

Estimate: \$5,000-7,000

29b

30. Likutei Halachot by the Author of Chafetz Chaim – With Corrections in the Author's Handwriting

Sefer Likutei Halachot, a collection and compilation of halachic conclusions of Talmudic treatises. Volume 2. Parts 4-8. Pesachim, Chagiga, Rabbi Chanina Sgan HaCohanim, Bava Kama, Rosh Hashana, Yoma, Succah, Ta'anit, Sanhedrin, Shvu'ot, Makot, Horayot, Chulin. By Rabbi Yisrael Meir HaCohen author of Chafetz Chaim. Warsaw-Piotrków, [1922]. Some of the books in this volume are first editions and some are stereotypes of previous editions. All were bound together in the original binding with embossing: "Likutei Halachot".

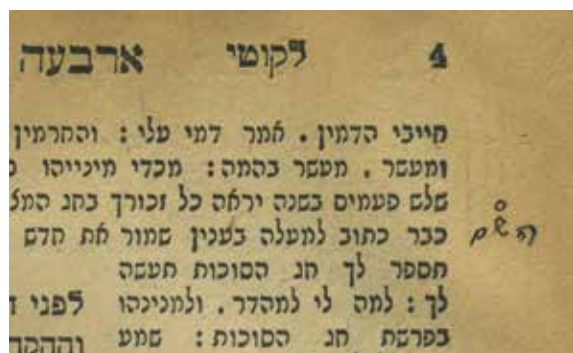
Ownership signatures: "Efraim Shmuel Lerner". The book has dozens of glosses - corrections of mistakes and printing erasures in a handwriting which seems to us as the handwriting of the author, Rabbi Yisrael Meir HaCohen, author of Chafetz Chaim.

On the flyleaf is an index arranged according to tractates written in pencil and black ink. The pencil inscriptions were reinforced by another writer with blue ink of a fountain pen. The letters in black ink and in pencil are the Chafetz Chaim's own handwriting and the blue ink reinforcement was apparently written by Rabbi Lerner. The book Likutei Halachot was printed by the Chafetz Chaim in his later years, during 1910-1922. In the following editions the letters were not rearranged but printed with the stereotype method. Additions or corrections cannot be added in this method of printing. This is different from the Chafetz Chaim and the Mishna Berura books which were printed in several subsequent editions with rearrangements to include corrections. This is the first copy we know printed with these corrections. Almost all the mistakes corrected in this manuscript remained in all the following editions of Likutei Halachot as they were printed like the initial edition, including the new edition printed in Jerusalem in 2005. (Besides two mistakes).

82 pages; 8; 3-7; 24 pages; 66 pages; 102; 14; 3-34; 18; 3-54 pages. 22 cm. Good condition. Dry paper, minor damages and wear. Contemporary binding, slightly rubbed.

Opening price: \$3,000

Estimate: \$4,000-6,000

30c

30. ליקוטי הלכות מבעל ה"חפץ חיים" – עם תיקונים בכתב-יד המחבר

ספר לקוטי הלכות, בו נאסף ונקבץ מסקנות הסוגיות להלכה. כרך ב'. חלקים ד'-ח'. פסחים, חגיגה, ר"ח סגן הכהנים, ב"ק, ראש השנה, יומא, סוכה, תענית, סנהדרין, שבועות מכות, הוריות, חולין. מרבינו ישראל מאיר הכהן בעל ה"חפץ חיים". ווארשא-פיעטרקוב, [תרפ"ב 1922]. חלק מהספרים בכרך זה הם מהדורה ראשונה וחלקם מהדורות סטריאוטיפיות של מהדורות קודמות. כולם נכרכו יחד בכריכה מקורית עם ההטבעה "ליקוטי הלכות".

חתימת בעלים: "אפרים שמואל לערנער". בגליונות הספר עשרות הגהות של תיקוני טעויות ותיקוני מחיקות הדפוס בכתב-יד הנראה לנו ככתב יד קדשו של המחבר, רבינו ישראל מאיר הכהן בעל "חפץ חיים".

בדף לפני השער, רשימת מפתח לפי מסכתות, שנכתבה בעפרון ובדיו שחור, על הכתוב בעפרון עבר לחיזוק כותב אחר, בדיו כחול של עט כדורי. האותיות בדיו שחור ובעפרון הן כתב יד-קדשו של החפץ חיים, והכתיבה בעט כחול נראית ככתיבה בכתב ידו של הרב לרנר.

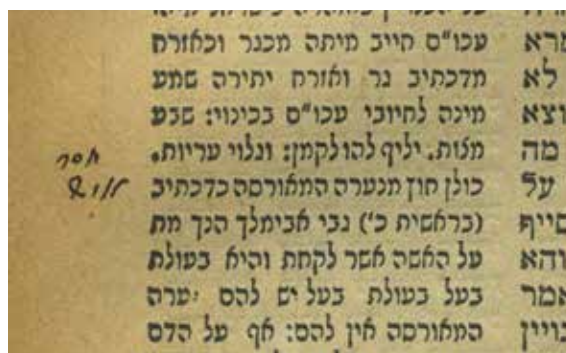
ספרי לקוטי הלכות נדפסו ע"י רבינו ה"חפץ חיים" לעת זקנותו בשנים תר"ע-תרפ"ב, גם ההוצאות החוזרות לא נעשו בסדר חדש של האותיות, רק בשיטת הדפסה סטריאוטיפית. בשיטה זו של הדפסה אין אפשרות להוסיף שינויים ולתקן טעויות – זאת בשונה מספרי "חפץ חיים" ו"משנה ברורה" שבהם נעשו מספר מהדורות עם סדר חדש שבו תוקנו הטעויות.

זהו העותק הראשון הידוע לנו, שנמצא בו תיקונים אלו. כמעט כל הטעויות שתוקנו בכת"י שלפנינו, נותרו ונדפסו כבראשונה בכל המהדורות הבאות של ספר לקוטי הלכות, כולל במהדורה החדשה, שנדפסה בירושלים תשס"ה. (מלבד שתי טעויות).

82 עמ'; 7-3; 8; 24 עמ'; 66 עמ'; 102; 14; 3-34; 18; 3-54 עמ'. 22 עמ'. מצב טוב, נייר יבש, פגיעות קלות ובלאי שימוש. כריכה מקורית, מעט משופשפת.

פתיחה: \$3,000

הערכה: \$4,000-6,000

30b

31a

31. שני פנקסי מילה של רבי בנימין וואלף טעבין, פרנס ומנהיג קהילת פרשבורג – תק"ח-תקס"ג – עם תיעוד ברית המילה של רבי עקיבא איגר

בהמשך כותב כי טרח ויגע "זה חמשים וחמשה שנים במצוה זו" [מכאן ומתאריך הולדתו שרשם בפנקס הקודם, עולה כי החל למול בגיל 15]. לאחר קטע זה, תחילתה של הספירה השלישית, רישום בודד של ברית מילה וסנדקאות בראש חודש ניסן באותה שנה.

את הבריתות ערך רבי בנימין וואלף בעיקר בעירו פרשבורג, אך גם בקהילות החשובות באזור, כגון יערגן הסמוכה, קיצע, איזנשטט ווינה. חלק מהבריתות נעשו בשיתוף עם אישים שונים, כפי המנהג בימים עברו לחלק את המצווה לשני מוהלים: כשאחד מבצע את ה"מילה" (החיתוך) והשני את ה"פריעה". בין האישים שנרשמו כשותפים למצוה היו: "הרב הגאון אב"ד דקהילתנו" – הלא הוא הגאון רבי יצחק הלוי לנדא (רבי יצחק דוקלא) בעל אמרות טהורות ומעיני הישועה, שכיהן כאב"ד פרשבורג באותם ימים (בפנקס הראשון, בריתות קפה, רכג, רכח, רל). הגאון רבי צבי הירש ברודא אב"ד קיצע, בעל 'ארץ צבי ותאומי צביה' (בפנקס השני, בריתות תקיא, תקעב), רבי הירש לבוב (דיין בפרשבורג וגיסו של רבי בנימין וואלף). מוהלים נוספים: ר' קלמן שטאמפי, ר' קאפיל או"ה, ר' הירש פלוהן, ר' משה טריבטש ור' אייזיק ראב (רובם אישים ידועים בפרשבורג, ראה עליהם בספר 'אבני בית היוצר', לפי מפתח השמות).

בפנקס הראשון נמצאה תגלית ייחודית – רישום ברית המילה של הגאון הנודע רבי עקיבא איגר בשנת תקכ"ב. בברית מס' רכא נכתב כך: "יום ו' עש"ק [ערב שבת קודש] ט' מרחשון הייתי מוהל לבד אצל הילד עקיבא בן ש"ב התו' ר' משה גינז". מרישום זה עולים פרטים חדשים על תולדות הגאון רבי עקיבא איגר: א. ברית המילה של רבי עקיבא איגר לא התקיימה באייזנשטט – העיר בה התגוררו הוריו, אלא בפרשבורג – בה גרו הוריו אמו (שאם לא כן היה רבי בנימין וואלף מציין שהברית התקיימה באייזנשטט, כפי שעשה כאשר ערך ברית מילה בעיר אחרת), ומסתבר שגם לידתו היתה בפרשבורג עצמה. ב. בווימפל שעשתה אמו של רבי עקיבא איגר

שני פנקסי מילה בכתב-יד של המוהל רבי בנימין וואלף טעבין, מפרנסי ומנהיגי קהילת פרשבורג, בהם תיעד למעלה מאלף ומאתיים בריתות שערך במשך כחמישים וחמש שנים, משנת תק"ח ועד שנת תקס"ג (1803-1748).

הפנקסים כוללים אלפי שמות ופרטים חשובים על מאות מבני המשפחות המיוחסות בעיר פרשבורג, והקהילות היהודיות החשובות שבאזור – קיצע, יערגן, וינה ואייזנשטט, כולל תיעוד ברית המילה של הגאון רבינו עקיבא איגר.

הפנקס הראשון מכיל תיעוד על תרי"ג (613) בריתות שערך רבי בנימין וואלף טעבין. הוא פותח בברית הראשונה שערך ביום ט' תמוז תק"ח (1748): "היום יום ו' עש"ק... תק"ח לפ"ק התחלתי במצוה זו להיות מוהל... ה' יצחק ויאמץ את ידי להרבות ולהכניס בני תחת כנפי השכינה, אמן". הברית האחרונה בפנקס היא מיום ג' דחנוכה תקל"ט (1779), ורבי בנימין וואלף חותם ברשימה ארוכה, בתפילה והודאה על "שזכיתי להשלים המנין תרי"ג כמנין מצות עשה ול"ת [ולא תעשה]... ותחשב לי בזה כאילו הקרבתי לפניך על גבי מזבח מנין קרבנות האלה, והם יליצו בעדי כשיגיע יום פקודתי...". בסוף הרשימה כותב את תאריך הולדתו: "נגמר בכי טוב היום יום ד' ג' דחנוכה תקל"ט, בירח שנוולדתי בו במז"ט בשנת תצ"ג לפ"ק".

הפנקס השני פותח בברית שערך רבי בנימין וואלף ביום ג' עשרה בטבת תקל"ט (1779) לנכדו: "זכני ה' להתחיל המספר חדש בן בתי הנולד לי במז"ט והיית סנדק ומוהל...". ומסתיים ביום כ' אדר תקס"ג (1803). באמצע הפנקס (ברית תט) כותב רבי בנימין וואלף: "יום ה' כ"ח אדר, אחר שהקים ה' אותי מחולי הקשה עלי מאוד זכיתי להחזיק במצוה זו כקדם להיות סנדק ומוהל...". גם בפנקס זה מתועדות תרי"ג בריתות, כשאחריהן חתימה ארוכה של רבי בנימין וואלף המודה לה' על כי זכה "להשלים המספר של תרי"ג השני מילדי העברים אשר נמולו על ידי בעזרתו, ואקוה לה' חסדו שאלו יצטרפו עם אלו המספר תרי"ג הראשון... והמה ימליצו בעדי...".

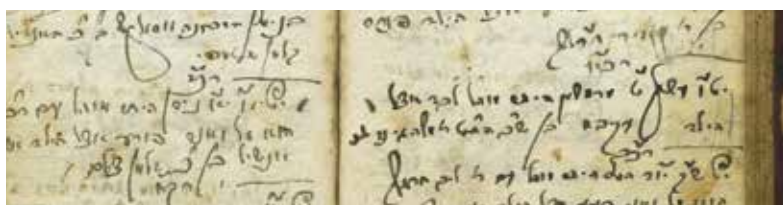
על גזירת הקיסר פרנץ יוזף השני בשנת תקמ"ג (1783), "שמחויבים היהודים הדורים במדינה זו לגלח את זקנם... ונשלוח פקודה זו לכל הקומיטאטר שבמדינה זו, והמה ששים ושמחים כשיבא יום המוגבל..." רבי בנימין וואלף מספר על השתתפותו במשלחת מיוחדת שנעשה לוינה לפגישה עם הקיסר, על מנת לנסות לבטל את הגזירה. הוא מתאר את הפגישה עם הקיסר ביום שביעי של פסח, כשעמדו לפניו "בבכי ובתחנונים, ונתמלא רחמיו עלינו", ומצטט את דברי הקיסר (בגרמנית, באותיות עבריות).

ברשימה השניה מספר רבי בנימין וואלף סיפור מופת שאירע בעת "ברכת החמה" (המתקיימת אחת ל-28 שנים) בעיר פרשבורג, בחודש ניסן תקמ"ה. בזמן המיועד היתה הארץ מושלגת והשמים מלאים עננים והשמש לא נראתה, "והי' ספיקא דדינא אם לא יראה החמה ביום ההוא אם מקדשין אותה", אך הגאון רבי מאיר ברבי אב"ד פרשבורג, ציוה על כל הקהל להשכים למחרת ל"בית הכנסת הגדולה", ולאחר התפילה ייצאו יחד לקדש את החמה "במקהלות וברוב עם" ולא אגודות אגודות. למחרת, באורח פלא, בדיוק בשעה המיועדת, זרחה לפתע השמש, לאחר כמה ימים מעוננים. הקהל קידש את החמה, ושוב נעלמה השמש בימים הבאים.

כותב הפנקס, פרנס ומונהיג קהילת פרשבורג, רבי בנימין וואלף טעבין, נולד בשנת תצ"ג (1732), כפי שעולה מעדותו בפנקס שלפניו (למשפחה מיוחסת וותיקה בפרשבורג, שבניה שמשו כמנהיגי ופרנסי הקהילה. היה מחותנו של הנווד ביהודה. נודע בצדקותו והיה מהדר מאד במצוות מילה. נדיב מחזיק תורה ובעל צדקה. בפעילותו השתדלנית למען יהודי אוסטריה-הונגריה הצליח לבטל מספר פעמים גזירות שנגזרו על היהודים (כדוגמת הסיפור שמוכא בסוף הפנקס השני על גזירת גילוח הזקן). לאחר פטירת רבי מאיר ברבי אב"ד פרשבורג, נתמנה ע"פ צוואתו לאפוטרופוס על נכסיו והוציא לאור את חידושי מהר"ם ברבי חלק ב' (פראג תקנ"ג). נפטר בשנת תקס"ט (1809) ובעת פטירתו נספד ע"י החתם סופר, שכתב עליו "צדיק מפורסם לשבח, מנהיג הקהילה ימים ושנים".

פנקסי המילה שלפניו היו ברשותו של רבי יצחק ווייס אב"ד ווערבוין, ומהם לקח חומר רב לתולדות הקהילה לספרו 'אבני בית היוצר' (פאקש תר"ס, ראה שם פרק ז).

שני פנקסים. פנקס א': [58] דף. 14 ס"מ. חיתוך דפים מזהב. כריכת עור מקורית עם עיטורים. פנקס ב': [59] דף. 15 ס"מ. חיתוך דפים מזהב. כריכת עור מקורית מעוטרת. עם הטבעת שם בעלים: "זה שייך להקצין מהור"ר וואלף טעבין יצ"ו נעשה בר"ח טבת תקל"ט לפ"ק פה פרעשבורג". מצב כללי של שני הפנקסים טוב. כתמים, בלאי קל. פגמים ובלאי בכריכות.

31b

31c

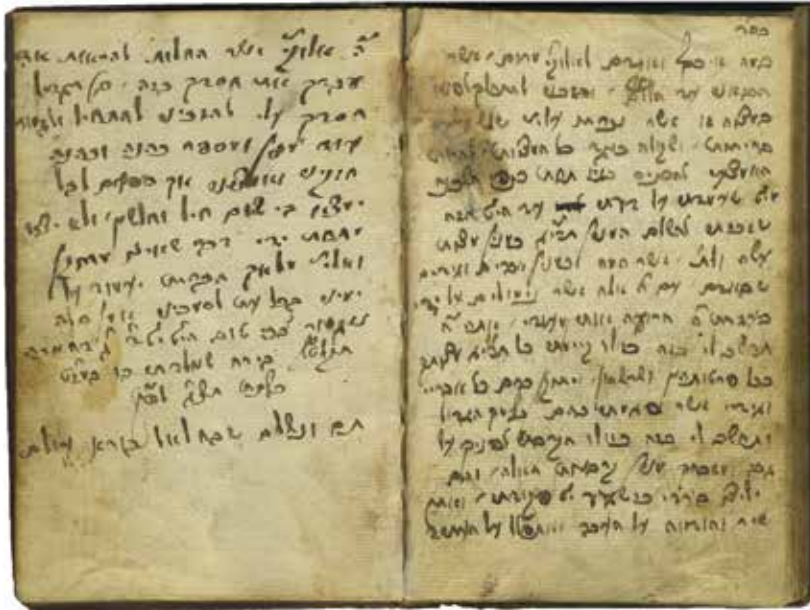
לכבוד ברית המילה שלו, מצויין תאריך לידתו ביום ה' ר"ח חשוון תקכ"ב. לפי זה, שמיני למילה חל ביום ח' בחשוון ולא ט', כפי שנרשם בפנקס, וצריך לומר שהיתה זו מילה שלא בזמנה, או שנולד ביום ה' בין השמשות.

בשנה שלאחר מכן רושם רבי בנימין וואלף (ברית רלג) את בריתו של "הילד שמואל בן ש"ב התו' ר' משה גינז" - אחיו של רבי עקיבא איגר.

מלבד זאת, נרשמו בפנקס ילדים נוספים שנימולו ע"י רבי בנימין וואלף ונתפרסמו לימים כגדולי תורה, כגון רבי אברהם ליטש סג"ל רוזנבוים, תלמיד המהר"ם בנעט והחתם סופר, בעל שו"ת בן יהודה (ראה עליו: אישים בתשובות החת"ס, עמ' כח; בפנקס ב', ברית תרו); רבי מרדכי ליב לאשברין, תלמיד המהר"ם בנעט, אב"ד זשאמבאקרגט (ראה עליו: אישים בתשובות החת"ס, עמ' רעה; בפנקס א', ברית תקסט); בניהם של גדולי ישראל, כגון בניו של רבי מרדכי טאסק ראב"ד פרשבורג (בריתות רפז, תעח, תקו, תריא), בניו של רבי דינאל פרוסטיץ, שכינה אף כראב"ד פרשבורג (בריתות תקכא, תקפב), והילד צבי הירש בן הגאון רבי יעקב קאפיל אלטקוונשטאט אב"ד קארלבורג (ברית תרג); ובניהם של נכבדי ופרנסי קהילת פרשבורג.

בסוף הפנקס השני שתי רשימות היסטוריות מעניינות, חתומות ע"י רבי בנימין וואלף טעבין. בראשונה מספר רבי בנימין וואלף

פתיחה: \$8,000
הערכה: \$12,000-15,000

31d

of Rabbi Daniel Prostitz who also served as Ra'avad of Pressburg (Britot 521, 582) and the child Hirsh ben Rabbi Ya'akov Kapil Altkunstadt Av Beit Din of Carlsberg (Brit 603) and the sons of other distinguished members of the Pressburg community.

At the end of the second notebook are two interesting historical inscriptions, signed by Rabbi Binyamin Wolf Tevin. In the first inscription, Rabbi Binyamin Wolf tells of the decree of Franz Joseph II in 1783: **"The Jews who live in this country must shave their beards... and this order was sent to all the commanders of this country and they are rejoicing and celebrating in anticipation of this day..."**. Rabbi Binyamin Wolf relates of his participation in a special delegation which traveled to Vienna to meet the Caesar to attempt to annul the decree. He describes the meeting with the Caesar on the seventh day of Passover when they stood before him "imploring him with tears until his compassion was aroused". He quotes the words of the Caesar (in German, in Hebrew letters).

In the second list, Rabbi Binyamin Wolf tells a wonderful story which occurred in the city of Pressburg, in Nissan 1785 at the time of the Blessing of the Sun (which takes place once every 28 years). At the designated time, the weather was snowy and the heavens were very cloudy, no part of the sun could be seen. "A doubt arose concerning the law of the blessing if the sun does not appear on that day". Rabbi Meir Barabi Av Beit Din of Pressburg, ordered all the community to awaken early on the next day and gather in the Great Synagogue and after morning prayers go out together to bless the sun. The next day, amazingly, exactly at the designated time, the sun suddenly shone.

The writer of the notebook, a public activist and leader of the Pressburg community, Rabbi Binyamin Wolf

Tevin, was born in 1732 (as entered in this notebook) to a distinguished Pressburg family whose sons served as leaders and public activists of the community. He was related through marriage to the Nodah B'Yehuda. He was known for his piety and meticulousness in fulfilling the mitzvah of brit milah and was very charitable particularly in supporting Torah study. His lobbying on behalf of Austro-Hungarian Jewry succeeded in revoking several decrees (such as the story he relates at the end of the second notebook about the decree of shaving beards). After the death of Rabbi Meir Barabi, Av Beit Din of Pressburg, Rabbi Tevin was appointed guardian of his estate according to Rabbi Barabi's testament and he published the Maharam Barabi novellae Part II (Prague 1793). He died in 1809 and was eulogized by the Chatam Sofer who wrote "A tsaddik famous for his praiseworthy qualities, a community leader for many years".

These milah notebooks were owned by Rabbi Yitzchak Weiss Av Beit Din of Vrbové, who used them for gleaning much material on the history of the community for writing his book Avnei Beit HaYotzer (Paks 1900, *ibid* Chapter 57).

Two notebooks. Notebook A: [58] leaves. 14 cm. Gilded edges. Adorned contemporary leather binding. Notebook B: [59] leaves. 15 cm. Gilded edges. Adorned contemporary leather binding. Impression of owner's name, "This belongs to the officer Rabbi Wolf Tevin, done on Rosh Chodesh Tevet 1779 here in Pressburg". General condition of both notebooks - good. Spotting, slight wear. Damages and wear to bindings.

Opening price: \$8,000

Estimate: \$12,000-15,000

31. Two Brit Milah (Circumcision) Notebooks of Rabbi Binyamin Wolf Tevin, Leader of the Pressburg Community – 1748-1803 – with Documentation of the Brit Milah of Rabbi Akiva Eiger

Two milah notebooks in the handwriting of the Mohel Rabbi Binyamin Wolf Tevin, a leader of the Pressburg community. The notebooks have documentation of more than 1200 circumcisions performed by Rabbi Tevin encompassing a period of 55 years, 1748-1803.

The notebooks have thousands of entries of names and important details of hundreds of distinguished families in the area – Kisch (Bad Kissingen), Yergen, Vienna and Eisenstadt, including documentation of the brit milah of Rabbi Akiva Eiger.

The first notebook has documentation of 613 circumcisions performed by Rabbi Binyamin Wolf Tevin. It begins with the first brit performed on the 9th of Tamuz 1748: **"Today, Friday Erev Shabbat Kodesh... I have begun performing this mitzvah of milah... G-d should fortify and strengthen my hands to bring many of His sons under the wings of the Shechina, amen"**.

The last brit entered in the notebook was performed on the third day of Chanuka 1779 and Rabbi Binyamin Wolf signs with a long list of prayer and thanks that **"I have been privileged to complete the count of 613 as the number of mitzvot (in the Torah)... and this should be considered as if I have brought this amount of sacrifices upon your altar and they shall be my advocates when the time of my death arrives..."**. At the end of the list, he writes the day of his birth: **"Concluded today, Wednesday the third day of Chanuka 1779, in the month I was born in 1733"**.

The second notebook opens with a brit performed by Rabbi Binyamin Wolf on Tuesday, the 10th of Tevet (1779) to his grandson: **"G-d has given me the privilege to begin the new count with my daughter's son and I was the sandak and the mohel..."**. The notebook ends on the 20th of Adar 1803. In the middle of the notebook (Brit 409) Rabbi Binyamin Wolf writes: **"Thursday, the 28th of Adar, after G-d has raised me up from my very difficult illness I have been privileged to perform this mitzvah as in former years and have been a sandak and a mohel..."**. This notebook also documents 613 circumcisions which are followed by a long signature of Rabbi Binyamin Wolf who thanks G-d that he has had the merit **"to complete for a second time 613 circumcisions of Jewish boys whom I have circumcised with His assistance, and I hope to G-d that in His goodness, these will join the first 613... and they will be my advocates"**. Further he writes that he expended much effort **"the past 55 years performing this mitzvah"** [gleaned from this source and from the date of his birth written in the previous notebook we see that Rabbi Binyamin Wolf started to circumcise at the age of 15!). After this paragraph is the beginning of the third count, one single inscription of a brit milah and sandaka'ut on Rosh Chodesh Nisan that same year. Rabbi Binyamin Wolf mainly performed the circumcisions in his native city, Pressburg but he also did some britot

in important neighboring communities such as the adjacent cities Yergen, Kisch, Eisenstadt and Vienna. Some of the circumcisions were performed together with various people as was the custom in those days to divide the mitzvah between two mohalim: One mohel performs the milah (the cut) and the other the Pri'ah. Among the individuals who shared this mitzvah: **"HaRav HaGaon Av Beit Din of our community"** – Rabbi Yitzchak HaLevi Landau (Rabbi Yitzchak Dukla) author of Amarot Tehorot and Mayanei HaYeshua who served as Av Beit Din of Pressburg at those times, (in the first notebook: Britot 185, 223, 228 and 230). Rabbi Zvi Hirsh Broide Av Beit Din of Kisch, author of Eretz Zvi and Te'omei Zviya (Notebook B, Britot 511, 572), Rabbi Hirsh Levov (dayan in Pressburg and brother-in-law of Rabbi Binyamin Wolf). Other mohalim: Rabbi Kalman Shtemfi, Rabbi Kopil, Rabbi Hirsh Flohen, Rabbi Moshe Trivtesh and Rabbi Isaac Raab (most were well-known rabbis in Pressburg, see Avnei Beit HaYotzer, according to the index).

An amazing entry was discovered in the first notebook – the brit milah of the famous Torah genius Rabbi Akiva Eiger in 1762. This is what is written at Brit no. 221: **"Friday, Erev Shabbat Kodesh the 9th of Cheshvan, I was the sole mohel of the child Akiva ben Rabbi Moshe Ginz"**. From this inscription arise new details of the history of Rabbi Akiva Eiger: 1. His brit milah did not take place in Eisenstadt where his parents resided but in Pressburg, the city where his mother's parents lived (if not, Rabbi Binyamin Wolf would have noted that the circumcision took place in Eisenstadt as he always did when he performed a brit in another city). Probably, Rabbi Akiva Eiger was also born in Pressburg. 2. On the wimpel made by Rabbi Akiva Eiger's mother in honor of his brit milah, his date of birth is on Thursday, Rosh Chodesh Cheshvan 1762. Consequently, the eighth day for the milah falls on the 8th of Cheshvan and not on the 9th as written in the notebook. Therefore, his milah was postponed unless he was born on Thursday "bein hashmashot" (twilight).

A year later, Rabbi Binyamin Wolf inscribed the brit of **"the child Shmuel ben Rabbi Moshe Ginz"** – Rabbi Akiva Eiger's brother (Brit 233).

Besides for Rabbi Akiva Eiger, other children circumcised by Rabbi Binyamin Wolf who are mentioned in the notebook, later became famous leading Torah scholars: Rabbi Avraham Litch Segal Rosenbaum, disciple of the Maharam Bennet and of the Chatam Sofer, author of the Ben Yehuda response (see: Ishim B'Teshuvot HaChatam Sofer, p. 28; Notebook B, Brit 606), Rabbi Mordechai Leib Lashbrin, disciple of the Maharam Bennet, Av Beit Din of Zsámbokrét (see: Ishim B'Teshuvot HaChatam Sofer, p. 275; Notebook A, Brit 569); sons of Jewish leaders such as the sons of Rabbi Mordechai Task Ra'avad of Pressburg (Britot 287, 478, 506, 511), sons

32a

32. ספר "חמדת ימים" על התורה - כרך בכתב-ידו של המחבר רבינו שלום שבזי - תימן, ת"ח - 1658 בקירוב

בתימן כותב כי ראה באחד מחיבוריו של רבי שלום שבזי כי כותב על כך במפורש: "הייתי בירושלים וראיתי מחזה כך וכך, ובצפת כך וכך...". באחד משיריו כותב: "לבי בתימן, רק נשמתי פרח ארץ צבי, הומה כמו אילת". ידועים מעשי נסים שפעל לישועת הכלל, ועל כוחותיו המופלאים ברפואת חולים, בפקידת עקרות, ועוד. בין היתר כתב ספר בשם "גורל החול" בקבלה מעשית, על מנת שיהודי דורו לא ילכו אחרי עושי נפלאות מקרב הגויים. גם קברו בעיר תעז ידוע כמקום קדוש אליו נהגו יהודי תימן לעלות לרגל מדי שנה בשנה.

אחד מחיבוריו החשובים הוא הספר "חמדת ימים" על התורה. חיבור זה הנו "מדרש" על התורה על דרך הפשט, הדרש, הפילוסופיה ותורת הקבלה, המלוקט ממקורות שונים ומגוונים (בהם גם מקורות שאינם ידועים בימינו), ערוכים בלשונו וסגנונו. את החיבור כתב לראשונה בשנת א'תתקנ"ז לשטרות (ת"ת' ליצירה), בהיותו כבן עשרים ושבע שנים, אך לאחר מכן הוסיף וכתב לו מהדורות נוספות (במקום אחד כתב כי הוסיף על המהדורה הראשונה "עשר ידות"). ידועים מספר אוטוגרפים של חיבור זה, חלקם בנוסח קצר מן ה"מהדורא קמא". כתב היד שלפנינו הוא מן המהדורה האחרונה של החיבור, הכוללת הגהות והוספות המחבר, המשולבות ב"חלונות" בתוך הטקסט עם מילת הפתיחה "ת"ט" = תוספת טעם. בכתב-היד שניונים משמעותיים מן המהדורות הנדפסות.

181 דף. חסר בתחילתו וסופו; מספר דפים חסרים גם בגוף כתב-היד. מצב משתנה בין הדפים, ביווני-טוב. כתמים, עקבות רטיבות ובלאי, פגעי עש, קרעים גסים במספר דפים וקרעים בשולי דפים. דפים וקוונטרסים מנותקים. ללא כריכה.

פתיחה: \$100,000

הערכה: \$250,000-300,000

כתב-יד, ספר חמדת ימים, מדרש על התורה - ספר בראשית-שמות, בכתב-יד קדשו של המחבר, גדול משוררי תימן וחכמיה, רבינו שלום שבזי. תימן, [ת"ח" 1658 בקירוב].

כרך בן למעלה מ-300 עמודים, בכתב-ידו של המחבר. מתחיל באמצע פרשת לך לך ומסתיים באמצע פרשת משפטים.

סימני מים בנייר: כתר, כוכב וסהר זה מעל זה, והאותיות M C. סימן זה נמצא בכת"י ירושלים - הספרייה הלאומית Ms. AP Ar. 499 משנת 1658.

רבינו שלום (שלם) שבזי - הרש"ש (שע"ט-תנ"ה), המכונה בפי יהודי תימן "אבא שלום שבזי". גדול משוררי תימן, צדיק בעל מופת, חכם ומקובל, והאישיות הנערצת ביותר על יהדות תימן. נולד בכפר נג'ד אלוליד הסמוך לתעז שבדרום תימן, למשפחת משתא, שנודעה כמשפחה מיוחסת של חכמים וסופרים. בצעירותו נדד לצנעא, שם התוודע לחכמיה ולמד בישיבותיה. לאחר מכן, חזר לעיר תעז ובה חי ופעל עד פטירתו. רבי שלום שבזי היה בקי עצום בכל חלקי התורה, בנגלה ובנסתר, בקבלה ובפילוסופיה, והיה מן המחברים הפוריים ביותר בדורו. כמו כן, עסק בקבלה מעשית והיה חכם בחכמת התכונה. בעיקר נתפרסם בשיריו ובפיוטיו הרבים, שהגיעו ליותר מאלף ומהם ידועים כיום למעלה מחמש מאות, אשר בהם טמונים סודות ורמזים עמוקים מחכמת הקבלה. שיריו ופיוטיו מלווים את יהודי תימן בשבתות ובחגים, בסעודות מצוה, ובכל תחנות וטקסי החיים.

בקרב יהודי תימן נפוצים אודותיו סיפורי נפלאות ומופתים. האגדה מספרת כי בכל ערב שבת נעשה לו נס "קפיצת הדרך", והיה מגיע לארץ ישראל לשובת בה, פעם בירושלים, פעם בטבריה, פעם בעכו או חברון, ובמוצאי השבת היה שב אל ארצו. רבי יעקב ספיר שביקר

32. Chemdat Yamim on the Torah – A Volume Handwritten by the Author Rabbi Shalom Shabazi – Yemen, C. 1658

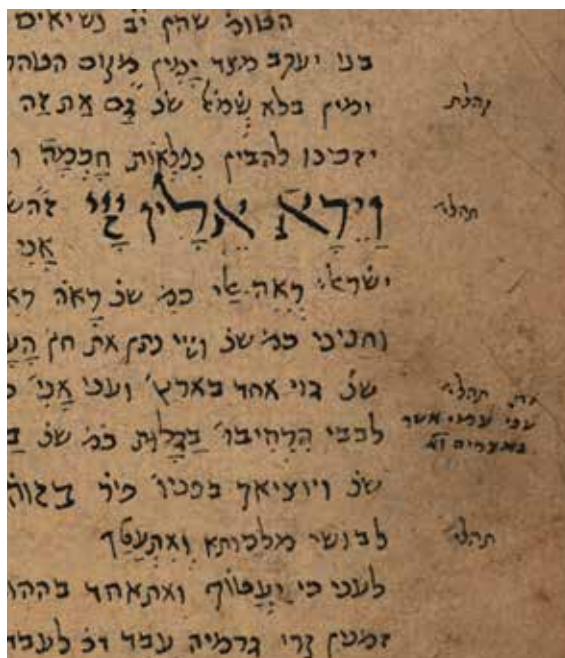
Manuscript, Chemdat Yamim, Midrash on the Torah – Bereshit-Shemot, in the handwriting of the author, a leading Yemenite poet and a great Torah scholar, Rabbi Shalom Shabazi. Yemen, [c. 1658].

This volume has more than 300 pages in the author's handwriting. Begins in mid Lech Lecha and ends with Parshat Mishpatim.

Watermarks on paper: crown, star and moon one above another and the initials M.C. An identical mark has been found in a Jerusalem manuscript – The National Library of Israel Ms. AP Ar. 499 from 1658.

Rabbi Shalom (Shalem) Shabazi – the Rashash (1719-1795), called by Yemenite Jews Abba Shalom Shabazi. A leading Yemenite poet, a wonder-worker tsaddik, Torah scholar and Kabbalist and the Torah figure most revered by Yemenite Jewry. Born in the village of Najd al-Walid near Ta'izz in Southern Yemen, to the Mashtā family which was renowned for its lineage of Torah scholars and scribes. In his youth, he moved to Sana and studied in one of its yeshivot. Afterward, he returned to the city of Ta'izz where he lived and was active until his death. Rabbi Shalom Shabazi was exceedingly proficient in all parts of the Torah, revealed and hidden, in Kabbalah and philosophy and was one of the most prolific writers of his times. He dealt in practical kabbalah as well and was an expert in astronomy. He is especially famous for his abundant poems and piyutim – over one thousand, today more than five hundred survived – with deep kabbalistic secrets and remazim. His poems and piyutim are recited by Yemenite Jews on Shabbat and festivals, at se'udot mitzvah and at every stage of life.

Stories of wonders and miracles told about Rabbi Shabazi are common among Yemenite Jews. One story told is that every Erev Shabbat he had a miraculous Kvitza HaDerech (instant arrival at a destination) and he would arrive in Eretz Israel to spend the Shabbat, once in Jerusalem, another time in Tiberias or in Acre or Hebron and on Motzei Shabbat he would return to his country. Rabbi Ya'akov Sapir who visited Yemen writes that he saw written explicitly in a composition by Rabbi Shalom Shabazi that "I was in Jerusalem and saw such and such and in Safed, I saw such and such...". In one of his poems he writes: "My heart is in Yemen, just my soul has flown to the Land of Israel...". He is celebrated for many miracles which he performed for the salvation of the general public and for individuals such as curing the ill and the childless. Among other works, he wrote the book Goral HaChol on practical kabbalah so that the Jews of his times would not be led astray by non-Jewish wonder-workers. His grave in the city of Ta'izz is famous as a holy site and Yemenite Jews would visit it each year. One of his most important works is the book Chemdat Yamim on the Torah. This book is a midrash on the Torah according to pshat, drash, philosophy and kabbalah,

32b

compiled from various sources [including sources unknown today], arranged in his language and style. The first time he had written the book was in 1746 at the age of 27 but he later wrote other expanded editions (in one place he writes that he added "ten times" the first edition). A few copies of this work are known, (handwritten by Rabbi Shalom Shabazi), some are abridged versions of the Mahadura Kama. This manuscript is from the last edition of the book and includes glosses and additions by the author, integrated in "windows" inside the text with the opening initials Taf and Tet standing for "An additional explanation". There are significant differences between the manuscript and the printed editions.

181 leaves. Missing leaves at the beginning and at the end. Several missing leaves in the body of the manuscript. Varying condition among the leaves, fair-good. Spotting, traces of moisture and wear, worm damages, coarse tears on several leaves and tears on leaf edges. Detached leaves and signatures. Without binding.

Opening price: \$100,000

Estimate: \$250,000-300,000

33a

רבי יחיא יצחק הלוי (תרכ"ז-תרכ"ב), ראב"ד צנעא והרב הראשי של תימן וממנהיגיה הגדולים של יהדות תימן, אשר חתם עליו בחתימת-ידו (עמ' [321]) ואף שיער את תאריך כתיבתו למאה ה-16: "זה ספר מדרש החפץ אופן כתיבתו יותר מארבע מאות שנה, הצ' יחיא יצחק ב"ר משה הלוי" [חתימה מסולסלת]. [682] עמ' (כתב-היד מתחיל בסוף ההקדמה ותחילת ספר בראשית ומסתיים בתחילת פרשת כי תבוא). 24 ס"מ. מצב משתנה בין הדפים. רוב הדפים במצב טוב, חלקם במצב ביוני. דפים ספורים במצב גרוע (חלקם מודבקים לשיקום). כתמים, קרעים ובלאי בשולי דפים. כריכה חדשה.

פתיחה: \$6,000
הערכה: \$12,000-15,000

33. כתב-יד, מדרש החפץ - תימן, המאה ה-16 - חתימת

רבי יחיא יצחק הלוי - הרב הראשי של תימן

כתב-יד, מדרש החפץ, מאת רבינו זכריה בן שלמה הרופא. [תימן, המאה ה-16].

מדרש החפץ הוא חיבור מדרשי על התורה וההפטרות. נכתב ע"י רבינו זכריה הרופא (המכונה גם: הר"ה), מגדולי חכמי תימן במאה ה-15. החיבור נכתב בערבית-יהודית, שהיתה הלשון השגורה בקרב יהודי תימן.

כרך עבה, כתיבה תימנית עתיקה על נייר איכותי. כותרות צבעוניות בדיו אדומה וירוקה. בעמ' [64] שני איורים (בדיו אדומה ושחורה) של תיבת נח. בעמ' [116] אזור "צורת מערת המכפלה". מספר הגהות בשולי העמודים. מתחת לאזור תיבת נח הגהה ארוכה בערבית-יהודית, חתומה בחתימה מסולסלת.

מכתבי-היד הקדומים של החיבור. כתב-היד היה ברשותו של הגאון

33b

33. Manuscript, Midrash HaChefetz – Yemen, 16th Century – Signature of Rabbi Yichye Yitzchak HaLevi – Chief Rabbi of Yemen

Manuscript, Midrash HaChefetz, by Rabbi Zecharya ben Shlomo "the doctor". [Yemen, 16th century]. Midrash HaChefetz is a midrashic composition on the Torah and on the Haftarot written by Rabbi Zecharya the Doctor [also called the Raze], a leading Yemenite sage of the 15th century. The work was written in Judeo-Arabic, the language commonly spoken by Yemenite Jews.

A thick volume, ancient Yemenite writing on high-quality paper. Titles in red and green ink. Two illustrations of Noah's ark (in red and black ink) appear on Page [64]. On Page [116] is an illustration of Ma'arat HaMachpela (Cave of the Patriarchs). Several marginalia. Under the illustration of Noah's ark is a long marginalia in Judeo-Arabic, with a curly signature.

This is one of the earliest manuscripts of this composition. The manuscript belonged to Rabbi Yichye Yitzchak

HaLevi (1867-1932), Ra'avad of Sana'a and Chief Rabbi of Yemen and one of the great leaders of Yemenite Jewry who signed the manuscript in his own handwriting [Page 321]. He estimated that this manuscript was written in the 16th century: "This book Midrash HaChefetz was written more than 400 years ago, Yichye ben Rabbi Moshe HaLevi" [curly signature].

[682] pages (the manuscript begins at the end of the introduction and at the beginning of Sefer Bereshit and ends at Parshat Ki Tavo). 24 cm. Varied condition of leaves. Most leaves are in good condition, some in fair condition. Few leaves are in poor condition (some were restored by mounting). Spotting, wear and tears at the margins. New binding.

Opening price: \$6,000

Estimate: \$12,000-15,000

34a

34. Early Manuscript, the Book of Zohar – Northern Italy, Mid-16th Century – With Variations from the Printed Version

Manuscript, leaves from the book of Zohar on Parshat Bereshit. [North Italy, mid-16th century].

A quire consisting of four sheets [eight leaves]. Begins on leaf 33, concludes with leaf 40. Sephardic semi-elocquent script. Approximately 25 lines per page. With differences from the printed version. Ancient glosses by another writer.

The glosses on the margins and between the lines are additions and corrections, in Sephardi script from that time.

The watermarks are similar to watermarks on paper from Northern Italy from the mid-16th century.

8 leaves (16 written pages), numbered: 33-40. 21.5 cm. Good condition, spotting and wear. In a leather binding, with gold embossment.

Written according to an article by Prof. Shlomo Zucker, an expert on Hebrew manuscripts.

Opening price: \$5,000

Estimate: \$6,000-8,000

34. כתב-יד קדום של ספר הזוהר – צפון איטליה, אמצע המאה ה-16 – עם שינויים מהנדפס

כתב-יד, דפים מספר הזוהר לפרשת בראשית. [צפון איטליה, אמצע המאה ה-16].

קונטרס בן ארבעה גליונות [שמונה דפים]. כתיבה ספרדית, רוטה למחצה. כ-25 שורות בעמוד. כולל נוסחאות שונות מן הנדפס. הגהות עתיקות מכותב אחר.

מתחיל: "ר' יוסי אמר ישראל הוא מקוה דכתי' מקוה ישראל ה'..." (מקביל לטקסט שבדפוס מנטובה שי"ח, דף לג ע"א). ומסתיים: "אלה תולדות יעקב יוסף משה לא שמש בה עד שנולד" (מקביל לדפוס מנטובה, דף כא ע"ב).

שינויי נוסח שונים. דוגמה לחילופי הנוסח: בכתה"י (דף לט, ב, שורה 16): "והחיות רצוא ושוב... דההוא אופן קאים עלייהו ובגוויהו" ובנדפס (מנטובה שי"ח, דף כא, א) "דההוא אופן קאי' בגוויהו" (וכך גם בדפוס קרימונה שי"ט, דף כח, ב). המשכו של קטע זה בקטע המתחיל "רזא דקמאה (דף מ בכתה"י), השונה משמעותית מקטע ההמשך בדפוס (ראה בהרחבה בחוות הדעת המצורפת).

בהגהות שבשולי הגליונות ובין השורות הוספת נוסחאות ותיקונים, בכתיבה ספרדית מאותה תקופה.

סימני המים בנייר תואמים לנייר מצפון-איטליה מאמצע המאה ה-16.

8 דף (16 עמ' כתובים), עם מספור דפים: לג-מ. 21.5 ס"מ. מצב טוב, כתמים ובלאי. נתון בכריכת עור, עם הטבעה מזהבית.

נכתב על פי מאמר חוות דעת [מצורף] מאת פרופ' שלמה צוקר, מומחה לכתבי-יד עבריים.

פתיחה: \$5,000

הערכה: \$6,000-8,000

35b

ממני" או "ולענ"ד", חתומות בשם "דוד". [יתכן שמספר הגהות הן מכותב אחר].

בדף ריב/2 שני קטעים בכתב-יד רבי דוד די מודינה: "מ"כ [מצאתי כותוב] בל"ת [בליקוטי תורה] במצרים, עם שרטוט עיגולים; בעמוד הריק שבדף האחרון שרטוט סכמתי בכת"י של השתלשלות העולמות. בסוף כתב-היד, לאחר קולופון הסופר, חתם רבי דוד: "נשלם הגהת ספר אוצרות חיים היום כ"ב לחדש אלול... פה עה"ק צפת יום הנ"ל שנת פ"ו" [תפ"ו 1726].

רבי דוד די מדינה, חכם ומקובל, יליד שאלוניקי. עלה לארץ ישראל בשנת ת"פ והתיישב תחילה בצפת ואחר כך בירושלים. כפי הנראה, קודם לכן עשה זמן מסוים במצרים ושם חתום על פסקים עם רבי שמואל ויטאל (בן מהר"ו) ועם המרא דאתרא רבי מרדכי הלוי (בשו"ת דרכי נועם, יורה דעה סימן ה, ואבן העזר סימן טו). בשנת תצ"ה היה בארם-צובא ושם חיבר את ספרו "נפש דוד" [פירוש על התורה בדרך קבלה] והדפיסו שנה לאחר מכן בקושטא. בשנת תק"ז נסע לערי טורקיה, מחמת הדוחק בירושלים, אז הדפיס בשאלוניקי את ספרו "רוח דוד ונשמת דוד" - פירוש על ה"אידרא רבא" ופירוש על שיר השירים בדרך הקבלה. על ספר זה הסכימו רבני שאלוניקי, רבי יצחק הלוי, רבי חיים משה אמארייליו ורבי יוסף הכהן ן ארדוט, המכנים אותו "חכם הרזים החכם השלם והכולל המקובל האלהי". כחכמים אחרים בני דורו נמשך אחרי השבתאות (ותכנים שבתאיים מופיעים בחיבוריו; ראה על כך: מאיר בניהו, התנועה השבתאית ביוון, ירושלים תשל"ג, עמ' קצה-קצו).

א-מ, מג-נה, [3], נו-ריב, ריב-ריד דף (חסרים דפים מא-מב). סה"כ 216 דף. 22 ס"מ. הדף הראשון הוא השלמה מכותב אחר, דפים קט-קצו הם מכותב אחר. נייר איכותי, מצב טוב. כתמים. עקבות רטיבות, בלאי וקרעים במספר דפים. כריכת עור עתיקה, בלויה ופגומה.

פתיחה: \$3,000
הערכה: \$8,000-12,000

35. כתב-יד - ספר "אוצרות חיים" ודרושי קבלת האר"י - הגהות רבות מהמקובל רבי דוד די מדינה - צפת, ראשית המאה ה-18

כתב-יד, ספר "אוצרות חיים" ודרושים נוספים, קבלת האר"י ל מתלמידו רבי חיים ויטאל, בעריכת רבי יעקב צמח. צפת, [ת"פ 1720 בקירוב].

כתיבה מזרחית [ארץ ישראל] רהוטה. נכתב ע"י רבי אברהם ב"ר יצחק נעאמיאש (נחמיאס) מצפת שחתם בקולופון: "ברוך רחמנא דסייענ... להעתיק ספר הקדוש הזה אוצרות חיים מהרב המקובל האלהי מוהר"ר חיים ויטאל זלה"ה... הדל באלפי אני המעתיק... אברהם בן לא"א החכם השלם נעים זמירות ישראל כמה"ר יצחק נעאמיאש זלה"ה אחד ומיוחד מרבני עה"ק צפת תובב"א".

ספר "אוצרות חיים" נערך בסביבות שנת ת"ג על-ידי המקובל רבי יעקב צמח, מתוך כתב-יד של רבי חיים ויטאל שנגנון על ידו ונתגלו בירושלים. מכתבים אלה ערך ספרים נוספים: "קהילות יעקב", "אדם ישר", ועוד. כתב-היד שלפנינו מכיל את ספר "אוצרות חיים", עם הוספות מספר "אדם ישר" ("ענין פנימיות וחיצוניות", "יד" עולמות אבי"ע בקיצור") ומספר "קהילות יעקב" ("שער גן עדן וציור כל העולמות"). הסופר הוסיף בסוף כתב-היד גם את "שער הנבואה ורוח הקדוש" ("שער היחודים" - הענף הרביעי של ספר "פרי עץ חיים", בעריכת רבי מאיר פופרש). בכתיבת סופר אחר נוספו: "ביאור ענין הקליפות" ("שער הקליפות") ו"כסא הכבוד דבריא" (מתוך "שער כסא הכבוד" בספר "עץ חיים").

חתימות רבי "דוד די מדינה" בדף הראשון ובמקומות נוספים. בגליונות כתב-היד מאות הגהות בכתב-יד: חלקן מגדולי המקובלים, רבי יוסף אבן טבול [מהר"ט], רבי משה זכות [רמ"ז], רבי נתן שפירא [הר"ט], רבי אברהם אזולאי [א"א = אמר אברהם] ורבי ישראל בנימין [מהר"ב], ומהן עשרות הגהות מקוריות משלו, ארוכות ובעלות תוכן (כמה מהן פותחות במילים "פליאה דעת

35. Manuscript – Otzrot Chaim and Homiletic of the Ari's Kabbalah – Many Glosses by the Kabbalist Rabbi David di Modena – Safed, Beginning of the 18th Century

Manuscript, Otzrot Chaim and other homiletics, the Ari's kabbalah by his disciple Rabbi Chaim Vital, edited by Rabbi Ya'akov Tzemach. Safed, [c. 1720].

Eloquent Oriental writing [Eretz Israel]. By Rabbi Avraham ben Rabbi Yitzchak Nachmias of Safed who signed the colophon.

Otzrot Chaim was edited at c. 1720 by the kabbalist Rabbi Ya'akov Tzemach from the manuscripts of Rabbi Chaim Vital which were archived and later discovered in Jerusalem. These manuscripts were edited for other books: Kehillot Ya'akov, Adam Yashar, etc. This manuscript contains the book Otzrot Chaim with additions from the book Adam Yashar and from Kehillot Ya'akov. The scribe added at the end of the manuscript also "The Gate of Prophecy and Divine Inspiration" (Sha'ar HaYichudim – the fourth branch of the book Pri Etz Chaim, edited by Rabbi Meir Poppers). Added in the handwriting of a different scribe: "Explanation of the Matter of Klipot" (Sha'ar HaKlipot) and Kisei HaKavod D'Bri'ah (from Sha'ar Kisei HaKavod of Etz Chaim).

Signatures of Rabbi David di Modena on the first leaf and in other places. On the pages of the manuscript appear hundreds of his handwritten glosses: some by leading kabbalists, Rabbi Yosef Ibn Tabul [the Maharit], Rabbi Moshe Zakut [Ramaz], Rabbi Natan Shapira [the Ranash], Rabbi Avraham Azulai and Rabbi Yisrael Binyamin [the Maharib]. Dozens of other original glosses of his own, long and full of content (some begin with the words Pli'ah Da'at Mimeni or "In my lowly opinion"), signed "David" [Possibly, several glosses were written by someone else].

Two passages in the handwriting of David di Modena appear on Leaf 212/2: "I have found written in Likutei Torah in Egypt", with sketches of circles: on the last flyleaf is a handwritten schematic sketch of the "chain of the worlds". At the end of the manuscript after the scribe's colophon, Rabbi David signed: "The editing of the book Otzrot Chaim has been completed on the 22nd of the month of Elul... here in Safed in 1726".

Rabbi David di Modena, a Torah scholar and a kabbalist, born in Thessaloniki, ascended to Eretz Israel in 1720; settled initially in Safed and later moved to Jerusalem.

35c

Apparently, earlier he spent some time in Egypt and there he signed rulings together with Rabbi Shmuel Vital (Rabbi Chaim's son) and with the Mara D'Atra (local rabbi) Rabbi Mordechai HaLevi (in the Darkei Noam responsa, Yoreh Deah Siman 5, and Even HaEzer Siman 15). In 1735, he was in Aleppo, there he wrote his book Nefesh David [kabbalistic commentary on the Torah]. He printed it one year later in Constantinople. In 1747, he travelled to Turkey and while in Thessaloniki, he printed his book Ruach David V'Nishmat David – a commentary on the Idra Raba and a kabbalistic commentary on Shir HaShirim. This book received approbations from Rabbi Yitzchak HaLevi, Rabbi Chaim Moshe Amarilio and Rabbi Yosef HaCohen Ibn Ardut, who call him "The wise in secrets, the perfect wise man G-dly kabbalist". Like other Torah scholars of his generation he was drawn to Sabbatai Zvi (Sabbatean content appears in his works; see: Meir Benayahu, The Sabbatean Movement in Greece, Jerusalem 1973, pp. 195-196).

1-40, 43-55, [3], 56-212, 212-214 leaves (missing leaves 41-42). Total of 216 leaves. 22 cm. The first leaf is a replacement written by another writer, Leaves 179-196 are by another writer. High-quality paper, good condition. Spotting. Moisture traces, wear and tear to several leaves. Ancient leather binding, worn and damaged.

Opening price: \$3,000

Estimate: \$8,000-12,000

36. Manuscript – Commentary on Idra Zuta by the Kabbalist Rabbi Asher ben Rabbi Yosef of Cracow – 16th-17th Century – Unprinted Composition

Manuscript, Kabbalistic commentary on Idra Zuta of the Zohar, by Rabbi Asher ben Rabbi Yosef of Cracow.

Complete composition. Ashkenazi handwriting by several scribes from various times. Ancient writing from the 16th-17th century and replacements from later times. At the beginning of the commentary, the author writes: "I hereby begin to explain the secret of the Idra Zuta, from which you can understand the secrets of the Idra [Raba] and G-d's secret in chapters of Sefer Teruma, and if something will be difficult for you, ask again and I will explain the matter which you find difficult once more, but I know that you are a wise man".

Rabbi Asher ben Rabbi Yosef, a Torah scholar and Kabbalist from the city of Cracow from the 16th-17th century, wrote a commentary on Kinot which were printed in Cracow in 1585 and in Lublin in 1617, and a commentary on Yotzrot according to Ashkenazi custom printed in Cracow in 1589, and a commentary on Yotzrot according to the Polish custom printed in Cracow in 1589. He also wrote Kabbalistic works as well as glosses on compositions on the Ari's kabbalah which begin with the initials ABYR = Asher ben Rabbi Yosef (see: Avivi, Kabbalat Ha'Ari, pp. 508-509). He also wrote a book name Lechem Abirim on Shabbat and festivals which was lost.

This item is a complete composition written by Rabbi Asher which has never been printed. The work was copied by several writers. The watermarks on the earlier leaves are from c. 1560 from which we conclude that part of the manuscript was written during the author's life, possibly it is the earliest among the author's manuscripts.

[30] leaves. Approximately 21 cm. Overall good condition, spotting. Wear and tear to several places. New binding.

Enclosed is an authorization by Rabbi Yosef Avivi.

Opening price: \$8,000

Estimate: \$10,000-12,000

36

36. כתב-יד - פירוש על 'אדרא זוטא' מהמקובל רבי אשר ב"ר יוסף מקראקא - שנות הש' - חיבור שלא נדפס

כתב-יד, פירוש קבלי על "אדרא זוטא" שבספר הזהר, מאת רבי אשר ב"ר יוסף מקראקא.

חיבור שלם. כתיבה אשכנזית מכמה סופרים בתקופות שונות. כתיבה עתיקה משנות הש' והשלמות מתקופות מאוחרות יותר.

בראש הפירוש כותב המחבר: "הנני אתחיל לבאר בעז"ה סוד האידרא זוטא, ממנה תשכיל ותבין סוד האדרא [רבא] וסוד ה' פריקים שבספר תרומה, ואם יקשה לך שום דבר בזה חזור ושאל [צ"ל שאול] ואבאר לך עוד מה שתקשה לך, אבל ידעתי כי איש חכם אתה וידעתי".

רבי אשר ב"ר יוסף הי"ד, מחכמי ומקובלי העיר קראקא בשנות הש', כתב פירושים על קינות שנדפסו בקראקא שמ"ה ובלובלין שע"ז; פירושים על יצירות כמנהג אשכנז שנדפסו בקראקא שמ"ט, ופירושים על יצירות כמנהג פולין ופיהם שנדפסו בקראקא שמ"ט. ידוע כי חיבר גם חיבורים בקבלה, וכן כתב הגהות על חיבורים בקבלת האר"י, הפותחות בראשי התיבות אבי"ר = אשר ב"ר יוסף (ראה: אביב"י, קבלת האר"י, עמ' 508-509). כמו כן, כתב חיבור בשם 'לחם אבירים' על שבת ומועדים, שלא הגיע לידינו.

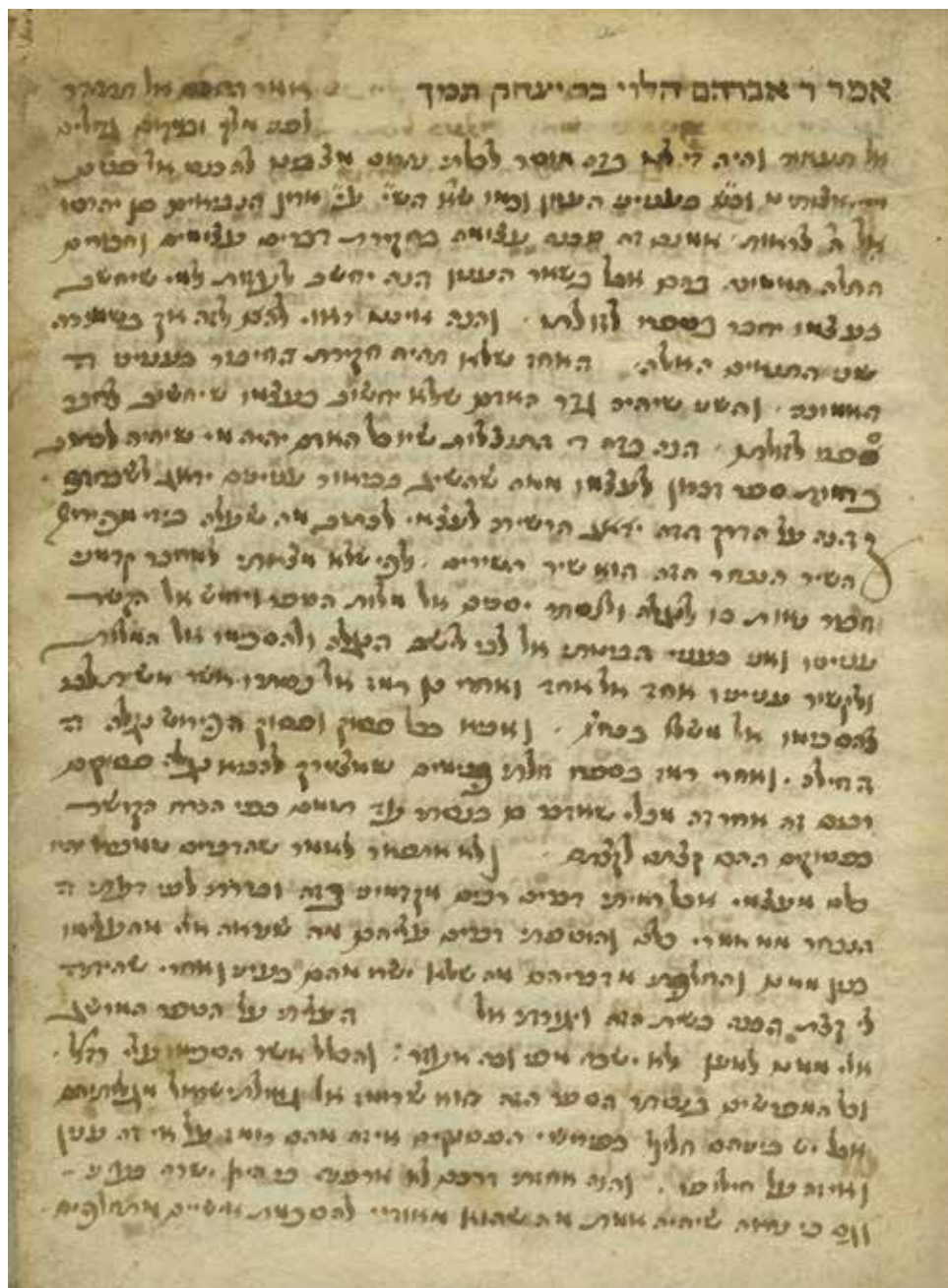
לפנינו חיבור שלם שכתב רבי אשר, שלא נדפס מעולם. החיבור מועתק ע"י מספר כותבים. סימני המים שבדפים העתיקים יותר הם משנת ש"כ (1560) בקירוב, ומכאן שחלק מכתב היד נכתב עוד בחיי המחבר, ויתכן שהוא הקדום ביותר מבין כתבי-היד של החיבור.

[30] דף. 21 ס"מ בקירוב. מצב כללי טוב, כתמים. קרעים ובלאי במספר מקומות. כריכה חדשה.

מצורף אישור מומחה מאת ר' יוסף אביב"י.

פתיחה: \$8,000

הערכה: \$10,000-12,000

37

37. כתב יד פירוש על שיר השירים - לרבי אברהם הלוי תמך - שנות הר"צ בקירוב

המחבר רבי אברהם בן יצחק הלוי תמך, מחכמי ספרד בתקופת הראשונים (נפטר קנ"ג 1393). תלמיד הר"ן וחברו של הריב"ש. ידועה חליפת אגרות שהיתה בינו לבין רבו הר"ן (ראה חומר מצורף). בספר מעשה אפוד כתוב עליו, שהיה מנהיג דורו ומגדולי גירונה. 24 דף, 48 עמ' כתובים. כ-18.5 ס"מ. נייר איכותי ובהיר, מצב טוב. כתמים. מחיקות צנזורה. כריכת עור מפוארת.

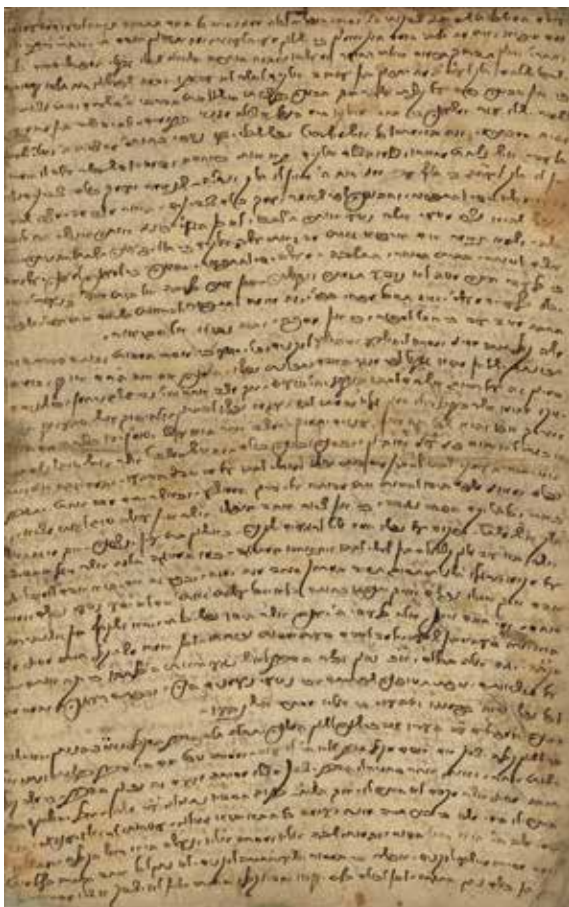
פתיחה: \$6,000

הערכה: \$8,000-10,000

כתב-יד שלם, פירוש על שיר השירים, לרבי אברהם הלוי בן רבי יצחק תמך. עפ"י תורת הגולה וחכמת הנסתר. כתיבה אשכנזית קדומה, [שנות הר"צ - 1530 בקירוב].

חיבור זה נדפס לראשונה בסבינויטה בשנת שי"ח (1558), ולאחר מכן במהדורה חוזרת בפראג שנת שע"א (1611). על פי בדיקה של שינויי הנוסח, נראה כי נוסח כתב יד זה שונה ממהדורת הדפוס, ויש בו שינויי נוסח של מילים נוספות או חסרות מנוסח הדפוס.

כפי הנראה כתב היד שלפנינו נכתב כ-30 שנה קודם הדפוס הראשון, שכן סימני המים תואמים לנייר שיוצר בזלצבורג בשנת 1530 (לפי מפתח Briquet, מס' 484).

38

38. Manuscript – Composition on Pirkei Avot – 18th-19th Century

Manuscript, composition on Pirkei Avot. Drush and Torah philosophy commentary. Ashkenazi writing, [18th/19th century].

Complete composition, with a long introduction.

Autographic writing [writing of the author himself, from different times and with different quills]. Among his writings, he mentions the words of the Rambam in Moreh Nevuchim, Chovot HaLevavot, Sefer Halkarim, Rabbi Yitzchak Abarbanel, Midrash Shmuel and the rest of the commentaries. Unidentified author, but from the content he is unmistakably an outstanding Torah scholar. Apparently, the composition has never been printed.

40 written pages, 34.5 cm. Good-fair condition, tears, spotting, folding marks and minor wear. Semi-leather elaborate binding.

Opening price: \$3,000

Estimate: \$4,000-6,000

37. Manuscript of a Commentary on Shir HaShirim by Rabbi Avraham HaLevi Temech – C. 1530s

A complete manuscript, commentary on Shir HaShirim, by Rabbi Avraham HaLevi ben Rabbi Yitzchak Temech. According to the revealed and hidden Torah. Early Ashkenazi writing, [c. 1530].

This composition was first printed in Sabbioneta in 1558, followed by another edition in Prague in 1611. It seems that this manuscript differs from the printed edition and has additional or missing words in some places in comparison to the printed edition.

Evidently, this manuscript was written about 30 years before the first printing since the watermarks match the paper produced in Salzburg in 1530 (according to the Briquet index no. 484).

The author, Rabbi Avraham ben Yehuda HaLevi Temech, a Spanish Torah scholar from the time of the Rishonim (died in 1393), disciple of the Ran and companion of the Rivash. We know of correspondence between him and his teacher the Ran (see attached material). In the book Ma'ase Efod, the author writes that Rabbi Temech was the leader of his generation and one of the greatest rabbis of Girona.

24 leaves, 48 written pages. Approximately 18.5 cm. High-quality, light-colored paper, good condition. Spotting, censorship erasures. Elaborate leather binding.

Opening price: \$6,000

Estimate: \$8,000-10,000

38. כתב יד – חיבור על פרקי אבות – שנות הת"ק

כתב יד, חיבור על פרקי אבות. על פי דרך הדרוש והפילוסופיה התורנית. כתיבה אשכנזית, [שנות הת"ק, המאה ה-18/19].

חיבור שלם, עם הקדמה ארוכה, הפותחת במילים: "דע המעיין אלקים יחנך כי טרם יצא שיח תורתנו הקדושה עד כי השמש יצא על הארץ בימי מרע"ה [משה רבינו עליו השלום], אז מאדם ונח שם ועבר התהלכו עם אלקים בקיומם מצות הנתלים בחלק השכלי, עד כי בא אע"ה [אברהם אבינו עליו השלום] הוא החל בו רוח ה' לפעמו... ובזה נבוא אל הביאור: משה קבל תורה מסיני..."

כתיבה אוטוגרפית [כתיבת המחבר עצמו], בתקופות שונות ובקולמוסים שונים. בדבריו מזכיר את דברי "רבינו במורה" [הרמב"ם במורה נבוכים], חובת הלבבות, ספר העיקרים, מהר"י אברבנאל, מדרש שמואל ודברי המפרשים ז"ל. המחבר לא מזוהה, אך מתוכן הדברים נראה כי מדובר בתלמיד חכם מופלג. כנראה, החיבור עדיין לא נדפס.

40 עמ' כתובים, 34.5 ס"מ. מצב טוב-ביוני, קרעים, כתמים, סימני קיפול ובלאי קל. כריכת חצי-עור מהודרת.

פתיחה: \$3,000

הערכה: \$4,000-6,000

39

39. Manuscript – Book of Letters, Piskei Din and Poems – Italy, 17th Century

Manuscript, book of letters, shtarot formats, copies of letters and poems. Italy, [c. 17th century].

Eloquent Italian writing. Melitzot and copies of letters (names of rabbis or cities, mainly from the Piemonte area in Italy are mentioned in the letters), shtarot and various documents.

On Leaves 75-81 are copies of letters concerning an unknown dispute which arose in 1612: "A dispute and argument between Rabbi Yitzchak Askoli and Rabbi Tzemach Lisbona in 1612". Rabbis of Casale were requested to arbitrate this dispute and they passed their ruling in 1613.

On Leaves 85-104 is a correspondence between "Shmuel Latas Nasi" and "Ben-Zion Provincial", both from the Cuneo community and letters to "Rabbi Yehuda bar HaRav... Menachem Sinai" and to "the great scholar... in the province Rabbi Shlomo Shaul Caspi".

On Leaves 81-82 are poems on Tractate Avot. On Leaf 105/1 is a poem in rhyme intended to protect the honor of women [possibly alluding to a specific event].

[111] leaves. 18 cm. Good-fair condition. Spotting, worm damages. Faded ink. Several restored tears.

Opening price: \$4,000

Estimate: \$6,000-8,000

39. כתב-יד - ספר אגרות, פסקי דין, מכתבים ושירים - איטליה, המאה ה-17

כתב-יד, ספר אגרות (אגרות), נוסחי שטרות, העתקות מכתבים ושירים. איטליה, [המאה ה-17 בקירוב].

כתיבה איטלקית רוטה. מליצות והעתקות מכתבים (בחלקם מוזכרים רבנים או ערים, בעיקר מאזור פיאמונטה באיטליה), נוסחי שטרות ומסמכים שונים ("טופס קומפורמיסו", "טופס מאנציפאצוני", "שטר קוטימו", "נוסח חרם" ועוד).

בדפים 75-81 העתקות מכתבים ממחלוקת לא-ידועה שהתעוררה בשנת ש"ע"ב (1612): "מסה ומריבה שנתהוו בין כמהר"ר יצחק אסקולי ור' צמח ליסבונה יצ"ו שנת השע"ב". רבני קסאלי (Casale) נתבקשו להכריע במחלוקת ופסקם ניתן בשנת ש"ג.

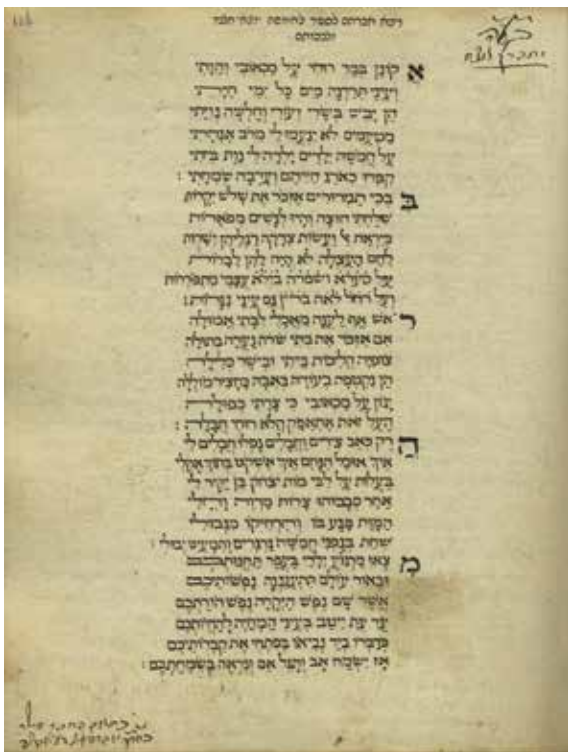
בדפים 85-104 חליפת אגרות בין "שמואל לאטאס נשיא" לבין "בן ציון פרווינצאל", שניהם מקהילת "קוני" (Cuneo), ואגרות ל"כמהר"ר יהודה בר הרב... מנחם סיני" (מקלוניה), ול"החכם הגדול... בגלילות פרווינצאל (פרובנס) כמה"ר שלמה שאול כספי".

בדפים 81-82 שירים על מסכת אבות: "כל ישראל ישרי אל יש להם חלק לעולם הבא..." "עקביא בן מהלאל מהלל אל...", "ישרים ועדה ואנשי תעודה...", "הלא חכמה תקרא בפרק זה נורא...", "מי נתן לשכוי בינה..." (לא נרשמו באוצר השירה והפיט' של דוידזון). בדף 105/א מליצה בחרוזים שנועדה להגן על כבודה של אשה: "גם אנכי שומר / את דברי הגורר / ארוך כל הדובר / סרה על הבתולות..." [יתכן והיא מתייחסת לאירוע ספציפי].

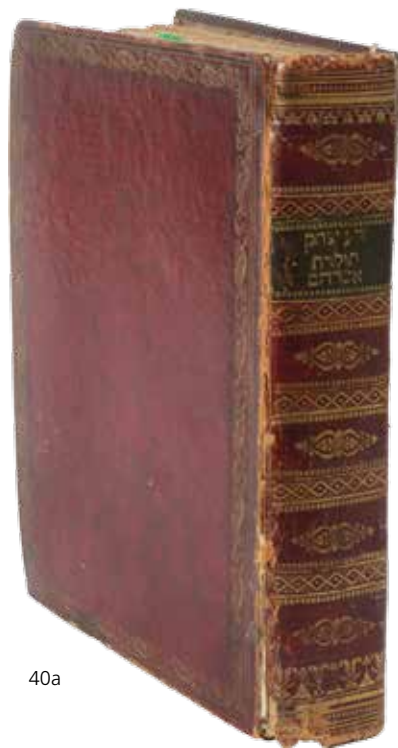
[111] דף. 18 ס"מ. מצב טוב-בינוני. כתמים, פגעי עש. דהייית דיו. מספר קרעים משוקמים.

פתיחה: \$4,000

הערכה: \$6,000-8,000

40b

40a

40. כתב-יד רבי יצחק מלעמגא וכתב-יד תלמידו רבי אברהם פרינץ - אמשטרדם, שנות הת"ק - חידושים, דרשות, מכתבים, רשימות וזכרונות - כולל חומר היסטורי חשוב לתולדות קהילת האשכנזים באמשטרדם

חכמי "בית המדרש עץ חיים" של ק"ק אשכנזים באמשטרדם, תלמיד רבי שאול אב"ד אמשטרדם ורע ידיד של בנו הגדול רבי יעקב משה. היה מגדולי ה"לומדים" הקבועים בבית המדרש, וכיהן כ"מגיד שיעור" וראש ישיבה. בשנות תק"ס עבר לכהן כרב אב"ד בעיר גרונינגען ואגפיה.

על עזבון כתבי ידו עברו תהפוכות רבות, ונכתבו על כך מאמרים וספרים רבים. חיבורו הגדול "תולדות יצחק" - פירוש על התוספתא, שתלמידו רבי אברהם פרינץ (שכיהן אחרי רבו כמגיד שיעור וראש הישיבה), צירף דוגמה ממנו לספר "ליקוטי צבי" (אמשטרדם תקס"ט), נעלם ונתגלה לציבור רק במכירות פומביות, תחילה בשנת תר"ל (1870) בבית המכירות פרידריך מולר באמשטרדם (פריט 944), בשלשה כרכים בתבנית פולין, המכילים כ-1600 דף. בשנת תרמ"א (1881) הוצע שוב אותו כתב-יד למכירה כחלק מעזבונם של לוי גוטשלאג וונפריד מהאג, בבית מכירות של ה"ג בום (פריט 156). בשנת 1900 בקירוב, הגיע כתב-יד זה לגנני ספריית ה"רונטליאנה" באמשטרדם.

בשנת 1965 הוציא מר י' אונדרוויזר (Joseph Onderwyzer) ספר באנגלית בשם "Mavoch" (מבוך), בו תיאר בצורה ציורית [ומוזרה] את חיפושיו ברחבי העולם אחר אותו כתב-יד של החיבור הענקי על התוספתא ועל גילוייו ברשימה פנימית של ספריית ה"רונטליאנה" באמשטרדם. ספר זה עורר בשעתו פולמוס בעתונות ובכתבי העת. בסופו של דבר, בעקבות אותו פולמוס, התחיל צוות עורכים בהוצאת הפירוש. עד כה יצא כרך אחד על מסכת מגילה (ירושלים תשס"ב) בהוצאת "מכון אופק". בראש הכרך הובא מאמר ארוך לתולדות המחבר ותקופתו בבית המדרש באמשטרדם.

לפנינו גילוי על ראשיתו של ה"מבוך": בעמ' 76 במחברתו, מספר רבי אברהם פרינץ על רכישת כתב היד על ידו, במכירת עזבונו של רבי יצחק ב"ר מרדכי מלעמגו, בן אחותו של רבי יצחק. הוא מספר

כרך המכיל שלושה כתבי-יד: ■ כת"י חידושים ודרשות בכתביה אוטוגרפית של רבי יצחק הלוי מלעמגו בעל "תולדות יצחק" ■ כת"י חידושים, דרשות ו"פנקס מילה" בכתב-יד תלמידו רבי אברהם פרינץ מאמשטרדם. ■ העתקות אגרות ומסמכים מן התקופה, מהם מכתבים אל ה"פקידים ואמרכלים" באמשטרדם, ועוד.

כתבי-היד נכרכו כנראה בראשית שנות התק"צ. על הכריכה נכתב באותיות מזהבות: "זרע יצחק - תולדות אברהם". הכרך מכיל חומר תורני והיסטורי רב ערך, מחכמי ומפרנסי אמשטרדם בשנות הת"ק. להלן פירוט כללי של תוכנו:

■ חידושי ש"ס וחידושי סוגיות. דרשות בהלכה ובאגדה: לסיומים, למעלת התורה והשלום, למועדים והספדים. מהגאון רבי יצחק איצק הלוי מלעמגא, מגדולי חכמי אמשטרדם, ואב"ד גרונינגען. אמשטרדם, [תק"ן בקירוב].

בדף פב ב' מזכר "מאדמ"ו הגאון נר"ו". [יתכן שהכוונה לרבי שאול אב"ד אמשטרדם, או לבנו ממלא מקומו רבי יעקב משה לעווטשטאם].

[1], פח דף, [1 דף מפתחות]. כתב-יד אוטוגרפי של רבי יצחק מלעמגו.

■ חידושי תורה ודרשות. זכרונות משפחתיים וקהילתיים. רשימות נימולים (פנקס מוהל). זכרונות והעתקות מסמכים ומכתבים בענייני ארץ ישראל. רשימות על מורו ורבו רבי יצחק מלעמגא. צוואות והספדים. בכתביה יד "הרב הצדיק" רבי אברהם פרינץ מאמשטרדם (תקכ"ח-תרי"א), מראשי פרנסי הקהילה ומייסד הפקוא"מ, פקיד ומשגיח ראשי על כל ענייני ארץ ישראל. [תק"ע-תר"ט, 1849-1810]. 147 עמ' כתובים. כתב ידו של רבי אברהם פרינץ. [יתכן שחלק מהחתימות על העתקות המסמכים הן אוטוגרפיות - מקוריות - ולא של המעתיק].

הגאון רבי יצחק איצק (סג"ל) הלוי מלעמגו (תק"ח-תקס"א), מגדולי

40d

שכן בספר "אגרות הפקידים והאמרכלים מאמשרד" (ירושלים תשכ"ה) התפרסמו רק האגרות שושלחו מאמשרד לירושלים, ואילו לפנינו נמצאים העתקי האגרות שושלחו מארץ ישראל לאמשרד. החומר לא נבדק עדיין כראוי, רק נציין מעט מתוכן המכתבים: מכתבים בחתימות רבי טוביה ב"ר שלמה, ר' נתן נטע ב"ר מנחם מנדל, ר' אברהם שלמה זלמן שפירא (צורף) וחתנו רבי אריה ב"ר ירחמיאל גזבר ונאמן. מכתבי רבני חברון, טבריה וירושלים. מכתב מליוורנו ובו העותק אגרת תלמידי הגר"א, רבי ישראל משקלוב, לרבי שלמה זלמן צורף, בענין השליחות לחיפוש עשרת השבטים. (מכתב זה הוא גילוי חדש בפרשה עלומה זו – ראה מאמר ד"ר אריה מורגנשטרן, סיני, ק', עמ' תקנב-תקנד).

רבי אברהם פרינץ כתב במשך השנים בכרך זה רשימות דברי תורה ודברי מוסר, הספדים על צאצאיו שנפטרו על פניו, צוואה שכתב בגיל 60 ובגיל 64. בעמ' 86 נרשם ש"בסיון תקצ"ח הגעתי לכלל שבעים לאורך ימים טובים". בצוואה משנת תר"ט נרמז על כך שהוא בן 80 (עמ' 119), כך שיש לפנינו עדות על זמן לידתו בשנת תקכ"ח או תקכ"ט. ר' אברהם פרינץ נפטר בשנת תרי"א (1851).

סה"כ כ-200 דף (חלקם ריקים). 19.5 ס"מ. נייר עבה ואיכותי, מצב טוב מאד. כריכת עור מקורית עם כיתוב ועיטורי זהב, במצב ביווני-טוב, שיקום של הדבקת קרע בכריכה האחורית ובשדרה. אקס-ליבריס.

פתיחה: \$13,000
הערכה: \$18,000-22,000

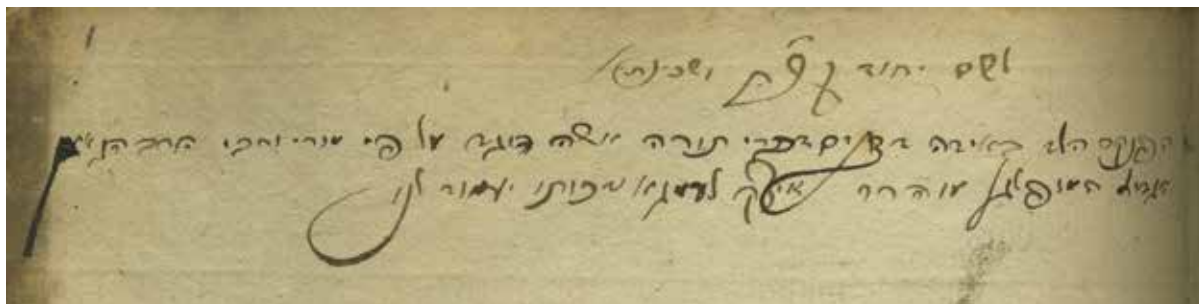
40c

כי הוא זה שכרך את הספר בשלושה כרכים, "ובכל כרך רשמותי שמו באותיות מזהביות", ומתאונן על כך שאין לו את האפשרות הכספית להוציא את כל הספר לאור. בעמ' 86 שנכתב בתקופה מאוחרת יותר חזר ומספר רבי אברהם, כי לאחר שראה שאין ביכולתו להדפיס את הספר, כרך אותו בשלושה חלקים כדי שבני משפחת רבו יוכלו להגות בו (נראה שהחזיר את שלושת הכרכים לבני משפחתו של רבי איצק מלעמגו).

המחברת שלפנינו בכתיבת יד קדשו של רבי יצחק מלעמגו, איננה ידועה כלל, והיא תגלית בפני עצמה. רבי אברהם פרינץ כותב עליה בעמ' 86 ועל עוד מכתבים "אשר כורכו בספר הזה". כנראה, שהכרך שלפנינו לא הופיע באותן מכירות פומביות במאה ה-19 בהן נמכרו שלושת הכרכים האחרים של רבי יצחק מלעמגו.

בנוסף, ביומן זכרונותיו ודרשותיו של רבי אברהם פרינץ, אנו מוצאים פרטים חדשים על קורות ימי חייו של מורו ורבו המובהק, רבי יצחק מלעמגו, שלימדו תורה וגידלו בביתו כבן, לאחר שהתייתם מהוריו. ליומן זכרונותיו של רבי אברהם פרינץ חשיבות רבה, שכן הוא חושף פרטים לא ידועים בקורות ק"ק אשכנזים באמשרד, בסוף המאה ה-18 ובתחילת המאה ה-19. ביניהם פרטים על השתלשלות יסוד ה"פקידים ואמרכלים" [פקוא"מ]. על פי הנכתב הדבר החל בעזבון של יהודי שהקדיש שליש ממנו לעניי ארץ הקודש. יורשיו ביקשו למנוע את קיום הצוואה, אך רבי אברהם יחד עם רצ"ה לעהרן פעלו לגביית העזבון, ומתוך כך השתלשלה הקמת הפקוא"מ (עמ' 81-82).

העותק מסמכי הפקוא"מ הנמצאים פה אף היא איננה ידועה,

40e

the estate of a Jew who dedicated one third to the poor people of Eretz Israel. His heirs tried to prevent the execution of the testament but Rabbi Avraham together with Rabbi Zvi Hirsch Lehrn were active in their efforts to carry out the testament initiating the establishment of the Pekidim and Amarcalim (pages 81-82).

The copying of these Pekidim and Amarcalim documents is also unknown, as the book Igrot HaPekidim V'Ha'amarcalim M'Amsterdam published in Jerusalem 1965 only publicized the missives sent from Amsterdam to Jerusalem, but these are copies of letters sent from Eretz Israel to Amsterdam. This material has not yet been examined properly, but we will present a little of the letters' content: Letters signed by Rabbi Tuviah ben Rabbi Shlomo, Rabbi Natan Neta ben Rabbi Menachem Mendel, Rabbi Avraham Shlomo Zalman Shapira (Tzoref) and his son in law Rabbi Aryeh Ben Rabbi Yerachmiel, treasurer and trustee. Letters from the Rabbis of Hebron, Tiberias and Jerusalem.

A letter from Livorno with a copy of a missive by Rabbi Yisrael of Shklow, disciple of the Vilna Gaon to Rabbi Shlomo Zalman Tsoref regarding the mission for seeking

the ten lost tribes. (This letter is a new discovery in this mysterious affair - See article by Dr. Aryeh Morgenstern, Sinai, 100, pages 552-554).

Throughout the years, Rabbi Avraham Prinz wrote words of Torah and musar in this volume as well as eulogies for his offspring who died during his lifetime and testaments he wrote in the age of 60 and at the age of 64. On page 86, he wrote that "In Sivan 1838, I reached the age of 70". In his testament from 1849 he hints that he is 80 years old (Page 119), so we have evidence that he was born in 1768 or in 1769. Rabbi Avraham Prinz died in 1851.

Total of approximately 200 leaves (some are blank). 19.5 cm. Thick high-quality paper, very good condition. Contemporary leather binding with gilded inscription and ornaments, in fair-good condition. Restoration of tear on the back binding and spine. Ex-libris.

Opening price: \$13,000

Estimate: \$18,000-22,000

40. Manuscript by Yitzhak Ha-Levi of Lemgo, and a Manuscript of his Disciple Rabbi Avraham Prinz – Amsterdam, 18th Century – Novellae, Homiletics, Letters, Lists and Memoirs – Contains Important Historical Material Regarding the History of the Ashkenazi Community of Amsterdam

The volume contains three manuscripts: ■ Manuscript of novella and homiletics in the autographic writing of Rabbi Yitzhak HaLevi of Lemgo, author of Toldot Yitzhak. ■ Manuscript of novella, homiletics and Milah Notebook in the handwriting of his disciple Rabbi Avraham Prinz of Amsterdam. ■ Copies of letters and documents of those times, including letters to the Pekidim and Amarcalim (officials and administrators in Amsterdam), etc.

The manuscripts were apparently bound in the beginning of the 18th century. Written on the binding: "Zera Yitzhak – Toldot Avraham". The volume contains very valuable Torah and historical material from Torah scholars and public leaders of Amsterdam in the 18th century. Below is a general outline of its contents:

■ Chidushei Shas V'Chidushei Sugiot (Talmudic novellae), homiletics of halachic and Aggada content: for Siyumim, in praise of the Torah and in praise of peace, for festivals and eulogies. By Rabbi Yitzhak Itzik HaLevi of Lemgo, a prominent Amsterdam sage and Av Beit Din of Groningen. Amsterdam [circa 1790].

The Admor HaGaon is mentioned on Leaf 82b [Perhaps referring to Rabbi Shaul Av Beit Din of Amsterdam, or to his son and successor Rabbi Ya'akov Moshe Lowenstam]. [1], 88 leaves, [1 index leaf]. Autographic writing of Rabbi Yitzhak of Lemgo himself.

■ Torah novellae and homilies, family and community memoirs. Lists of circumcised babies (Mohel's notebook). Memoirs and copies of documents and letters regarding Eretz Israel. Writings about his teacher, Rabbi Yitzhak of Lemgo, testaments and eulogies. Handwritten by the Rav HaTsaddik Rabbi Avraham Prinz of Amsterdam (1768-1851), a leading community activist and founder of the Pekidim and Amarcalim organization (officials and administrators in Amsterdam on behalf of the Jews in Eretz Israel), official and chief supervisor of all matters concerning Eretz Israel. [1810-1849].

147 pages in the handwriting of Rabbi Avraham Prinz. (Possibly, some of the signatures on the document copies are autographic – original, not copied).

Rabbi Yitzhak Itzk (Segal) HaLevi of Lemgo (1748-1801) a prominent sage of the "Beit Misrash Etz Chaim" of the Ashkenazi community in Amsterdam, disciple of Rabbi Shaul of Amsterdam, and a close friend of his son Rabbi Ya'akov Moshe. He was among the greatest steady "learners" in the Beit HaMidrash and served as lecturer and head of the yeshiva. In 1800 he moved to serve as Av Beit Din in Groningen and its district.

His manuscripts went through many vicissitudes, and many books and articles have been written on the subject. His great work Toldot Yitzhak, commentary on the Tosefta which his disciple Rabbi Avraham Prinz (who succeeded him as head of the yeshiva) added an example of it to Likutei Zvi, Amsterdam, 1809

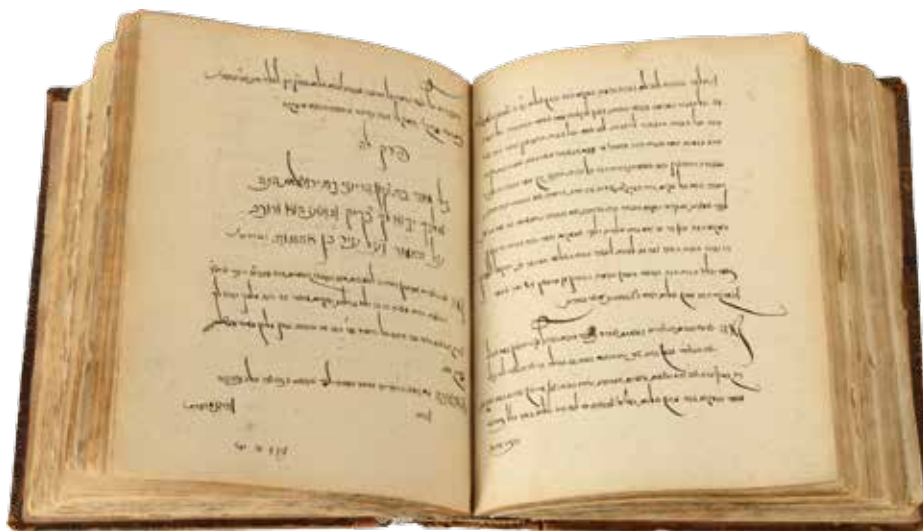
disappeared and was only revealed to the public at auctions, first in 1870 at the Friedrich Muller auction house in Amsterdam in 1870 (Item 944) in three folio size volumes containing approximately 1600 leaves. In 1881, the same manuscript was offered again at another auction house as part of the estate of Levi Gutshlag Winifred of Hague at the H.G. Baum auction house (Item 156). In c. 1900, this same manuscript reached the Rosenthaliana library in Amsterdam.

In 1965, Joseph Onderwyser published a book in English named Mavoch in which he describes in a very picturesque [and odd] manner his quest all around the world for the manuscript of the huge work on the Tosefta, finding it in an internal list of the Rosenthaliana library in Amsterdam. This book then raised a polemic in the press and journals. Eventually, following that polemic a team of editors started publishing the commentary. So far, one volume has been published on Tractate Megillah, Jerusalem, 2002, by Machon Ofek. At the beginning of the book is a long article - the author's biography, and his days in the Amsterdam Beit Midrash. This manuscript sheds light on the beginning of the Mavoch: On page 76 of his notebook, Rabbi Avraham Prinz tells of his purchase of the manuscript at the sale of the estate of Rabbi Yitzhak Ben Mordechai of Lemgo, Rabbi Yitzhak's nephew. He relates that it was he who bound the book in three volumes "And in each volume I wrote his name in gilt letters". He bemoans the fact that he lacks the means to publish the book. On page 86, written at a later time, Rabbi Avraham repeats the fact that since he realized that he lacks the means to publish the book, he bound it in three volumes so that his teacher's family members could study it. (Apparently, he returned the three volumes to the family of Rabbi Yitzhak of Lemgo).

This booklet in Rabbi Yitzhak of Lemgo own handwriting is hitherto unknown and a revelation of its own. Rabbi Avraham Prinz writes about it on Page 86 and about more letters "bound with this volume". Evidently, this volume was not offered at the same auctions in the 19th century at which the other three volumes by Rabbi Yitzhak of Lemgo were sold.

In addition, in the diary of memoirs and homilies of Rabbi Avraham Prinz we find new details of the biography of his close teacher Rabbi Yitzhak of Lemgo who taught him Torah and raised him in his home like his own son after he was orphaned.

The diary of the memoirs of Rabbi Avraham Prinz is of great importance, as it reveals unknown details of the history of the Ashkenazi community in Amsterdam in the late 18th century and in the early 19th century. Among them are details of the circumstances which led to the establishment of the Pekidim and Amarcalim (Officials and Administrators) Organization, which started with

41

41. Manuscript, Chizuk Emuna and Aчитuv V'Tzalmon – Books of Disputation with the Christians – Poland, 17th Century

Manuscript, two books of disputation with the Christians: Chizuk Emuna, by Yitzchak bar Avraham of Troki, and Aчитuv V'Tzalmon. [Poland?, approx. second half of 17th century].

Thick volume. Eloquent Ashkenazi writing. At the end of the book Chizuk Emuna is the scribe's colophon: "By the scribe Aharon ben Rabbi Yosef Rimel of the Ganz Cohen Tzedek family". At the end of Aчитuv V'Tzalmon, the scribe signed: "Aharon Mas of Poznań".

The author of the book Chizuk Emuna is the Karaite scholar Yitzchak bar Avraham of Troki (Lithuania). This is the only Karaite composition accepted by the Jewish people and was even translated into Yiddish due to its criticism of the Christian faith. The book was first printed by Jews in 1704 but was publicized earlier by the Christians and stirred a great commotion. In one of his letters, Rabbi Akiva Eiger recommended printing this book "based on their heretic words". And he writes, "It is a good idea to make the effort to print it in Hebrew and in a foreign language so that women and the masses can read it...". The book was first printed in Altdorf by the priest Johann Christoph Wagenseil in 1681. The manuscript was not compared to the printed version of the book.

Aчитuv V'Tzalmon is attributed to Rabbi Matityahu ben Moshe HaYitzhari, a Spanish scholar from the 14th-15th century, Rabbi in Zaragoza and a participant in the "the Disputation of Tortosa" – a famous debate between Christians and Jews in which several Spanish scholars participated. The composition is structured in the form of a debate between a Jew, a Christian and a Moslem and is written in poetic phrase and rhyme. This work has not yet been printed.

A thick volume. 567 written pages. Lacking first leaf (the beginning of the introduction to the book Chizuk Emuna).

41. כתב-יד, ספר חזק אמונה וספר אחיטוב וצלמון – ספרי יכוח נגד הנוצרים – פולין, שנות הת'

כתב-יד, שני ספרי יכוח נגד הנוצרים: ספר חזק אמונה, מאת יצחק בר אברהם מטרוקי, וספר אחיטוב וצלמון. [פולין, שנות הת' – המחצית השניה של המאה ה-17 בקירוב].

כרך עבה. כתיבה אשכנזית רהוטה. בסוף ספר 'חזק אמונה' קולופון הסופר: "נאו'ם] הסופר אהרן בלא"א מהר"ר יוסף ז"ל רימל ממשפחת גזז כ"ץ". בסוף 'אחיטוב וצלמון' חתם הסופר: "אהרן מס מפוזנ'".

מחברו של הספר 'חזק אמונה' הוא המלומד הקראי יצחק בר אברהם מטרוקי (ליטא). זהו החיבור הקראי היחיד שנתקבל בקהל ישראל ואף תורגם ליידיש, בשל הביקורת המצויינת שלו על הדת הנוצרית. החיבור נדפס לראשונה ע"י יהודים בשנת תס"ד, אך נתפרסם קודם לכן אצל הנוצרים ועורר רושם גדול. באחד ממכתביו המליץ הגאון רבי עקיבא איגר להדפיס ספר זה ה"מיוסד על דברי מינות שלהם", וכתב "טוב אם יתאמץ להעלותו בדפוס בלשון העברי ובלשון לע"ז כדי שיקראו ג"כ נשים וההמונים...". החיבור נדפס לראשונה באלטדורף על ידי הכומר יוהאן כריסטוף וואגנזייל בשנת תמ"א (1681). כתב-היד שלפנינו לא נבדק בהשוואה לדפוס. ספר 'אחיטוב וצלמון' מיוחס לרבי מתתיהו בן משה היצהרי, מחכמי ספרד במאה ה-14-15, רב בסרגוסה וממשתפי "יכוח טורטוסה" – יכוח מפורסם בין נוצרים ליהודים שבו השתתפו כמה מחכמי ספרד באותה עת. החיבור בנוי כיוכוח בין יהודי, נוצרי ומוסלמי והוא כתוב במליצה וחרוזים. חיבור זה טרם נדפס.

כרך עבה. 567 עמ' כתובים. חסר דף ראשון (תחילת ההקדמה לספר 'חזק אמונה'). 18.5 ס"מ. מצב טוב, נייר איכותי, כתמים. קרעים במספר דפים. מספר דפים מנותקים. כריכת עור עתיקה, עם עיטורים וכיתוב בשדרה.

פתיחה: \$5,000

הערכה: \$6,000-8,000

18.5 cm. Good condition, good-quality paper, spotting. Tears on several leaves. Several detached leaves. Ancient leather binding, with adornments and an inscription on the spine.

Opening price: \$5,000

Estimate: \$6,000-8,000

42. מחזור כמנהג אשכנזים – אוגסבורג, רצ"ו / כתב-יד, סליחות – שע"ו / כתב-יד, סידור – שנת ת' – אורווילר, גרמניה

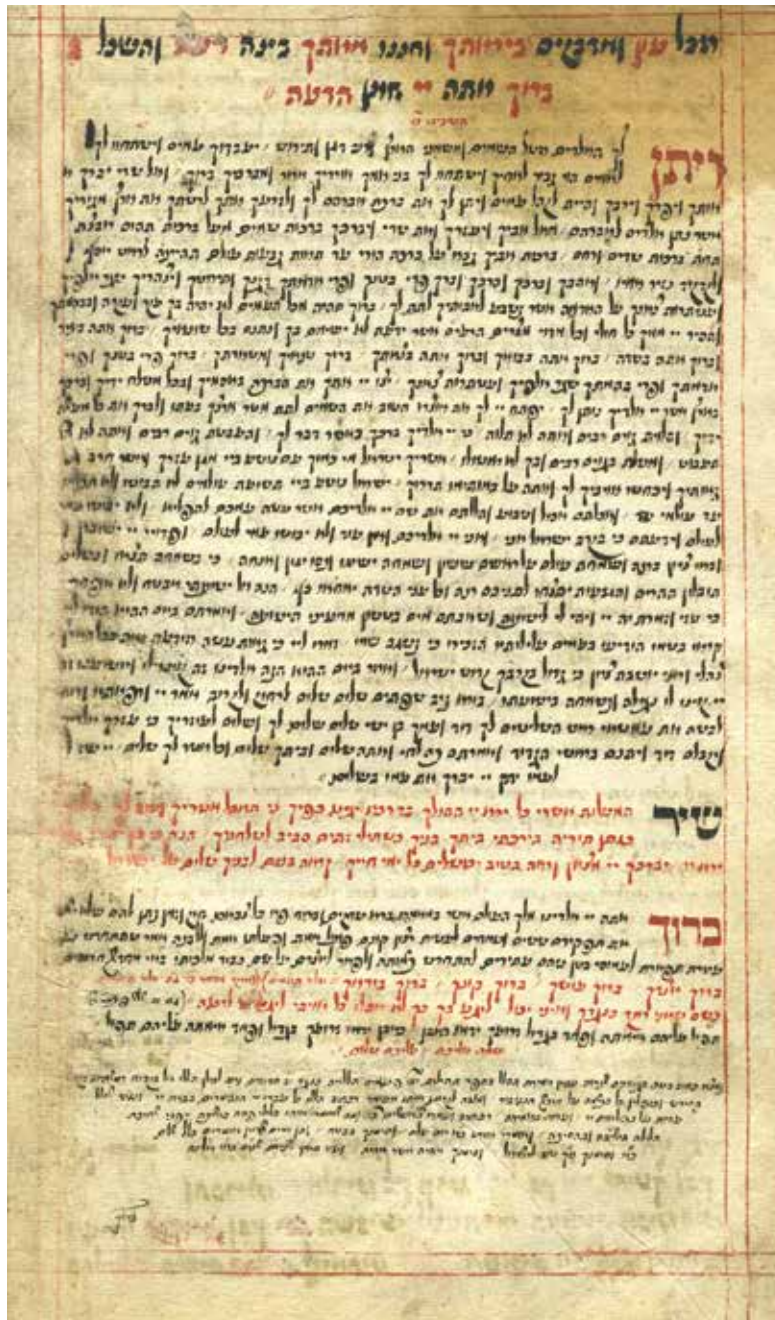
■ מחזור "כסדר האשכנזים". [אוגסבורג (אוגסבורג), רצ"ו 1536. דפוס חיים בן דוד שחור]. כרוך בסופו: ■ כתב-יד, סליחות. אורווילר (Ahrweiler, גרמניה), שע"ו [1615]. כרוך בתחילתו: ■ כתב-יד, סידור תפילה לימות השנה. אורווילר, ת' [1640].

המחזור כולל יוצרות, קרובות, סליחות, קינות ופיוטים לחגים ומועדי השנה – ללא תפילות הקבע. חסר בתחילתו וסופו. בדפי המחזור הגהות בכתביה אשכנזית עתיקה. חלקן פירושים וחלקן השלמות ודינים (קצוצות בחלקן מחיתוך השוליים). במקום אחד הושלמו בכת"י מספר פיוטים שנשמטו מן המחזור בסבית הצנזורה. בסוף המחזור רישומי לידות משפחתיים, מכמה דורות (מהשנים: שע"ז-שפ"ה, תל"ג-תמ"ד, תס"ט-תע"ט). רישומי בעלות וחתומות של "משה ב"ר אור שרגא זצ"ל המכונה מייזיש איש צייסהיים" ושל אביו, מהשנים של"ב ושמ"ח. + דף מודפס מצדו האחד, שנכרך בסוף המחזור: "תפלת מוסף לשלש רגלים" [למשעה מדובר בתפילת העמידה לשחרית של חג הפסח]. דף זה נדפס בנפרד ואינו חלק מן המחזור, אך ככל הנראה נדפס אף הוא בדפוס אוגסבורג, ואינו ידוע ביבליוגרפיה.

בראש המחזור נכרך כתב-יד של סידור תפילה, כפי הנראה כהשלמה למחזור שאינו כולל את תפילות הקבע. כתיבה אשכנזית עתיקה נאה, עם כותרות וקטעים בדיו אדומה. כולל תפילת שחרית לימי חול (כולל קרובות, פסוקי דזמרה, ברכות קריאת שמע, שמונה עשרה, תחנון, מזמורים, עלינו לשבח, "אני מאמין", הטבת חלום ועוד), תפילות לשבת (מעריב, שחרית ומוסף, סדר קריאת התורה, קידוש החודש, מוצאי שבת, "ויתן לך", קידוש לבנה) ותפילות למועדים (מוסף לראש חודש, תפילות עמידה לחגים, הלל, ועוד. בסופו קולופון הסופר: "תם ונשלם תהלה אל בורא עולם... ביום הששי עשרים ושמונה לחודש ניסן שנת חמשת אלפים וארבע מאות לבריאת העולם (ה'ת' 1640) למנין שאנו מונין כאן עיר ארווילר... הכותב הקטן שמשון בר יוחנן סגל ז"ל" (חתום גם

בדפי הסליחות בסוף: "זה הסליחות נכל לי בירושה מן אבי ז"ל נאום הקטן שמשון בר יוחנן הלוי ז"ל". בסוף כתב-היד שני דפי כת"י נוספים מכותב אחר, עם פיוטי יוצרות.

בסוף המחזור נכרכו דפים בכתב-יד, בכתביה אשכנזית עתיקה, הכוללים פיוטי סליחות ומפתחות. מנוקדים בחלקם. בסופם קולופון הסופר: "אני הסופר אשכול הכופר... יצחק בר שלמה שליטא, המכונה איצק פאסטם ממשפחת קן, נגמר ביום ו' ר"ח אב שע"ו לפ"ק פה עיר ארווילר".

42a

מחזור: 240 (במקור 259) + [1] דף "תפלת מוסף לשלש רגלים". כרוכים בתחילתו: [18] דף בכת"י – סידור תפילה. כרוכים בסופו: [18] דף בכת"י – סליחות. 28 ס"מ. מצב טוב. כתמים. דהייית דיו בחלק מדפי כתב-היד. קרעים משוקמים. שוליים קצוצים. כריכה עתיקה עם שדרת עור.

פתיחה: \$5,000
הערכה: \$6,000-8,000

43

43. Manuscript, Shir Hillulim for Eirusin (Betrothal) – Hebrew and German – by Rabbi Dov Ber Eibeshitz – Birnbaum (Germany), 1825

Manuscript, "Shir Hillulim V'Birkat Olamim", in honor of the writing of tena'im of the groom Zelig ben Rabbi Ze'ev Wolf of the "Międzychód community called Birnbaum" with the bride Rachel bat R' Shmuel Heilbut of the Hamburg community. Birnbaum – the German name of the city of Międzychód (today Poland), 1825. Hebrew, Yiddish and German.

Handsome booklet, in square Ashkenazi writing, eloquent Rashi script. Written by the groom's friend: "Dov Ber ben Rabbi Yehonatan Eibeshitz of the family of Rabbi Yehonatan HaGadol who was Av Beit Din in Altona, Hamburg and Wandsbek, public emissary and trustee of the Birnbaum community". Throughout the booklet is a poem of 14 stanzas in Hebrew with German translation (on alternating separate pages). On page [15] is the writer's signature.

[16] leaves. 19 cm. Good condition, spotting. Contemporary binding, damaged.

Opening price: \$1,000

Estimate: \$2,000-3,000

43. כתב-יד, "שיר הלולים" לאירוסין – עברית וגרמנית – מאת רבי דוב בער אייבשיץ – בירנבוים (גרמניה), תקפ"ה

כתב-יד, "שיר הלולים וברכת עולמים", לכבוד "כתיבת התנאים" של החתן זעליג ב"ר זאב וואלף מקהילת "מעזיחאד הנקרא בירנבוים" עם הכלה רעכל בת ר' שמואל היילבוט מק"ק האמבורג. בירנבוים (Birnbaum) – שמה הגרמני של העיר מזיחוד ("מעזיחאד"), Międzychód; כיום פולין), תקפ"ה [1825]. עברית, יידיש וגרמנית. קונטרס נאה, בכתיבה אשכנזית מרובעת, בינונית (רש"י) ורוטה. נכתב ע"י "מאהבו וידידו" של החתן: "הק' דוב בער בא"א [בן אדוני אבין] המנוח מוה"ר יהונתן אייבשיץ ממשפחה [!] הרב רבי יהונתן הגדול זצ"ל שהיה אב"ד בק"ק אלטונא האמבורג וואנזיבעק, ש"ץ ונאמן דק"ק בירנבוים". לאורך הקונטרס שיר בן 14 בתים (כל בית תחום במסגרת) בעברית עם תרגום לגרמנית (בעמודים נפרדים לסירוגין). בעמוד [15] חתימת הכותב.

[16] דף. 19 ס"מ. מצב טוב, כתמים. כריכה מקורית, פגומה.

פתיחה: \$1,000

הערכה: \$2,000-3,000

44. אגרת ההדרכה מרבינו חיים מוולוז'ין - ההעתקה המקורית בכתב יד-קדשו של תלמידו הצדיק רבי יוסף זונדל מסלנט

דף כת"א, אגרת ההדרכה שכתב רבינו חיים מוולוז'ין לנכדו לרגל נישואיו, בכתובת יד-קדשו של תלמידו הגדול, הצדיק רבי יוסף זונדל מסלנט. הכותב בראש הדף "מכתב מאדמו"ר הרב הגאון רשבה"ג מוהר"ר חיים זללה"ה מוולוז'ין אל נכדו שיחיי".

אגרת זו של הדרכה בדרכי לימוד התורה ובהנהגת המוסר, נדפסה לראשונה, מתוך כת"י זה, בספר "הצדיק רבי יוסף זונדל מסלנט ורבותיו" (ירושלים תרפ"ז), עמ' קטז. ולאחרונה אף נדפסה עם ביאור רחב כספר בפני עצמו: "אגרת רבינו חיים מוולוז'ין" (הוצאת מכון ירושלים, סיון תשע"א). בכת"י המקורי ישנם שינויים קלים, שהשתבשו בעת ההעתקה לדפוס בשנת תרפ"ז.

נצטט מספר קטעים נודעים מאגרת זו, אשר ניכרת בהם חכמתו ושיטתו של רבי חיים מוולוז'ין בדרכי לימוד התורה והנהגת הענוה:

"שתזדרז ללמוד בזריזות וחשק גדול, כי מה שלומדים בעצלות כל היום, יכולים ללמוד בזריזות בכמה שעות, והגיון לבן יהיה תמיד בדברי תורה..."

"העיקר לאחוז בסברה ישרה... שכל גדולי הראשונים והאחרונים ז"ל לא נשתבחו אלא בסברה ישרה, כל הישר בסברה גדול מחברו..."

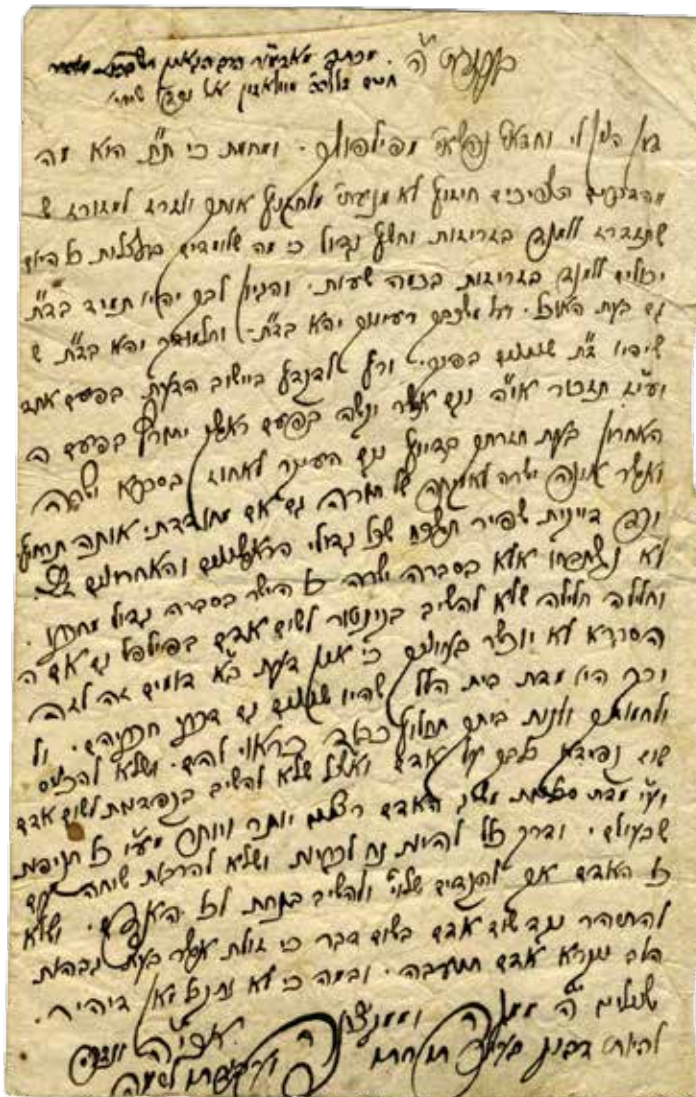
"... ולחממות ולנוות ביתך תחלוק כבוד כראוי להם, ושלא להכניס שום קפיידא בלבך על אדם... וע"י מדת סבלנות משיג האדם רצונו יותר ויותר מעל ידי כל תקיפות שבעולם..."

הגאון הצדיק רבי יוסף זונדל מסלנט (תקמ"ז-תרכ"ו), תלמידו הגדול של רבינו חיים מוולוז'ין. בבחרותו הגיע ללמוד בישיבת וולוז'ין, וראש הישיבה הכיר במעלותיו וקרבו להיות מן התלמידים הסמוכים אל שולחנו, להם מסר את כל דרכי רבו הגדול הגר"א מוויילנא בנגלה ובנסתר. ואכן מאז נקרא רבי זונדל בכינוי "פה שלישי לאלהיו". הגר"ח היה לו לרבו המובהק ובכל מקום בכתביו הוא מוזכר בשם "אדמו"ר" ואילו להגר"א הוא קורא בכל כתביו

"הרב הגדול". היה ממעתיקי השמועה מתורתם ודרכיהם, ובכל כתביו הרבים, נמצאו העתקות ורשימות רבות מתורתם ודרכיהם. חלק מאוצר כתביו נדפסו בספר "הצדיק רבי יוסף זונדל מסלנט ורבותיו" (ירושלים תרפ"ז), הכולל את תולדותיו, כתביו וכתבי רבותיו רבי חיים מוולוז'ין והגר"א מוויילנא.

רבו המובהק של רבינו ישראל מסלנט. בתנועת המוסר נחשב רבי יוסף זונדל כאבי התנועה, שכן הוא אשר כיון את רבי ישראל מסלנט ללימוד המוסר ולהנחלתו לרבים. סיפורים רבים ידועים על הנהגותיו המיוחדות בחסד ובענוות חן.

עלה בשנת תקצ"ח לירושלים והיה בין מנהיגי הישוב ורבינו יחד עם חתנו רבי שמואל סלנט שעלה בשנת תר"א. חתניו האחרים היו רבי

44

נטע נאטקין ורבי אורי שבתי מסלנט שכיהן כמו"ץ ודיין בירושלים. דף 16 ס"מ. כ-25 שורות בכת"י, מצב טוב, קמטים קלים. נתון בקופסת עור מפוארת במיוחד, עם הטבעות מזהבות ועיטורים מוטבעים, עם חלונית זכוכית להגנה. מצורף אישור מומחה ליהיו כתב היד. מצורפת גם החוברת המודפסת של "אגרת רבי חיים מוולוז'ין" (מהדורה שניה, ירושלים תשע"ב).

פתיחה: \$8,000
הערכה: \$10,000-12,000

44. Letter of Guidance by Rabbi Chaim of Volozhin – Original Copy in the Handwriting of his Disciple Rabbi Yosef Zundel of Salant

Handwritten leaf, a letter of guidance written by Rabbi Chaim of Volozhin to his grandson in honor of his marriage, in the handwriting of his great disciple, the tsaddik Rabbi Yosef Zundel of Salant. At the beginning of the leaf he writes "A Letter from Rabbi ...Chaim of Volozhin to his grandson".

This letter with guidance in the manner of proper Torah study and ethical conduct was first printed from this manuscript in the book *HaTsaddik Rabbi Yosef Zundel M'Salant V'Rabbotav* (Jerusalem 1927), p. 116. Recently, it has even been printed with an extensive commentary in a separate book named *Igeret Rabbeinu Chaim M'Volozhin* (published by Machon Yerushalayim, Sivan 2011). The original manuscript has minor variations due to mistakes while copying the letter for printing in 1927. We will quote several well-known passages of this letter which portray the wisdom and methods of Rabbi Chaim of Volozhin in Torah study and humble conduct:

"Be eager to study with alacrity and great enthusiasm, because that which one studies lazily a whole day can be studied with alacrity in a few hours and your thoughts should always be of Torah learning..."

"The primary thing is to have straight hypothesis (svara)...all the great early and later Torah authorities were only revered for their straight hypotheses and the straighter the thoughts the greater the Torah scholar..."

"...To your mother-in-law and to the women of your house, give their due respect, and have no grievance in your heart against any other person... By the attribution of patience a person attains his desire much more than by all the toughness in the world..."

Rabbi Yosef Zundel of Salant (1787-1866), the great disciple of Rabbi Chaim of Volozhin studied in his youth in the Volozhin Yeshiva. The head of the yeshiva discerned his good qualities, and he became one of his closest disciples. To these disciples, Rabbi

Chaim transmitted all the ways of conduct of his great rabbi, the Vilna Gaon in revealed and hidden Torah. Thereafter, Rabbi Zundel was called "The third mouth of Eliyahu". Rabbi Chaim was his close teacher and in all Rabbi Zundel's writings he is mentioned by the name Admor (my Master, my Teacher and my Rabbi) and he called the Vilna Gaon "The Great Rabbi". He wrote what he learned from their Torah and their conduct and all his many writings contain many copies and writings of their Torah teachings. Part of his treasury of writings were printed in the book *HaTsaddik Rabbi Yosef Zundel M'Salant V'Rabbotav* (Jerusalem 1927), which includes his history, his writings and the writings of his teachers, Rabbi Chaim of Volozhin and the Vilna Gaon.

He was the close teacher of Rabbi Yisrael of Salant. Rabbi Yosef Zundel is considered the father of the Musar Movement since he guided Rabbi Yisrael of Salant to study musar and to teach it to the multitudes. Many stories are told of his special conduct of chesed and humility.

He ascended to Jerusalem in 1838 and was one of the prominent leaders and rabbis of the settlement together with his son-in-law Rabbi Shmuel of Salant who immigrated to Jerusalem in 1831. His other sons-in-law were Rabbi Neta Natkin and Rabbi Uri Shabtai of Salant who served as rabbi and dayan in Jerusalem.

Leaf, 16 cm. Approximately 25 handwritten lines, good condition, slight creases. Housed in a particularly elaborate leather case with gilt impressions and impressed adornments, with glass window for safety.

Enclosed is an authorization by an expert identifying the handwriting. Also enclosed is the printed booklet of *Igeret Rabbi Chaim of Volozhin* (second edition, Jerusalem 2012).

Opening price: \$8,000

Estimate: \$10,000-12,000

45

45. מכתב שו"ת מהגאון רבי אליעזר יצחק פריד, ראש ישיבת וולוז'ין, תקצ"ח

במשך תקופה קצרה, עד להסתלקותו בדמי-ימיו. לאחר פטירתו מונה לראשות הישיבה גיסו הצעיר הגאון הנצי"ב.

מגיל צעיר נודע בגאונותו, "וכל גאוני זמנו נשאו ונתנו עמו בשאלות שונות, עוד בימי נעוריו". בשקדנותו המופלאה היה חוזר בכל חודש על כל הש"ס (מתוך הקדמת בנו לספר "חוט המשולש" – בו נדפסו שו"ת משלשה דורות: רבי חיים מוולוז'ין, חתנו רבי הלל פריד ונכדו רבי אליעזר יצחק).

רוב חידושי תורתו לא נדפסו, כפי שמתאר בנו את אשר עבר עליו בשנותיו האחרונות: "כארבע עשרה שנה לפני מותו נחלה במחלה אנושה... ואף כי מצב בריאותו היה ברע מאד ובחלישות נוראה, בכל זאת מגודל אהבתו וחשקו אל התורה, לא מש מאהלה... ואזר חיל להטיף אמריו בהישיבה שני פעמים בשבוע. אך מגודל חלישותו, לא היה בכוחו לרשום ולכתוב הכל, והרבה מחידושי נשאר תחת ידי תלמידיו אשר יצקו מים על ידיו, וגם אלה אשר רשם לא הספיק לסדרם בסדר נכון כנצרך להדפסה, ויש אשר לא הספיק לגומרם...". תשובה זו שלפנינו, נדפסה בשינויים, בספרו שו"ת חוט המשולש, סימן נב (ווילנא, תרמ"ב 1882). ונדפסה בשלמות בספר "תורת רבי שמואל מסלנט", חלק א', עמ' עח-פ (ירושלים, תשנ"ח). 2 עמ' כתובים, 23 ס"מ. מצב טוב, כתמי חלודה וקמטים.

פתיחה: \$5,000

הערכה: \$6,000-8,000

מכתב ארוך בדברי תורה, בכתב ידו ושתי חתימותיו של הגאון רבי "אליעזר יצחק בהרב הג' מ' הלל זללה"ה" פריד, ראש ישיבת וולוז'ין, ניסן תקצ"ח (1838).

המכתב נשלח אל תלמידיו בישיבת וולוז'ין, הגאון רבי שמואל סלנט ורעו רבי יוסף מיכל, שנסעו לחג הפסח לעירם סלנט, ושלחו אל רבם את השאלה בדבר קמח למצות שנרטב. בסיום דבריו כותב ראי", כי חותנו רבי יצחק מוולוז'ין הסכים לפסק דינו: "ואת כל זה דברתי גם עם חותני הרב הג' נ"י, והסכים על ידי". בשולי המכתב דורש רבי אליעזר יצחק בשלומו של ידידו ורעו "המופלג מוהרצ"ה" הוא רבי צבי הירש אביו של רבי שמואל מסלנט.

רבי שמואל מסלנט, נשא בשנות תקצ"ז את בתו של הצדיק רבי יוסף זונדל מסלנט, מגדולי תלמידי רבי חיים מוולוז'ין. לאחר נישואיו נסע ללמוד מספר שנים בישיבת וולוז'ין, והיה חוזר לביתו בסלנט רק בחגים. שאלה זו נשלחה על ידו אל רבו הגדול, בימים שלפני חג הפסח.

הגאון רבי אליעזר יצחק פריד (תקס"ט-תרי"ג), מאצילי המשפחה המייסדת של ישיבת וולוז'ין. בן-בתו של מייסד הישיבה רבי חיים מוולוז'ין, וחתנו הגדול של דודו רבי איצ'לה מוולוז'ין [אביו הגאון רבי הלל מהורודנא, שימש כעשר שנים בתפקיד משנה לראש הישיבה בוולוז'ין, קודם שעבר לכהן ברבנות בהורודנא].

עוד בחיי חותנו רבי איצ'לה מוולוז'ין, נתמנה לתפקיד משנה לראש הישיבה. לאחר פטירת חותנו נתמנה לראש הישיבה, תפקיד בו כיהן

45. Letter of Responsum by Rabbi Eliezer Yitzchak Fried, Head of the Volozhin Yeshiva, 1838

A long letter of Torah ideas, in the handwriting and with two signatures of Rabbi "Eliezer Yitzchak ben Rabbi Hillel" Fried, head of the Volozhin Yeshiva, Nissan 1838. The letter was sent to his disciples in the Volozhin Yeshiva, Rabbi Shmuel Salant and his friend Rabbi Yosef Michel, who traveled to their city of Salant for Pesach and sent their rabbi a query about flour for matzot which became wet. At the end of the letter, Rabbi Eliezer Yitzchak writes that his father-in-law Rabbi Yitzchak of Volozhin agreed with his ruling: **"All the above I have discussed with my father-in-law and he agreed."** On the margins of the letter, Rabbi Eliezer Yitzchak asks about his friend "The outstanding Rabbi Zvi Hirsh", father of Rabbi Shmuel of Salant.

In 1837, Rabbi Shmuel of Salant married the daughter of Rabbi Yosef Zundel of Salant, one of the greatest disciples of Rabbi Chaim of Volozhin. After his marriage, he traveled to study in the Volozhin Yeshiva for several years and he would return to his home in Salant only for the festivals. This question was sent to his great teacher on the days preceding the Pesach festival.

Rabbi Eliezer Yitzchak Fried (1809-1853) was a member of the founding family of the Volozhin Yeshiva. He was the son of the daughter of the founder, Rabbi Chaim of Volozhin and son-in-law of his uncle Rabbi Itzele of Volozhin [his father the Torah genius Rabbi Hillel of Horodno served as Deputy Head of the Volozhin Yeshiva for ten years before he moved to serve in the Horodno rabbinate].

While his father-in-law Rabbi Itzele of Volozhin was still alive, he was appointed as Deputy Head of the yeshiva. After the death of his father-in-law, he was appointed as head of the yeshiva, a position he held only for a short

while before he died at a young age. After his death, his younger brother-in-law the Netziv was appointed as head of yeshiva.

From a young age he was known for his Torah proficiency. "All the Torah scholars of his times discussed various questions with him while he was yet a young man". In his great diligence, he would review the whole Talmud once a month (quoted from his son's introduction to the book Chut HaMeshulash with responsa of three generations: Rabbi Chaim of Volozhin, his son-in-law Rabbi Hillel Fried and his grandson Rabbi Eliezer Yitzchak). Most of his Torah novellae were never printed as his son writes of his last years: "About fourteen years before his death, he became extremely ill... and although his state of health was precarious and he was extremely weak, he was driven by his great love and desire to study Torah and he did not neglect its study... and he gathered strength to teach in the yeshiva twice a week. But due to his extreme weakness, he had not the strength to write everything and many of his novellae remained with his disciples and also those teachings which he did write, he did not have time to arrange them in their correct order for printing and some he did not have enough time to finish...". This responsum was printed with variations in his book of responsa Chut HaMeshulash, Siman 52 (Vilna, 1882) and was printed fully in the book Torat Rabbi Shmuel of Salant, Part 1, pp. 78-80 (Jerusalem, 1998).

2 written pages, 23 cm. Good condition, foxing and creases.

Opening price: \$5,000

Estimate: \$6,000-8,000

46. מכתב רבי אליהו מקראטינגה – תר"ט

מכתב בכתב ידו וחתימתו של הגאון הצדיק רבי אליהו לווינזון. מקראטינגה (צפון ליטא), תר"ט (1849).

המכתב נשלח לרעו וידידו הגאון רבי שמואל סלנט ולבנו השנון רבי בנימין בינוש. תוכן המכתב: אגרת שלומים, ברכת מזל טוב לנישואין, ודברים אודות משלוחי כספים מהברון גינצבורג לארץ ישראל.

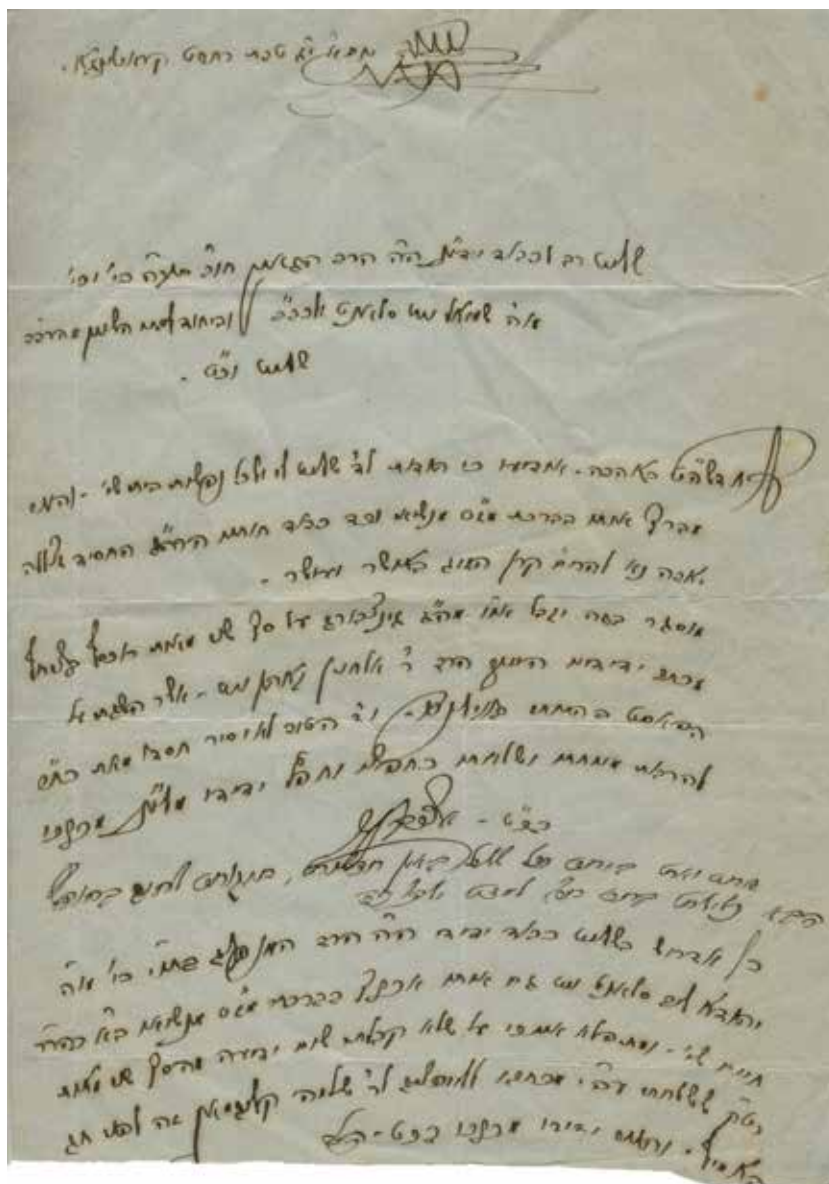
הגאון הצדיק רבי אליהו (אלינקא) מקראטינגה (תקפ"ב-תרמ"ח), שנערותו למד בעיר סלנט והיה מתלמידיו של רבי יוסף זונדל מסלנט, באותה תקופה התקרב והיה תלמיד וידיד קרוב של שני החברים שלמדו אז בחברותא בעיר סלנט ושם נודע אה"כ לדורות: רבי ישראל מסלנט ורבי שמואל סלנט. כל ימיו היה מתלמידיו וממקורביו של רבי ישראל, והיה יד ימינו בפעילות ציבורית ומהתומכים הגדולים של "תנועת המוסר" שהקים רבי ישראל מסלנט וממורי הדרך של התנועה. התגורר בעיירה קרטינגה (Kretinga) בחבל זאמוט שבצפון ליטא. למרות שהיה מגדולי התורה המפורסמים

בדורו, לא הסכים ליטול על עצמו רבנות ועסק במסחר ובבנקאות בקורלנד (לטביה). רבי אלינקא היה אחד מגדולי המנהיגים של הציבור היהודי ברוסיה, ועמד בראש ענייני השתדלנות בחלונות הגבוהים של השלטונות. למעלה מארבעים שנה היה גבאי ונאמן על המגביות לקופת ארץ ישראל.

19.5 ס"מ. כ-18 שורות בכת"י. נייר מכתבים דק וכחלחל. מצב טוב, כתמים וסימני קיפול.

פתיחה: \$1,500

הערכה: \$2,000-3,000

46

46. Letter by Rabbi Eliyahu of Kretinga – 1849

Handwritten and signed letter by Rabbi Eliyahu Levinson. Kretinga (Northern Lithuania), 1849.

The letter was sent to his friend Rabbi Shmuel Salant and to his son Rabbi Binyamin Beinish. A friendly letter, concerning money sent by Baron Ginzberg to Eretz Israel, and greetings for a marriage.

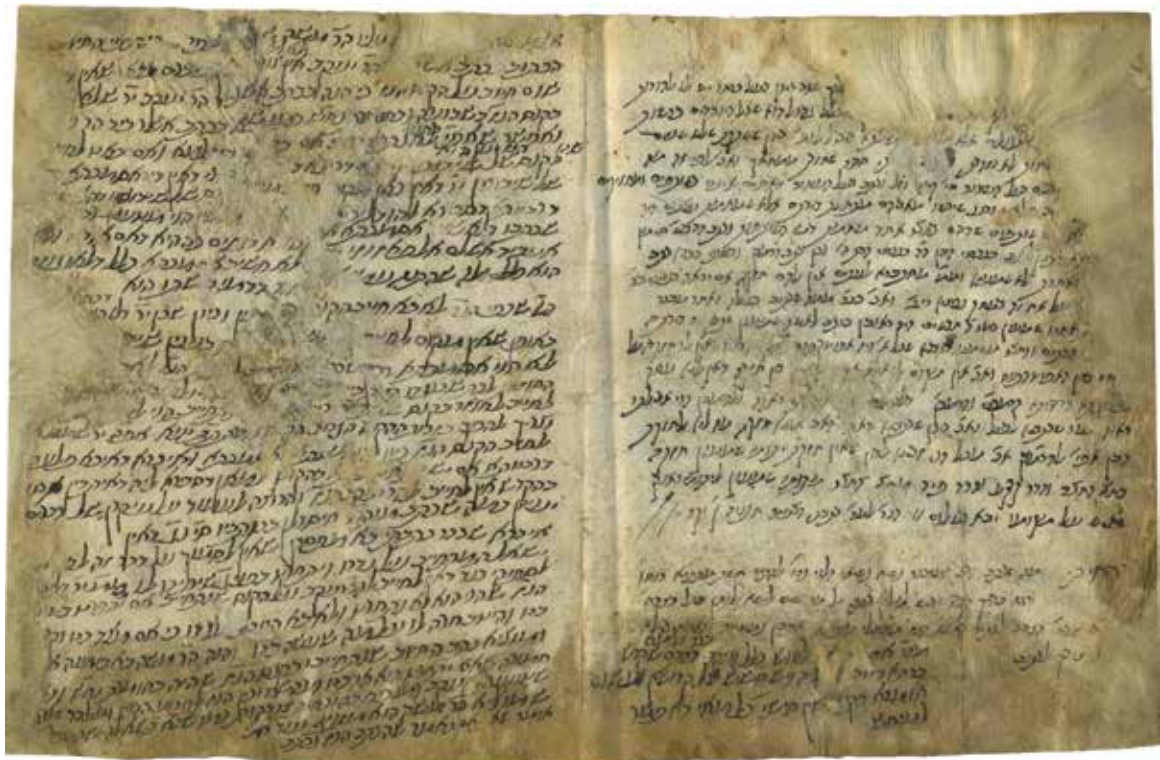
Rabbi Eliyahu (Elinke) of Kretinga (1822-1888), studied in his youth in the city of Salant and was a disciple of Rabbi Yosef Zundel of Salant. During that time, he became very close to two friends who studied together in Salant and later became famous: Rabbi Yisrael of Salant and Rabbi Shmuel of Salant. All his life, he was a close disciple of Rabbi Yisrael and his right hand in his public activities and one of the greatest supporters

of the Musar Movement founded by Rabbi Yisrael of Salant. He lived in the village of Kretinga in the Zamut region of Northern Lithuania. Although he was one of the leading Torah giants of his times, he did not acquiesce to serve in the rabbinate and dealt in trade and banking in Kurland (Latvia). Rabbi Elinke was one of the most prominent leaders of Russian Jewry and headed lobbyists in the government's higher echelons. Served as a gabai for more than 40 years.

19.5 cm. Approximately 18 handwritten lines. Thin bluish stationery. Good condition, spotting and folding marks.

Opening price: \$1,500

Estimate: \$2,000-3,000

47

47. תשובה בכתב-ידו וחתימתו של רבי חנניה בן יקר - ורשימות חידושי תורה בכתב ידו של הגאון מהרש"ך - שנת ש"ז (1596)

דנים רבות בדבריו ומסתמכים עליו להלכה (לדוגמה: בשו"ת 'בעי חיי' לבשל כנסת הגדולה, מחברים דברי מהרש"ך למעלה מ-700 פעמים).

תשובות המהרש"ך מצטיינות בבירור והסברת כל פרטי הסוגיות ויסודותיהן, עד למסקנת ההלכה. בכתב היד שלפנינו שנכתב תוך כדי בירור הסוגיא, ניתן לראות מעט "מאחורי-הפרגוד" של דרכו בכתובת קונטרסי תשובותיו. רשימות אלו, נכתבו תוך כדי עיון בסוגיא, לתשובתו שנדפסה בחלק ד' סימן ל"ז, אודות עסק ביטול שדוכים, שהתקיימו בחשון שנת ש"ז (1596). לכן, רשימות אלו הנם מתקופת חייו האחרונה בהיותו קרוב לגיל שמונים. קטעים מתוכן הדברים ומשפטים שלמים מכתה"י שלפנינו נמצאים בתשובה הסופית שנדפסה שם, אך חלקם אינם מופיעים בתשובה המודפסת. הוא גם מציין בתוך הדברים למה ש"כבר כתבתי באחד מפסקי, שאין לסמוך על דבר זה...".

גם תלמידיו של מהרש"ך נודעו בגדלותם וספרי השו"ת שלהם הזכירו רבות בספרי הפוסקים, הגאון רבי חיים שבתי (מהרש"ש) בעל שו"ת תורת חיים, הגאון רבי שמואל חיון בעל שו"ת בני שמואל, הגאון רבי חיים מלמד ועוד.

4 עמודים, כ-21 ס"מ. (מתוכם כ-2 עמודים בכת"י מהר"ח בן יקר, כעמוד וחצי בכתב ידו של מהרש"ך ו-4 שורות בכת"י סופרו של מהרש"ך). מצב ביוני-גרוע, הדפים הוצאו מגניזת כריכות, כתמים וטשטושי דיו, בלאי וקרעים עם חסרון טקסט, משוקמים בשיקום מקצועי.

מחזור אישור מומחים, לזיהוי כתב היד, ככתב ידם של המהרש"ך ושל רבי חנניה בן יקר.

פתיחה: \$5,000

הערכה: \$6,000-8,000

שני דפים בכתב-יד, ובהם: סיום תשובה הלכתית לא-ידועה בכתב ידו וחתימתו של הגאון רבי חנניה בן יקר. בשולי הגליון ובעמודים הבאים טיוטות תשובה הלכתית בכתב ידו של הגאון רבינו שלמה הכהן משאלוניקי, בעל שו"ת מהרש"ך. [שאלוניקי, ש"ז בקירוב]. הקטעים בכתב-ידו של המהרש"ך הם: טיוטות לתשובה בעיני ביטול שידוכין וענייני אסמכתא ונדרים [נדפסה בשו"ת מהרש"ך חלק ד' סימן ל"ז]. רישום נוסף בכתב ידו של סופר המהרש"ך [קטע פתיחה לתשובת המהרש"ך אל רבי שלמה הלוי בעיני עגונה שנדפסה בחלק ד' סימן מ"ד].

הגאון רבי חנניה בן יקר (נפטר שם"ה), מתלמידי מהר"י בן לב (מהריב"ל), נזכר בספרי פוסקי דורו, מהרשד"ם, מהרש"ך ומהרי"ט. לפי כתיבתו של המהרש"ך על גבי הדף בעצם כתב יד קדשו נראה כי תשובתו של רבי חנניה [בעיני חזקת חצרות בעיר שאלוניקי] נשלחה אל רבינו המהרש"ך.

רבינו שלמה הכהן - המהרש"ך (ר"פ-שס"ב 1601-1520), גדול חכמי טורקיה בדורו דור-דעה. רבן של ישראל. באחרית ימיו של מרן ה"בית יוסף" הוכר מעמדו בארצות רבות כגדול הדור ועמוד ההוראה. תלמיד רבי יוסף פירמון ורבי שמואל די-מדינה (המהרשד"ם). רבי יעקב אלפנדי כותב עליו בתשובה להלכה כי "המהריב"ל ומהרשד"ם ומהרש"ך לגבי דידן כהר"ף והרמב"ם והרא"ש בזמנם" (תשובה בסוף שו"ת מגיד מראשית, והובאו דבריו בשם הגדולים להחיד"א - הכותב עליו בעצמו "בישראל גדול שמו"). השיב אלפי תשובות לכל תפוצות ישראל, מהם חיבר את ארבעת חלקי שו"ת מהרש"ך. שלושה חלקים נדפסו בחייו (שאלוניקי שם"ו, נוציה שם"ב, ושאלוניקי שו"ד), וחלק רביעי נדפס זמן רב אחר פטירתו בשאלוניקי ת"י. התשובות שבחלק ד' נכתבו ברובם לאחר שנת שו"ד, כי גם לעת זקנותו המשיך המהרש"ך לעמוד על משמרתו כעמוד ההוראה וכאחד המשיבים הגדולים בדורו. פסקיו ותשובותיו הובאו רבות בספרי הפוסקים, והש"ך ושאר האחרונים

47. Responsum Handwritten and Signed by Rabbi Chananya ben Yakar – With Torah Novellae in the Handwriting of the Maharshach – 1596

Two handwritten leaves with the conclusion of a hitherto unknown halachic responsum written and signed by Rabbi Chananya ben Yakar. On the margins and on the following pages is a halachic responsum in the handwriting of Rabbi Shlomo HaCohen of Thessaloniki, author of the Maharshach responsa. [Thessaloniki, c. 1596].

The passages in the Maharshach's handwriting are drafts for a responsum on the issue of the annulment of a shidduch and on the subject of asmachta and vows [printed in the Maharshach responsa Vol. 4, Siman 37]. Another inscription in the handwriting of the Maharshach's scribe [opening paragraph to the Maharshach's responsum to Rabbi Shlomo HaLevi on the subject of an aguna printed in Vol. 4 Siman 44].

Rabbi Chananya ben Yakar (died in 1585), a disciple of Rabbi Yosef Ibn Lev (the Maharival), is mentioned in the books of Torah authorities of his times: the Maharshadam, the Maharshach and the Maharit. The Maharshach's handwriting on the leaf indicates that this responsum to Rabbi Chananya [on the topic of Chezkat Chatzerot in the city of Thessaloniki] was sent to the Maharshach.

Rabbi Shlomo HaCohen – The Maharshach (1520-1601), the greatest among the Torah scholars in his wise generation. Raban shel Yisrael. At the end of the days of Maran Beit Yosef, he was recognized in many countries as the greatest Torah personage of his times and as the leading Torah authority. A disciple of Rabbi Yosef Pirmon and Rabbi Shmuel di Medina (the Maharshadam). Rabbi Ya'akov Alfandari wrote about Rabbi Shlomo HaCohen in a responsum that "I regard the Maharival and the Maharshadam and the Maharshach like the Rif and the Rambam and the Rosh in their times" (Responsum at the end of the Magid MeReshit Responsa, and his words were brought in Shem HaGedolim by the Chida who writes that "His name is great among the Jewish people"). He wrote thousands of responsa to Jews all over the world which later composed the four volumes of the Maharshach responsa. Three volumes were printed in his days (Thessaloniki 1586, Venice 1592 and Venice 1594), and the fourth volume was printed a long time after his death in Thessaloniki 1652. The responsa in Volume 4 were mostly written after 1594 because even in his later years the Maharshach continued his

commitment as the pillar of Torah authority of his times. His rulings and responsa are often quoted in the books of poskim and the Shach and the rest of the later Torah authorities discussed his words at length and relied on his decisions in their rulings (for example, in the Ba'ei Chayei responsa by the author of the Knesset HaGedola the words of the Maharshach are mentioned more than 700 times).

The Maharshach responsa excel in their elucidation and explanation of all the details of the treatises and their foundations up until the halachic conclusion. This manuscript written while clarifying a treatise, depicts a little of what exists "behind the curtains" of the manner in which the Maharshach wrote his responsa. These inscriptions were written while he was perusing the treatise which led to his responsum regarding the annulment of a shidduch (a matrimonial match) which took place in Cheshvan 1596 and later printed in Volume 4, Siman 37. Therefore, these inscriptions are from the last period of his life when he was nearly eighty years old. Excerpts of the content and entire sentences of this manuscript can be found in the final responsum printed in that volume, but some passages do not appear in the printed responsum. The Maharshach also writes that "I have already written in one of my rulings that this is not to be relied upon..."

The Maharshach's disciples were renowned for their greatness and their books of responsa were frequently mentioned in Torah literature written by various poskim: Rabbi Chaim Shabtai (the Maharchash) author of the Torat Chaim responsa, Rabbi Shmuel Hayun author of the Bnei Shmuel responsa, Rabbi Chaim Melamed, and others.

4 pages, approximately 21 cm. (including 2 pages in the handwriting of Rabbi Chananya ben Yakar, a page and a half written by the Maharshach and 4 lines in the handwriting of the Maharshach's scribe). Fair-poor condition, the leaves were removed from the Binding Geniza, stains and ink blurs, wear and tear with missing text, professionally restored.

Enclosed is an authorization by experts identifying the handwriting of the Maharshach and of Rabbi Chananya ben Yakar.

Opening price: \$5,000

Estimate: \$6,000-8,000

מסתבר שההגהה החתומה "אש"ה" היא מאת אחד מתלמידי החכמים בעיר שאלוניקי, שהכתבים עברו תחת ידם במשך השנים. [אולי אפשר לפענח את החתימה "אש"ה" = "אמר שלמה הלוי", והיא מאת תלמידו הגדול רבי שלמה הלוי (שמ"א-שצ"ד) בעל שו"ת מהר"ש לבית הלוי, מגדולי ראשי הישיבות בשאלוניקי].

4 עמ' כתובים, כ-20 ס"מ. השורות הראשונות בעמודים חסרות מפגעי בלאי, (הנייר הושלם בשיקום מקצועי). נייר איכותי. מצב טוב-בינוני.

פתיחה: \$10,000

הערכה: \$12,000-15,000

רבן של ישראל - השיב אלפי תשובות לכל תפוצות ישראל, רובן התפרסמו בדפוס רק לאחר פטירתו. ספרו "שו"ת מהרח"ש" - אבן העזר וקונטרס בעניני עגונות, נדפס בשלונקי ת"א. רוב תשובותיו נדפסו בספר "תורת חיים", ג' חלקים, שנדפסו כשבעים שנה לאחר פטירתו, בשנים תע"ג-תפ"ב. בכל אותן השנים התפזרו תשובותיו בין ספריות הרבנים ותלמידי החכמים בעיר שאלוניקי, וכפי שמספר המדפיס רבי אברהם בן רבי דוד נחמן, ב"התנצלות המדפיסים": כי "פקסי הרב המחבר זלה"ה היו מפוזרים ומפורדים בבתי התלמידי חכמים זעיר שם וזעיר שם, עד שהוצרכו להכריז בתלמוד תורה יע"א בתחילת ההדפסה, שכל איש אשר נמצא אתו מפקסי הרב הנז' יביאהו אל מזבח הדפוס, ובעוד שהיו מבקשים ומחפשים בחיפוש בתר חיפוש כל תלמיד חכם בביתו, נתארך הזמן ולא באו לידי כולם כאחד..."

48. Manuscript Leaves – Sections of Torat Chaim – The Maharchash Responsa – Signed by the Author, Rabbi Chaim Shabtai, Chief Rabbi of Thessaloniki in the 16th Century

Two handwritten leaves of the first work of responsa by the Maharchash (Rabbi Chaim Shabtai), written by his scribe (Sephardi Rashi script), signed by the author himself "Chaim Shabtai ---". [Thessaloniki, 16th century]. On the first leaf is a passage from a responsum which was printed in his book Torat Chaim Volume 1, Siman 41. In the margin is a gloss signed "A.S.H." – this gloss was printed in the book's 1713 edition, and evidently these are the leaves in the handwriting of the author's disciple who owned the manuscript from which the book was printed. The second leaf is the end of the responsum printed in his book Torat Chaim Volume 1, Siman 38, with the author's own signature.

The well-known Torah scholar Rabbi Chaim Shabtai – the Maharchash (1656-1747), disciple of Rabbi Shlomo HaCohen (the Maharshach) and disciple and member of the Beit Din of Rabbi Aharon Sasson (the Mahara Sasson) in Thessaloniki. From 1715, he headed the Kehillat Kodesh Shalom Yeshiva in the city and merited teaching many disciples (in the Dvar Moshe responsa Part 2 Hoshen Mishpat Siman 23, he writes quoting Rabbi Yosef Kovo: "We have the tradition that the Maharchash would determine his ruling after discussing the issues with his disciples to assure that the decisions are clearly thought through"). The Maharshach was a great teacher and many prominent rabbis of his times from Thessaloniki and from other countries were his disciples. Among them are Rabbi Shlomo HaLevi (the Maharash L'Beit Levi responsa), Rabbi Yitzchak Barki, Rabbi Aharon Kopino, Rabbi Yehoshua Chandli (Pnei Yehoshua reponsa), Rabbi Azarya Yehoshua, Rabbi Chasdai HaCohen Pirchiya (Torah Chesed responsa), etc. Rabbi Shabtai was considered to be a rabbi of Jews all over the world; written on his tombstone in Thessaloniki is "Our teacher and our great rabbi, the head of 'Golat Ariel'". The Maharshach's responsa were accepted as halachic rulings to follow in practice and are quoted thousands of times in books written by the leading poskim of later generations, Sephardim and Ashkenazim.

After the Spanish expulsion, the city of Thessaloniki became the Jewish center of the Oriental countries and

was divided into several communities originating from various countries. Each community led autonomous community lives until 1539 when all the community heads in Thessaloniki decided to appoint the Maharchash as Chief Rabbi whose decisions would be binding for all the various communities. Even at an old age, he retained all his facilities. His book contains a responsum which was written when he was over ninety years old.

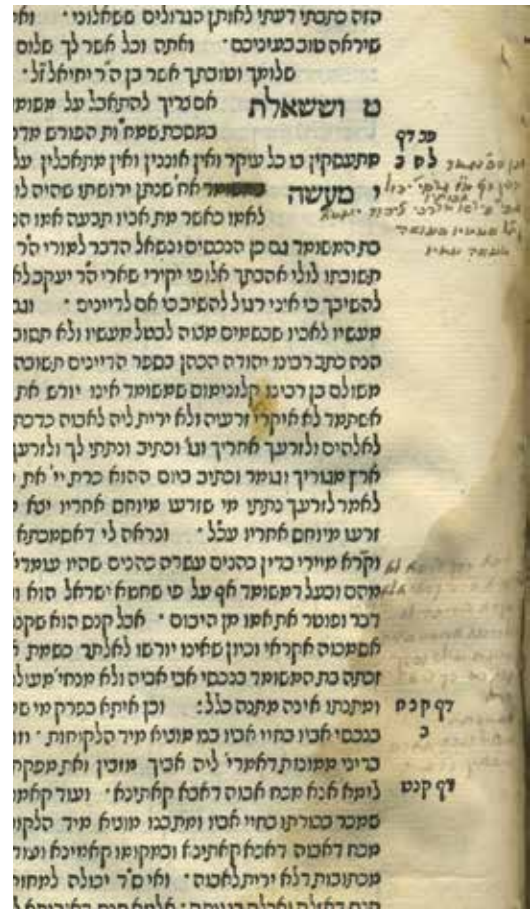
Raban shel Yisrael - he responded to thousands of questions from Jews all over the world, most were printed only after his death. His book the Maharchash responsa – Even HaEzer and a pamphlet on the topic of agunot was printed in Thessaloniki in 1751. Most of his responsa were printed in Torat Chaim, 3 volumes, printed about 70 year after his death in 1713-1722. During all those years, his responsa were dispersed among various libraries of rabbis and Torah scholars in Thessaloniki and as the printer Rabbi Avraham ben Rabbi David Nachman writes a "Printers' apology": "The rulings of the author were dispersed and circulated throughout the homes of Torah scholars, a bit here and a bit there, until at the beginning of the printing they needed to announce that anyone who has any rulings of the rabbi shall bring it to the printing house. Furthermore, they sought them thoroughly among the homes of the Torah scholars until much time elapsed and I still did not receive them all..."

Presumably, the gloss signed with the initials "A.S.H." was written by one of the Torah scholars of Thessaloniki who were able to access the writings for the duration of many years. [Possibly, the initial stand for Amar Shlomo HaLevi and the gloss was written by his great disciple Rabbi Shlomo HaLevi (1581-1634), author of the Maharash L'Beit Levi responsa, who was a leading head of yeshiva in Thessaloniki].

4 written pages, approximately 20 cm. The first lines of the pages are lacking due to wear damages, (the paper was professionally restored). High-quality paper. Good-fair condition.

Opening price: \$10,000

Estimate: \$12,000-15,000

49

49. שו"ת הרא"ש - ונציה, שי"ב - הגהות בכתב ידו של בעל ה"פרי חדש"

שאלות ותשובות להרב רבינו אשר ז"ל (הרא"ש). ונציה, שי"ב [1552], דפוס בראגאדין. מהדורה שניה.

מספר הערות תחומות בכת"י ספרדי, של "הצעיר אשר הלוי ס"ט". רישומים בשער שהספר "קודש למדרש גדולת מרדכי" [ישיבת "גדולת מרדכי" נוסדה בירושלים בראשית שנות הת"ק ע"י הגביר מרדכי תלק. בראשה עמדו הגאונים רבי שם טוב גבאי ורבי יונה נבון בעל "נחפה בכסף", שלמדו קודם לכן בישיבת "בית יעקב" של הגביר יעקב פיררה ובישיבת "כנסת ישראל" של בעל ה"אור החיים" הקדוש. ישיבה זו התקיימה עד אחרי שנות התר"כ, ואחד מראשיה היה רבי אברהם אשר הלוי, תקצ"ה-תרמ"ה]. בדף 1/טו שתי הערות למדניות בדיני "משומר", בכת"י [כתיבה ספרדית-איטלקית, אופיינית לאזור ליוורנו], שזוהה ע"י מומחים, ככתב ידו של הגאון רבי חזקיה די-סילוה בעל ה"פרי חדש".

הגאון רבי חזקיה די סילוה (תט"ז-תנ"ה), נולד בליוורנו שבאיטליה, עלה לירושלים בשנת תל"ו בהיותו בן עשרים שנה ונכנס ללמוד בישיבתו של רבי משה גלוטי (הרב המג"ו), החיד"א מספר כי שמע מפי תלמידו בעל "בתי כהונה", כי ביום הראשון שהלך לישיבת הרב המגן וכל קדושו עמו, פלפל בחכמה והביא כל כך הרבה בקיאות בו בפרק. לא ארכו הימים והוא הועמד בראש הישיבה. הוא גם השפיע על הגביר רבי יעקב פיררה להעמיד קרן כספית לטובת הישיבה, ומאז נקראת הישיבה על שמו "בית יעקב פיררה" [ישיבה זו התקיימה בירושלים, במשך יותר ממאה וחמישים שנה]. על גדולי תלמידיו נמנים רבי יצחק הכהן בעל "בתי כהונה", רבי שלמה אלגאזי (השני) ורבי ישעיה אזולאי זקנו של החיד"א. בעונותיו הרבה היה חותם אז על מכתביו "מקרי דרדקי בירושלם תובב"א".

בשנת תמ"ח שלח ע"י רבי משה גלאנטי בשליחות ציבורית לארצות אירופה המערבית. קהילת אמסטרדם קיבלה אותו בכבוד רב, ותמכו בו ביד רחבה. רבי משה חאגיז מספר כי ראה בפנקס קהילת הספרדים באמסטרדם, כי הקציבו עבור השליחות שלו סכום גדול של 600 'אריות', "וזה היה לפי שבאמת הוא היה מומחה ובקי ושלם בתורתו". קהילת אמסטרדם אף ניהלה עמו משא ומתן כי יקבל עליו את משרת הרבנות של הקהילה במקומו של רבי יצחק אבוהב שהיה כבר זקן מופלג. רבי חזקיה שהה באמסטרדם עד שנת תנ"ב בה הדפיס את ספרו "פרי חדש", על יורה דעה.

עם הוצאת הספר, נתקבלו דבריו להלכה בארצות אירופה באהדה רבה. אולם בשווייץ לירושלים עבר דרך מצרים, וחכמי מצרים שראו בעין ביקורתית את העזתו של תלמיד חכם צעיר לימים, לחלוק על גדולי הפוסקים בדורות שלפניו, החליטו (יחד עם שניים מחכמי חברו) להחרים את הלימוד בספריו ודנו אותם לגניזה. במשך עשרות שנים התקיימה הסכמה זו של חכמי מצרים כמובא בשו"ת גנת וורדים (י"ד, כלל ג, ג). החיד"א ב"שם הגדולים" מספר שההסכמה התבטלה רק כשהגיע לכהן ברבנות במצרים הגאון רבי שלמה אלגאזי, תלמידו המובהק של ה"פרי חדש", שרוב תורתו היתה בנויה על תורת רבו, ומסיים החיד"א "וכיום הזה כל חכמי ישראל שותים בצמא את דבריו".

חיבוריו של שו"ע נדפסו במהדורות רבות של השו"ע. בנוסף חיבר את הספר "מים חיים" על הש"ס והרמב"ם וקונטרס "דבי שמשא" על עניני בין השמשות. רבי חזקיה נפטר במיטב שנותיו לפני הגיעו לגיל ארבעים שנה, אך כבר בחייו הוכר כאחד מגדולי הדור. תורתו העמוקה שבכתב העניקה לדורות את מעמדו כאחד מגדולי הפוסקים.

קנו דף (חסר דף אחרון, דף קנח), 28 ס"מ. מצב בינוני. כתמים ועובש. בלאי ומעט נזקי עש. כריכת נייר צבעוני, שדרת עור עתיקה, עם הכיתוב "כללי הרא"ש".

מצורף אישור מומחים, לזיהוי כתב היד, ככתב ידו של רבי חזקיה די סילוה בעל ה"פרי חדש".

פתיחה: \$5,000

הערכה: \$8,000-10,000

49. Rosh Responsa – Venice, 1552 – Glosses in the Handwriting of the Author of Pri Chadash

Responsa by Rabbeinu Asher (the Rosh). Venice, 1552. Bragadin printing. Second edition.

Several glosses signed in Sephardi handwriting, "Asher HaLevi". Inscriptions on the title page that the book is "Dedicated to the [Beit] Midrash Gedulat Mordechai" [the Gedulat Mordechai Yeshiva was established in Jerusalem in the mid-17th century by the philanthropist Mordechai Talek. Rabbi Shem Tov Gabai and Rabbi Yonah Navon, author of Nechpa BaKesef, stood at its helm. They studied earlier in the Beit Ya'akov Yeshiva of Ya'akov Firira and the Kneset Yisrael Yeshiva of the author of Or HaChaim HaKadosh. This yeshiva continued until the 1860s and one of its heads was Rabbi Avraham Asher HaLevi, 1835-1885]. **On Leaf 39/a are two scholarly glosses on the laws of "meshumad", in a handwriting [Italian-Sephardic writing, characteristic to the Livorno region] identified by experts as the handwriting of Rabbi Chizkiya di Silva, author of Pri Chadash.**

Rabbi Chizkiya di Silva (1656-1695) was born in Livorno, Italy and ascended to Jerusalem in 1676 at the age of 20. He studied in the yeshiva of Rabbi Moshe Galanti (the Rav HaMagen) and the Chida recounted that he heard from his disciple, author of Batei Kehuna, that "on the first day he went to the yeshiva of Harav HaMagen he postulated with much wisdom and spoke with extensive proficiency". It was not long before he was appointed head of the yeshiva. He also influenced the philanthropist Rabbi Ya'akov Firira to allocate financial aid to the yeshiva and thereafter the yeshiva was called Beit Ya'akov Firira [this yeshiva continued to exist for over 150 years]. Some of his great disciples are Rabbi Yitzchak HaCohen author of Batei Kehuna, Rabbi Shlomo Algazi (the second) and Rabbi Yeshaya Azulai, the Chida's grandfather.

In 1688, he was sent by Rabbi Moshe Galanti on a public mission to Western Europe. The Amsterdam community received him with great honor and generously supported his cause. Rabbi Moshe Hagiz relates that he saw in the notebook of the Amsterdam Sephardic community that they allocated the large sum of 600 'lions' for Rabbi Galanti's mission and "that was because he really was a great expert and erudite and perfect in Torah learning'. The Amsterdam community also negotiated with him to accept the position of rabbi of the community

succeeding Rabbi Yitzchak Abuhab who was already a very old man. Rabbi Chizkiya stayed in Amsterdam until 1692 and printed his book Pri Chadash on Yoreh Deah during this stay.

After his book was printed, Rabbi Chizkiya's halachic teachings were greatly revered throughout European countries. On his return journey to Jerusalem he passed through Egypt and the Torah scholars in Egypt were very critical of the daring of such a young Torah scholar who disagreed with the leading Torah authorities of previous generations and they decided (together with two Hebron scholars) to ban studying from Rabbi Chizkiya's books and ruled that the books should be buried. For decades, this agreement of the Torah scholars of Egypt was binding as brought in the Ginat Egoz responsa (Yoreh Deah, Klal 3, 3). The Chida in his book Shem HaGedolim recounts that the decision was repealed only when Rabbi Shlomo Algazi, the close disciple of the Pri Chadash whose Torah was based on the teachings of his rabbi came to Egypt to serve in the rabbinate and the Chida concludes "Today all Jewish scholars thirstily drink his words".

Rabbi Chizkiya's compositions on the Shulchan Aruch were printed in many editions of the Shulchan Aruch. In addition, he wrote the book Mayim Chaim on the Talmud and on the Rambam and the booklet D'vei Shimsha on matters pertaining to "bein hashemashot" (twilight). Rabbi Chizkiya died before he reached the age of forty but even at that young age he was recognized as one of the leading scholars of his times. His deep Torah thoughts which he had written determined his status for generation as one of the most prominent poskim of all times.

157 leaves (missing last leaf, Leaf 158), 28 cm. Fair condition. Spotting and mildew. Wear and few worm holes. Colored paper binding, ancient leather spine, with inscription "Klale HaRosh".

Enclosed is an authorization by experts identifying the handwriting as that of Rabbi Chizkiya di Silva, author of Pri Chadash.

Opening price: \$5,000

Estimate: \$8,000-10,000

50. שו"ת מהראנ"ח, קושטא ש"ע – הגהות למדניות בכתב ידו של רבי אברהם רזאניס הראשון, חמיו ורבו של ה"משנה למלך" – חתימת רבי אברהם אלקלעי בעל "זכור לאברהם"

בפניו כי נתן העזתי הטעמו ב"נבואותיו".

בתו היחידה נישאה לתלמידו הגדול בן-אחיו הגאון הנודע רבי יהודה רזאניס בעל "משנה למלך", שהביא בספריו הרבה מתורת חמיו הגדול "הרב מר דודי ז"ל". מעט מתשובותיו נדפסו בספרי גדולי דורו, אך את עיקר חידושי תורתו כתב ספריו, לאחר פטירתו על גליוני ספריו עם ההגהות, לרשותו של חתנו הגדול בעל משנה למלך, ורבים מחידושי נדפסו בתוך ספר "משנה למלך", שסודר לדפוס ע"י הגאון רבי יעקב כולי בעל "מעם לועז".

החיד"א בספרו שם הגדולים כותב על כך: "שבכמה מקומות שיש איזה דברים קצרים בספר משנה למלך ובפרט כשכותב

50

ספר שו"ת מהראנ"ח, חלק ראשון, לרבי אליהו אבן חיים. קושטא, [ש"ע בקירוב 1610]. מהדורה ראשונה.

כשבע הגהות למדניות ארוכות בכתב-ידו האופייני והידוע של הגאון רבי אברהם רזאניס, רבו וחמיו של בעל ה"משנה למלך". ההגהות כתובות בחריפות לשון, והוא משיג בתקיפות על דברי המחבר ("לא ירדתי לסוף דעתו", "לא נתברר אצלי דברי הרב בזה", "לא ידעתי מה זו", "ואע"פ שחילוק הרב נ"ע ברור, מ"מ כפי מה שכתבתי אין לו דמות כלל לנדון ידידיה, ובכדי הביאו הרב וצ"ע", ועוד לשונות חריפים). מאידך, בתוך הדברים ניכרת גם התבטלותו לדברי המחבר ועמלו הרב להעמיק ולהבין כוונתו (לדוגמה בכמה הגהות הוא מסביר את עומק "כוונת הרב". וראה בהגהה בדף פד/1 שהוא משיג על דברי נכד המחבר הרב "פני משה" בפירוש דברי סבו המחבר, ומאריך להוכיח שכוונת הראנ"ח היתה לענין אחר).

בדף הראשון חתימת ידו של הגאון רבי "אברהם אלקלעי" בעל "זכור לאברהם", ובשורה מעליה הוסיף בנו רבי שמואל אלקלעי את חתימתו: "שמואל בכ"ר".

הגאון הנודע רבי אברהם (בן רבי מאיר) רזאניס (שצ"ה-ת"פ), הידוע בספרים בשם רבי אברהם רזאניס הראשון. מגדולי ותקיפי חכמי קושטא בדורו דור-דעה. תלמיד רבי שלמה הלוי הזקן ורבי יום טוב צהלון (מהריט"ץ). מנערותו נודע בחכמתו הרבה וכל חכמי קושטא נכנעו לדבריו. שימש כיועץ בחצר בית המלוכה של הסולטן, ובשנת ת"ת"ט (1659) נאלץ לעבור עם חצר המלך לעיר אדרינופול, בה התגורר עד שנת תל"ז (1677). שמו נודע לתהילה בין חכמי טורקיה, ובתקופת מגוריו באדרינופול קיבל מכתב מהגאון רבי יוסף קצבי הכותב אליו: "אחד היה אברהם, צבי תפארנו... עמוק עמוק מי ימצאנו... ויחכם מכל אדם" (תשובות מהר"י קצבי, סימן א). אף רבי יעקב אלפאנדארי כתב אליו באותו ענין: "גבור במלחמתה של תורה... ענק משכמו ומעלה... גבוה מכולם למעלה מעשרה... החכם השלם סיני ועוקר הרים" (שם, סימן ב').

מראשי הלוחמים במשיח השקר שבתי צבי, והוא חתום בראש הרבנים במכתב הידוע שנשלח לקהילות טורקיה, לבל יהינו לשמוע להוראות משיח השקר לבטל את תענית תשעה באב. נפגש בעצמו עם שבתי צבי שהגיע לאדרינופול ונאסר ע"י הסולטן, אז הודה

פתיחה: \$5,000
הערכה: \$6,000-8,000

50. The Maharanach Responsa, Constantinople 1610 – Scholarly Glosses in the Handwriting of Rabbi Avraham Rozanis I, Father-in-law and Teacher of the Mishne LaMelech – Signature of Rabbi Avraham Alkalai Author of Zechor L'Avraham

The Maharanach book of responsa, Volume 1, by Rabbi Eliyahu Ibn Chaim. Constantinople, [c. 1610]. First edition.

Approximately seven long scholarly glosses in the characteristic and well-known handwriting of Rabbi Avraham Rozanis, teacher and father-in-law of the Mishne LaMelech. The glosses are written with the use of sharp expressions and Rabbi Rozanis ardently argues with the words of the author ("I was not able to understand what is behind his words", "The rabbi's thoughts are not clear to me", "I do not know what this is" and other such sharp language). On the other hand, one can also discern his acquiescence to the words of the author and the extent to which he toiled to understand his intention (for example, in several glosses he explains the depth of the "intention of the rabbi". See the gloss on Leaf 84/a where he argues with the author's grandson, the author of Pnei Moshe on the explanation of the words of his grandfather and he writes at length to prove that the Ra'anach meant something else).

On the first leaf is the signature of Rabbi "**Avraham Alkalai**" author of Zechor L'Avraham, and on the line above, his son Rabbi Shmuel Alkalai adds his signature "**Shmuel**".

The renowned Rabbi Avraham (ben Rabbi Meir) Rozanis (1535-1620), known by the name Rabbi Avraham Rozanis the first, was one of the greatest and most resilient Torah scholars in Constantinople in his days, at the time that this city was one of the greatest centers of Torah knowledge. He was a disciple of Rabbi Shlomo Halevi HaZaken (the Elder) and Rabbi Yom Tov Tzahalon (the Maharitz). From his youth, he was famous for his great wisdom and all the Torah scholars of Constantinople accepted his opinions. He served as a vizier in the court of the royal house of the Sultan. In 1659, he was forced to move with the king's court to the city of Adrianople where he lived until 1677. He was praised throughout the Ottoman Empire and during the time he lived in Adrianople he received a letter from Rabbi Yosef Kitzvi who wrote: "Avraham is just one, the height of our glory...and he was wiser than all men" (the Mahari Kitzvi responsa, Siman a). Rabbi Ya'akov Alfandari wrote about him as well: "... Giant, head and shoulders above all...the complete Torah scholar..." (ibid, Siman b).

He was one of the staunchest fighters against the false Messiah Sabbatai Zevi and his signature heads the rest of the rabbis' signatures on the renowned letter sent to the communities in Turkey warning them not to follow his order to cancel the fast of Tisha B'Av. He himself met with Sabbatai Zevi when he arrived in Adrianople and was imprisoned by the Sultan and it was then that Sabbatai Zevi admitted to him that Natan HaAzati led him astray with his "prophecies".

The daughter of Rabbi Avraham Rozanis married his great disciple his nephew Rabbi Yehuda Rozanis author of the Mishne LaMelech who repeatedly quotes his

illustrious father-in-law "The rabbi my uncle". A few of his responsa were printed in books written by great Torah scholars of his generation but he wrote his main Torah novellae as glosses and marginalia on the sheets of his books. After his death, all his books with their glosses were inherited by his great son-in-law author of Mishne LaMelech and many of his novellae were printed in the book Mishne LaMelech arranged for printing by Rabbi Ya'akov Kuli author of Me'am Lo'ez.

The Chida in his book Shem HaGedolim writes: "In several place where thoughts are written in a short form in the book Mishne LaMelech and especially when he writes disagreeing with the later Torah authorities, these are not his own thoughts but they are the words of his father-in-law Rabbi Avraham Rozanis and the rabbi copied the words of his father-in-law from the sheets and Rabbi Ya'akov Kuli found these handwritten glosses and thought that they were the Torah of the Mishne LaMelech. This I have learned directly from the elder rabbis".

The Chida further writes in Shem HaGedolim for the entry Rabbi Avraham Rozanis: "Rabbi Avraham Rozanis the first...father-in-law of the Mishne LaMelech, was a great Torah scholar (Sinai v'oker harim) and wrote extensively on the sheets of books and all the short strong words in the Mishne LaMelech on the Maharshach originate from this rabbi and his son-in-law has copied them into his book. The person who arranged the book [Rabbi Ya'akov Kuli] thought that this is his Torah (the Mishne LaMelech) and I have seen the book Gedolei Teruma and it is almost entirely copied from the rabbi's disagreement written on the sheets of the book. Also in the Maharitz responsa, he wrote sharp words of disagreement..."

Rabbi Avraham Alkalai (1759-1811) was born in Thessaloniki and was a disciple of Rabbi Yosef Ibn Ya'ish. In 1780, he ascended to Eretz Israel and settled in Safed. He wrote the Chesed L'Avraham responsa and his famous Zechor L'Avraham (halachic rulings in alphabetical order) became one of the basic books for studying Halacha and is mentioned often in the books of the poskim.

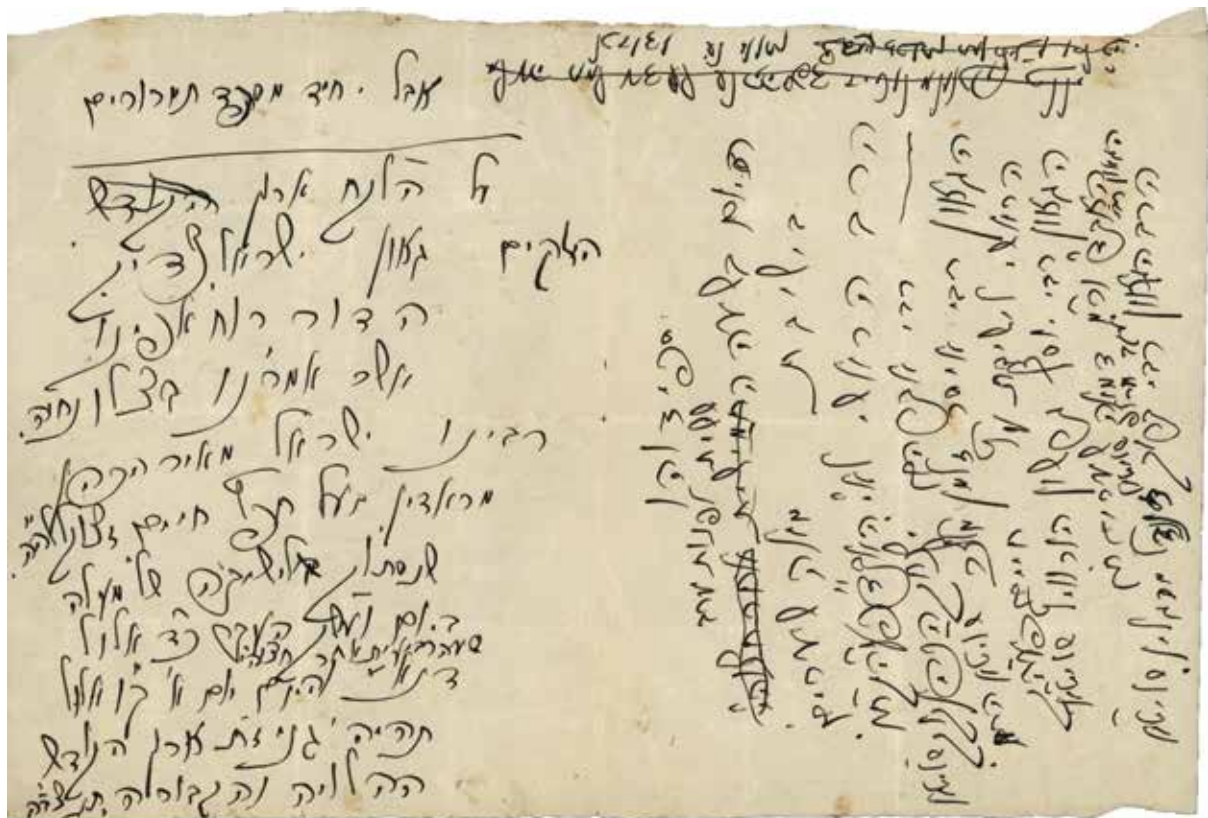
His son Rabbi Shmuel Alkalai, a rabbi in Tiberias, [mentioned in the introduction to the book Chesed L'Avraham Thessaloniki 1813], signed with Tiberias rabbis on the emissary writ of Rabbi Yehuda Nechmad from 1831.

184 leaves (lacking title page and index, and without the novellae on Tractate Ketubot. Originally: 6, 272 leaves). 29.5 cm. Good-fair condition, moisture stains and wear. Few worm holes. Elaborate leather binding.

Enclosed is an authorization by experts identifying the handwriting as that of Rabbi Avraham Rozanis.

Opening price: \$5,000

Estimate: \$6,000-8,000

51

51. טיוטה לכרוז הספד על פטירת ה"חפץ חיים" - בכתב ידו של הרב קוק

שבזמן לימודיו בישיבת וולוז'ין זכה לכינוי "חפץ חיים שני". לאחר נישואי הרב קוק לבתו של האדר"ת פגש אותו החפץ חיים בבית חותנו, התרשם ממנו מאד ובקשו להצטרף לחבורת הכהנים שלמדו את סדר "קדשים", על מנת להתכונן לבניין בית המקדש. בהמשך דחה ושכנע את הרב קוק ליטול על עצמו את עול הרבנות, וכאשר שמע שהתקבל הרב קוק לרב בזיימל שמח על כך וכתב להאדר"ת: "מאד שמח לבי על זה, ויתן ה' שיעלה מעלה מעלה כי הוא גדול אמיתי בתורה". לפי המסופר, בזמן "הכנסיה הגדולה" הראשונה של "אגודת ישראל" (שהתקיימה בווינה בשנת תרפ"ג), כשנציגים מירושלים דברו בגנותו של הרב קוק, יצא החפץ חיים במחאה מהאולם, ולאחר מכן סירב לקבלם במעונו.

מטיוטת הכרוז שלפנינו, עולה הרושם כי הרב קוק יזם את ההספד על החפץ חיים בישיבת מאה שערים וקבע את זהות המספידים.

בנוסח הדברים ניכרת היטב הערצתו הגדולה אל "איש הפלאות... אשר הדור כולו היה מושפע מקדושת חייו", כפי שכתב עליו במאמר הערכה מיוחד (ראה חומר מצורף).

דף, כותב משני צדיו (3 עמ'). 21x32 ס"מ. מצב טוב, סימני קיפול, מעט כתמים.
לא מצאנו תיעוד לכרוז שנדפס על אירוע זה ובנוסח זה.

פתיחה: \$500

הערכה: \$2,000-3,000

"אבל יחיד מספד תמרורים, על הלקח ארון האלקים גאון ישראל צדיק הדור רוח אפינו אשר אמרנו בצלו נחיה, רבינו ישראל מאיר הכהן מראדין בעל חפץ חיים זצוקללה, שנשתלק לשיבה של מעלה ביום ו' עש"ק העבר כ"ד אלול שעה רביעית אחר חצוה"י [חצות היום] - טיוטה לכרוז הספד על פטירת רבינו ישראל מאיר הכהן מראדין בעל ה"חפץ חיים", בכתב-ידו של רבי אברהם יצחק הכהן [הרא"ה] קוק, הרב הראשי לארץ ישראל. [ירושלים, כ"ו אלול תרצ"ג].

הרב קוק ניסח בלשונו ובכתב-ידו (עם תיקונים ומחיקות) את נוסח הכרוז הקורא להספד שייערך ביום הלווייתו של החפץ חיים והכרזת "ביטול מלאכה" בזמן ההספד: "היום יום א' כ"ו אלול תהיה גניזת ארון הקודש ההלוי והקבורה תנצב"ה. יספידוהו היום בשעה ששית לפנות ערב בישיבת מאה שערים הרב הראשי לא"י האב"ד פעה"ק ת"ו רבי אברהם יצחק הכהן קוק שליט"א, הגאון רבי איסר זלמן מלצר שליט"א הרב הראשי לישיבת עץ חיים פעה"ק, הגאון רבי יוסף גרשון הורוויץ שליט"א האב"ד ור"מ דמאה שערים, הגאון רבי יעקב חרל"פ שליט"א, הרב הגאון רבי ברוך זונדל מרגליו שליט"א. הקהל הקדוש כולו מתבקש להפסיק מעסקיו ולקיים ביטול מלאכה משעה שש הנ"ל שעת הספדו של אותו צדיק זי"ע ועל כל ישראל". בין מן החפץ חיים והרא"ה קוק שררו יחסים מיוחדים במינם. בשנות ילדותו התארח החפץ חיים בבית הורי הרב קוק, במסעו להפצת ספריו, ומאז דבק הרב קוק בהקפדה על שמירת הלשון, עד

51. Draft of a Proclamation with a Eulogy for the Chafetz Chaim – In the Handwriting of Rabbi Kook

"Deep mourning and bitter eulogy on the death of... Rabbi Yisrael Meir HaCohen of Radin author of the Chafetz Chaim, who died on Friday the 24th of Elul..."

– Draft of the proclamation in the handwriting of Rabbi Avraham Yitzchak HaCohen Kook, the Chief Rabbi of Eretz Israel. [Jerusalem, 26th of Elul 1933].

Rabbi Kook formulated the version of the proclamation in his own language and in his own handwriting announcing the eulogy on the day of the funeral of the Chafetz Chaim and proclaiming abstention from any work during the time of the eulogy: **"Today, Sunday, the 26th of Elul, the funeral and burial of the Holy Ark will take place. He will be eulogized at the sixth hour in the evening in the Meah Shearim Yeshiva by the Chief Rabbi of Eretz Israel Rabbi Avraham Yitzchak HaCohen Kook, Rabbi Isser Zalman Meltzer the Chief Rabbi of the Etz Chaim Yeshiva, Rabbi Yoseph Gershon Horowitz Av Beit Din and Rabbi of Meah Shearim, Rabbi Ya'akov Charlap, Rabbi Baruch Zundel Margalin. All the holy congregation is requested to abstain from all business and work from six o'clock, the time of the eulogy of that great tsaddik"**.

The relationship between the Chafetz Chaim and Rabbi Avraham Yitzchak Kook was very special. In his youth, the Chafetz Chaim was hosted by Rabbi Kook's parents on his travels to distribute his books and from that time, Rabbi Kook was very careful in guarding his tongue, so much so that at the time he studied in Volozhin he was dubbed "the second Chafetz Chaim". After Rabbi Kook married the daughter of the Aderet, the Chafetz Chaim

met him in the home of his father-in-law and was very impressed with him. He asked him to join the group of cohanim studying Seder Kodshim in preparation of the rebuilding of the Beit HaMikdash. Later, the Chafetz Chaim convinced Rabbi Kook to enter the rabbinate and when he heard that Rabbi Kook became Rabbi of Žeimelis, he was very happy and wrote the Aderet: "My heart rejoiced with this and Hashem should bless him that he shall rise higher and higher because he is a true Torah leader". People say that at the time of the first Knessia HaGedola of Agudat Yisrael (which took place in Vienna in 1923), when representatives from Jerusalem disparaged Rabbi Kook, the Chafetz Chaim left the hall in protest and later would not receive those men in his residence.

The impression received by this draft of the proclamation is that Rabbi Kook initiated the eulogy on the Chafetz Chaim in the Meah Shearim Yeshiva and it was he who determined who shall eulogize. The wording of the proclamation clearly portrays his great regard for the "Man of wonders...who impacted the whole generation by the holiness of his life", as he wrote in a special article of reverence for the Chafetz Chaim [see attached material].

One leaf, written on both sides (3 pages). 21X32 cm. Good condition, folding marks, a few stains.

We have not found documentation of the proclamation printed for this event and with this phrasing.

Opening price: \$500

Estimate: \$2,000-3,000

52. Large Leaf of Recommendation – Training Dayanim of Yemenite and Oriental Descent – With Signatures of the Baba Sali, Rabbi Yechezkel Sarna, Rabbi Mordechai Sharabi, Rabbi Shlomo Zalman Auerbach, Rabbi Ovadia Yosef, and Others

Manuscript, calling for support of the Beit Midrash Netzach Yisrael in Jerusalem, which trains rabbis and dayanim of Yemenite and Oriental descent, headed by Rabbi Ovadia Yosef "the Chief Rabbi of Tel Aviv and member of the Supreme Rabbinical Beit Din". [Jerusalem, 1969].

Scribal writing on a large thick sheet of paper. Apparently written at the end of 1969 at the time that Rabbi Ovadia had already been appointed Chief Rabbi of Tel Aviv (in the month of Tamuz) and a short while before the death of Rabbi Yechezkel Sarna [who signed this sheet] in the month of Elul that same year.

At the end of the recommendation is the signature and stamp of the head of the Beit Midrash Rabbi Ovadia Yosef, with his old stamp "former Ra'avad of Egypt", followed by many rabbinical signatures. Among them is the signature of the **Baba Sali** in his own handwriting "Yisrael Abuchatzira", and the signatures of **Rabbi Isser Yehuda Unterman**, the Chief Rabbi of Israel, **Rabbi Yechezkel Sarna** Head of Chevron Yeshiva, **Rabbi Moshe Chevroni**, Rabbi in the Chevron Yeshiva, **Rabbi Shlomo Zalman Auerbach** Head of the Kol Torah Yeshiva, **Rabbi Mordechai Sharabi** Head of the Nahar Shalom Yeshiva of Mekubalim, **Rabbi Yitzchak Abuchatzira**, Baba Chaki [the Baba Sali's brother], Rabbi Eliyahu Pardess Chief Rabbi of Jerusalem, Rabbi Shalom Yitzchak HaLevi eldest of the Yemenite rabbis, member of the Chief Rabbinate council, Rabbi Salman Chugi Abudi – member of the Great Rabbinical Beit Din, Rabbi Shlomo Yoseph Zevin member of the Chief Rabbinate council, Rabbi Yoseph Ya'akov Tzubiri rabbi of the Yemenite community in Tel Aviv, and Rabbi Reuven Nadaf Rabbi in Holon.

70 cm. Good condition, spotting and folding marks.

Opening price: \$1,500

Estimate: \$3,000-5,000

52. דף המלצה גדול – הכשרת דיינים מבני תימן ועדות המזרח – עם חתימות ה"בבא סאלי", רבי יחזקאל סרנא, רבי מרדכי שרעבי, רבי שלמה זלמן אויערבאך, הרב עובדיה יוסף, ועוד

כתב-יד, קריאה לתמיכה בבית המדרש "נצח ישראל" בירושלים, המכשיר רבנים ודיינים מבני תימן ועדות המזרח, שבראשותו עומד הרב עובדיה יוסף "הרב הראשי לתל אביב וחבר ביה"ד הרבני העליון". [ירושלים, תשכ"ט 1969].

כתיבת סת"ם על גליון נייר גדול ועבה. נכתב ככל הנראה בסוף שנת תשכ"ט, אז כבר נתמנה הרב עובדיה לרב ראשי בתל אביב (בחודש תמוז), זמן קצר קודם פטירת רבי יחזקאל סרנא (החתום כאן בחודש אלול של אותה שנה).

בסוף ההמלצה חתימה וחותמת ראש בית המדרש הרב עובדיה יוסף, עם חותמתו הישנה "מלפנים ראב"ד במצרים", ואחריה חתימות רבנים רבות, ביניהן **חתימת ה"בבא סאלי"** בכתב-יד קדשו – **"ע"ה ישראל אביחצירא ס"ט"**, וחתימות הרבנים: **רבי איסר יהודה אונטרמן** – הרב הראשי לישראל, **רבי יחזקאל סרנא** – ראש ישיבת חברון, **רבי משה חברוני** – ר"מ בישיבת חברון, **רבי שלמה זלמן אויערבאך** – ראש ישיבת קול תורה, **רבי מרדכי שרעבי** – ראש ישיבת המקובלים "נהר שלום", **רבי יצחק אבוחצירא** – "בבא חאקי" [אחיו של ה"בבא סאלי"], **רבי אליהו פרדס** – הרב הראשי לירושלים, **רבי שלום יצחק הלוי** – זקן רבני תימן, חבר מועצת הרבנות הראשית, **רבי סלמן חוגי עבדי** – חבר בית הדין הרבני הגדול, **רבי שלמה יוסף זווין** – חבר מועצת הרבנות הראשית, **רבי יוסף יעקב צובירי** – רב העדה התימנית בתל אביב, ורבי ראובן נדאף – רב בחולון.

70 ס"מ. מצב טוב, כתמים וסימני קיפול.

פתיחה: \$1,500

הערכה: \$3,000-5,000

נצח ישראל
ירושלים
קול קורא

בזכות מחזיקי-ולומדי התורה נזכה כולנו יחד לחיות בטעם ה' ולראות בביאת גואל-צדק ובבנין בית קדשנו ותפארתנו אמן.

הננו מאשרים האמור לעיל וכאנו על החתום לכבוד התורה ולומדיה

[illegible]

הרבה דברים נאמרים :

שמות החותמים

הרב א. י. אונטרמן
מנכ"ל הרבנות ליהודים
הרב אליהו פרידס
מנכ"ל הרבנות ונציג ייחסי
הרב ישראל אבוחצירא
יו"ר של סל"מ הישראלי
הרב יצחק אבוחצירא
מנכ"ל הרבנות הישראלית
הרב מנחם הרבנות הישראלית

53. "אילן ספירות" גדול ומעוט – כתב-יד על קלף – אירופה, המאה ה-18

כתב-יד, "האילן הקדוש", סדר השתלשלות העולמות, הפרצופים והספירות. [מרכז או מערב אירופה (איטליה? אמסטרדם?), המאה ה-18 בקירוב].

כתב-יד על מגילת קלף ארוכה. כתיבת רש"י וקטיבה מרובעת. כתוב ומעוט ביד אמן. "אילן" שלם, עם קטעים יחידאיים בתוכנם ובסגנונם.

כולל תיאור מפורט של השתלשלות העולמות. ההשתלשלות מופיעה פעמיים (ולמעשה יש לפנינו שני "אילנות" בזה אחר זה): בחלק העליון מופיע אילן מפורט לפי קבלת רבי ישראל סרוק, עם תיאור גרפי נאה של "אדם קדמון" (מעל ה"ראש" איור כתר נאה). בסוף חלק זה נכתב "עד כאן מהר"י [רבי ישראל סרוק] זלה"ה". בחלקה השני של המגילה מופיע אילן מפורט נוסף, על פי קבלת רבי חיים ויטאל, עשוי אף הוא בעריכה מוקפדת ונאה.

חלק מן התכנים שב"אילן" זה הם יחידאיים ואינם מופיעים ב"אילנות" הרגילים, כדוגמת שרטוט העיגולים שבסוף המגילה המתאר את הצמצום והקו, כשבעיגול הפנימי מופיע ה"עפר" ובצדו "ים אוקיינוס".

5 יריעות קלף תפורות, אורך כולל: 3.5 מטר. רוחב: 42.5 ס"מ. מצב טוב. כתמים, קמטים ובלאי. דהיית דיו במספר מקומות.

מתיחה: \$15,000
הערכה: \$20,000-30,000

53. A Large Decorated Ilan Sephirot – Handwritten on Parchment – Europe, 18th Century

Manuscript, Hallan HaKadosh, Chain of the Worlds, the Faces and the Sephirot. [Central or Western Europe (Italy? Amsterdam?), c. 18th century].

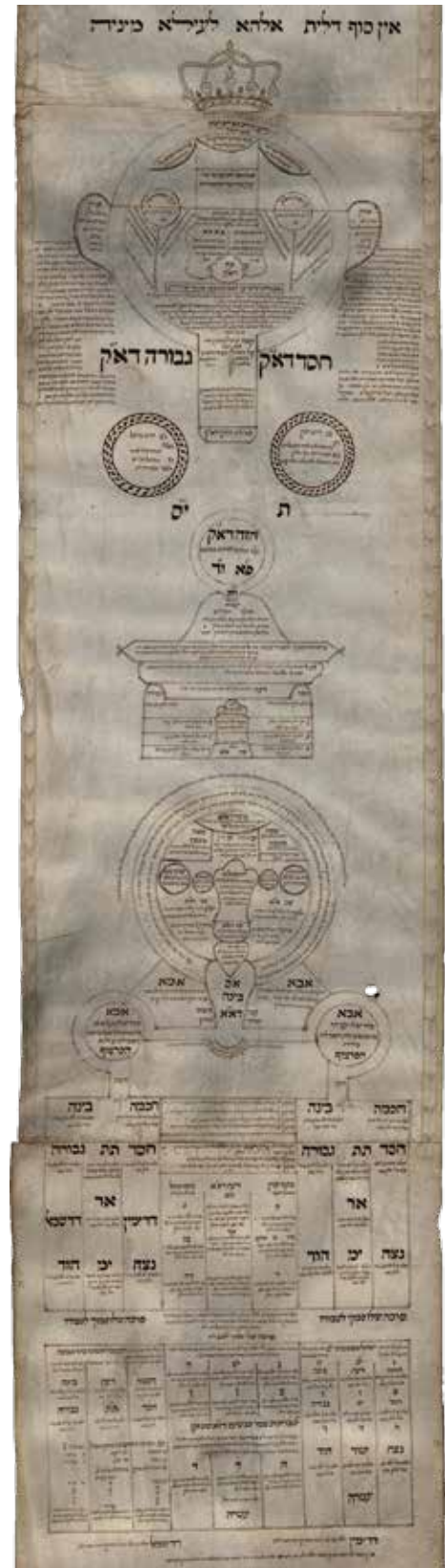
Manuscript on a long parchment scroll. Rashi script and square writing. Artistically written and decorated. A complete Ilan, unique in terms of content and style.

Contains a detailed description of the "chain of worlds". The chain appears twice (actually this item has two Ilanot one after the other): on the top part is a detailed Ilan according to the kabbalah of Rabbi Yisrael Saruk with a handsome graphic description of the "Adam Kadmon" (above the "head" is a handsome illustration of a crown). Written at the end of this part: "Until here Mahari [Rabbi Yisrael Saruk]". On the second part of the scroll is another detailed Ilan according to the kabbalah of Rabbi Chaim Vital, also carefully and handsomely arranged.

Some of the content of this Ilan is unique and does not appear in the regular Ilanot such as the sketch of the circles at the end of the scroll describing the tzimtzum and the kav – in the inner circle is the "land" and next to it is the "ocean".

5 sewn parchment sheets, total length: 3.5 meters. Width: 42.5 cm. Good condition. Spotting, creases and wear. Faded ink in several places.

Opening price: \$15,000
Estimate: \$20,000-30,000

53a

54b

54a

54. Birkat HaMazon, Kriyat Shema al Hamitah, with Laws, Tefillat HaDerech and Kiddush Levana – Miniature Illustrated Manuscript on Vellum, 1765

Manuscript, Seder Birkat HaMazon With all its Laws and Hanhagot Kriyat Shema Recited at Night with all its Laws. Nusach Ashkenaz. [Germany] 1765.

Miniature manuscript on vellum, bound in original handsome leather binding. Two title pages, illustrated in colored ink, one title page for Birkat HaMazon and the other for Kriyat Shema. Artistic scribal writing, the greater part has vowels and is adorned with serifs. Instructions in tiny handwriting. The year 1765 appears at the bottom of the second title page.

Seder Birkat HaMazon includes the preceding Psalms, Al Naharot Bavel and Shir HaMa'alot, the special additions for festivals and the Me'en Shalosh blessing. Seder Kriyat Shema appears in its full version including the vidui (confession), Adon Olam and Ana BeChoach.

At a later stage, four more vellum leaves were bound between Leaves 6-7 (before the second title page) written in a different handwriting [scribal writing with vowels], with Tefillat HaDerech and verses of protection and Seder Kiddush Levana.

Ownership inscription before first title page: "Seder Birkat HaMazon belongs to Aluf Rabbi David ben Aluf Natan Katz of Halberstadt". In the center of the first title page, a section was scratched out and the owner's name was written in its place.

[1], 12 leaves (Birkat HaMazon and Kriyat Shema al Hamitah) + [4] leaves (Tefillat HaDerech and Kiddush Levana). 9.5 cm. Good condition. Spotting. Faded colored ink on first title page. Original leather binding, with minor damages.

Opening price: \$4,000

Estimate: \$10,000-15,000

54. ברכת המזון, קריאת שמע על המיטה, עם דינים, תפילת הדרך וקידוש לבנה - כתב-יד מיניאטורי מאויר על קלף, 1765

כתב-יד, "סדר ברכת המזון עם כל הדינים" ו"הנהגות ק"ש [קריאת שמע] של לילה עם כל הדינים". נוסח אשכנז. [גרמניה] תקכ"ה [1765].

כתב-יד מיניאטורי על קלף, כרוך בכריכת עור מקורית נאה. שני שערים, מאוירים בדיו צבעוני, האחד לסדר ברכת המזון, והשני לסדר קריאת שמע שעל המטה. כתיבת סופר אמנותית, מנוקדת ברובה ומקושטת בתגים. עם הוראות בכתב זעיר. פרט השנה תקכ"ה מופיע בתחתית השער השני.

סדר ברכת המזון כולל את מזמורי הפתיחה "על נהרות בבל" ו"שיר המעלות בשוב ה'", ההוספות המיוחדות בחגים ומועדים, וברכת מעין שלוש. סדר קריאת שמע, כולל את הנוסח המלא, כולל וידוי, "אדון עולם אשר מלך", ו"אנא בכח".

בשלב מאוחר יותר נכרכו בין דפים ו-ז (לפני השער השני) ארבעה דפים נוספים מקלף, בכתיבה שונה (כתיבת סת"ם מנוקדת), עם תפילת הדרך ופסוקי שמירה, ועם סדר קידוש לבנה.

בדף הכריכה שלפני השער הראשון רישום בעלים: "סדר ברכת המזון שייך להאלוף מהר"ר דוד יצ"ו בן האלוף כ"ה נתן כ"ץ צ"ל" מק"ק הלבפשטט". במרכז השער הראשון גורד קטע ועליו נכתב שם הבעלים הנ"ל.

[1], יב דף (ברכת המזון וקריאת שמע שעל המטה) + [4] דף (תפילת הדרך וקידוש לבנה). 9.5 ס"מ. מצב טוב. כתמים. דהייט צבע בשער הראשון. כריכת עור מקורית, עם פגמים קלים.

פתיחה: \$4,000

הערכה: \$10,000-15,000

55. כתב-יד מאוייר על קלף - "תקון סדר סעודה" - ספר ברכות - גרמניה / אוסטריה, המאה ה-18

תקון סדר סעודה. [גרמניה/אוסטריה], המאה ה-18.

קלף כתוב בדיו ומצויר; כריכת עור מקורית עם אבזם כסף; נרתיק עור וקרטון מקורי.

לפנינו ספר ברכות עם איורי מיניאטורות האופניים "לאסכולה מורביה" מגרמניה או אוסטרית, מהמאה ה-18. מאייר כתב היד שלפנינו הכיר, כנראה, את הספרים שיצרו חברי האסכולה: אהרן וולף שרייבר הילינגן מגיבטש, משולם זימל מפולנה ואחרים. לספר שלפנינו אין קולופון ושם הסופר/צייר אינו מצוין. בדרך כלל, נעשו ספרים אלה כמתנות חתונה עבור נשים מהמעמד הגבוה ולכן יש בהם דגש על שלוש מצוות חנ"ה: חלה, נידה והדלקת הנר, עם ציורים תואמים.

בכתב היד עמוד שער מקושט, מילות פתיחה מקושטות ועשרה ציורי מיניאטורה המתייחסים לתוכן, בגודל של כשליש עמוד. כתב היד כתוב על 31 דפי קלף, ועוד שני דפי קלף ריקים שעליהם נוספו רישומים משפחתיים בכתב-יד אשכנזי רוטו, המוקדם בהם משנת 1761. שלושה דפי מגן מחוברים, שניים בראש ואחד בסוף כתב היד. מספר השורות בעמוד אינו קבוע. כתיבה מרובעת ומנוקדת. הדינים וההוראות שלפני הברכות כתובים ביידיש-דייטש (גרמנית באותיות עבריות), ב"אותיות צו"ר."

הברכות המופיעות הן: "סדר הסעודה" - פתיחה (ביידיש) על נטילת ידים (ועל חשיבותה), פסוקים ומזמורים הנאמרים בעת הסעודה: קובץ פסוקים לאמירה המתחיל "להודות להלל לשבח..." [מובא לראשונה במשניות אמשטרדם ת"ו, והתפרסם בספר 'קיצור שלי'ה' שנדפס בשנת תפ"ב, שם נכתב כי "פסוקים אלה המה מסוגלים שלא יחסר מזונו כל ימי חייו"]. שיר של יום [מנהג המובא בספר 'שני לולחות הברית' - שלי"ה], מזמור 'למנוח' (בצורת מנורה), מזמורים ופסוקים נוספים; "סדר של ברכת המזון"; ברכת היין וברכה מעין שלוש; "סדר ברכת הנהנין" - כולל ברכות הראיה והריח, ברכה למבריא ממחלה, לעסק הרפואה, ברכה לכניסת היום ויציאתו; "סדר חלה"; "סדר נדה"; "סדר הדלקה" (הדלקת נרות שבת) ו"סדר קריאת שמע על המטה".

תיאור הצירים:

דף השער (דף 1 -) ערוך בצורה ארכיטקטונית מקובלת, עם עמודים כחולים על רקע שער אפור. בראשי העמודים, משני צידי הכותרת, יושבים שני מלאכי-פוטי. נוסח הכתוב בעמוד השער: "תקון / סדר סעודה / האיך להתנהג דב"ר / יום ביומו מלבד שבתות / ה' ומועדים טובים. / וסדר / ברכת המזון / לשובע ולא לרזון. / אחר כך / תראה כל סדר / ברכת הנהנין / רשומים לשון אשכנז נשים / להתבונן. / ושלש אלה יעשה / להן. / הן הנה / חלה נדה הדלקה / שנצטוו להזהר בהן. / וסדר / קריאת שמע / על המטה. / כל אלה בצעירים נאים ויפים מלמעלה עד למטה".

דף 2 - "סדר הסעודה". תיאור חדר שרצפתו קורות עץ ובו שני חלונות הפונים לנוף. במרכז החדר שולחן עליו שני תבשילים, סביבו ישובות ארבע נשים בשמלות צבעוניות וגבר חבוש בכובע יהודי טיפסי.

דף 8 - מנורת "למנצח", ללא איורים מיוחדים.

דף 8 ב' – המילים "דהיינו... אלי" נתונות במסגרת קישוטית.

דף 9 - "סדר ברכת המזון". מילת הפתיחה "ברוך" מוגדלת וכתובה בתור מגינית מקושטת.

דף 15 - "ברכה מעין שלוש". ציור של חדר האוכל (זהה לחדר המתואר בדף 2) בו יושבים גבר ואשה ולצידם עומדת משרתת. על השולחן דברי מאפה.

דף 16 ב' - "בורא עשבי בשמים". ציור של "גן אנגלי" טיפוס.

דף 17 ב' - "זוכר הברית ונאמן בבריתו וקיים במאמרו". ציור של סופת ברקים עם נוף הררי.

דף 18 - "משנה הבריות". מצוירים בני זוג בלבוש יהודי טיפוסי, ולצידם, בקנה מידה של ענק, מצויר אינדיאני כהה עור עם כתר נוצות לראשו וחצאית למותניו.

דף 18 ב' - מעל הברכה של "שעשה את הים הגדול" ציור של אוניה עם מפרש מפוספס באדום ולבן, מעל מים סוערים.

דף 19 - "הי רצון מלפניך ה' אלוהי ואלוהי אבותי שיהא עסק זה לרפואה כי רופא חנם אתה בא"ה רופא חולים". בתיאור יושבות שתי נשים ולצידן עומדים רופאים.

55c

Drashat Ha'Ramban on Kohelet (Frankfurt am Main 1913). Father of Tamar Kollek (wife of Teddy Kollek).

For more information about the illustrated Seder Birkat Ha'Mazon and the artists of the Moravia School please see the bibliographic reference in the Hebrew description above.

[33] parchment leaves, volume of 10 cm. good condition. Few stains. Some slight faults on the cover (a tear on the area of the spine) and slight damage caused to the silver buckle and the cardboard-case.

Provenance:

1. Collection of the Rabbi Dr. Arthur Zacharias Schwarz, Vienna - Jerusalem.
2. Collection of Teddy and Tamar Kollek, Jerusalem.

Opening price: \$60,000

Estimate: \$80,000-120,000

דף 22 - "וצונו על הטבילה" - אשה יושבת בתוך גיגית עץ ומשרתת עומדת מעליה עם קנקן מים.

דף 23 - ב"סדר הדלקה" בעלת הבית יושבת, אוחזת בסידור. לצדה שולחן עליו מפה צהובה. משרתת אוחזת בנר ומדליקה "יודנשטרן" התלוי מהתקרה.

דף 24 - "סדר קריאת שמע על המטה" - ציור ובו אשה בשמלה אדומה יושבת על מטה, אוחזת בסידור פתוח.

כתב היד נתון בכריכת עור מקורית, עם קישוטים מוטבעים בצבע זהב, ועם אבזם כסף מקורי, בדגם פרחוני.

בדפי המגן הקדמיים מופיעה חותמת דיו של הרב ד"ר ארתור זכריה שווארץ מוינה. הרב ד"ר ארתור זכריה שווארץ (1880-1939), בנו של הרב אריה אדולף שווארץ, (מייסד ומנהל הסמינר הרבני בווינה במשך 40 שנה) - חוקר כתבי-יד, היה ידוע במחקריו הרבים בתחום הביבליוגרפיה היהודית. מחבר "קטלוג כתבי היד העבריים בווינה" (וינה, 1920) ופרסומים רבים, מו"ל ומהדיר דרשת הרמב"ן לראש השנה (ווייצען תרע"ב) ודרשת הרמב"ן על קהלת (פרנקפורט דמיין תרע"ג). היה אביה של תמר קולק (רעייתו של טדי קולק).

על סדר ברכת המזון מאויר ועל אמני אסכולת מורביה, ראה:

שלום צבר, "סדר ברכת המזון - וינה, ת"פ [1719/20]: כתב היד המצויר המוקדם ביותר של הסופר-אומן אהרן וולף שרייבר הרלינגן מגיטש [Gewitsch], "בתוך: זכור דבר לעבדך: ספר הזיכרון לכבוד פרופ' דב רפל, בעריכת שמואל גליק ואברהם גרוסמן, ירושלים: המרכז להגות בחינוך היהודי ע"ש דב רפל - מכללת ליפשיץ, עמ' 455-472 ולוחות 8-17.

[33] דפי קלף, כרך 10 ס"מ. מצב טוב. מעט כתמים. פגמים קלים בכריכה (קרע בשדרה) ובאבזם. פגמים בנרתיק הקרטון.

מקור:

1. אוסף הרב ד"ר ארתור זכריה שווארץ, וינה-ירושלים.
2. אוסף טדי ותמר קולק, ירושלים.

פתיחה: \$60,000

הערכה: \$80,000-120,000

55d

blue pillars on the backdrop of a gray gate. A pair of Putti is seated on top of the pillars, on both sides of the title. For the full inscriptions adorning the front page please see the Hebrew description.

Leaf 2 – “Seder Ha’Sseudah”. An illustration of a room with a wooden floor and two windows turned towards the landscape. In the center of the room there is a table with two dishes set on it, with four women sitting around it in colorful dresses and a man wearing a typical Jewish hat.

Leaf 8 - Menorah of “La’menazeach” with no special illustrations.

Leaf 8b – The Hebrew words “Dehayinu... Eli” are set within a decorated framework.

Leaf 9 – “Seder Birkat Hamazon”. The opening word “Baruch” is enhanced and written within a decorative oblong-frame.

Leaf 15 – “Bracha Me’ein Shalosh” - drawing of a dining room (identical to the one depicted in the second leaf), with a seated man and wife, and at their side standing a woman-servant. On the table are some pastries.

Leaf 16b – “Boreh Issbei Bessamim” - drawing of a typical English garden.

Leaf 17b – “Zocher Ha’Brit Ve’Ne’man Ha’Brit Ve’Kayam Be’Ma’amaro” - drawing of a lightning storm and mountain-scenery.

Leaf 18 – “Meshaneh Ha’Briyot” - drawing of a couple dressed in typical Jewish garb, and by their side depicted as a giant compared with the couple, stands a dark-skinned Indian with a feathered crown around his head and a skirt to his waist.

Leaf 18b – a drawing of a boat with a striped sail, in red and white, over rough waters. The drawing is situated above the blessing of “She’Asah Et Hayam Ha’Gadol” [He who made the big sea].

Leaf 19 – Blessing of health and healing - on this page we see a couple of women sitting and at their side doctors are standing.

Leaf 22 – The practice of ritual bathing - A woman sitting within a wooden basin and a woman servant standing at her side holding a water-jug.

Page 23 - in “Seder Hadlaka” the mistress of the house is depicted seated, holding a Siddur. At her side a table covered by a yellow tablecloth. A woman servant is holding a candle and lighting the “Judenstern”, which is hanging from the ceiling.

Leaf 24 – “Seder of reading Shma in bed” – drawing depicting a woman in a red dress, sitting on a bed and holding an open Siddur.

The manuscript is set within an original leather binding with impressed golden decorations and an original silver buckle, with a floral pattern.

On the front protective pages there is an ink stamp of the Rabbi Dr. Arthur Zacharias Schwarz of Vienna.

The Rabbi Dr. Arthur Zacharias Schwarz (1880-1939), son of Rabbi Ariele Adolf Schwarz (founder and director of the rabbinical seminary in Vienna for 40 years), scholar of manuscripts, was known for his many studies in the field of Jewish bibliography. The author of “The Catalog of Hebrew Manuscripts in Vienna” (Vienna, 1920) and other publications, publisher and editor of the “Drashat Ha’Ramban for Rosh Hashana (Waitzen, 1912), and the

55. Illustrated Manuscript on Parchment – "Tikun Seder Se'udah" – Book of Blessings – Germany/ Austria, the 18th Century

Tikun Seder Se'udah. [Germany/ Austria], the 18th century.

Illustrated parchment manuscript, written with ink; original leather cover with silver clasp; original leather and cardboard case.

This is a blessings book featuring miniature illustrations characteristic of the "Moravia School" of Germany or Austria, 18th century. The illustrator of this manuscript knew, as it seems, the books made by artists of the school: Aaron Wolf Schreiber Herlingen of Gewitsch, Meshulam Simmel of Polna, and others. The book does not include a colophon and the writer's or painter's name are not mentioned. These kind of books were usually made as gifts for brides from the upper class and they usually include special emphasis of the three Mitzvot: Chalah, Nida, and Seder Hadlaka, along with matching illustrations.

The opening page of the manuscript is decorated with illustrated initial words and ten miniature illustrations the size of about one third of a page. The illustrations relate to the content of the text on the page. The manuscript is written over 31 parchment leaves, with additional two empty parchment leaves, on which some family documentation were added in eloquent Ashkenazi writing, the earliest dated 1761. Three flyleaves are attached, two at the beginning and one at the end of the manuscript. The number of rows in each page is not fixed. Square script with vowels. The Dinim and instructions appearing before the blessings are written in Yiddish-Daitsch (German in Hebrew letters), with "TZOR letter" (Tzeina U'rena letters).

The blessings in the manuscript are: "Seder HaSeu'da" – opening [Yiddish] on the practice of hand-washing (and its importance), verses and songs recited during the feast: a collection of verses to be recited, starting with: "Lehodot Lehalel Leshabe'ach" [brought for the first time in the Amsterdam Mishnayot, 1646, and was published in the book "Kitzur Shnei Luchot Habrit", printed in 1722, where it was written that "these verses have the ability to prevent a person from lacking in food for all of his life"], song of the day [a practice mentioned in the "Kitzur Shnei Luchot Habrit"], Mizmor 'Lamenze'ach' [in the shape of a Menorah], songs and some more verses; "Seder Shel Birkat Hamazon", the blessing of the wine and the "Bracha Me'ein Shalosh"; "Seder Birkat Ha'Neheinin" - including the blessing of eyesight and of scent, a blessing for the healing from an illness, for Essek Ha'Refua [the business of healing], a blessing for the beginning and end of the day; "Seder Chala"; "Seder Nida"; "Seder Hadlaka" (the lighting of the Shabat candles) and the Seder of "Kriat Shma in bed".

The Descriptions of the Illustrations:

Front page (leaf 1) - set in a common structure, with

55e

55f

55g

56. מגילת אסתר מאוירת על קלף – גרמניה, המאה ה-18

מגילת אסתר מאוירת. [גרמניה], המאה ה-18.

קלף כתוב ומצויר; בית מגילה עשוי עץ.

במגילה הודגשו בהגדלה ראשי תיבות של שמות שם ה' (שם ה' אינו נזכר במפורש במגילה, אך דורשי רמזים מצאו בראשי-תיבות ונוטריקון את שמות הוי"ה ושמות-קודש נוספים. המנהג להדגיש ראשי תיבות אלה נפוץ בעיקר אצל החסידים).

מגילה מאוירת בסגנון עממי-נאיבי. האיורים במגילה זו מבוססים על טיפוס של קבוצת מגילות מהמאה ה-18, המעוטרת בפיתוחי נחושת, בהם שולבו איורים של סיפור המגילה עם ציורים של עיטורים וציורים נופ. בין הטורים, עמודים בסגנונות מגוונים.

בשולב שלפני הטור הראשון ברכות לקריאת המגילה, עם הכותרת "ברכת מגילה" וציורים מסביב. בראש התיאור יושבים מלך ומלכה – אסתר ואחשוורוש ביום חתונתם. מצדי הברכות בגתן ותרש והמן ובני תלויים. למטה נראה המן מוביל את מרדכי על הסוס וברקע תיאור ארכיטקטוני (אולי בית-כנסת תקופתי).

56a

בשוליים העליונים, מעל הטורים, דמויות של מלאכי פוטי משולבות בעלי אקנתוס. בין הטורים עמודים ארכיטקטוניים בעלי כותרות מגוונות במבחר צבעים. בראשם עיטורים לסירוגין: אגרול עם פרחים, סלסלת פירות וכתר. בסיסי העמודים מגוונים גם הם ומופיעים בהם פרצופים ועיטורים גיאומטריים.

תחת העמודות מתוארים במדליונים גיבורי המגילה, מספר פעמים, בבגדי התקופה. אחשוורוש אוחז בשרביט, בידה של אסתר פרח, ובפעם אחרת היא אוחזת בנוצה. מרדכי מופיע עם ספר וכלי כתיבה. בעמודה שבה נכתבו שמות עשרת בני המן, צויר עץ, ועליו בני המן תלויים, עם סולם ארוך הנשען על העץ ותליין ועוזרו עסוקים במלאכת התליה.

בטור האחרון עמוד הברכות. הכותרת "ברוך" כתובה בגדול. לפני הפיוט "שושנת יעקב" נכתב ביידיש-דייטש (גרמנית באותיות עבריות): "צו מארגנש--בט מן אן".

למטה ניצבות חמש דמויות מגיבורי המגילה, בידי כל אחת מגינית ובה כתובת: "ארור המן אשר בקש לאבדי", "ברוך מרדכי היהודי, ארורה זרש אשת מפחיד", "ברוכה אסתר בעדי" ו"חרבונה זכור לטוב".

גובה הקלף: 18.5 ס"מ. כ"ו שורות בעמוד. מצב טוב-בינוני, מספר נקבים, תיקוני נייר דבק במספר מקומות, צבע שחוק ודהוי, בית המגילה פגום.

ראה מגילה עם עיטורים בהדפסת נחושת: "אוסף שטיגליץ, יצירות מופת באמנות יהודית", חיה בנז'מין (הוצאת מוזיאון ישראל), עמ' 188.

פתיחה: \$18,000

הערכה: \$20,000-25,000

56c

56b

56. Illustrated Esther Scroll on Parchment – Germany, the 18th Century

Illustrated Esther Scroll. [Germany], the 18th century.

Illustrated parchment; wooden case.

The initials of G-d's name are enlarged (G-d's name is not mentioned in the scroll but "dorshei remazim" [interpreters of hidden hints] found initials and notarikon of G-d's name and of other Holy Names. The custom to stress these initials is especially common by Chassidim).

The scroll is illustrated in a naive style. The illustrations are based on the type of scrolls written in the 18th century adorned with copper etchings in which illustrations of the story of the megilla are incorporated into decorations and landscape drawings. Between the columns are pillars in various styles.

Before the first column are the blessings recited before the megillah reading with the title "Megillah Blessings" surrounded by illustrations. At the top of the description sit the king and the queen – Esther and Achashverosh on the day of their wedding. The blessings are flanked by illustrations of Bigtan and Teresh and Haman and his sons on gallows. At the bottom, Haman is seen leading Mordechai on a horse on the background of an architectural description (possibly, a synagogue).

On the upper margins, above the columns are images of Putti angels integrated with acanthus leaves. Between the columns are architectural pillars with varied multi-colored capitals. They are topped with alternating decorations: a flower vase, a fruit basket and a crown. The bases of the pillars are also varied and enclose faces

and geometric decorations.

The Megillah characters are encircled under the columns, in attire characteristic of those times: Achashverosh holding a scepter, Esther holding a flower in one depiction and a feather in another and Mordechai with a book and a writing utensil. On the column with the names of the ten sons of Haman is a drawing of a tree from which Haman's sons are hanging with a long ladder leaning on the tree and a hangman with a helper busy with their charges.

On the last column are the blessings. The title "Baruch" is enlarged. Before the piyut Shoshanat Ya'akov, "Tzu Margansh—bet min an" is written in Yiddish-Deutsch (German in Hebrew letters).

At the bottom are five characters of the megillah story. Each is holding a shield with an inscription: "Cursed be Haman who wished to annihilate me", "Blessed is Mordechai the Jew", "Cursed be Zeresh...", "Blessed be Esther" and "Charvona is remembered for the good (he did)".

The height of the parchment: 18.5 cm. 26 rows on each sheet. Good-fair condition, several holes, restoration with paper in several places, worn faded ink, the case is damaged. See a scroll with copper etchings in: "The Stieglitz Collection: Masterpieces of Jewish Art", Chaya Benjamin (published by the Israel Museum), p. 188.

Opening price: \$18,000

Estimate: \$20,000-25,000

57a

57. אוסף גדול של דפים וכתבי-יד שומרוניים

אוסף גדול של דפים בודדים וקטעי חיבורים שומרוניים, כולם בכתב-יד. המאה ה-18 עד ראשית המאה ה-20. אוסף עשיר ומגוון הכולל פיוטים לשמחות, שירים לאירועים שונים, הספדים, קטעי תפילות, ועוד.

מבין המסמכים בולט במיוחד כתב-אישור של נכבדי העדה השומרונית בשכם משנת 1868 (חתום בחותמות ובחתימות), המאשר כי יעקב בן אהרן הוא הכהן הגדול ונשיאה הרוחני של העדה השומרונית [באותה תקופה שימש הכהן עמרם בן שלמה ככהן גדול לשומרונים, עד מותו בשנת 1874, אך בשל הביקורת הפנימית בעדה השומרונית, על כך שנשא אשה שבעלה אוסלם בכוח כדי להצילה מהמרת דתה כבעלה, נאלץ עמרם הכהן להעביר את תפקידו כמנהיג רוחני לבן אחיו, יעקב בן אהרן]. פריטים נוספים באוסף:

- תחנון, כתב-יד על נייר. כתיבה: אב-סכוה בן אברהם הדנפי. (המאה ה-18). בחלקו החיצוני של הדף מופיע כיתוב מעוט, בכתב שומרוני, באותיות גדולות במיוחד, בחזית נוספו גם איורים נאים של ענפים עם עלים ופירות, בדיו סגולה. אב-סכוה בן אברהם הדנפי - ראש בית אב "הדנפים" חי בסוף המאה ה-17 ובראשית המאה ה-18. [4] עמ'.
- דף בודד (נייר), עם איור צורת המשכן וכליו, על-פי המסורת השומרונית. [ראשית המאה ה-20].
- שני דפים בכתב-יד שומרוני, פיוטים ליום הכפורים ולכבוד הספר

"מולד משה", מאת הכהן הגדול שלמה בן טביה ומאת משלמה בן אב-סכוה הדנפי, [המאות ה-18/19].

■ שיר לחג השבועות, מאת אב-סכוה בן אברהם הדנפי (מעתיק לא ידוע), [המאה ה-18].

■ שיר חתונה מאת טביה בן יצחק כהן גדול, בכתב-יד.

■ קונטרס בכתב-יד, תפילות לשבת שלפני חג השבועות. כתיבה: מרחיב בן יהושע המרחיבי, [סוף המאה ה-18 (?); המאה ה-19].

[15] עמ' כתב-יד.

■ קטע מספר על מנהגי השומרונים, מאת יעקב בן אהרן כהן גדול. - דף ובו שני הספדים של הכהן הגדול יעקב בן אהרן, על מות בן-דודו הכהן פנחס [נפטר 1898].

■ דף עליו נכתב באותיות גדולות פרק י"ב מספר שמות (הפסקה הנאמרת על-ידי הכהן הגדול בתחילת זבח פסח), בכתב ידו של אב-חסדה בן יעקב הכהן.

■ שיר תוכחה מאת יעקב בן אהרן הכהן.

רשימה מלאה של הפריטים באוסף תישלח לכל דורש.

ומסמכים נוספים.

סה"כ 43 מסמכים, חלקם בני מספר דפים. גודל משתנה. מצב משתנה, בינוני-גרוע עד טוב. חלק מהמסמכים מתוארים בכתב-יד בעברית; חלקם אינם שלמים.

פתיחה: \$5,000

הערכה: \$10,000-15,000

57. A Large Collection of Samaritan Leaves and Manuscripts

A large collection comprised of single leaves and parts of Samaritan compositions, all written by hand. The 18th century – 20th century.

A rich and varied collection, which includes Piyutim for special events, poems for different occasions, eulogies, parts of prayers, and more.

One of the most remarkable items, is an authorization-certificate written on behalf of the Samaritan dignitaries in Nablus (1868 – signed by hand and with ink stamps), authorizing that Ya'akov ben Aharon is the High Priest and spiritual leader of the Samaritan people [At the same time the priest Amram ben Shlomo was also serving as High Priest of the Samaritans, until his death in 1874, however due to internal criticism - following his marriage to a woman, who her husband was forcefully made to convert to Islam, in order to save her from converting also - the priest Amram was forced to hand over his position to his nephew, Ya'akov ben Aharon].

Other details in the collection:

- Supplication, hand-written on paper. writing: Ab-Sakuwah ben Abraham Haddanafi [18th century]. On the outer part of the page a decorated writing is inscribed, with Samaritan writing in especially large letters. At the front of the page some fine illustrations were added, depicting branches with leaves and fruit, painted with purple ink. Ab-Sakuwah ben Abraham Haddanafi – head of the "Danafies", lived in the end of the 17th century, and the beginning of the 18th. [4] pages.
- A single leaf (paper), with an illustration featuring the image of the temple and its vessels, according to the Samaritan tradition [beginning of 20th century].
- Two pages in Samaritan writing, Piyutim for Yom Kippur and in honor of the book "Molad Moshe", by the High Priest Shlomo ben Tabiah, and by Shlomo ben Ab-Sakuwah Haddanafi [18th/19th century].
- A poem for the festival of Shavuot, by Ab-Sakuwah ben Abraham Haddanafi (unknown copier) [the 18th century].
- A wedding poem by Tabiah ben Yitzhak – High Priest, in his own handwriting.

57b

- A handwritten pamphlet, prayers for the Shabat before Shavuot. Writing: Marchiv ben Yehoshua Hamarchivi [end of the 18th century (?); 19th century]. Manuscript of [15] pages.
- A segment of text describing the Samaritan customs, written by the High Priest Ya'akov ben Aharon.
- A single page featuring the 12th chapter of the Book of Exodus, written in large letters (the paragraph recited by the High Priest at the beginning of the ceremonial sacrifice of Passover) hand-written by Ab-Chisda Ben Ya'akov Hacohen.
- A poem of warning and reproof by Ya'akov ben Aharon Hacohen.

A full list can be sent on request.

Additional documents.

A total of 43 documents, some including a few pages. Varying size and condition: Poor-fair to good. Some of the documents are described in Hebrew; some are incomplete.

Opening price: \$5,000

Estimate: \$10,000-15,000

58

58. Manuscript – Coptic Pentateuch in Arabic – Egypt, 17th Century

Manuscript, Pentateuch in Arabic. Egyptian-Coptic version. Egypt, 1657.

Fine Arabic Naskhi handwriting, on heavy paper. Various titles and additions in red ink. Large illustration in color on the first page of the book of Exodus. Missing leaves at the beginning.

This manuscript was originally in the collection of Sir Thomas Phillipps, an English collector and antiquariat, who held the most comprehensive collection of manuscripts (private collection) in the 19th century.

[342] leaves, 29 cm. Good condition. Spots of different kinds, some with damage to text. Wear on borders of leaves. Minor tears on first leaves of the Book of Exodus. Loose or detached signatures. Cardboard binding.

Provenance:

1. Collection of Sir Thomas Phillipps, Phillipps MS. 26030.
2. Catalogue of Persian, Turkish and Arabic manuscripts, Indian and Persian miniatures, from the celebrated collection formed by Sir Thomas Phillipps Bt. (1792-1872); the property of the Trustees of the Robinson Trust. London : Sotheby & Co, 1968. Lot no. 159.
3. Collection of Teddy and Tamar Kollek.

Opening price: \$2,000

Estimate: \$3,000-5,000

58. כתב-יד - חומש קופטי בערבית - מצרים, המאה ה-17

כתב-יד, חמשה חומשי תורה, בערבית. נוסח מצרי-קופטי. מצרים, 1657.

כתב-יד ערבי נאסחי (Naskhi) נאה, על דפים עבים. כותרות ותוספות שונות בדיו אדומה. עיטור צבעוני גדול בפתיחת ספר שמות. חסר בתחילתו.

מקורו של כתב היד באוספו של סר תומס פיליפס (Thomas Phillipps), אנטיקוואריאט ואספן אנגלי, שהחזיק את אוסף כתבי היד הגדול ביותר (שהיה בידיים פרטיות) במאה ה-19.

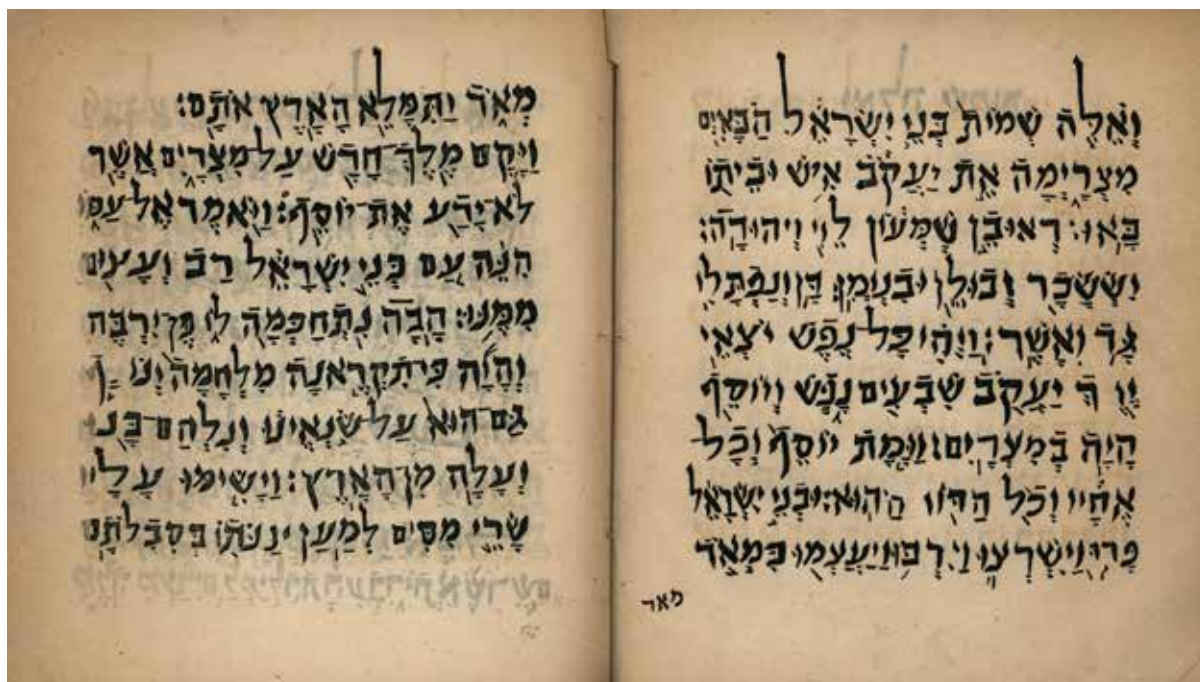
[342] דף, 29 ס"מ. מצב טוב. כתמים מסוגים שונים, לעתים עם פגיעה בטקסט. בלאי בשולי הדפים. קרעים קלים בתחילת ספר שמות. קונטרסים רופפים או מנותקים. כריכת קרטון.

מקור:

1. אוסף סר תומס פיליפס, Phillipps MS. 26030.
2. סות'ביס (לונדון), Catalogue of Persian, Turkish and Arabic manuscripts, Indian and Persian miniatures, from the celebrated collection formed by Sir Thomas Phillipps Bt. (1792-1872), 1968. פריט 159.
3. אוסף טדי ותמר קולק.

פתיחה: \$2,000

הערכה: \$3,000-5,000

59

59. Facsimile of an Early Hebrew Manuscript from the K'ae-Fung-Foo Synagogue (China) – Lithographed on Rice Paper – Shanghai, 1851 – The First Hebrew Book Printed in China

Fac-similes of Hebrew manuscripts, obtained at the Jewish synagogue in K'ae-fung-foo. Shanghai: London Missionary Society's Press, 1851. The first Hebrew book printed in China.

Lithographed on delicate Rice Paper.

Four parts [separate title pages]: the weekly portions V'Ele Shmot, Ele Pekudei, Kedoshim, Re'eh Anochi.

The K'ae-Fung-Foo community was the earliest Jewish community in China. It was founded in the 11th century and its synagogue was built in 1163. The ancient manuscript copied in this facsimile was written in the Chinese writing technique which explains its similarity to Chinese calligraphy.

151 leaves. Thin delicate paper (some leaves were unopened at printing). Good condition. Spotting, tears to several leaves. Detached flyleaves. Contemporary binding. Ownership inscriptions and stamps.

Opening price: \$2,000

Estimate: \$5,000-7,000

59. פקסימיליה של כתב-יד עברי קדום מבית הכנסת בקאיפונג (סין) – דפוס אבן על נייר אורז – שנחאי, 1851 – הספר העברי הראשון שנדפס בסין

Fac-similes of Hebrew manuscripts, obtained at the Jewish synagogue in K'ae-fung-foo. Shanghai: London Missionary Society's Press, 1851. The first Hebrew book printed in China.

דפוס אבן על נייר אורז דק ועדין.

ארבעה חלקים [שערים נפרדים] מפרשיות "ואלה שמות", "אלה פקודי", "קדשים", "ראה אנכי".

הקהילה בקאיפונג היתה הקהילה היהודית העתיקה ביותר בסין. היא נוסדה במאה ה-11 ובית הכנסת שלה הוקם בשנת 1163. כתב היד העתיק שהועתק בפקסימיליה זו נכתב בטכניקות הכתיבה הסינית ומכאן הדמיון שלו לקליגרפיה הסינית.

151 דף. נייר דק ועדין (חלק מהדפים לא הופרדו בדפוס). מצב טוב. כתמים, קרעים במספר דפים. דפי כריכה מנותקים. כריכה מקורית. רישומים וחותמות בעלות.

מתיחה: \$2,000

הערכה: \$5,000-7,000

60a

60. חיבור בנושא דתות העולם - התיאולוג דוד נרט - נירנברג, 1701 - מהדורה ראשונה

עשרות לוחות-תחריטים (חלקם מקופלים), רובם מציגים פולחנים דתיים וטקסים פגאניים שונים. בלוח-התחריט הראשון נראים מנורת בית המקדש, וארון הקודש. בפרק המוקדש ליהדות נוסף תחריט (מקופל) -סצנה מפורטת המתארת את יום הכיפורים בזמן קיומו של בית המקדש.

[12], 1195, [83] + [71] לוחות (מתוכם עשרה לוחות מקופלים), 17 ס"מ. מצב טוב. כתמים. מספר קרעים. פגעי עש. מספר לוחות קטנים מגודל הדף. כריכת קלף מהתקופה בצבע ירוק (מעט פגומה).

פתיחה: \$2,000

הערכה: \$3,000-4,000

Der wunderwürdige Juden und Heiden-Tempel / darinn derselben Gottes und Götzen-Dinst eröffnet und gezelgt wird. הוצאת Wolfgang Moritz Endters. דפוס Johann Ernst Adelbulner. נירנברג, 1701. גרמנית. מהדורה ראשונה. תרגום גרמני לספרו של אלכסנדר רוס (1590-1654), Pansebeia, or View of all the Religions in the World, with the Lives of certain notorious Hereticks - מחקר המשווה בין דתות העולם. עם הערות וחיבור בנושא עבודת אלילים מאת המתרגם, התיאולוג דוד נרט (1649-1726).

מחקר בנושא דתות העולם, אשר נכתב במטרה להוכיח את צדקת הדת הנוצרית. בתחילתו פרק ארוך המוקדש ליהדות, ובהמשך תיאור הדתות השונות באסיה, אפריקה, אמריקה ואירופה. מלווה

60b

60. A Study of All the Religions in the World – Theologist David Nerreter – Nuremberg, 1701 – First Edition

Der wunderwürdige Juden und Heiden-Tempel / darinn derselben Gottes und Götzen-Dinst eröffnet und gezelet wird. Nuremberg: Wolfgang Moritz Endters. Johann Ernst Adelbulner printing house, 1701. German. First edition.

Translation into German of the book "Pansebeia, or View of all the Religions in the World, with the Lives of certain notorious Hereticks", by Alexander Ross (1590-1654) – a comparative study of all the religions in the world. With comments and an essay about paganism, by the translator, theologian David Nerreter (1649-1726). Study of the world's religions, written in order to demonstrate the truth of Christianity. The book opens with a long chapter dedicated to Judaism, and continues with reviews about various religions in Asia, Africa,

America and Europe. Accompanied by tens of etching-plates (some folded), mainly featuring religious rituals and various pagan ceremonies. The first etching portrays the Temple's Menorah and the Temple's Ark. In the chapter dedicated to Judaism, appears an etching (folded) – a detailed scene of the Day of Atonement. [12], 1195, [83] + [71] plates (ten are folded), 17 cm. Good condition. Spotting. Minor tears. Worming. Several plates are smaller than the leaves. Contemporary green Parchment binding (slightly damaged).

Opening price: \$2,000

Estimate: \$3,000-4,000

61. שני כובעי נשים – רקמת חוטי זהב – גרמניה, המאות הי"ח-י"ט

1. כובע לאשה. [גרמניה], המאה ה-18-19.

פשתן, משי, קישוטי פייטים חזכיות, עלים זעירים ביציקת זהב. לפנינו כובע חגיגי, הנחשב על חלקו האחורי של הראש. מורכב משני חלקים התפורים זה לזה ורקומים באופן סימטרי. בשולי הכובע, על נייר צהוב, בחוטי זהב רקומות מניפות זהב. בשאר הכובע, דוגמה פלורלית, אשר במרכזו מגן-דוד. במרכז מגן-הדוד זכוכית צבועה כחול ובכל אחד מהמשולשים הקטנים זכוכית אדומה עגולה. הפרחים מורכבים מסלילי זהב, סוגים מגוונים של חוטי זהב, חרוזים זעירים, פייטים דמויי זהב ודמויי כסף ועלים מיציקת זהב. בשולי הכובע סרט מזהב. הכובע מורכב מבטנת פשתן, נייר פנימי ובשוליו סרט. ניכר ממצבו הטוב שנחשב לעתים רחוקות.

23.5x18 ס"מ. מצב טוב, תיקונים ישנים, מספר קטן של חוטים רופפים.

2. כובע לאשה. [גרמניה/פולין], מכה המאות ה-19-20.

סוגי בדים שונים: משי, סינטטי, בטנה מכותנה מודפסת. סוגי חוטים

שונים: חוט משי מלופף וחוטים דמויי זהב וכסף.

כובע בגזרה אחורית, בקדמתו דוגמת מניפה ברקמה מורכבת על בד צהוב. בנוסף, קישוט צמחי עשוי אבני-זכוכית ירוקות ואדומות, סלילי זהב, חוטי כסף, ופייטים. בחלק האחורי שלושה פרחים מסוגנים בשורה אחת ועוד פרח אחד תחתם. מאחור, פתח מוגבה ומלפנים שרוך צהוב לקשירת הכובע.

גובה: 14.5 ס"מ, רוחב: 8 ס"מ. מצב בינוני-טוב, חוטי כסף רופפים בצדו האחורי.

לפריט דומה ראה: הכול זהב, נפלאות האריגים הרקומים זהב. מחזיאון ארץ ישראל, תל-אביב, 2007. עמ' 159.

מצורף אישור המעיד כי הכובעים היו שייכים בעבר לאוסף מחזיאון המטרופוליטן לאמנות בניו-יורק.

פתיחה: \$2,000

הערכה: \$3,000-5,000

61

61. Two Women's Caps – Gold Thread Embroidery – Germany, 18th-19th Century

1. Woman's cap. [Germany], 18th-19th century.

Linen, silk, sequins and glass decorations, miniature leaves, gold casted.

An elegant cap, worn on the back of the head. The cap consists of two parts sewn together and embroidered symmetrically. On the rim of the hat, on yellow paper, golden fans are embroidered in gold threads. A floral pattern covers the hat, with a Star of David in the center. In the center of the Star of David is a blue painted glass and within each of the small triangles – round red glass. The flowers are composed of golden spirals, various kinds of gold threads, tiny beads, gold-like and silver-like sequins and gold-cast leaves. A golden ribbon on the rim of the cap. The cap consists of a linen lining, inner paper and a ribbon on the rim. The cap is in good condition which means it was only seldom in use.

23.5X18 cm. Good condition, old mending and several loose threads.

2. Woman's cap. [Germany/Poland]. Turn of the 19-20th century.

Different kinds of fabrics: silk, synthetic fabric, lining made of printed cotton fabric. Different kinds of

threads: wound silk thread and gold and silver-like threads.

A cap to be worn on the back of the head, in the front - a pattern of a fan embroidered on yellow fabric. In addition, a floral pattern made of green and red glass-stones, gold threads, silver threads and sequins. On the rear part – three stylized flowers in a row and one flower below. On the back part – a heightened cleft and in front a yellow ribbon for tying the hat.

Height: 14.5 cm, width: 8 cm. Fair-good condition, loose silver threads on the back.

See a similar item in: *Shimmering Gold, The Splendor of Gold Embroidered Textiles*. Eretz Israel Museum, Tel-Aviv, 2007. P. 159.

Enclosed: A certificate confirming that the caps were in the collection of the Metropolitan Museum of Art.

Opening price: \$2,000

Estimate: \$3,000-5,000

62

62. Chuppah – Rechnitz Congregation – Hungary-Austria, 1865

Embroidered Chuppah. Rechnitz congregation, Hungary (present day Austria), 1865.

Silk brocade; golden thread.

Chuppah made of purple brocade, embroidered with golden threads. In the center (the part above the couple's heads during the ceremony) an embroidered Hebrew inscription: MZ" T [Mazal Tov] in mirror writing (for an unknown reason). A round floral frame is embroidered in the shades of gold, silver and green with silver-colored sequins. The Chuppah has four corners embroidered (outwards) with a golden thread. On each corner appears a decoration or inscription: five stars, "see a life with a woman you love" (Ecclesiastes 9,9), "G-d testified between you and your wife" (Malachi, 2, 14), "donation of righteous women of Rechnitz in 1865".

Holes in the four corners for holding the Chuppah rods; the holes are fastened with leather squares. The Chuppah has a red linen lining turning upwards. A serial number 9094i appears on the lining. The source of this number is unknown (according to the owner's report, this serial number was added in Germany during the holocaust).

Rechnitz congregation was affiliated to the orthodox "Seven Congregations" in Austria and was on the border between Austria and Hungary.

190X132 cm. Good condition, one leather corner replaced with a leather-like corner, the corners were mended several times, ink stains and sticky stains on the lining. Minor holes

62. חופה – קהילת רכניץ – הונגריה-אוסטריה, תרכ"ה

חופה רקומה. קהילת רכניץ (רכניץ / Rechnitz), הונגריה (כיום אוסטריה). תרכ"ה [1865].

בד משי ברוקד; חוט דמוי זהב.

החופה עשויה בד ברוקד בצבע סגול, עם רקמה בחוטים דמויי זהב. במרכז החופה (בחלק הנמצא מעל בני הזוג בשעת החופה) רקום "מז"ט" (מזל-טוב) בכתב ראי, מסיבה שאינה ברורה. סביב רקומה מסגרת צמחית עגולה בגווי זהב, כסף וירוק, עם פייטים בצבע כסף. לחופה ארבע כנפות משוננות הרקומות (כלפי חוץ) בחוט דמוי זהב. על כל כנף עיטור או כיתוב: חמישה כוכבים, "ראה חיים עם אשה אשר אהבת" (קהלת ט, ט), "כי ה' העיד בינך ובין אשת נעורך" (מלאכי ב, יד), "נדבת נשים צדקניות דק"ק רכניץ בשנת תרכ"ה [1865] לפ"ק".

בפינות החופה חורים למיקום מוטות החופה, הפינות מחוזקות בריבועי עור. לחופה בטנה הפונה כלפי מעלה, עשויה פשתן אדום. על הבטנה מופיע מספר סידורי 9094 שמקורו אינו ידוע (עפ"י עדות הבעלים, סימון זה נעשה בגרמניה בתקופת השואה). קהילת רכניץ הייתה מסונפת ל"שבע הקהילות" האורתודוקסיות באוסטריה וישבה בגבול בין אוסטריה והונגריה.

190X132 ס"מ. מצב טוב, פינת עור אחת הוחלפה בדמוי-עור, הפינות תוקנו מספר פעמים, כתמי דיו וכתמים דביקים על הבטנה. מספר קטן של חורים וחוטים פרומים. במספר מקומות מופרדות הכנפות מהחופה.

פתיחה: \$5,000

הערכה: \$6,000-8,000

and some unraveled threads. The edges are detached from the Chuppah in several spots.

Opening price: \$5,000

Estimate: \$6,000-8,000

63a

הרקמה על בד קנבס הוא עיטר "כותל מערבי" ובנות מילאו את השטח ברקמה ותלו את הרקמה כתמונה על הקיר...בגדים נוצרו בעבור שליחים כגון החתם סופר מפרסבורג כדי לאסוף תרומות". מתוך: "A Group of Embroidered Cloths from Jerusalem", by Richard Barnett. In: Journal of Jewish Art, vol. 2 pp. 28-39.

124x116 ס"מ. מצב בינוני, כתמי יין גדולים בעיקר בחלק העליון של המפה. צבעי השחור והחום במקורם היו לא יציבים והם עברו למפה לאחר כיבוס. בתחרה מעט חורים ומעט ניתוקים. המפה עשויה משני חלקים עם תפר, ללא תיקונים.

לרשימה מפורטת של המפות מטיפוס זה וביבליוגרפיה, ראה: Sotheby's catalog: A treasured Legacy: The Michael and Judy Steinhardt Judaica Collection. NY, 2013. Item no. 302, page 456.

פתיחה: \$3,000

הערכה: \$5,000-7,000

63. מפה רקומה לשבת - ירושלים,

תרס"ט

מפה רקומה לשבת. ירושלים, תרס"ט [1909].
[כותנה] וחוטי צמר נקי.

מפת שבת בעלת רקמה של המקומות הקדושים והכותל המערבי, אשר שייכת לטיפוס ידוע של מפות שנוצרו בירושלים במאה הי"ט (עם שינויים קלים). במרכז המפה, בתוך מסגרת עגולה בצבעי רקמה עזים מתוארים בסכמטיות הכותל המערבי ובצדדיו "מדרש שלמה" ומקום המקדש. התיאור מלווה בכתובות: "מדרש שלמה", "מקום המקדש" ו"כותל מערבי". מסביב כתובת מעגלית: "בן פורת יוסף בן פורת עלי עין בנות צעדה עלי שור - פעה"ק ירושלם תוב"ב"ב אמן שנת תרס"ט". במסגרת מעגלית נוספת, עיטור צמחי ודגמי מבנים המסמלים קברי צדיקים, עם כיתובים: "חגי הנביא", "אבנר בן נר", "ר' מאיר ב"ה", "כלבא שבוע", "שמואל הנ", "יואב בן צרויה", "יד אבשלום", "זכריה הנביא" ו"מערות המכפלה". אריה מסוגנן קשור לעץ בשלשלת, רקום בין הקברים, מעליו הכיתוב "רב הארי" - מסמל את קברו של האר"י הקדוש. בארבע פינות המפה, ארבעה קברי קדושים נוספים ובשוליים מילות הפיוט "שלום עליכם". רצועת תחרה תפורה לשולי המפה.

יתכן והמפה שלפנינו שייכת לקבוצת מפות שתכנן בירושלים, בעיר העתיקה, שמחה ינובר (1846-1910). ינובר היה חזן שעסק בעיקר בהכנת תשמישי קדושה. שמו ידוע בירושלים

כפסל של צמד האריות בחזית משטרת "מחנה-יהודה". הסכמה בה משתמש ינובר, הנמצאת גם על חפצים של אמנים אחרים, קשורה לתיאורי עליה לרגל ולכן מופיעים עליה הקברים והמקומות הקדושים. ב-1967 התקבלה במוזיאון ישראל עדותה של אחת מלקוחותיו של ינובר בה היא מתארת את שיטת עבודתו: "הגברת צביה זילברשטיין אשר נולדה בעיר העתיקה, בתו של אברהם רוקח, בגיל שמונים שנה, אומרת ששמחה ינובר [עזר] לכל הנשים בעיר העתיקה אשר חפצו לרקום, בציר דוגמת הרקמה בהתאם לבקשתה...וכל אישה רכשה חוטי רקמה 'בחנות הגרמנית'. [היא] זוכרת את אמה רוכשת אריג פשתן רוסי משובח ושולחת אותו לשמחה ינובר, אולם האריג היה קטן מכדי לכסות מצה, ואמה התקשתה לעקוב אחר דוגמת הרקמה. [היא] זוכרת גם ששכנתה, אישה מזרחית, רקמה על מסגרת ואחזה [את] חוטי הרקמה מלמטה באמצעות מחט סריגה. שמחה ינובר היה אמן [אשר] צייר ביד חופשית למטרת רקמה, בקווים מורכבים מנקודות קטנות כדי להנחות את תכי הרקמה. הוא צייר תיק תפילין לכל כלה אשר רקמה אותו לכבוד החתן שלה. הוא גם צייר סינרים לבנים ושקופים לנשים נשואות אשר לבשו אותם בלכתן לבית הכנסת. כאשר החלה

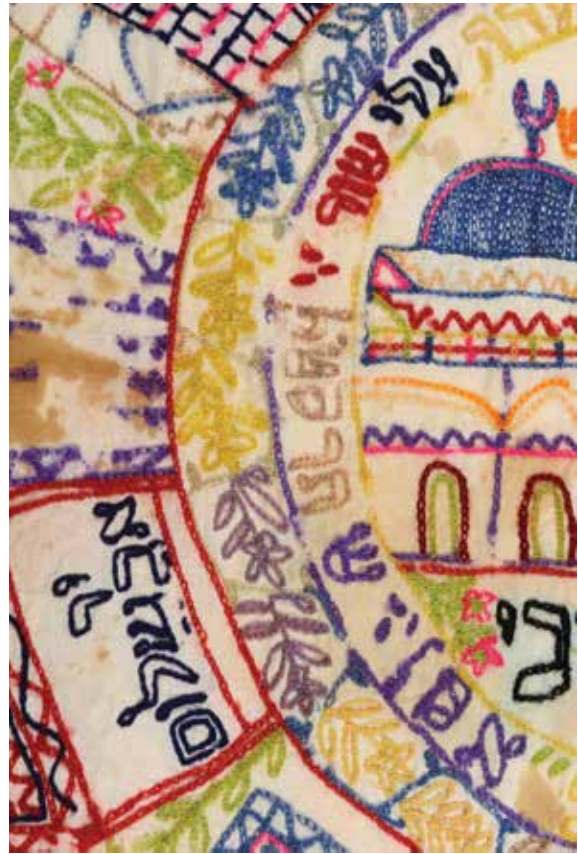
63. Embroidered Sabbath Tablecloth – Jerusalem, 1909

An embroidered Sabbath tablecloth. Jerusalem, 1909.
[Linen] and pure wool threads.

A Sabbath tablecloth embroidered with images of the holy sites and the Western Wall; belongs to a group of tablecloths created in Jerusalem in the 19th century (with minor changes). In the central panel, within a circular frame embroidered in bright colors, the artist featured schematically the Western Wall with "Midrash Shlomo" and the Temple on both sides. The image is accompanied by inscriptions: "Midrash Shlomo", "Mekom HaMikdash" and "Kotel Ma'aravi". Surrounding the central image, appear the inscriptions: "Hagai HaNavi", "Avner Ben Ner", "R' Meir B"H", "Kalba Savu'a", "Shmuel Han", "Yoav ben Tzuria", "Yad Avshalom", "Zecharya HaNavi" and "Mea'arat HaMachpela". A stylized lion chained to a tree, is embroidered between the graves and above it the inscription "Rav Ha-Ari" – symbolizing the grave of the Holy Ari. In the outer four corners are featured four additional graves of holy figures and the "Shalom Aleichem" liturgy is embroidered on the borders. Lace edging is sewn to the tablecloth.

It is believed that this tablecloth is one of a group of tablecloths designed in Jerusalem, in the Old City, by Simche Janiwer (1846-1910). Janiwer was a cantor and an artist creating ceremonial objects. He was famous in Jerusalem for the pair of lions sculpture positioned on the "Machne Yehuda" police station building. The scheme which Janiwer uses, appearing on objects created by other artists as well, is related to images of pilgrimage which explains the appearance of graves and the holy sites. In 1967, the Israel Museum in Jerusalem, recorded a testimony from one of Janiwer's customers about his work:

"Mrs. Tzvia Zilberstein, born in the Old City, daughter of Abraham Rokeach, at the age of eighty, says that Simche Janiwer [helped] all women in the Old City who wanted to embroider, and he painted the design in it (sic) according to her request... and every woman bought threads in the 'German shop'. [She] remembers that her mother bought good Russian linen and delivered it to Simche Janiwer, but it was too small to cover matsah, and it was hard for her mother to follow his pattern. [She] also remembers that her neighbor, an Oriental, embroidered on a frame and held [the] threads down with a knitting needle. Simche Janiwer was an artist [who] painted free hand for embroidery, and worked it over with small dots to guide [the] stiches. Every bride had her tephillin bag designed by him to be embroidered for the groom; he also painted white and transparent aprons for married women to wear on going to Synagogue. When canvas embroidery came

63b

in, he designed [a] kotel ma'aravi (Western Wall) and girls filled it in and hung it as [a] picture in the home... cloths were made for shlichim such as Hatam Sofer of Pressburg to raise money."

From: "A Group of Embroidered Cloths from Jerusalem", by Richard Barnett. In: *Journal of Jewish Art*, vol. 2 pp. 28-39.

124X116 cm. Fair condition, large wine stains mainly on the upper part of the tablecloth. Black and brown colors which originally were not water proof were transferred to the tablecloth after washing. Several holes to lace borders and some unraveled spots. The tablecloth consists of two parts sewn together, with no mending.

For detailed list of tablecloths of this type and for bibliography see:

Sotheby's catalog: *A treasured Legacy: The Michael and Judy Steinhart Judaica Collection*. NY, 2013. Item no. 302, page 456.

Opening price: \$3,000

Estimate: \$5,000-7,000

64a

64. ששה בדים רקומים

ששה בדים רקומים. מקום לא ידוע (הודו? אנגליה?), [המחצית הראשונה של המאה ה-20].

1. מפה רקומה עם כתובת. בד משי וסינתטי וחוטי משי. מפה ורודה עם אניצים בשוליים. במרכז רקום בחוט אפור: "השר והשרה הנעימים / תחוגו הרגל בגיל / שתו הכוסות המשמחים / שפע רב עליכם יזיל". מסביב רקומה מסגרת בצבעים אפור, ירוק וורוד בצורת סרט עם עיטורים צמחיים. 75x75 ס"מ. מצב טוב-בינוני, מספר קרעים בקוי הקיפול במרכז, חורים קטנים בשוליים, סימני רטיבות. נתון במסגרת.

2. כיסוי חלות לראש השנה. רקמת חוטי משי על בד משי. במרכז הכתובת בחוט אדום: "שנה טוב[ב]ה ומכ[ב]ורכת מתוקה כר[ד]בש". מסביב, ברקמה, פרחים בולטים. סביב השוליים אניצים. 54x65 ס"מ. מצב טוב, כתמים צהובים על הרקמה והאניצים, מספר חורים בבטנה, בטנה משופשפת. נתון במסגרת.

3. מפה רקומה לראש השנה. חוטי משי על בד משי. מפה בצבע ורוד עם אניצים בשוליים, עליה רקומים ארבע סלסלות עם פרחים וסרט. במרכז רקום בחוט אפור "לשנת טובת". 73x73 ס"מ. מצב טוב, הבד משופשף, קרעים קטנים בקוי הקיפול, כתמים. נתון במסגרת.

4. בד רקום לראש השנה. קטיפה וחוטי משי. במרכז "שנה טובה" בתכלת וורוד. מסביב מסגרת בעלת צורות הנדסיות בתכלת, ורוד וצהוב. 54x52 ס"מ, מצב טוב. כתמים קטנים. נתון במסגרת.

5. כיסוי מצות / קישוט לפסח. רקמת חוטי משי אפור על בד כחול. במרכז מגן דוד ומסביבו, במעגל, רקומה הברכה "על אכילת מצה". בשולים רקמה בדגם צמחי. 63x64 ס"מ. מצב טוב, מעט חורים ובד מהווה. נתון במסגרת.

6. כיסוי לחלות לראש השנה. מעוטר בכתובות וקישוט צמחי. במרכז מגן-דוד רקום (משולש אחד צהוב והשני כחול), במרכזו מונוגרמה: האותיות "D" ו-"E". מסביב בכחול רקום בחצי מעגל: "לשנה טובה תכתבו ותזכו לשנים רבות אמן". בפינות "תחל" "שנה" "וברכ" "ותיה" (וברכותיה בפיצול). בתחתית רקומה ברכת "המוציא".

48x68 ס"מ, מצב טוב, מספר כתמים. נתון במסגרת.

על-פי עדות הבעלים, מקורם של הבדים במשפחת ששון הידועה, ואפשר כי נעשו במסגרת מפעלי הטקסטיל של המשפחה, בהודו או באנגליה.

פתיחה: \$3,500

הערכה: \$4,000-6,000

64b

64. Six Embroidered Cloth Items

Six embroidered cloth items. Unknown manufacturer (India? England?) [second half of the 20th century].

1. An embroidered tablecloth with an inscription. Silk and synthetic cloth with silk strings. A pink tablecloth with threads at its edges. At the center of the cloth an inscription is embroidered with gray string, addressed to husband and wife, dedicated for festive celebrations (for the full inscription please see the Hebrew description). The inscription is surrounded by an embroidered frame of the colors gray, green and pink, shaped as a ribbon with vegetal ornamentations. 75x75 cm. fair-good condition, a number of tears within the folding mark at the center, small holes around the edges, moisture marks. Set in a frame.

2. Challah cover for Rosh Ha'shana. Silk embroidery on silk. In the middle of the inscription the following inscription is embroidered with red string: "A good and blessed year sweet as honey" [Hebrew], and around it some flowers are embroidered. Fringes around the edges. 65x54 cm. Good condition, yellow stains on the embroidery and the fringess, a few holes at the lining. Worn-out lining. Set in a frame.

3. Embroidered tablecloth for Rosh Ha'Shana. Silk string on silk. A pink Tablecloth with threads around the edges. An image of four baskets with flowers and a ribbon. At the center, the following inscription is embroidered with gray string: "Leshanat Tovat". 73x73 cm. Good condition, the cloth is somewhat worn out, small tears within the folding marks, spotting. Set in a frame.

4. Embroidered cloth for Rosh Ha'Shana. Velvet and silk strings. At the center "Shana Tova" in light-blue and

pink. Around it a frame with geometric forms in light-blue, pink, and yellow. 52x54 cm, good condition. Small stains, some holes and worn-out cloth. Set within a frame.

5. Matzah cover/ Passover decoration. Gray silk embroidery on blue cloth. At the center a Star of David and around it, in a circular form, the following blessing is embroidered "Al Achilat Matza" [on the eating of the Matzah]. Around the edges a vegetal embroidery. 64x63 cm. Good condition, few holes and worn-out cloth. Set in a frame.

6. Challah cover for Rosh Ha'Shana, adorned with inscriptions and vegetal decoration. At the center an embroidered Star of David (combining a yellow triangular set on top of a blue one), and at the center of the Star: the letters "D" and "E". Around the star with blue embroidery appears the inscription: "May you be written for a good year and live to see many years amen" [Hebrew]. At the corners appear the following Hebrew words: "Tachel", "Shana", "U'birko", "Teiah" (the word "U'birkoteiah"- English: "and its blessing" - is split in two to fit two corners). At the bottom the blessing of "Hamotzi" is embroidered. 48x68 cm. Good condition, few spots. Set in a frame.

According to the owners, the cloths come originally from the famous Sasson family, and it is possible that they were manufactured in one of the family's textile factories in India or England.

Opening price: \$3,500

Estimate: \$4,000-6,000

65. ספר תורה, תיק מעוטר, רימונים ו"יד" - בית הכנסת "מגן דוד" בבומביי - ראשית המאה ה-20

חגורות עם כתובות הקדשה. בחגורה העליונה כתובת הזזה לכתובת ההקדשה שבפנים התיק. בחגורה התחתונה כתובת שלשונה: "קודש לבה"כ מגן דוד זה על מנת שלא יוכל שום אדם להוציאם למקום אחר לגמרי לא קרוב ולא רחוק". בין החגורות ובחלקו העליון של התיק לוחיות כסף מרוקעות עם עיטורים פרחוניים. רצועה עליונה דמוית כתר, מקושטת חרוזים בצבע תכלת. בראש התיק עיטור כסף בצורת ניצן. משני צדיו זוג "רימונים" מקוריים בסגנון עיראקי-הודי, מעוטרים בחריטות נאות בדגמים צמחיים. שני סוגרי כסף, ו"יד" מקורית הנתלית עליהם. גובה התיק: 92 ס"מ. קרעים ופגמים בחיפוי הבד. חרוזים חסרים. חגורות-כסף רופפות או מכופפות. רימונים: 19 ס"מ, מספר שרשראות ועיטורים חסרים, עיוות בצורת אחד הרימונים; "יד" 33.5 ס"מ.

פתיחה: \$6,000
הערכה: \$10,000-12,000

ספר תורה בתיק מקורי, עם רימונים ו"יד". [עיראק-הודו, ראשית המאה ה-20]. כתובות הקדשה משנת תרס"ו. גויל; תיק עץ; חיפוי בד קטיפה ירוק; עיטורי כסף מסוגים שונים; חרוזים; רימונים ו"יד" עשויים כסף. מכתובת ההקדשה עולה כי מקורם של הספר והתיק שלפנינו בבית הכנסת "מגן דוד" של עדת יוצאי בגדאד בבומביי, הודו. ■ ספר תורה. גויל רך בצבע חום. כתיבה ספרדית נאה. גובה הקלף: 45 ס"מ. 51 שורות בעמודה (משתנה). יריעה אחת הוחלפה. כתמים ובלאי. יריעות מנותקות חלקית. ■ תיק עץ מחופה קטיפה. בחלקו הפנימי שתי לוחיות כסף גדולות (22.5x25.5 ס"מ). על אחת רוקעו הפסוקים "זאת התורה אשר שם משה...", "אלה העדות והחקים והמשפטים...", ועל השניה כתובת ההקדשה: "תיק זה וס' שבו של המ' הזקנה שמחה נ"ע אשת המ' אהרן שלמה יחזקאל דוד נ"ע ולב"ע יום י"ג שבט התרס"ו תנצב"ה". בחלקו החיצוני שתי חגורות כסף עם עיטורים פרחוניים ושתי

65. Torah Scroll, Decorated Case, Torah Finials and a Pointer – The Magen David Synagogue in Bombay – Beginning of the 20th Century

Torah scroll in its original case, with Torah finials and a pointer. [Iraq-India, beginning of the 20th century]. Inscriptions of dedications from 1906.

Parchment; wooden case; covered with green velvet fabric; various silver ornaments; beads; silver finials and pointer.

The dedication inscription portrays that this Torah scroll and its case originates for the Magen David synagogue of the Baghdad immigrant community in Bombay, India.

- Torah scroll. Soft brown parchment. Handsome Sephardi writing. Height of parchment: 45 cm. 51 lines per column (varies). One sheet was replaced. Spotting and wear. Partially detached sheets.

- Velvet-covered wooden case. On the inner side are two large silver plates (22.5X25.5 cm). Impressed into one is the verse "This is the Torah...", "These are the testaments, laws and statutes...", and on the other an inscription of a dedication: "This case and the Torah scroll inside belong to the elder Simcha wife of Aharon Shlomo Yechezkel David who died on the 13th of Shevat 1906".

On the exterior are two silver belts with floral adornments and two belts with dedication inscriptions. On the upper belt is a dedication identical to the one inscribed inside the case. On the lower belt is a dedication: "Dedicated to the Magen David synagogue in order that no one will be permitted to move it any place, far and near". Between the belts and on the upper part of the case are repoussé silver plates with floral decoration. The crown-like upper strip is decorated with light blue beads.

At the top of the case is a silver adornment in the shape of a flower bud flanked by a pair of original finials in Iraqi-Indian style decorated with handsome etchings in floral patterns. Two silver clasps, and the original pointer hanging from them.

Height of case: 92 cm. Tears and damages to velvet covering. Missing beads. Loose and bent silver belts. Finials: 19 cm, several chains and adornments missing, one finial is misshapen; pointer: 33.5 cm.

Opening price: \$6,000

Estimate: \$10,000-12,000

65b

66. זוג רימונים לספר תורה – צרפת

זוג רימונים לספר תורה. צרפת, [לאחר 1838].
כסף (חתום: סרטן / חותמת יצרן: C:M) מקודח
וחרוט; שאריות הזהבה; אבני זכוכית צבעוניות; אבני
ספיר לבנות.

רימונים מרשימים ומאסיביים. גוף הרימונים עשוי
חמש צלעות עם קישוט החוזר על עצמו בכל צלע:
פרח הפוך (העלים והגבעול מעל הפרח), אבן זכוכית
כחולה מרובעת משובצת בחלק העליון ואבן זכוכית
אדומה מרובעת משובצת למטה, בצדדים שתי
שורות של אבני ספיר לבנות. בבסיס, מתחת לכל
צלע – פרח ובתחתית שורת אבני ספיר לבנות עם
קישוט עלים משונן. בראש הרימונים גולה ותחתיה
כתר עשוי עלים הניצב על מדרגה עם עיטור צמחי
וטבעת. ניצבים על רגל עגולה. חמש שרשראות
משתלשלות ממפגשי הצלעות (באחד הרימונים
חסרה שרשרת ובשני חסרות ארבע) ובקצותיהם
פעמונים. אף השרשראות חתומות בחותמות כסף.
גובה: 36.5 ס"מ. מצב טוב. ברימון אחד חסרות ארבע
שרשראות עם פעמונים, וזו אחת קיים ואבן זכוכית
מרובעת אדומה אחת. מעט קורוזיה ופגם קטן ברגל.
בכתר חסרים שני עלים. בנוסף, חסרות מספר אבני
ספיר לבנות. ברימון השני שרשרת עם פעמון וזו אחד
חסרים ומספר אבני ספיר לבנות.

פתיחה: \$5,000

הערכה: \$10,000-15,000

66

66. A Pair of Torah Finials – France

A pair of Torah finials (Rimonim) – France [after 1838].
Silver (marked with a crab hallmark, maker's signature:
C:M), pierced and engraved; Golden residue; colorful
glass gems; white sapphires.

Impressive massive Torah finials. The body of the finials
is made of five facets with a recurrent ornament on
each side: an upside-down flower (the leaves and stalk
are above the flower), a blue rectangular glass gem
on the upper part and a red rectangular glass gem is
set at the bottom part. On the sides are two rows of
white sapphires. On the base, under each side – a flower
and at the bottom a row of white sapphires with an
ornament of dentate leaves. On the top of the finials
stands a knob and under it a crown of leaves, standing
on a level decorated with vegetal ornamentation and
a ring. All are standing on a round leg. Five chains are
hanging down from the meeting-point of the different
sides (one of the finials is missing one chain, and the
other finial is missing four chains). At their tips – bells
are situated. The chains are also marked with silver
hallmarks.

Height: 36.5 cm. Good condition. One finial is missing four
chains with bells, one hook still exists together with a single
red rectangular glass gem. Some corrosion. Leg slightly
damaged. Two leaves are missing in the crown. Some white
sapphires are missing too. The second finial is missing one
chain with a bell and a hook, along with some additional
white sapphires.

Opening price: \$5,000

Estimate: \$10,000-15,000

67. מגדל בשמים – מרכז אירופה, סוף המאה ה-18

מגדל בשמים. מרכז אירופה, [שלזיה, סוף המאה ה-18].
כסף (חתום), מנוסר, מקודח וחקוק.
מגדל מרובע בן שתי קומות, ניצב על רגל בעלת בסיס מרובע.
בראש המגדל צריח מסולסל, עליו גולה ודגל. על הבסיס
דוגמה רקועה בעיטורי רוקיות. דפנות הקומה הראשונה
מקושטות בעיטור מקודח בדוגמת שער עם קונוכיה במרכז
(בשתי דפנות נתונים ברגים, ללא אפשרות לפתיחת המגדל).
לקומה העליונה גגון והיא מעוצבת כחזית של כנסייה עם
קישוט רוזטה וששה חלונות מוארכים.
גובה: 27.5 ס"מ. מצב טוב. הדגל אינו מקורי. קימוט בדגל.
כתמים. קורוזיה.

פתיחה: \$3,000

הערכה: \$10,000-15,000

67. Spice Tower – Central Europe, End of the 18th Century

Spice tower – Central Europe [Silesia, end of the 18th century]

Silver (marked), sawed, pierced and carved.

A two-storey rectangular tower, based on a squared-base leg. On the top of the tower stands a curled spire with a knob and a flag. On the base a hammered pattern decorated with rocailles. The sides of the first storey are decorated with a pierced decoration of a gate with a seashell at its center (in two sides of the tower screws were used, with no option of opening the tower). The top storey is designed as a façade of a church, with a rosetta decoration and six long windows.

Height: 27.5 cm. Good condition. Later replaced flag. A wrinkle on the flag. Spotting. Corrosion.

Opening price: \$3,000

Estimate: \$10,000-15,000

67

68a

68. Ivory Dreidel Carved by Moshe Murro – "Bezalel"

Dreidel, created by Moshe Murro. "Bezalel", Jerusalem, [1929].

Carved ivory. Signed: "Bezalel Jerusalem" [Hebrew and English].

One of the four letters appears on each of the dreidel's panels – N.G.H.S. [Hebrew: Ness Gadol Haya Sham] Next to the letters – decorations and images related to Hanukkah: an oil pitcher, Menorah, "Judea Capta" and "Liberated Judea".

The image of "Judea Capta" was based on the commemorative coins minted by the Romans following the capture of Judea after the Jewish Revolt – a kneeling woman symbolizing the defeated people and a Roman soldier; between them a palm tree. The image of "Liberated Judea" reverses the same image – the soldier is seen protecting himself from the woman. On the upper part of the dreidel an embossed inscription "Ness Gadol Haya Sham" (which indicates that the dreidel was made for export). Leaves and flowers decorate the lower part.

Height: 6.5 cm. Width: 3 cm. Contained in a fine box made of olive wood.

The well-known "Bezalel" dreidels, cast in brass, were cast based on this design. See: "Bezalel by Schatz, exhibition catalogue, Jerusalem, 1983, item no. 995.

Opening price: \$1,500

Estimate: \$3,000-5,000

68. סביבון שנהב מחוטב בידי משה מורו – "בצלאל"

סביבון, מעשה ידי משה מורו. "בצלאל", ירושלים, [1929].

שנהב מחוטב. חתום: "בצלאל ירושלים Bezalel Jerusalem".

על כל אחת מארבע דפנות הסביבון, מופיעה אחת מן האותיות נ.

ג. ה. ש. לצד האותיות – עיטורים ודימויים הקשורים לחנוכה: כד השמן, המנורה ודימויי "יהודה השבויה" ו"יהודה המשוחררת".

דימוי "יהודה השבויה" נעשה על-פי מטבעות הנצחה שטבעו הרומאים לאחר הניצחון על היהודים במרד הגדול – אשה רכונה המסתמלת את האומה המובסת וחייל רומי; ביניהם עץ דקל. דימוי "יהודה המשוחררת" מהווה את היפוכו של אותו דימוי – החייל נראה מתגונן מפני האשה. בחלקו העליון של הסביבון מובלט הכיתוב "נס גדול היה שם", כיתוב זה מעיד שכפי הנראה הסביבונים נועדו ליצוא. בתחתית עיטורי עלים ופרחים.

גובה: 6.5 ס"מ. רוחב: 3 ס"מ. נתון בקופסה נאה, עשויה עץ זית.

סביבוני "בצלאל" הידועים, היצוקים בברונזה, נוצקו על-פי הדגם שלפנינו. ראה: "בצלאל של שץ, רשימה קטלוגית של החפצים בתערוכה", ירושלים, תשמ"ג, פריט 995.

פתיחה: \$1,500

הערכה: \$3,000-5,000

68b

69a

69. Ring – The Western Wall, Early 20th Century

Gold ring, set with a stone with an engraving of the Western Wall and the inscription "Yerushalem" [Hebrew]. Early 20th century.

Gold (marked, English marks); engraved carnelian.

Gold ring, set with a carnelian with a golden engraving.

Oval stone, engraved with a typical drawing of the Western Wall with three Cyprus trees, the Dome of the Rock and Al-Aqsa Mosques. Inscribed: "Yerushalem" [Hebrew].

Rings set with carnelian are known from ancient Egypt. Beginning at the Middle Ages the stone served as an amulet with healing properties.

Stone: 1.5X2 cm. Good condition, flaking on the surface of the stone.

Opening price: \$2,000

Estimate: \$3,000-4,000

69. טבעת – הכותל המערבי, ראשית המאה ה-20

טבעת זהב משובצת אבן עם ציור הכותל המערבי והכיתוב "ירושלם". ראשית המאה ה-20.

זהב (חותום, חותמות אנגליות); אבן קרנליאן חקוקה.

טבעת זהב משובצת באבן קרנליאן עם חקיקה בצבע זהב. אבן אובלית, חקוקה בדוגמה מקובלת של ציור הכותל המערבי ושלוש ברושים, כיפת הסלע ומסגד אל אקצה. עם הכיתוב: "ירושלם".

טבעות קרנליאן מוכרות ממצרים העתיקה. מימי הביניים שימשה האבן כאבן קמיע בעלת כח מרפא.

אבן: 1.5X2 ס"מ. מצב טוב, קילוף בשטח הפנים של האבן.

פתיחה: \$2,000

הערכה: \$3,000-4,000

69b

האמנותית הנוטה לעיתים לסיגנון. דה-קוסטה היה אמן בולט בהולנד אך לא התפרסם מחוצה לה. לאחר מלחמת העולם השנייה לא נותרו פריטי אמנות רבים שלו והנותרים קיימים היום בעיקר באוספים מוזיאליים.
גובה: 21.5 ס"מ. מצב טוב.

פתיחה: \$12,000
הערכה: \$14,000-16,000

70. "Sabbath" Statuette – Joseph Mendes Da-Costa – Holland

"Sabbath", statuette by Joseph Mendes Da-Costa. Holland, ca. 1900.

Grès ceramic, glazed. Signed with initials.

A statuette in the shape of a woman with closed eyes wearing a dress with a floral pattern, a blue apron and a scarf on her head. Da-Costa emphasizes in his work the various textures of textiles through different kinds of glazing, various colors and engraved patterns.

This statuette belongs to a group of statuettes created by Da-Costa around the year 1900. During this period, influenced by Japanese art, Da-Costa was interested in daily topics and depicted the figures that surrounded him in his neighborhood – the Jewish quarter in Amsterdam. The titles of the statuettes in Yiddish and in Dutch prove his attempt to create under the inspiration of his immediate surroundings: "Pupils", "Sweethearts", "Sabbath" etc.

Joseph Mendes Da-Costa (1863-1939), sculptor and designer from Amsterdam, whose family was a descendant of the Portuguese Jews; lived in the Jewish quarter. Da-Costa was known for the animal statuettes which he created through the second half of the 19th century. He studied in different art schools and in the Rijkschool voor Kunstnijverheid (school of applied arts) in the Rijksmuseum. Like other artists of his generation, Da-Costa was exposed to Egyptian and Assyrian art which is well reflected in his artistic style. Da-Costa was a prominent artist in Holland but was not well known outside of it. After WW II, only a few of his works remained, and they are kept in museum collections.

Height: 21.5 cm. Good condition.

Opening price: \$12,000
Estimate: \$14,000-16,000

70

70. פסלון "שבת" – יוסף מנדס דה-קוסטה – הולנד

פסלון "שבת", מעשה ידי יוסף מנדס דה-קוסטה. הולנד, 1900 בקירוב.

חמר – אבן חול (grés), מזוגג. חתום במונוגרמה.

לפנינו פסלון בדמות אשה עצומת עיניים הלובשת שמלה פרחונית עם סינר כחול ורדיד. דה-קוסטה מדגיש בעבודתו את סוגי הטקסטילים השונים באמצעות גלזורות, צבעים מגוונים ודוגמאות בחריטה.

פסלון זה שייך לקבוצת פסלונים שייצר דה-קוסטה בסביבות שנת 1900. בתקופה זו, בהשפעת אמנות יפנית, התעניין דה-קוסטה בנושאים יום-יומיים ותיאר את הדמויות הסובבות אותו בשכונתו – הרובע היהודי באמסטרדם. שמות הפסלונים ביידיש ובהולנדית מעידים אף הם על הניסיון ליצור בהשפעת הסביבה הקרובה: "תלמידות", "מתוקות" (sweetheart), "שבת" וכו'.

יוסף מנדס דה-קוסטה (1863–1939), פסל ומעצב מאמסטרדם, אשר משפחתו היתה מצאצאי היהודים הפורטוגזים. התגורר ברובע היהודי. דה-קוסטה ידוע בזכות פסלונים החיות שיצר במחצית השנייה של המאה ה-19. את הכשרתו קיבל בבתי ספר לאמנות שונים וב- applied arts ברייקסמיזיאום. כמו אמנים רבים בני דורו, דה-קוסטה נחשף לאמנות מצרית ואשורית והשפעתה ניכרת בשפתו

71

71. "Abraham" Statuette – Joseph Mendes Da-Costa, 1907

"Abraham", statuette by Joseph Mendes Da-Costa. Holland, 1907.

Grès ceramic, glazed. Titled, dated and signed in monogram.

Around the year 1907 Da-Costa created a series of biblical figures in an expressive style. The figures of Abraham and Isaac in the "Abraham" statuette are depicted in a dramatic manner in grisaille shades. Abraham stands defeated, holding a sword in his down-turned hand; with his other hand he covers Isaac's face. Isaac is naked with his head bent forward, leaning on Abraham, and his hands in a mercy-pleading gesture. For additional information about the sculptor Joseph Mendes Da-Costa see previous item.

Height: 24.5 cm. Good condition.

Opening price: \$18,000

Estimate: \$20,000-22,000

71. פסלון "אברהם" – יוסף מנדס דה-קוסטה, 1907

פסלון "אברהם" – מעשה ידי יוסף מנדס דה-קוסטה. הולנד, 1907. חמר – אבן חול (grès), מזוג. מתואר, מתוארך וחתום במונוגרמה. בסביבות שנת 1907 יצר דה-קוסטה סדרה של דמויות תנ"כיות בסגנון אקספרסיבי. הדמויות של אברהם ויצחק בפסלון "אברהם" מתוארות באופן דרמטי בגוני גריזאי. אברהם עומד בפה פעור, מובס, ידו האחת אוחזת בחרב ושמוטה כלפי מטה והשנייה מכסה את פניו של יצחק. יצחק ניצב ערום, ראשו מוטת קדימה, שעון על גבי אברהם, וידיו בתנוחת בקשת רחמים. למידע נוסף אודות הפסל יוסף מנדס דה-קוסטה ראה פריט קודם.

גובה: 24.5 ס"מ, מצב טוב.

פתיחה: \$18,000

הערכה: \$20,000-22,000

72

72. Shlomo Yudovin – Oil Painting – Menorah and Deer, 1924

Shlomo Yudovin, oil painting on canvas. Russia (?), 1924. In the center of this painting, in grisaille technique (shades of grey), a three-legged Menorah decorated with flowers and heraldic deer. In the background a wooden grille with spiral pillars. This theme is known from images on grave stones and from Russian or East European papercuts.

On the reverse-inner side of the painted canvas appears a handwritten word in Hebrew – not clear – "קבלה" or "קכלח" and twice the letter "ה". In addition, an inscription in Russian, "copy of a wall painting in a museum in Berlin January 25, 1923".

The artist Shlomo Yudovin (1892-1954), specialized in graphic design and photography and was known for the Jewish folkloristic motifs integrated into his art. Yudovin was the photographer and illustrator of the ethnographic expedition of S. An-Sky between 1912-1914. In 1920 was appointed as curator of the "Leningrad Museum of Jewish Art" collections. At the same year he published in Yiddish his book "Jewish Folk Ornament".

30X48 cm. Good condition. Framed.

Opening price: \$2,000

Estimate: \$3,000-5,000

72. שלמה יודובין – ציור שמן – מנורה ואיילים, 1924

שלמה יודובין, ציור שמן על בד. רוסיה (?), 1924. במרכז ציור זה, המצויר בטכניקת גריזאי (גוונים של אפור), מנורה מעוטרת בפרחים ניצבת על תלת-רגל, אשר מצדידה זוג צבאים הרלדיים. ברקע נראית סבכת עץ עם עמודים לולייניים. תימה זו מוכרת מתיאורים על גבי מציבות ואף ממגזרות נייר מרוסיה וממזרח אירופה.

בצדו האחורי-פנימי של הבד המצויר, כתובה בכתב-יד מילה לא ברורה בעברית – "קבלה" או "קכלח" ופעמיים האות ה'. בנוסף כתוב ברוסית, "עותק מציור על קיר במוזיאון בברלין 25 בינואר 1923".

האמן שלמה יודובין (1892-1954), התמחה בגרפיקה וצילום ונודע במוטיבים היהודיים העממיים ששילב ביצירתו. יודובין היה הצלם והמאייר במשלחת האתנוגרפית של ש. אנסקי בין 1912-1914. ב-1920 נתמנה לאוצר של אוספי "מוזיאון לנינגרד לאמנות יהודית". בשנה זו פרסם בידיש את ספרו "עיטורים יהודיים עממיים".

30x48 ס"מ. מצב טוב. נתון במסגרת.

פתיחה: \$2,000

הערכה: \$3,000-5,000

73

73. Abel Pann – Portrait of a Woman

Abel Pann (1883-1964), portrait of a woman.

Drawing, pastel on paper. Signed in English: Abel Pann.

Drawing of a woman's profile in shades of brown, on oval paper. On the woman's head is a white Kefiya tied in the back; and she is wearing an Oriental earring – a hoop with pendants shaped as coins. The woman's face is accentuated with a line while the rest of the image consists of transitions between light and shade.

45X36 cm. Good condition, paper attached to cardboard with professional adhesive tape. A line following the oval shape is seen at the borders of the painting.

Opening price: \$2,000

Estimate: \$3,000-5,000

73. אבל פן – דיוקן אשה

אבל פן (1883-1964), דיוקן אשה.

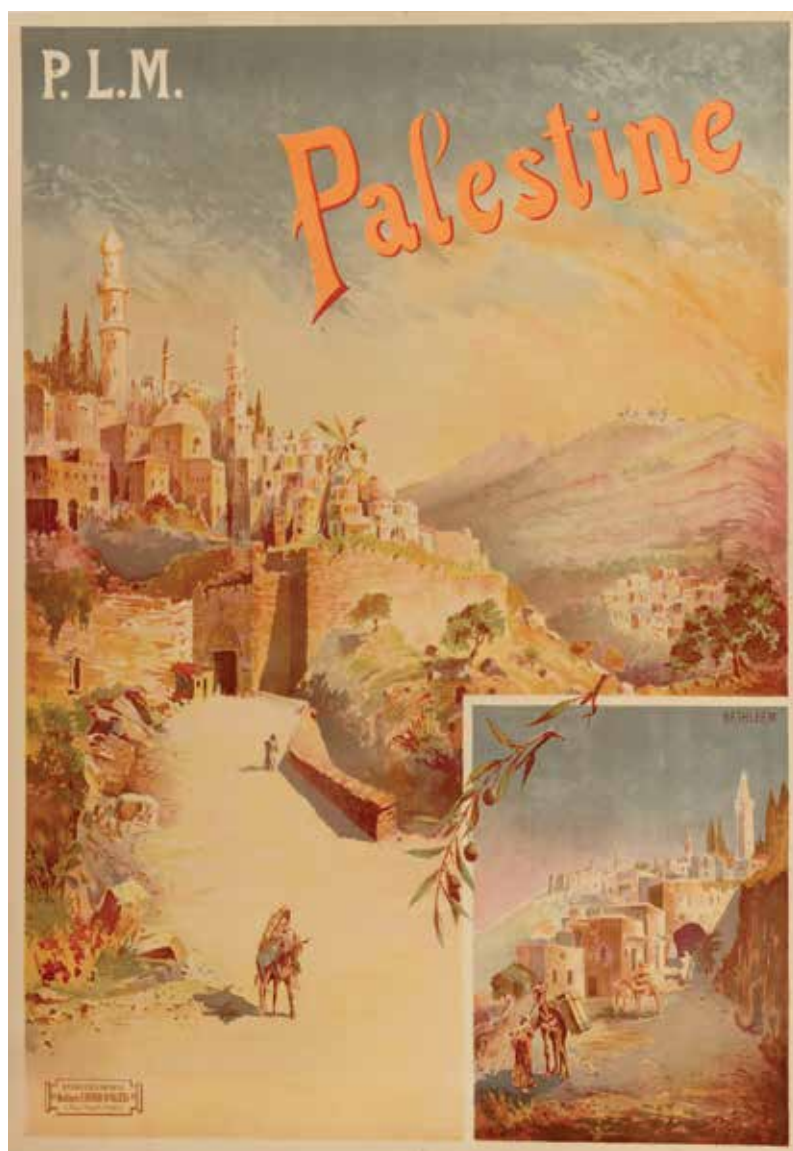
רישום, פסטל על נייר. חתום באנגלית: אבל פן.

רישום צדודית של פני אשה בגוני חום, על נייר אובלי. ראשה של האשה ממלא את כל חלל הציור והיא מתוארת ללא רקע, כשלראשה כפייה לבנה הקשורה מאחור. במרכז התיאור נראית אחזנה של האשה עם עגיל בסגנון אוריינטלי – חישוק עם תליונים דמויי מטבעות. פני האשה מודגשים בקו ושאר התיאור מורכב ממעברי אור וצל.

45X36 ס"מ. מצב טוב, הנייר מוצמד לקרטון בנייר-דבק מקצועי. בשולי הציור נראה קו הסימון האובלי.

פתיחה: \$2,000

הערכה: \$3,000-5,000

74

74. "Palestine" – Early Tourism Poster Issued by a French Railway Company – Paris, 1898

P.L.M. Palestine, tourism poster issued by the French Railway Company P.L.M. [Chemins de fer de Paris à Lyon et à la Méditerranée - railway from Paris to Lyon and to the Middle East]. Printed in Atelier F. Hugo D'Alesi, Paris, 1898.

An impressive poster in lithographic printing; in the center - an illustration of Jerusalem (the road leading to the city's gates, a figure walking and a figure riding a donkey), on the lower right corner – illustration of Bethlehem. The illustration is signed and dated: Louis Guerry, Annecy 1898.

73.5X105.5 cm. Good condition. Several restored tears. Cloth backed for display and preservation. Framed.

Opening price: \$5,000

Estimate: \$7,000-10,000

74. "Palestine" – כרזת תיירות מוקדמת מטעם חברת רכבות צרפתית – פריז, 1898

P.L.M. Palestine, כרזת תיירות מטעם חברת הרכבות הצרפתית P.L.M. [Chemins de fer de Paris à Lyon et à la Méditerranée, מסילות רכבת מפריז לליון ולמזרח התיכון]. נדפסה באטלייה F. Hugo D'Alesi, פריז, 1898.

כרזה מרשימה בדפוס ליטוגרפי; במרכזה איור של העיר ירושלים (דרך המובילה אל שערי העיר, דמות צועדת ודמות רכובה על חמור) ובפינה הימנית התחתונה – איור של העיר בית-לחם. האיור חתום ומתוארך: Louis Guerry, Annecy 1898.

73.5X105.5 ס"מ. מצב טוב. מספר קרעים משוקמים. מודבקת על בד פשתן לתצוגה ושימור. ממוסגרת.

פתיחה: \$5,000

הערכה: \$7,000-10,000

75

75. Poster Designed by Aharon Hefter – "Emes" Newspaper – Moscow, 1930s

"Abonir zikh ofn emes", a poster calling to subscribe to "Der Emes" Newspaper. "Emes" printing house, Moscow, [1930s]. Yiddish. Design: Aharon Hefter.

The paper "Der Emes" [the Truth] was published in the years 1918-1938 by the central committee of the Soviet Communist party, and was managed by the Yevsektsiya (the Jewish section of the party) which attempted to create proletarian culture in Yiddish (Hebrew was considered the language of elites). The paper served to distribute communist propaganda and fought anti-Semitism within and outside the Soviet Union. The first editor was Shimon Dimenstein; later this role was transferred to Moshe Litvakov, until he was dismissed during the Great Purge period, was arrested and executed. The paper was shut down by the authorities in 1938.

The designer of the poster – Aharon Hefter (1894-1963), Russian painter, caricaturist and book designer.

37X52 cm. Good condition. Folding marks and creases. Tears to borders. Damage (flaking) to lower part (verso) ca. 4X3 cm. Framed.

Opening price: \$2,000

Estimate: \$3,000-5,000

75. כרזה בעיצוב אהרן הפטר – העתון "עמעס" – מוסקבה, שנות ה-30

"אבאניר זיך אפן עמעס", כרזה הקוראת להירשם כמנוי לעתון "דער עמעס". דפוס "עמעס", מוסקבה, [שנות ה-30]. יידיש. עיצוב: אהרן הפטר.

העתון "דער עמעס" [האמת] ראה אור בשנים 1918-1938 ביוזמת הוועד המרכזי של המפלגה הקומוניסטית של ברית המועצות, ונוהל בידי היִבְסְקִיָּה (הזרוע היהודית של המפלגה), אשר ביקשה ליצור תרבות פרולטרית יהודית ביידיש (העברית נחשבה לשפת האליטות בלבד). העתון שימש להפצת תעמולה קומוניסטית ונאבק באנטישמיות בברית המועצות ומחוצה לה. עורכו הראשון היה שמעון דימנשטיין; בהמשך עבר התפקיד לידי משה ליטווקוב, עד שזה הודח מתפקידו בתקופת הטיהורים הגדולים, נעצר והוצא להורג. ב-1938 נסגר העתון בידי השלטונות. מעצב הכרזה – אהרן הפטר (1894-1963), צייר רוסי שעבד בתחומי עיצוב הספרים והקריקטורה.

37X52 ס"מ. מצב טוב. סימני קיפול וקמטים. קרעים בשוליים. פגם (קילוף) בחלקה התחתון של הכרזה (בצד האחורי), 4X3 ס"מ בקירוב. ממוסגרת.

פתיחה: \$2,000

הערכה: \$3,000-5,000

76

76. Russian Propaganda Poster in Yiddish - The Soviet Education System Vs. The Jewish Traditional "Cheder Education" - Moscow, the 1920s

"Di Alten Shul / Di Roten Shul". Russian propaganda-poster advocating for the Soviet education-system, Центриздат (Tsentrizdat) publishing house. Moscow, (1920s), Yiddish.

An impressive poster comparing between pupils who went to school in a Soviet establishment and pupils who went to the "Cheder". The poster draws two routes, representing two possible paths of life; one painted in red and the other in blue. The red route begins with studying in a Soviet school (in the illustration we see children in school, wearing red kerchiefs associated with the Communist youth-movement "Pioneers"; at the backdrop stands a portrait of Lenin), continues with working in the factory and agricultural work and leads eventually to the "unification of the people" ("folker akhdes"). The blue route begins with studying in the "cheder", goes through working in a small store, praying in the "Klois" (pray and study-house), and ends

76. כרזת תעמולה רוסית ביידיש - מערכת החינוך הסובייטית לעומת חינוך יהודי מסורתי ב"חדר" - מוסקבה, שנות ה-20

"די אלטע שול / די ראטן-שול". כרזת תעמולה רוסית המקדמת את מערכת החינוך הסובייטית. הוצאת Центриздат (Tsentrizdat). מוסקבה, [שנות ה-20]. יידיש.

כרזה מרשימה המשווה בין מי שלמד בבית ספר סובייטי לבין מי שלמד ב"חדר".

הכרזה משרטטת שני מסלולים, המייצגים שני מסלולי-חיים, האחד צבוע אדום והשני כחול. המסלול האדום מתחיל בלימודים בבית הספר הסובייטי (באיור נראים ילדים בבית הספר, עונדים מטפחות אדומות של תנועת הנוער הקומוניסטית "פיונירים"; ברקע מופיע דיוקן לנין), ממשיך בעבודה במפעל ובעבודה חקלאית, ומוביל לבסוף ל"אחדות העם" ("פעלקער-אכדעס"). המסלול הכחול מתחיל בלימודים ב"חדר", עובר דרך עבודה בחנות מכולת קטנה, תפילה בקלויז (בית המדרש) ומסתיים בפילוג או "שנאה" בקרב העם ("פעלקער-סינע"). במרכז הכרזה כיתוב ביידיש, על-פיו "בית הספר הישן" ("ה'חדר'") מוציא מתוכו אנשים משועבדים ואילו בית הספר הסובייטי מוציא מתוכו אנשים בריאים, כשירים לעבודה, בנויים לסדר הסוציאליסטי. תחת הכיתוב איור אם ובנה, ופניהם אל בית הספר הסובייטי.

72x108 ס"מ. מצב טוב. סימני קיפול, קמטים. קרעים בשוליים ובקווי הקפל. ממוסגרת.

פתיחה: \$4,000

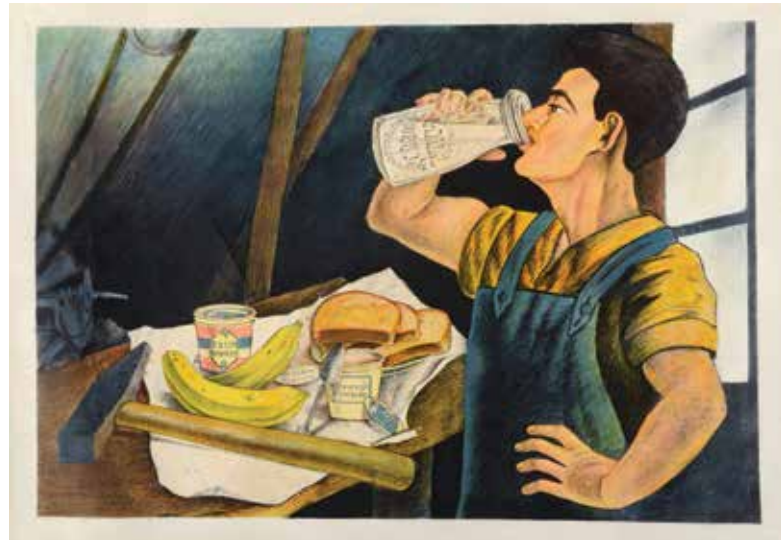
הערכה: \$5,000-7,000

up with the dividing or "hatred" among the people ("folker sinne"). At the center of the poster we see a Yiddish inscription, explaining how "the old school" (the "cheder") advances enslaved people, while the Soviet school advances healthy people, fit to work and ready for the socialistic order. Beneath the inscription we see an illustration of a mother and son, with their faces turned towards the Soviet school.

72X108 cm. Good condition. Folding marks, creases. Tears around the edges and within the folding mark. Framed.

Opening price: \$4,000

Estimate: \$5,000-7,000

77a

77b

77. Two Early Advertisement Posters - "Tnuva" Company

Two advertisement posters of "Tnuva" company [Second half of 1920s/1930s]. Unknown artist.

Two illustrated posters, advertising "Tnuva" products.

■ Illustration of a worker drinking milk. On a table next to him are a hammer, three slices of bread and jars with cream and honey produced by "Tnuva".

70X50.5 cm. Fair-poor condition. Numerous tears. Missing pieces, artistically restored. Cloth backed for display and preservation (tear to cloth corner).

■ A boy and a girl around a dining table, enjoying a meal consisting of "Tnuva" products. The poster is signed on the lower side: "Grafika Yerushalem".

70X47 cm. Fair-poor condition. Tears. Missing pieces (some professionally restored). Cloth backed for display and preservation.

Opening price: \$3,000

Estimate: \$4,000-6,000

77. שתי כרזות פרסום מוקדמות של חברת "תנובה"

שתי כרזות פרסום של חברת "תנובה". [המחצית השנייה של שנות ה-20 / שנות ה-30]. אמן לא ידוע.

שתי כרזות מאוירות, המפרסמות את מוצריה של חברת "תנובה".

■ איור פועל לוגם חלב. לצדו שולחן עליו מונחים פטיש, שלוש פרוסות לחם ומיכלי שמנת ודבש תוצרת "תנובה".

70X50.5 ס"מ. מצב בינוני-גרוע. קרעים רבים. פיסות קרועות, עם שיקום אמנותי של הפיסות החסרות. מודבקת על בד פשתן לתצוגה ושימור (קרע בשולי הבד).

■ ילד וילדה סביב שולחן האוכל, נהנים מסעודה שכולה מורכבת ממוצרי "תנובה". הכרזה חתומה בתחתית: "גרפיקה ירושלם".

70X47 ס"מ. מצב בינוני-גרוע. קרעים. פיסות חסרות (חלקן משוקמות שיקום אמנותי). מודבקת על בד פשתן לתצוגה ושימור.

פתיחה: \$3,000

הערכה: \$4,000-6,000

78. סט מפות צבועות ביד - תכנון הקמת נמלים בחיפה וביפו - ראשית תקופת המנדט הבריטי בארץ ישראל

19 מפות מודפסות, צבועות ביד, ובהן תכניות להקמת נמלים בחוף חיפה ובחוף יפו, מאת חברת "בוס דורדרכט" (Boss Dordrecht), רוטרדם, הולנד, 1920. עם סיומה של מלחמת העולם הראשונה וחלוקת שטחי האימפריה העות'מאנית בין ממשלות צרפת ובריטניה (הסכם סייקס-פיקו), נתעוררה שאלת מיקום הנמל, שישרת באופן הטוב ביותר את האינטרסים הכלכליים והפוליטיים של ממשלת המנדט. באותה עת היה נמל יפו הנמל הפעיל ביותר בארץ ודרכו עברו מרבית הסחורות וכל הנוסעים, בשעה שבחיפה התקיים מזח קטן בלבד.

שיקולים שונים, ובראשם האפשרות ליצירת רצף טריטוריאלי מהאגן המזרחי של הים התיכון עד למפרץ הפרסי והאפשרות להקים במפרץ חיפה נקודת-מוצא לקו צינור הנפט מעיראק, הביאו את משרד המושבות הבריטי להעדיף את מפרץ חיפה כנקודה אסטרטגית להקמת הנמל.

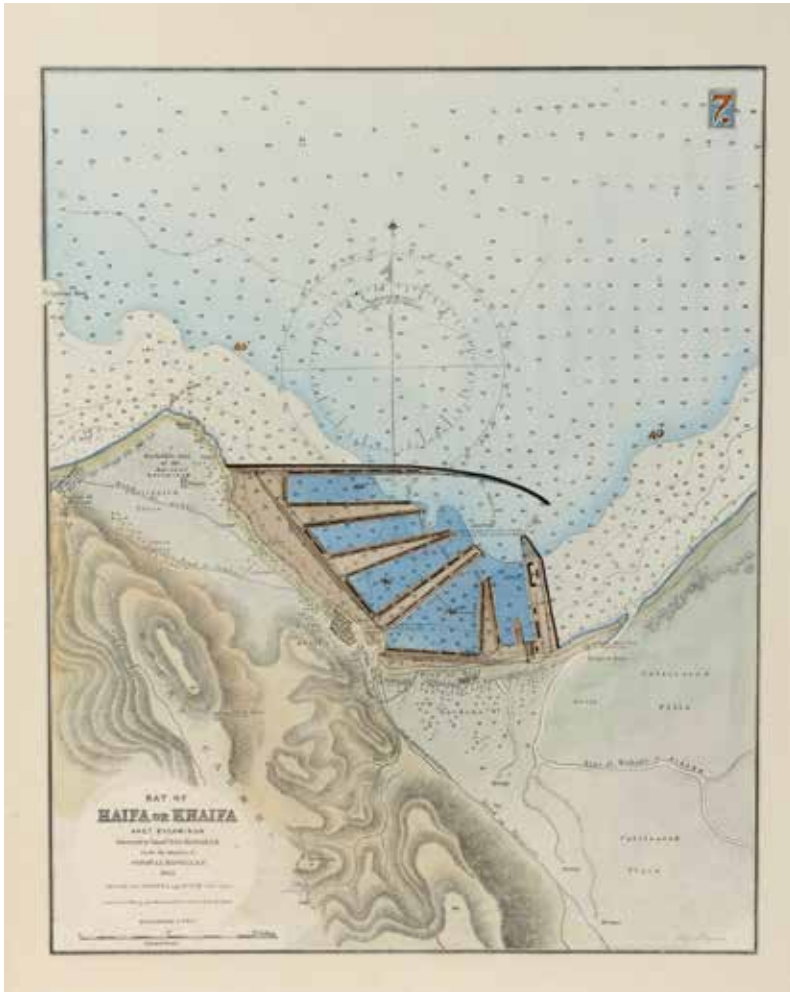
אולם, במקביל, התקוממו סוחריו העיר יפו, שהיו נתונים במצוקה עקב תנאי הקשים של הנמל בעירם, והקימו את ה"ועד למען בניית נמל יפו" בראשותו של האגרונום והעסקן הציוני שמואל טולקובסקי ובאישורו של הנציב העליון הרברט סמואל. מטרתו העיקרית של הוועד הייתה לממן הצעות לפיתוח נמל ביפו. חברי הוועד ביקשו לבצע סקר מקצועי על חשבונם וסמואל לא הביע התנגדות.

לפיכך, במחצית השנייה של שנת 1920, יצר הוועד קשר עם חברה הולנדית מרוטרדם בשם Boss Dordrecht (או: Bos) ומהנדס מטעמה, א' ואן קונינסברג (Van Koninsberg) הגיע לארץ.

חרף מאמציהם של תושבי יפו, בחרה ממשלת בריטניה להקים את הנמל בחיפה. בזמן מאורעות תרצ"ו-תרצ"ט נסגר נמל יפו בפני היישוב היהודי, וכתוצאה מכך להקמת נמל בתל-אביב (נחנך בשנת 1936).

המפות שלפנינו הן המפות שנעשו על-ידי החברה ההולנדית והן מציגות את התכנית לפיתוח הנמלים ביפו ובחיפה. 10 מפות מציגות את התכנית להרחבת הנמל ביפו ו-9 את התכנית להקמת הנמל בחיפה. בכל אחד משני ה"סטים" הללו מופיעה גם מפה המוקדשת להסדרים הסטריים בזמן ולאחר בניית הנמלים.

המפות מבוססות על מפות סקר החופים שערכה האדמירלות הבריטית בשנים 1859-1862 ושנמדדו בידי פרדריק ג'ורג' דנהם בדפורד (Admiral Sir Frederick George Denham Bedford). המפות נדפסו על ניירות איכותיים ועבים במיוחד, המתאימים לציור בצבעי מים, ונוספו עליהם כל שלבי בניית הנמל המתוכננים באקוורלים עדינים, מדויקים ונאים במיוחד (איכות הנייר הביאה לכך שהצבעים יישמרו בגוונים עזים והמפות נשמרו כמעט ללא פגוע).

78a

גליונות הנייר מגולגלים ונתונים בגליל קרטון מקורי, עליו מודפס הכיתוב "Plans of Jaffa and Haifa Port". למידע נוסף:

1. שטרן, שמעון: "המאבק על הקמת נמל חיפה בתקופת המנדט הבריטי". בתוך: "קתדרה" 21, אוקטובר 1981.
  2. פיין, יונתן: "פיתוח נמל חיפה במדיניות הבריטית 1906-1924: שיקולים אסטרטגיים". בתוך: "קתדרה" 89, אוקטובר 1998.
  3. צביאלי, דב; רחון, ברוך; גלילי, אוהד: "המיפוי ההידרוגרפי של מפרץ חיפה על ידי האדמירלות הבריטית בשנים 1832-1921". בתוך: "אופקים בגאוגרפיה" 74-73, 2009.
- 19 גליונות נייר 74x56 ס"מ. מצב טוב. מעט כתמים. בשוליים העליונים של מפות נמל חיפה מחוברים ניירות-דבק (חדשים), ששימשו לתליית המפות.

פתיחה: \$5,000
הערכה: \$8,000-12,000

78. A Set of Hand-Colored Maps – Planning the Construction of Ports in Haifa and Jaffa – Early British Mandate in Eretz Israel

19 printed maps, colored by hand, with plans to construct ports in Haifa and Jaffa, by the Boss Dordrecht company, Rotterdam, Holland, 1920.

When World War I ended and the Ottoman Empire territories were divided between France and Britain (Sykes-Picot Agreement), the problem of the location of a port has been raised; a port that would best serve the economic and political interests of the Mandate Government. At the time, the Jaffa Port was the most active gateway to Palestine through which most commerce and passengers entered, while in Haifa there was only a negligible dock.

Various considerations, the main one being the possibility of creating a territorial continuum from the eastern basin of the Mediterranean Sea to the Persian Gulf and the possibility of establishing in Haifa the starting point of the petrol pipe from Iraq, brought the British Colonial Office to prefer Haifa Harbor as a strategic point to establish a port.

However, simultaneously, the merchants of Jaffa, who were distressed due to the poor state of the port in their city, opposed to the idea and founded a "Committee for the construction of a port in Jaffa" headed by Shmuel Tolkovsky, an agronomist and a Zionist activist, and approved by the High Commissioner Herbert Samuel. The main goal of this committee was to finance proposals to develop a port in Jaffa. The committee members decided to perform a professional survey, financed by the committee and Samuel did not object. As a result, in the second half of the year 1920, the committee contacted a Dutch company from Rotterdam by the name of Boss Dordrecht (or: Bos) and an engineer on their behalf, A. Van Koninsberg arrived in Eretz Israel. In spite of the Jaffa residents' endeavors, the British government decided to build the port in Haifa. During the 1936-1938 riots, the Jaffa port was closed for Jews which led to the construction of a port in Tel-Aviv (inaugurated in 1936).

The maps presented were drawn by the Dutch company and they portray the plan to develop ports in Jaffa and in Haifa. 10 maps portray the plan to extend the Jaffa Port and 9 maps present the plan to build a port in Haifa. In each of the two "sets" is a map dedicated to sanitary arrangement during and after construction of the ports.

The maps are based on survey maps of the shores executed by the British Admiralty in 1859-1862 and surveyed by Admiral Sir Frederick George Denham Bedford. The maps are printed on particularly heavy paper of good quality, suitable for watercolor.

78b

All of the planned stages of building the port, were added to the maps in delicate aquarelles. The details are very accurate and fine (the quality of paper led to the preservation of bright colors and the maps are almost intact).

The paper rolls are contained in an original cardboard tube inscribed "Plans of Jaffa and Haifa Port".

For further information:

1. Stern, Shimon: "The Struggle to Establish the Haifa Port during the British Mandate". In "Katedra" 21, October, 1981.
2. Fein, Jonathan: "Development of Haifa Port in the British Policy 1906-1924: Strategic Considerations". In: "Katedra" 89, October 1998.
3. Zvieli, Dov; Rosen, Baruch; Galili, Ohad: "Hydrographic Mapping of Haifa Harbor by the British Admiralty in 1832-1921". In: "Ofakim BeGeographia" 73-74, 2009.

19 paper sheets 74X56 cm. Good condition. Minor spots. Attached to upper margins of Haifa Port Plans are (new) adhesive papers which served for hanging the plans.

Opening price: \$5,000

Estimate: \$8,000-12,000

79a

79b

79c

79. אוסף תצלומים איכותי של המושבה זכרון יעקב וסביבותיה – יעקב נוישטדט, שנות ה-20

במושבה, ופגישה בין השניים במאיר-שפיה (1925); ביקור הלורד בלפור יחד עם נחום סוקולוב, חיים ויצמן וקולונל קיש בבנימניה (1925); ביקור הנציב העליון הלורד פלומר ביקבי זכרון יעקב; ביקור הנציב העליון סר ג'ון צ'נסלור במושבה זכרון יעקב (1929), ואירועים אחרים.

כן מתועדות באלבום זה התפתחות היישוב ופעילות חלוצים ופועלים: יבוש ביצות, פועלי ביצות חולים במלריה (על מטת חוליים), ג'מוסים בביצה, סלילת הכביש מזכרון יעקב לחיפה, מחצבה, חריש ועקירת סלעים, ועוד, לצד תצלומים ובהם מראה כללי (פנורמה) של המושבה זכרון יעקב (עם שרטוט של המושבה, מעובד בידי נוישטדט), עם תוספות צבע; אחוזת לנגה ("חצר-כרמל") בזכרון יעקב; תחנת הרכבת בזכרון יעקב והדרך אל

אוסף תצלומים איכותי ומרשים של המושבה זכרון יעקב וסביבותיה, ושל יישובים, ערים ואתרים נוספים בארץ ישראל, שצילם יעקב נוישטדט, שֶׁקֶט ומודד תושב זכרון יעקב. ארץ ישראל, שנות ה-20. האוסף שלפנינו כולל שני אלבומי תצלומים (ובהם כ-360 תצלומים), כ-85 תצלומים בתפזורת, 39 תשלילים וכ-60 מסמכים, מעבוננו של נוישטדט.

■ **באלבום הראשון** כ-120 תצלומים איכותיים ומרשימים במיוחד. בפתח האלבום כתב נוישטדט בכתב ידו (הנאה, כיאה לשֶׁקֶט) "אין לך דבר, שלא יעמוד בפני הצלום!". באלבום זה מופיעים תצלומים ייחודיים מהמושבה זכרון יעקב ומסביבותיה, וביניהם תצלומים המתעדים אירועים היסטוריים, דוגמת ביקור הברון אדמונד דה-רוטשילד בזכרון יעקב וביקורו של הנציב העליון סיר הרברט סמואל

79d

בתיחה: \$2,500
הערכה: \$4,000-6,000

המושבה; רחובות המושבה והגן, בית ברושטין במושבה (מקום מגוריו של הצלם), שומר בכרם, תימנים, הכותל המערבי, העדלאידע בתל-אביב, טיול לנהלל, ביקור במושבה מגדל, פרדסים, אתרים ארכיאולוגיים, עתלית, בנימינה, זכרון יעקב, מאיר שפיה, ראש העין, ומקומות נוספים.

גודל ממוצע 7x14 ס"מ (חלקם קטנים או גדולים יותר), אלבום 22x32 ס"מ.

■ **באלבום השני כ-240 תצלומים:** תצלומי דמויות, תצלומים נסיוניים ואמנותיים של נופים ואנשים, טיולים ברחבי הארץ, תצלומי פורטרט הומוריסטיים של נוישטדט, תיעוד מפעלי בנייה, תחרויות ספורט, מצעדים ואירועים חגיגיים, העדלאידע בתל-אביב, ילדים בתחפושות, וכן תצלומים אישיים ומשפחתיים.

גודל התצלומים משתנה, 3.5x5.5 ס"מ עד 9x13.5 ס"מ, אלבום 24.5x34 ס"מ.

■ **מצורפים: כ-85 תצלומים בתפזורת:** כ-60 מסמכים, בעיקר מכתבים שנשלחו אל נוישטדט, חלקם בעניין עבודתו כשרטט וכמודד (בניהם גם "כרטיס כניסה" של "מכבי", מחלקה "כדורגלית", ורשה, 1920); שרטוט, חזית הבית של משה קרופניק בזכרון יעקב (1928), מעשה ידי נוישטדט; 39 תשלילים.

79. Collection of Excellent Quality Photographs of the Settlement of Zichron Ya'akov and its Surroundings – Ya'akov Neustadt, the 1920s

An impressive collection of excellent quality photographs of Zichron Ya'akov and its surroundings, as well as other settlements, cities and sites in Eretz Israel, taken by Ya'akov Neustadt, a drafter and measurer, resident of Zichron Ya'akov. Eretz Israel, the 1920s.

This collection contains two photo-albums (including ca. 360 photos), ca. 85 single dispersed photos, 39 negatives and ca. 60 documents, all from the Neustadt estate.

■ **In the first album** ca. 120 high quality and unique photos. At the front of the album Neustadt has written in his own handwriting (handsome handwriting as fitting a drafter): "Nothing can stand against photography!" This album features unique photography from Zichron Ya'akov and its surroundings, including also photos documenting historical events, such as the visit of the Baron Edmond de Rothschild to Zichron Ya'akov, the visit of the High Commissioner Sir Herbert Samuel, as well as a meeting the two had in Meir Shfeya (1925); Lord Balfour's visit accompanied by Nahum Sokolow, Chaim Weizmann and Colonel Kisch in Binyamina (1925); Lord Plumer, the High Commissioner, visiting Zichron Ya'akov's vineyards; Sir John Chancellor's visit in Zichron Ya'akov (1929), and other events.

This album shows also the development of the Jewish population in Eretz Israel (the Yishuv) together with some general activity of the Halutzim and Jewish day-workers: drying-up of swamps, swamp workers suffering from Malaria (lying on sickbeds), buffalos in the swamps, building construction the road connecting Zichron Ya'akov and Haifa, a quarry, plowing, extraction of rocks etc., along with photos featuring a general panoramic view of the settlement of Zichron Ya'akov

(accompanied by a draft of the settlement, adapted by Neustadt) with color additions; the "Carmel-court" in Zichron Ya'akov; the train station in Zichron Ya'akov and the road leading to the settlement; the settlements' streets and the park, Brunstein's House in the settlement (the photographer's residence), a watchman in the vineyard, Yemenites, the Western Wall, The Adloyada in Tel Aviv, a trip to Nahalal, a visit to the settlement of Migdal, orchards, archeological sites, Atlit, Binyamina, Zichron Ya'akov, Meir Shfeya, Rosh Ha'ayin, and other places.

Average size 14X7 cm (some larger and some smaller). Size of the album: 32X22 cm.

■ **The second album** includes ca. 240 photos: photos of people, experimental and artistic photos of landmarks and people, voyages from around the country, humoristic portraits of Neustadt, documentation of construction-factories, the Adloyada in Tel Aviv, children in costumes, and some personal and family photos.

The size of the photos changes from one to the other: between 5.5X3.5 and 13.5X9 cm. Size of album: 34X24.5 cm.

■ **enclosed:** ca. 85 single dispersed photos; ca. 60 documents, mostly letters sent to Neustadt, some concerning his work as a drafter and measurer (among them is also a Maccabi "entry ticket", the "football" department, Warsaw, 1920); a draft - The front of Moshe Kropnik's house in Zichron Ya'akov (1928), drafted by Neustadt; 39 negatives.

Opening price: \$2,500
Estimate: \$4,000-6,000

80a

80. ארכיון תצלומים – המושבה "מחנה ישראל" – חלוצי 'אגודת ישראל' בעמק יזרעאל, 1925–1926

מחלוקת פנימית ובעיות שונות נעזב המקום באופן סופי. אז פורקו הצריפים, הרפת והאורווה, ורק מבנה אבן אחד נותר על עומדו. [ראה חומר מצורף: יוסף קופלוביץ, "אגודת ישראל עולה בחומה – היישוב מחנה ישראל בעמק יזרעאל", "עת-מול", גליון 227, אדר תשע"ג, פברואר 2013, עמ' 21–24].

לפנינו תצלומים נדירים מנסיון ההתיישבות הראשון בשנים 1925–1926. האוסף מכיל תצלומים מהווי החיים של המתיישבים, הקמת בתים, חפירת בורות ועבודות בשדה; נוף כללי של בתי המושבה; צילום קבוצתי של המתיישבים, צילומי ילדים ותושבים אחרים; תמונות מבית הכנסת וה"חדר".

37 תצלומים 17x16.5 ס"מ. מצב טוב.

לתצלומים מצורפות שתי חוברות מודפסות, הכוללות תמונות:

- "אלבום של מרכז אגודת ישראל לעניני ארץ ישראל פרנקפורט ענ"מ". פרנקפורט, 1925. בחוברת זו תמונות מ"מחנה ישראל" (שונות מאלו שבאוסף התצלומים) בצירוף תוכניות ומפות של המושבה.

חוברת 21x17.5 ס"מ. מצב גרוע, כתמים ופגעי רטיבות.

- "חסידיים עלו אל הארץ – להתיישבות חסידי יבלונה וקוזניץ בעמק יזרעאל", כולל מאמר מאת ר' בנימין, ותמונות רבות מהתיישבות החסידיים. הוצאת הקרן הקיימת לישראל, ירושלים, תרפ"ו [1926].

חוברת, 22 ס"מ. מצב טוב.

פתיחה: \$3,000

הערכה: \$4,000–6,000

ארכיון תצלומים מנסיון ההתיישבות הראשון של חלוצי "אגודת ישראל" במושבה "מחנה ישראל" שבעמק יזרעאל, בשנים 1925–1926.

אוסף חשוב הכולל שלושים ושבעה תצלומים לא ידועים, המספר את סיפורו הנשכח של נסיון חלוצי ראשון מסוגו של יהודים חרדים להקים מושבה חקלאית בעמק יזרעאל.

בכנסיה הגדולה הראשונה של "אגודת ישראל" בוינה 1923, התקבלו בין השאר החלטות בעד עידוד ההתיישבות בארץ ישראל. כשנה לאחר מכן רכשה "אגודת ישראל" כ-4000 דונם באדמות עמק יזרעאל, מצפון לעפולה, בסמוך לכפר הערבי אכסל. האדמות חולקו לחלקות קטנות ונמכרו לרוכשים חרדיים, בעיקר מפולין. באמצע 1925 (בחודש יולי) עלתה קבוצת חלוצים ראשונה על הקרקע והיישוב קיבל את השם "מחנה ישראל". בתוך מספר חודשים נערכו עבודות תשתית יסודיות, הוקמה נגרייה, נבנו צריפי מגורים, נחפרו בארות, נסללה דרך אל המקום והוחל בהכשרת קרקע לחקלאות. בהמשך אותה שנה הוציא מרכז "אגודת ישראל" בפרנקפורט אלבום מודפס עם תצלומים מן היישוב החדש, על מנת לעודד רוכשים נוספים (ראה להלן). בסוף השנה מנה המקום כ-90 חלוצים, רובם צעירים חסידיים מפולין, אולם בעיות שונות של חוסר בהכשרה ומשאבים הביאו לפירוק רשמי של המקום באוקטובר 1926. לאחר נסיון התיישבות שני שלא צלח, הוחכרו האדמות לערבים ולבסוף נעזב המקום בשנת 1932. בשנים שלאחר מכן נעשו נסיונות חוזרים מטעם "אגודת ישראל" לשוב ולהתיישב במקום, האחרון שבהם בשנת תרצ"ח (1938) על ידי קבוצת "חפץ חיים" מגדרה ו"קיבוץ הנוער האגודאי" בכפר סבא. השנה היתה שנת שמיטה ועל רקע

80. Photo Archive – “Mahaneh Israel” Settlement – “Agudat Israel” Pioneers in the Jezreel Valley, 1925-1926

Archive of photographs, documenting the first attempts to build an Agudat Israel settlement in the Jezreel Valley, 1925-1926.

An important collection composed of thirty seven hitherto unknown photographs that tell the forgotten story of the first pioneering attempt of its kind of Haredi Jews to establish an agricultural settlement in the Jezreel Valley. Among the resolutions passed at the first Knessia Gedola of Agudat Israel in Vienna in 1923 was the decision to encourage settlement in Eretz Israel. A year later, Agudat Israel purchased 4000 dunam of land in the Jezreel Valley, north of Afula, close to the Arab village Achsal. The land was divided into small plots and sold to Haredi buyers, mainly from Poland. In July 1925, the first group of pioneers settled the land and named the settlement “Mahaneh Israel”. Within a few months, the basic infrastructure was created, a carpentry workshop was established and residential huts were built. Wells were dug, a road was paved and the land was prepared for agriculture. That same year, the Agudat Israel center in Frankfurt published a printed album containing photographs of the new settlement, to encourage additional buyers. (See below.) At the end of the year, the settlement already had about 90 pioneers, mainly Hassidic youngsters from Poland, but various problems caused by lack of preparation and resources led to the official closure of the place in October 1926. After a second unsuccessful attempt, the lands were leased to Arabs and the settlement was finally abandoned in 1932. In later years, Agudat Israel made further attempts to return and settle the place; the last attempt was in 1938 by the Chafetz Chaim group from Gedera and the Kibbutz HaNoar HaAgudati from Kfar Saba. The year was a Shemita year and with internal disagreements and various problems in the background, the place was finally abandoned. The huts, cowshed and stables were dismantled, leaving only one stone building standing. [See attached material: Joseph Kopilevitz – “Agudat Israel Olah BeHomah – Hayishuv Mahaneh Israel B'Emek Yizreel”, “Et-Mol”, Issue 227, February 2013, pp. 21-24]. These are rare photographs of the first settlement attempt in the years 1925-1926. The collection includes photographs of the settlers' activities, erecting houses, digging wells, and working the field, a general view of the houses, a group photo of the settlers, photographs of children and other resident, photographs of the synagogue and the cheder.

80b

80c

37 photographs 16.5X17 cm. Good condition.

Two printed booklets, with photographs, are enclosed:

- “Album of the Agudat Israel Center for Eretz Israel Matters in Frankfurt am Main” Frankfurt, 1925. In this booklet are photographs of “Mahaneh Israel” (different from those in the photo collection) as well as plans and maps of the settlement.

Booklet 17.5X21 cm. Poor condition, stains and moisture damage.

- “Chassidim Ascended to Eretz Yisrael – For Settlement of Jablonna and Kozhenitz Chassidim in the Valley of Jezreel”, including an article by R' Binyamin and many photos of the Chassidic settlement. Published by the JNF, Jerusalem, 1926.

Booklet, 22 cm. Good condition.

Opening price: \$3,000

Estimate: \$4,000-6,000

81a

81. אוסף חשוב של תצלומים ומסמכים אישיים מעזבון הצלם אברהם סוסקין

בתקופות שונות בחייו, וכן תצלומים משפחתיים), כ-38 תצלומי דיוקנאות אישים ו-123 תצלומי אתרים, נופים או מראות שונים.

בין תצלומי הדיוקן שבאלבום מופיעים דיוקנאותיהם של זאב ז'בוטינסקי, ברל כצנלסון, חיים ויצמן, בר-כוכב מאירוביץ, אחד העם, אברהם שפירא (זקן השומרים), אביגדור המאירי, אבשלום פיינברג, נעמן בלקינד, רחל בלובשטיין, אהרן דוד גורדון, מניה שוחט, צבי ניסנוב (חבר "השומר") רכוב על סוס; יצחק נדב ("תימני", מראשוני "השומר"); ורבים אחרים.

בין התצלומים ה"כלליים": שומרי כרמים; יקב ראשון לציון; ביקור במשמר הירדן ובאיילת השחר ב-1920; חברי ארגון "השומר"; היישובים כפר גלעדי, תל-חי והחצר, זכרון יעקב, ראשון לציון, כנרת, יסוד המעלה, מגדל, ראש פינה, דגניה, צפת, רחובות, מרחביה, טבריה, גדרה, מקוה ישראל; תצלומים נפלאים מטיול לים המלח (עם קבוצת "הא לך!") ולעין גדי; תצלומים מהטיול עם הגימנסיה "הרצליה" בירדן (ראה להלן); עתיקות ג'רש בירדן; עקבה; תחנת הכח בנהריים; תצלום גדול (23.5x29.5 ס"מ) של חברת קיבוץ דגניה א' מרים פרץ ברפת בשנת 1912; תצלומים של העיר תל-אביב; פרשים בפתח-תקוה; מגדל המים הראשון של תל-אביב; תצלומים קבוצתיים מוקדמים בהשתתפות בן-גוריון, יצחק בן-צבי ואחרים; תצלום של ישיבת הנהלת עיריית תל-אביב; תצלומים מטקס החזרת ספרי תורה לעיר תל-אביב (1916); תצלום קבוצתי של אנשי "ועד הגיוס למלחמת העולם ה-1"; תצלומים של חברי "השומר"; תצלום קבוצתי גדול של "מכבי" פתח תקוה; תצלומים של חברי מועצת עיריית תל-אביב עם חיים נחמן ביאליק; כיבוש ה"הגנה" את מגרש הרוסים בירושלים; ועוד.

בין המסמכים באלבום זה: קבלות מטעם "ועד העיר תל אביב" עבור תשלום בעד "קניית בית הפוטוגרפיה" (1919); קבלות שניתנו

אוסף גדול הכולל כ-400 תצלומים ומאות מסמכים אישיים מעזבון הצלם אברהם סוסקין. [שנות העשרה וה-20 של המאה ה-20; כולל חומרים מאוחרים יותר].

אברהם סוסקין (1881-1963) נולד ברוסיה ועלה לארץ בשנת 1905. התיישב במושבה הגרמנית ביפו ופתח סטודיו לצילום בשם "פוטוגרפיה פרוגרס" יחד עם ג' ברוק. בשנת 1914 עבר סוסקין להתגורר ברחוב הרצל 24, בבניין שקומתו השניה שימשה הן כסטודיו לצילום והן כבית למשפחתו ולו; בסטודיו זה, שנקרא "פוטוגרפיה א' סוסקין", פעל סוסקין במשך 19 שנים, עד שנת 1933 (בשנה זו נסגר הסטודיו). סוסקין, שנודע בכינוי "הצלם של תל-אביב", נמנה עם חשובי הצלמים שפעלו בארץ ישראל בתקופת הישוב ומתנייח בשפע תצלומי המתעדים את שני העשורים הראשונים של העיר העברית הראשונה.

רבים מתצלומיו של סוסקין המופיעים באלבומים שלפנינו – תצלומי פורטרט, תצלומים קבוצתיים או תצלומים של אירועים ונופים – הפכו זה-מכבר לדימויים החזותיים הידועים ביותר של האתוס הציוני.

האוסף שלפנינו כולל שלושה אלבומים, אשר סודרו בידי בני משפחתו של סוסקין. בדפי האלבומים הודבקו תצלומיו של סוסקין לצד מאות מסמכים מתקופות שונות ובהם כתבות מעתונים והזמנות לתערוכות שהוקדשו לפועלו של סוסקין, לצד מסמכים מקוריים משנות העשרה וה-20 של המאה ה-20, הקשורים להפעלת ה"פוטוגרפיה" של סוסקין או למעורבותו בחיי העיר תל-אביב.

להלן פירוט האלבומים:

1. אלבום ובו 243 תצלומים ועשרות מסמכים.
אלבום זה כולל: 55 תצלומים אישיים של סוסקין (בעיקר דיוקנאות,

81c

ותצלומים חשובים נוספים. אלבום עבה, 36x35 ס"מ. התצלומים והמסמכים מודבקים בנייר-דבק ("סלוטייפ") או מוצמדים בדבק לדפי האלבום. מצב משתנה.

3. אלבום "מסע לפטרה ולמסדה עם הגימנסיה הרצליה", [1929]. בראש טיול זה, שהתקיים בחודש אפריל 1929, עמדו מנהלי הגימנסיה "הרצליה" ד"ר בן-ציון מוסנזון וד"ר חיים בוגרשוב. אל המסע הצטרפו גם המשורר יעקב פיכמן והצלם אברהם סוסקין (ראה כתבה מצורפת, מאת שלמה שבא). באלבום 63 תצלומים. גודל ממוצע 11x17 ס"מ. מצב משתנה, ביוני-טוב, אלבום 18.5x29 ס"מ, בלוי מעט. אל האלבום מצורפים גם 25 תשלילים, גודלם 12.5x17.5 ס"מ (חלקם פגומים).

פתיחה: \$10,000
הערכה: \$15,000-20,000

81d

81b

לסוסקין כנגד תרומות שונות שתרם; תעודות-מניה רשומות על שמו; פנקס המחאות ("חברת אנגליא-פלשתיונה") מהשנים 1918-1921, עם הספחים עליהם רשם סוסקין את שמות מקבלי ההמחאות, הסכומים וכו'; כרטיסי-חבר בארגונים שונים, הזמנות לאירועים, ועוד. כן מופיעים באלבום זה צילומי מאמרים על סוסקין, תצלומים מתערוכות שעסקו בצילומי, מכתבים שנשלחו אל משפחת סוסקין, ועוד. אלבום עבה, 36x35 ס"מ. התצלומים והמסמכים מודבקים בנייר-דבק ("סלוטייפ") או מוצמדים בדבק לדפי האלבום. מצב משתנה.

2. אלבום ובו 127 תצלומים ועשרות מסמכים.

אלבום זה כולל: 35 תצלומים אישיים של סוסקין (בעיקר דיוקנאות, בתקופות שונות בחייו, וכן תצלומים משפחתיים), 35 תצלומי דיוקנאות אישיים ו- 57 תצלומי אתרים, נופים או מראות שונים.

בין תצלומי הדיוקן שבאלבום מופיעים דיוקנאותיהם של יוסף אהרונוביץ, פנחס רוטנברג, משה שרת, ישראל שוחט, זאב ז'בוטינסקי, ש"י עגנון, יצחק שדה, יהושע חנקין, חיים ויצמן, ישראל גלילי (בילדותו), דוד בן-גוריון במדי הגדודים העבריים, יגאל ידין (בילדותו), ואחרים.

בין התצלומים ה"כלליים": תצלומים המתעדים מראות מהעיר תל-אביב או ממקומות אחרים בארץ וכן אירועים היסטוריים שונים. בין התצלומים: כתה בגימנסיה הרצליה; תצלומים קבוצתיים של מורי הגימנסיה הרצליה; חיים ארלוזורוב וחיים ויצמן בקבלת פנים למלך פייסל; לורד בלפור עם חיים ויצמן; מוסנזון, דיזנגוף ובוגרשוב (חובשים תרבושים); תצלומים מוקדמים של רחובות תל-אביב; הכותל המערבי; בניית נמל תל-אביב; חצר תל-חי; ראשון לציון;

81. An Important Collection of Photographs and Personal Documents from the Estate of Photographer Avraham Soskin

An extensive collection consisting of about 400 photos and hundreds of personal documents, from the estate of the photographer Avraham Soskin. [1910s and 1920s; includes some material from later periods].

Avraham Soskin (1881-1963) was born in Russia and immigrated to Eretz Israel in 1905. Settled in the German Colony in Jaffa and opened a studio by the name "Photographia Progress", with G. Bruck. In 1914 Soskin moved to 24 Herzl Street. Soskin used the second floor both as his residence and his studio; in this studio called "Photographia A. Soskin", Soskin worked for 19 years, until 1933 (when the studio was closed). Soskin, who was known as the "Tel-Aviv Photographer", was amongst the leading photographers active at the time in Eretz Israel and is famous for photos documenting the two first decades of the first Jewish city. Numerous photos taken by Soskin which appear in this albums – portraits, group photos or photos of events and sceneries – turned to be the most popular and well known images of the Zionist ethos.

The collection presented includes three albums, arranged by Soskin's family members. Soskin's photos were mounted on the albums' leaves side by side with hundreds of documents from different periods including newspaper articles and invitations to exhibitions – all devoted to Soskin's photography. Also included are original documents from the 1920s related to "Photographia" studio or to Soskin's involvement in the city's life.

Following is the albums' description:

1. Album with 243 photos and tens of documents.

This album includes: 55 of Soskin's personal photos (mainly portraits, from different periods of his life as well as photos of his family), about 38 portraits of different public figures and 123 photos of sites, views or various scenes.

Among the portraits in this album are portraits of Ze'ev Jabotinsky, Berl Katzenelson, Chaim Weizmann, Bar-Kochba Meirovich, Ahad HaAm, Avraham Shapira ("Zkan HaShomrim"), Avigdor HaMeiri, Avshalom Feinberg, Na'aman Belkind, Rachel Blubstein, Aharon David Gordon, Mania Shochat, Zvi Nisanov ("HaShomer" member) riding a horse; Yitzhak Nadav ("Yemenite", one of "HaShomer" founders); and

Amongst the "general" photos: vineyard guards; Rishon LeZion winery; visit to Minshmar HaYarden and Ayelet HaShachar in 1920; "HaShomer" members; villages like Kefar Gilady, Tel Hai and "the yard", Zichron Ya'akov, Rishon LeZion, Kineret, Yessod HaMa'ala, Migdal, Rosh Pinah, Degania, Safed, Rehovot, Merhavva, Tiberias, Gedera, Mikve Israel; wonderful photos of a journey to the Dead Sea (with the group "He Lech!") and to Ein Gedi; photos of a trip with the Herzliya Gymnasium in Jordan (see hereinafter); antiquities in Jerash, Jordan; Aqaba; Naharayim Power Station; large photo (23.5X29.5 cm) of Miriam Peretz, member of Kibbutz Degania Aleph in a cowshed, 1912; photos of Tel-Aviv; horsemen in Petach Tikva; first water tower in Tel-Aviv; early group photos with Ben-Gurion, Yitzhak Ben-Zvi

and others; photo of Tel Aviv municipality board meeting; photos of returning Torah scrolls to the city of Tel-Aviv (1916); group photo of members of "committee for enlistment to WW I" photos of "HaShomer" members, large group photo of "Maccabi" Petach Tikva; Photos of Tel-Zviv Council members with Haim Nachman Bialik; "Hagana" occupying the Russian Compound in Jerusalem; and more.

Among the documents in this album: receipts issued by "City of Tel-Aviv Committee" for payment received for buying "Photographia House" (1919); receipt given to Soskin for various donations; share certificates in his name; check book (Anglo-Palestine Bank) from the years 1918-1921, with stabs on which Soskin wrote the names of the checks' receivers, the amounts etc.; member cards in various organizations, invitations to events, and more. The album also contains photos of articles about Soskin, photos of exhibitions devoted to his photos, letters sent to Soskin family, and more.

Heavy album, 36X35 cm. Photos and documents are attached with sellotape or attached with glue to the album's leaves. Condition varies.

2. Album with 127 photos and tens of documents.

This album includes: 35 personal photos of Soskin (mainly portraits, from different periods of his life and family photos). 35 portraits of public figures and 57 photos of sites, views or various scenes.

Amongst the portraits in this album are portraits of Yosef Aharonovich, Pinchas Rotenberg, Moshe Sharet, Israel Shochat, Ze'ev Jabotinsky, S. Y. Agnon, Yitzhak Sadeh, Yehoshua Hankin, Haim Weizmann, Israel Galili (as a child), David Ben-Gurion wearing the Jewish Legion uniform, Yigael Yadin (as a child) and others

Among the "general" photos: photos portraying Tel-Aviv scenes as well as other sites in Eretz Israel and various historic events. Photos include: a classroom in Herzliya Gymnasium; group photos of Herzliya Gymnasium teachers; Haim Arlozorov and Haim Weizmann in a reception held for King Faisal; Lord Balfour with Haim Weizmann; Mosenzon, Dizengoff and Bugrashov (wearing a Tarbush); early photos of streets in Tel-Aviv; Western Wall; constructing the port of Tel-Aviv; Tel-Hai Yard; Rishon LeZion; and other important photos.

Heavy Album, 36X35 cm, Photos and documents are attached with sellotape or attached with glue to the album's leaves. Condition varies.

3. Album: "Journey to Petra and Massada with Herzliya Gymnasium", [1929].

The journey which took place in April 1929 was headed by the principals of Herzliya Gymnasium Dr. Ben-Zion Mosenzon and Dr. Haim Bugrashov. The trip was joined by the poet Ya'akov Fichman and photographer Avraham Soskin (see attached article by Shlomo Shva). Album contains 63 photos. Average size 11X17 cm. Condition varies, fair-good, album 18.5X29 cm, somewhat worn. 25 negatives are attached to the album, size 12.5X17.5 cm (some negatives are damaged).

Opening price: \$10,000

Estimate: \$15,000-20,000

82b

82a

82. Photographs of the British Mandate Celebrations – Los Angeles, 1920

Nine photos of the celebrations on the occasion of the beginning of the British mandate in Palestine. Los Angeles, 27.6.1920.

Nine photos (black & white) of the celebrations on the occasion of the beginning of the British Mandate in Palestine. The celebrations took place in Los Angeles in June 1920, following the arrival of the High Commissioner Herbert Samuel to Eretz Israel. The photos portray: a celebrating crowd in the city's stadium; representatives of various Jewish organizations, amongst them YMHA (Young Men's Hebrew Association, a Jewish Community Center); groups of boys and girls on vehicles decorated with American flags, flags of the Zionist movement and Stars of David; and more.

Eight photos are titled ("British Mandate Celebrations"), dated and signed in the plate: "Famous Studio San Diego. Cal.". One photo was taken during a ceremony held in a synagogue; the photographed are holding Torah Scrolls, American flags and Zionist Movement flags (signed but not titled).

Eight photos: ca.25X20 cm; one photo: 16.5X25 cm. Good condition. Minor damages.

Opening price: \$1,000

Estimate: \$2,000-3,000

82. תצלומים מחגיגות החלת המנדט הבריטי בפלשתינה – לוס-אנג'לס, 1920

תשעה תצלומים מחגיגות החלת המנדט הבריטי בפלשתינה. לוס-אנג'לס, 27.6.1920.

תשעה תצלומים (שחור-לבן) מחגיגות החלת המנדט הבריטי בפלשתינה, אשר התקיימו בלוס-אנג'לס ביוני 1920, לאחר הגעתו של הנציב העליון הרברט סמואל לארץ ישראל.

בתצלומים נראים: קהל החוגגים באצטדיון בעיר; נציגי ארגונים יהודיים שונים, ביניהם ה-Young Men's Hebrew Association, מרכז קהילתי יהודי; קבוצות נערים ונערות על רכבים מקושטים בדגלי ארצות הברית, דגלי התנועה הציונית ומגני-דוד; ועוד.

שמונה תצלומים מתוארים ("British Mandate Celebration"), מתוארכים וחתומים: "Famous Studio San Diego. Cal." בלוח. תצלום אחד צולם במהלך טקס אשר נערך בבית כנסת, המצולמים בו נראים אווזים בספרי תורה, דגלי ארצות הברית ודגל התנועה הציונית (חתום אך אינו מתואר).

שמונה תצלומים: 25X20 ס"מ בקירוב; תצלום אחד: 16.5X25 ס"מ. מצב טוב. פגמים קלים.

פתיחה: \$1,000

הערכה: \$2,000-3,000

83

83. ארכיון מכתבים מדוד וולפסון ומרעייתו, ראשית המאה ה-20

הועלו עצמותיו ועצמות אשתו לקבורה בהר הרצל שבירושלים בחלקה מיוחדת, בצמוד אל קבריהם של משפחת הרצל. בצוואתו ציווה וולפסון להקדיש את הונו לצורך העלאת עצמותיהם של הרצל ושל רעייתו לארץ ישראל, ואילו כל השאר הוקדש לצורך "מטרות ציוניות בארץ ישראל... מה שישמש את האומה כולה". בינואר 1922, בהמלצתו של היינריך לוזה, החליט ועד הנאמנים של הקרן להשתמש בכסף להקמת בית דוד וולפסון על הר הצופים, שהכיל בראשיתו את בית הספרים הלאומי והאוניברסיטאי וכיום שוכנת בו הפקולטה למשפטים.

רעייתו של וולפסון, פאני (פרומה) לבית יודל (Judel), ילידת 1859, נפטרה שנתיים לפני בעלה, בשנת 1912. השניים נישאו בשנת 1880; בכורם נפטר לאחר לידתו ולא נולדו להם ילדים נוספים. כפי הנראה מן המכתבים, פאני היתה דודתם של הנמענים.

הארכיון שלפנינו כולל 67 גלויות בכתב ידו של וולפסון, שלושה מכתבים בכתב ידו וטלגרמה ששלח אל משפ' שץ (המודיעה על פטירתה של פאני וולפסון) ו-8 גלויות בכתב ידה של רעייתו, פאני וולפסון.

מצורף תצלום פורטרט של וולפסון, שצולם בידי צלם הונגרי בבודפשט (תצלום 29x19 ס"מ, ממוסגר).

גודל ומצב משתנים. מצב כללי טוב.

פתיחה: \$10,000

הערכה: \$12,000-15,000

70 גלויות ומכתבים בכתב ידו של דוד וולפסון, טלגרמה ממנו ושמונה מכתבים מרעייתו פאני. נשלחו ממקומות שונים בעולם (גרמניה, הונגריה, ליטא, אנגליה ומקומות נוספים); ממוענים אל מקס, פריץ וְהֶנִּי (Henny) שץ בעיר בון, גרמניה, 1902-1907 בקירוב (מספר גלויות גם משנים סמוכות). גרמנית.

דוד וולפסון (1855-1914) היה איש עסקים, מנהיג ועסקן ציוני, נשיאה השני של ההסתדרות הציונית העולמית. לאחר שבשנת 1896 קרא את ספרו של הרצל "מדינת היהודים", החליט לצאת לוינה והיה לידיד קרוב ולעוזר אישי להרצל. בשנת 1897 נבחר לתפקיד הגזבר של ההסתדרות הציונית בגרמניה. התלווה למסעו של הרצל לארץ ישראל ולקושטא ובמהלך הביקור ייסד את בנק "אוצר התישבות היהודים". בעקבות ידידותם הקרובה, קרא הרצל לדמות הראשית בספרו "אלטנולנד" "דוד ליטבק", על-שם וולפסון. בנוסף, ציווה הרצל בצוואתו להכיר בוולפסון כאפוטרופוס של ילדיו לאחר מותו. ולאחר פטירתו של הרצל הפצירו ראשי הציונות המדינית בוולפסון (ובראשם מקס נורדאו), שיירש את מקומו. בשנת 1905, בקונגרס הציוני השביעי בבאזל, נבחר וולפסון באופן רשמי לתפקיד סגן יו"ר הקונגרס ויו"ר הוועד הפועל. ב-1907, בקונגרס הציוני השמיני שנערך בהאג, התקבל וולפסון כאחד ממנהיגי הבלתי-מעוררים של התנועה הציונית ונבחר לנשיאה. וולפסון כיהן כיו"ר הקונגרס עד שנת 1911, אז התפטר מכהונתו.

וולפסון נפטר ב-15 בספטמבר 1914, ונקבר בקלן. בשנת 1952

83. An Archive of Letters Written by David Wolffsohn and His Wife, Beginning of the 20th Century

70 postcards and letters in David Wolffsohn's handwriting, a telegram written by him and eight letters from his wife Fanny. The letters were sent from different locations around the world (Germany, Hungary, Lithuania, England, and other places); addressed to Max, Fritz and Henny Schatz in the city of Bonn, Germany ca. 1902-1907 (a number of postcards are from earlier or later dates). German.

David Wolffsohn (1855-1914) was a businessman, Zionist-leader and activist, the second president of the World Zionist Organization. Following his reading of Herzl's "Judenstaat", he has decided to travel to Vienna, where he became the close friend and personal assistant of Herzl. In 1897 he was elected to the position of chief secretary of the Zionist Organization in Germany. He joined Herzl in his voyage to Eretz Israel and Turkey, during which he established the bank of the Jewish Colonial Trust. As a result of their close relationship, Herzl has named the main character in his novel "Altneuland" - "David Litvak" - after Wolffsohn. Furthermore, Herzl has ordered that Wolffsohn would be appointed legal guardian of his children after his death. After Herzl's departure, the heads of the political Zionist movement, led by Max Nordau, entreated Wolffsohn to take Herzl's position. In 1905, during the 7th Zionist congress in Basel, Wolffsohn was officially elected to serve as the congress deputy chairperson and as chairman of the Zionist General Council. In 1907, during the 8th Zionist congress in Hague, Wolffsohn was accepted as one of the Zionist movement's unquestionable leaders, and he was elected its president.

Wolffsohn served as the congress chairman until 1911, when he resigned his position. He passed away on

September 15th 1914, and was buried in Cologne. In 1952 his and his wife's bones were brought to Mt. Herzl, where they were laid to rest in a dedicated plot, very close to the plot of the Herzl family. In his will Wolffsohn asked that his fortune will be dedicated to transferring Herzl and his wife's bones to Israel, and that the rest of the estate's fortune will be dedicated to the advancement of "Zionistic purposes in Eretz Israel... which will serve the entire nation". In January 1922, following Heinrich Loewe's recommendation, the board of trustees has decided to use the dedicated fortune in order to establish the David Wolffsohn House on Mt. Scopus, initially serving to house the national and university library. Today this building serves as the Law faculty.

Wolffsohn's wife, Fanny (Fruma) nee Judel, born 1859, died two years before her husband, in 1912. The two got married in 1880; their first born son died after his birth and the couple did not have any other children ever since. From the letters included in the collection it seems that Fanny was the addressee's Aunt.

The archive presented here includes 67 postcards in Wolffsohn's writing, three letters in his writing and a telegram he sent to the Katz family (letting them know of Fanny Wolffsohn's death) and 8 postcards written by Fanny Wolffsohn.

Enclosed is a photo of Wolffsohn, taken by a Hungarian photographer in Budapest (19X29 cm. framed).

Varying size and condition. Overall good condition.

Opening price: \$10,000

Estimate: \$12,000-15,000

84. דיוקן תיאודור הרצל – תחריט מעשה ידי הרמן שטרוק – חתום בידי הרצל

לאחר מותו של הרצל, יצר שטרוק, על-פי רישומיו, שני תחריטים נוספים עם דמותו של הרצל, אך זה שלפנינו נחשב לדיוקן האיכותי והחשוב של הרצל ולעבודה הידועה ביותר ושיא יצירתו של שטרוק. "בתוך תקופה קצרה התפרסם התחריט עד כדי כך, שהפך כעין סמל של הציונות, בעיקר לאחר מותו של המנהיג הכריזמטי ב-1904. אז זכה הדיוקן להערכתם המלאה של כל החוגים הציוניים. עד להקמתה של מדינת ישראל היה דיוקן זה של תיאודור הרצל בבחינת התגלמות הציונות כולה. הוא קישט כדרך קבע כל אירוע ציוני בכל מקום." ("הרמן שטרוק, אמן ההדפס", הוצאת המחזיאון הפתוח תפן, 2007, עמ' 38). "דיוקנו של הרצל בתחריט זה משמש גם כיום כאחד מסמלי היסוד של מדינת ישראל ומוכר כמעט לכל תושביה כדמותו של 'חזה המדינה'." (שם, עמ' 83).

ב-110 השנים מאז נוצר שימש דיוקן איקוני זה השראה למאות פריטים הנושאים את דמותו של הרצל, ביניהם חפצים, בולים, יצירות אמנות, כרזות ועוד (ראה לדוגמה קטלוג התערוכה "הרצל בהרצליה", הוצאת עיריית הרצליה, 1997).

39.5X50 ס"מ בקירוב. מצב טוב. עבר שיקום וניקוי מקצועי. קרעים משוקמים. מודבק על נייר נטול חומציות ונתון בפספרט.

פתיחה: \$4,000

הערכה: \$7,000-10,000

דיוקן תיאודור הרצל בצדודית – תחריט קרומית רכה (verniss mou) מעשה ידי הרמן שטרוק, [1903]. חתום בפלטה ע"י שטרוק וחתום בעפרון בידי שטרוק ובידי הרצל.

פורטרט זה (שמו במקור "Bildnis Theodor Herzl"; "דיוקן תיאודור הרצל") נעשה בעקבות מפגשים בין שטרוק להרצל, שהתקיימו במצרים וווינה בשנת 1903. כבסיס ליצירת התחריט, בו פניו הבהירות של הרצל מגיחות מבין הגוונים הכהים של הרקע, שימשה סדרת רישומים אשר יצר שטרוק בביתו של הרצל בווינה. המניע ליצירת העבודה היה תמיכתו הנלהבת של שטרוק בתנועה הציונית והתרשמותו מאישיותו של הרצל. במהלך הקונגרס הציוני השישי (אוגוסט 1903), נפגשו השניים פעם נוספת ובהזדמנות זו הפציר הרצל בשטרוק להגיש לו כמה מהעותקים הראשונים של התחריט לחתימה.

כך תיאר מבקר האמנות ד"ר קרל שוורץ, חוקר אמנות ומנהלו הראשון של מחזיאון תל אביב, את דמותו של הרצל כפי שזו מצטיירת בתחריט שלפנינו: "כנראה, שאף האמן ליצור דמות אידיאלית של אחד מנביאי ישראל, ודבר זה הצליח בידו. תיאודור הרצל חי בלב כולנו באותו דיוקן שטבע האמן שטרוק; זו הייתה תמונתו של הרצל בה"א הידיעה: ההזה השקוע במשאת-נפשו, שעניו צופות אל העתיד." ("הרמן שטרוק, האדם והאמן", בעריכת יצחק מן. הוצאת "דבר", תל-אביב 1954. עמ' 31-30).

84. Portrait of Theodor Herzl – Etching by Hermann Struck – Signed by Herzl

Profile portrait of Theodor Herzl – soft ground etching by Hermann Struck, [1903]. Signed in the plate by Struck and hand-signed in pencil by both Struck and Herzl.

This portrait etching (titled "Bildnis Theodor Herzl"; "Portrait of Theodor Herzl") was created following meetings between Struck and Herzl, which took place in Egypt and Vienna in 1903. A series of preliminary drawings created by Struck while at Herzl's house in Vienna served as the basis for this portrait, in which the radiant image of Herzl's visage is contrasted by the dark background. It is likely that Struck's motive for creating the portrait was his fervent Zionism and the admiration he felt for Herzl. During the sixth Zionist Congress in Basel in August 1903, the two met again and on this occasion Herzl beseeched Struck to allow him to sign a few of the first copies of the etching.

The art critic Dr. Karl Schwarz, a noted researcher and the first general manager of the Tel Aviv Museum of Art, described Herzl's image as depicted in this etching: "Presumably, the artist aspired to create an idealistic image of one of the prophets of Israel, and in this task he succeeded. Theodor

Herzl lives forever in our hearts in the portrait created by the artist Struck; this was the portrait of Herzl, with a capital T: the visionary absorbed in his vision, with his gaze looking towards the future." ("Hermann Struck, the Man and the Artist." Edited by Itzhak Mann. Tel-Aviv: Dvir, 1954, pp30-31).

After Herzl's death Struck created two additional etchings of his portrait, but it is the etching offered here that is considered his most famous work and the apex of his oeuvre – and indeed the most important portrait of the father of the Jewish State. "Within a short period of time the etching became so well known that it emerged as a symbol of Zionism, especially after the death of the charismatic leader in 1904. It was then that the portrait won the respect of all the Zionist circles. By the time the State of Israel was founded, this portrait of Theodor Herzl was considered the epitome of Zionism itself. It decorated the walls of every Zionist event, anywhere.

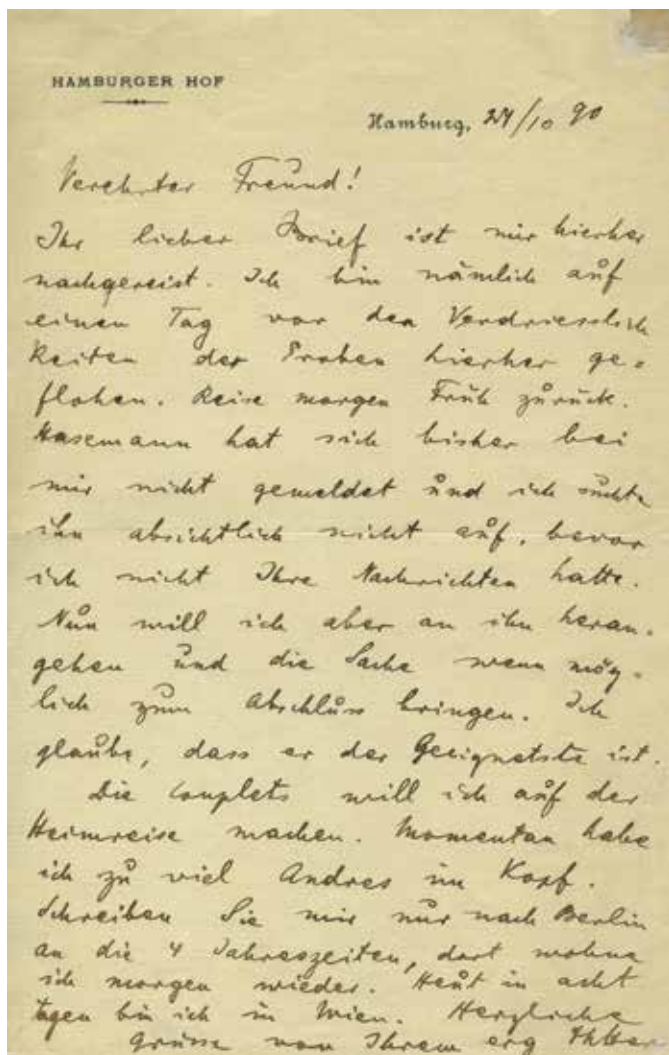
84

("Hermann Struck, Printmaking Artist." Tefen Open Museum, 2007, page 38). "This portrait of Herzl serves to this day as one of the quintessential symbols of the State of Israel; it is recognized by almost everyone as the image of the father of the Jewish State." (Ibid, page 83). In the 110 years since it was created this iconic portrait has inspired hundreds of items bearing Herzl's image, including objects, stamps, ephemera, works of art and posters (see for example the catalog of the exhibition "Herzl in Herzliya," published in 1997 by the Herzliya Municipality).

Ca. 50x39.5cm. Very Good condition. Professionally restored and cleaned, including renovated tears and mounting on acid-free paper. Mounted within a mat (passe-partout).

Opening price: \$4,000

Estimate: \$7,000-10,000

85

85. Theodor Herzl – Handwritten Letter – Hamburg, 1890

A letter, handwritten by Herzl, signed and dated – Hamburg, October 24, 1890. German.

Addressed to a "Dear Friend". Written on "Hamburger Hof" Hotel stationery. The letter opens with Herzl explaining that he writes from Hamburg where he stays for "irritating rehearsals" (probably for the play "The Lady in Black"). Herzl continues and writes that he is trying to clear a matter with his friend Hasemann and that he will continue writing poetry. Herzl says that "presently too many matters turn in his head". Herzl asks his friend to send letters to the address "4 Jahreszeiten" and eight days later to his address in Vienna, and finally signs "T. Herzl".

85. תיאודור הרצל – מכתב בכתב-יד – המבורג, 1890

מכתב בכתב ידו של תיאודור הרצל, חתום ומתוארך – המבורג, 24 באוקטובר 1890. גרמנית.

ממוען ל"חבר יקר". נכתב על נייר מכתבים של המלון "Hamburger Hof".

בראשית המכתב מסביר הרצל לחברו שהוא כותב מהמבורג, שם הוא שוהה לצורך "חזרות מעצבנות" (כנראה של המחזה "האשה בשחור"). בהמשך כותב הרצל שהוא מברר עניין כלשהו עם חברו Hasemann ושהוא ימשיך לעבוד על כתיבת שירה. הרצל מציין ש"כרגע מתרוצצים בראשו נושאים רבים מדי". הוא מבקש מחברו שישלח מכתבים לכתובת "4 Jahreszeiten" ולאחר שמונה ימים לכתובתו בעיר וינה, ולבסוף חותם, "ת. הרצל".

המחזה "האשה בשחור", שנכתב בשיתוף פעולה עם הוגו ויטמן, הועלה ב-1890 ב-"בורגתיאטר" (Burgtheater) בווינה וזכה לביקורות צוננות על ידי מבקרי התיאטרון.

דף 22 ס"מ. מצב טוב. קו קפל לרוחב המכתב (עם קרעים קלים בקצוות, משוקמים). קרעים בארבע הפינות, חלקם משוקמים (פגיעה בקצה חתימתו של הרצל).

פתיחה: \$4,500

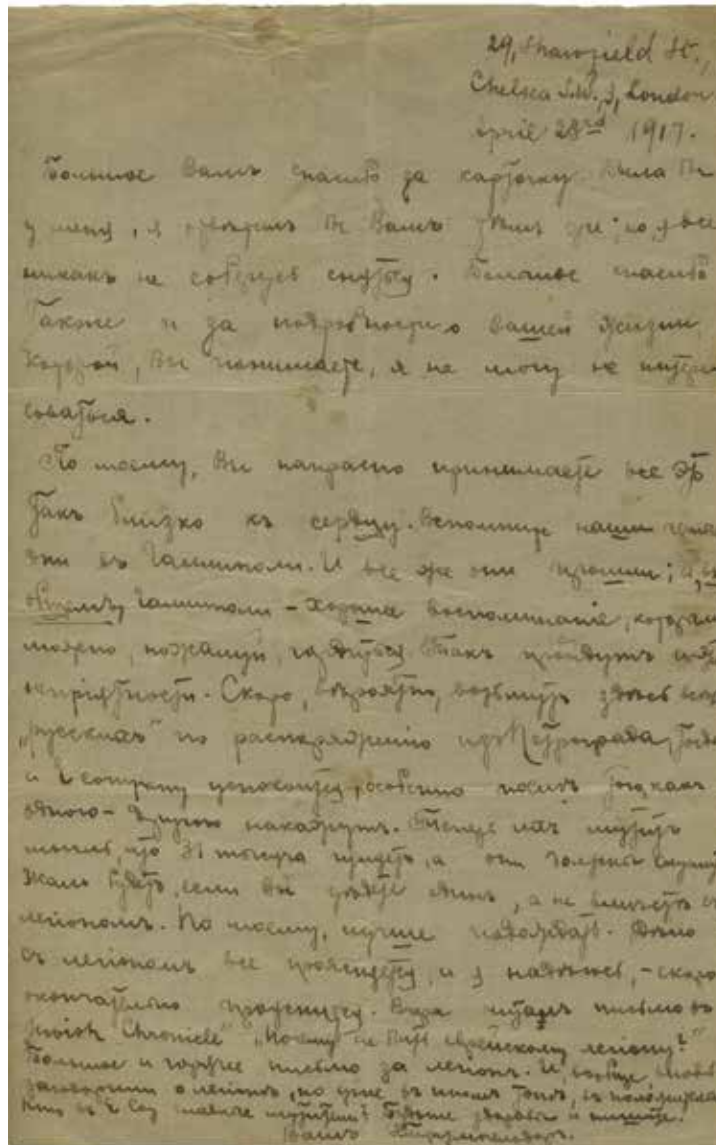
הערכה: \$7,000-10,000

The play "The Lady in Black" [Die Dame in Schwarz], composed in cooperation with Hugo Wittmann, was performed in 1890 in the Burgtheater in Vienna and was not positively received by theater critics.

Leaf, 22 cm. Good condition. A horizontal folding mark in the center (with minor tears at the edges, restored). Tears at all four corners, some restored (slight damage to the end of Herzl's signature).

Opening price: \$4,500

Estimate: \$7,000-10,000

86

86. יוסף טרומפלדור - מכתב בכתב-יד - לונדון, 1917

מכתב בכתב ידו של יוסף טרומפלדור. לונדון, 23 באפריל, 1917. רוסית.

המכתב נכתב במהלך שהותו של טרומפלדור בלונדון, לשם הגיע במטרה לסייע לזאב ז'בוטינסקי במאמצים להקמת גדוד יהודי לוחם. הנמען הוא, כפי הנראה, ידיד של טרומפלדור, אשר לחם יחד עמו במערכת גליפולי. טרומפלדור מזכיר במכתבו את הלחימה בגליפולי (בה השתתף כחלק מגדוד נהגי הפרדות), סוגיות בנושא גיוס לצבא ואת הלגיון היהודי.

"לדעתי אתה לוקח את כל זה יותר מדי קרוב ללב. תזכור את הימים השחורים שלנו בגליפולי. וכל זאת הם עברו; ובכלל, גליפולי - זכרונות טובים שאפשר להתגאות בהם. עוד מעט, מסתבר, יקחו פה את כל 'הרוסים' בהוראה מפטרורגד. אז גם ה-E company יירגע, במיוחד לאחר שיענישו אחד או שניים. עכשיו מייסרת אותם המחשבה ש-31 אלף מטיילים, והם צריכים לשרת. יהיה חבל אם תיסע לבד ולא תחזור עם הלגיון... העניין עם הלגיון מתבהר ואני מקווה שבקרוב יתבהר די צרכו. אתמול קראתי מכתב ב-Jewish

Chronicle, "למה שלא יתקיים לגיון יהודי?"... ובכלל, שוב מדברים על הלגיון, אבל כבר בטון אחר, בטון חיובי..."

יוסף טרומפלדור (1880-1920) - ממייסדי הגדוד העברי, ממייסדי "החלוץ" ומפקד ההגנה על חצר תל-חי ב-1920. טרומפלדור, יליד רוסיה, היה הקצין היהודי הראשון בצבא רוסיה ושירת במלחמת רוסיה-יפן, שם נפצע בקרב, ידו השמאלית נקטעה ולאחר מכן נפל בשבי היפני. עלה לארץ ישראל ב-1912 ועבד כפועל חקלאי. בזמן מלחמת העולם הראשונה היה בין מייסדי הגדוד העברי (יחד עם זאב ז'בוטינסקי) והשתתף במערכה בחצי האי גליפולי כסגן מפקד "גדוד נהגי הפרדות". לאחר המלחמה חזר טרומפלדור לרוסיה והיה בין מייסדי "החלוץ". ב-1919 שב ועלה לארץ ונקרא לסייע בהגנת יישובי "אצבע הגליל". נהרג בקרב על תל-חי בי"א אדר תר"ף; אופיו וגבורתו הפכוהו לדמות מופת בקורות הציונות.

דף 25 ס"מ. מצב טוב. סימני קיפול, קמטים וכתמים.

מקור: עזבון שמחה הולצברג, "אבי הפצועים של צה"ל".

פתיחה: \$6,000

הערכה: \$7,000-10,000

87. אוסף מכתבים מש"י עגנון אל המשורר טוביה ריבנר

20 מכתבים ששלח הסופר ש"י עגנון מביתו בשכונת תלפיות בירושלים, אל המשורר טוביה ריבנר בביתו בקיבוץ מרחביה ובשהותו בציריך, שווייץ. שנות ה-60.

אסופת מכתבים זו משקפת את יחסי הכבוד והידידות הקרובים בין עגנון ורעייתו ובין ריבנר (שהיה צעיר מעגנון בכמעט ארבעים שנים) וכן את ההערכה הרבה שרחש עגנון לריבנר, הן בתור משורר, הן בתור מתרגם.

במכתבים דורש עגנון בשלומו של ריבנר, מודה לו על תרגומיו, לעתים מעיר הערות קלות הנוגעות לסגנון התרגום ("אם יפים התיקונים קיימם ואם לאו משוך ידך מהם") ובעיקר מפציר בריבנר לבוא לבקר בביתו בירושלים, אז יוכלו לשבת ולשוחח באריכות.

בין השיטין עולה גם דמותו של עגנון, המעיד על עצמו דברים שונים ("אתה מכיר אותי שאני אדם קצת אגוצנטרי") ומספר מעט על טרדות היום-יום או על מחשבותיו בעניינים שונים.

להלן מספר מובאות מתוך המכתבים:

■ "מר ריבנר היקר, עייף הייתי באותו הלילה שראיתיך בפעם הראשונה ולא הספקתי לדבר עמך בעניינינו. מקוה אני מה שלא הספקנו אז נספיק בקרוב. ואולם כבר עכשיו אומר לך ששמחתי להכיר אותך... הרצאתך על לאה גולדברג עלתה לך יפה. נאה למשוררת כשמשורר ירצה עליה."

■ "איני יודע אם אמרתי לך בעל פה כמה קשה עלי כתיבת מכתבים. אם תבוא אלי מוכן אני לשבת אתך ימים ולילות. ואם אני כותב לך אני משיב לך רק מפני כבודך."

■ "לטוביה ריבנר, שלום משורר יקר, כבר יצאו אחד עשר יום ועדיין לא הודיתי לך על העונג שגרמת לי בתרגומך לשבועות אמונים... בריא אתה? חוששני שמא הזיק לך חס ושלום יום תמים של קריאה. קריין נפלא אתה. בעברית עדיין לא שמעתי קריאה נאה שכזו. הקריינים העברים או הם חזנים או הם 'דיבוקיים' או סנטימנטליים עד שהנפש היפה קצה בהם."

■ "מרב האורחים שבאים עלי בשטף מעוכב הייתי מלהחזיר את דפי ההגהה של ספרי החדש ומלעבוד את עבודתי. ועוד רעה אחת בהם שמעבירים את מחשבותי על כרחי לענייניהם". ובמכתב אחר: "טוביה, זמני יוצא לבטלה. אנשים מאנשים שונים מטרידים אותי ואין הם חסים לא על כחי ולא על זמני. ואם אני בא לידי כך שיכול אני לשבת ולעבוד, או כמו שאומרים בחוצפה, כשרוח הקודש שורה עלי, מוכרח אני להפסיק מפני המטריחים."

■ "אני דרך משל חושש לאורח נטה ללון שמא קוראי לועזית לא יקבלו אותו בסבר פנים יפות. ספר זה יפה ליהודים קוראי עברית או יידיש שמכירים את עמם ואת מנהגיהם ולא לאומות העולם שרוב הדברים זרים להם וכל פירוש לא יועיל."

בצדו האחורי של אחד המכתבים הוסיף גם ד"ר משה שפיצר כמה שורות-מכתב.

15 מכתבים בכתב יד, 5 מכתבים מודפסים במכונת כתיבה וחתומים (לעתים עם תוספת של מספר שורות בכתב יד). מצורפים מכתב מחמדת עגנון ומכתב מעגנון, שאינו בכתב ידו. חלק מהמעטפות המקוריות נמצאות.

גודל ומצב משתנים. מצב כללי טוב. סימני קיפול וכתמים. חותמים. ארכיון ומס' סידורי בעט.

פתיחה: \$3,000

הערכה: \$4,000-6,000

86. Joseph Trumpeldor – A Handwritten Letter – London, 1917

A letter in the handwriting of Joseph Trumpeldor. London, April 23rd, 1917, Russian.

The letter was written during Trumpeldor's stay in London, where he came to assist Ze'ev Jabotinsky in his efforts for establishing a Jewish fighting legion. The addressee is, as it seems, a friend of Trumpeldor, who fought with him in the Gallipoli campaign. Trumpeldor mentions in his letters the fighting in Gallipoli (where he participated as part of the "Mule Corps"), issues regarding the enlisting to the army and the Jewish Legion.

"I think you are taking all this too personally. Remember our dark days in Gallipoli. And still they are now gone; and in any case, Gallipoli – good memories which we can be proud of. Soon, as it turns out, they will take all the 'Russians' here by orders from Petrograd. Then the E-company will also calm down, especially after punishing one or two. Now the thought that 31 thousand of them are wandering around while they should be serving, is still tormenting them. It would be a shame if you would go alone and not come back with the legion... The legion-affair is clearing up now and I hope that soon it will all be clear enough. Yesterday I read an article in the Jewish Chronicle, "Why not have a Jewish Legion?"... People are talking again of the legion, but with a different kind of tone, a positive tone..."

Joseph Trumpeldor (1880-1920) – one of the founders of the Jewish Legion, the "Halutz", and the commander of the defense of Tel-Chai-court in 1920. Trumpeldor was born in Russia, was the first Jewish officer to serve in the Russian army, serving also in the Russo-Japanese war, where he was hurt in battle – his left arm amputated, and he was captured by the Japanese. He came to Israel in 1912 and worked as a day-worker. During WWI he founded together with Ze'ev Jabotinsky the Jewish Legion and fought at the Gallipoli Campaign as deputy commander of the Zion Mule Corps. After the war Trumpeldor headed back to Russia, where he was among the founders of the "Halutz". In 1919 he came again to Israel and was called to help with the protection of the settlements in the area of the Galilee Panhandle. He was killed in the battle of Tel Chai, on the 11th of Adar, 1920;

page of 25 cm. Good condition, Folding marks, wrinkles and spotting.

Provenance: The estate of Simcha Holtzberg, "Father of the Wounded Soldiers".

Opening price: \$6,000

Estimate: \$7,000-10,000

87. Collection of Letters by Shmuel Yosef Agnon to the Poet Tuvya Ruebner

20 letters sent by Shmuel Yosef Agnon from his home in the neighborhood of Talpiot, Jerusalem, to the poet Tuvya Ruebner, living in Merhavia, and during his stay in Zurich, Switzerland. The 1960s.

This collection of letters reflects the relationship and close friendship Agnon and his wife shared with Ruebner (who was forty years younger than Agnon) as well as the deep esteem Agnon felt towards Ruebner, both as a poet and as a translator.

In the letters Agnon asks about Ruebner's health, thanks him for his translation, sometimes makes slight remark concerning the style of the translation ("If you find the translations worthy then keep them, and if you don't dismiss them") and especially entreating Ruebner to come and visit his home in Jerusalem, where they could sit and converse at length.

In between the lines Agnon's particular character emerges, through his own personal statements of himself ("you know what an egoistic person I am"), and through his telling about his day-to-day inconveniences and thoughts which occupy him in different affairs.

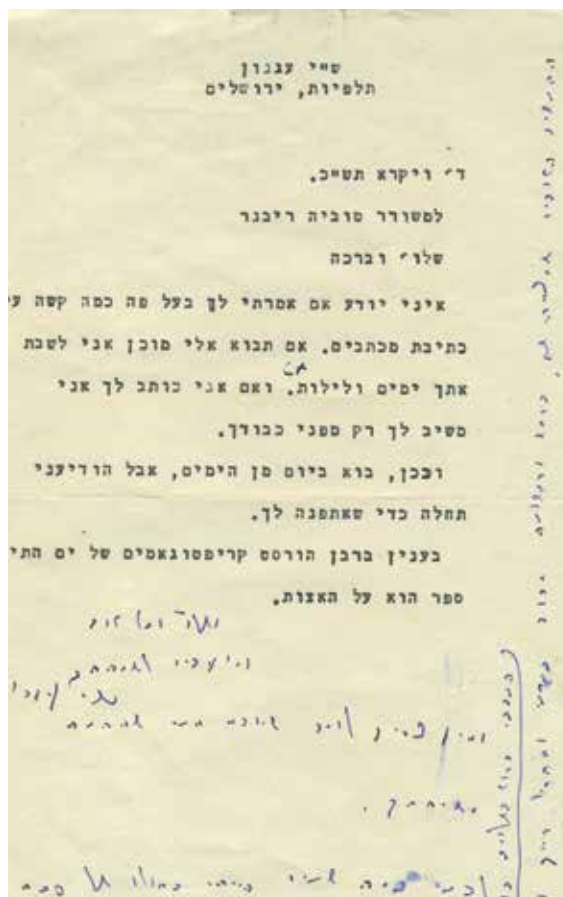
Following are a few segments from the letters:

■ "Dear Mr. Ruebner, I was tired on that night when I first met you and I didn't even manage to get to our own business. I hope that what we couldn't do then we will make up another time soon. However, already now I can tell you that I was glad to meet you... You have conducted your lecture about Leah Goldberg very nicely indeed. It is fitting for a poet to be talked about by a poet".

■ "I do not know if I mentioned to you when we talked, how hard it is for me to write letters. If you come to visit me I am quite happy to sit with you days and nights. And if I do in fact write back to you, I do this only for the sake of your honor".

■ "To Tuvya Ruebner, Hallo dear poet, Eleven days have passed already and I still haven't thanked you for the pleasure you gave me with your translation for the story Two Tales ["Shevuat Emunim"]... Are you in good health? I fear that a day's reading might have caused you some harm, G-d forbid. You are a wonderful reader. I have never yet heard such wonderful reading in Hebrew. The Hebrew readers either read like Hazanim or they have this 'sticky style', or they are so sentimental that the spirit is sick and tired of them".

■ "I had so many guests coming by that I was detained from returning the proofreading-pages for my new book and from doing my work. And these guests carry another fault with them, that they drive my thoughts to their own business, against my will". And in another letter: "Tuvya, I am wasting my time. All kinds of people bother me, not sparing me or my time. And if I do finally find an opportunity to sit down and work, or – as people rudely say - when the holy spirit rests on me, I must stop what I do because of these bothering folks".

87

■ "I fear, for example, that readers in foreign languages will not accept the novel "A Guest for the Night" ["Oreach Nata Lalun"] favorably. For this book fits more the Jews who read Hebrew or Yiddish, who know their own people and its ways. It is not meant for the other nations, for whom most of these things are foreign, and no explanation will do".

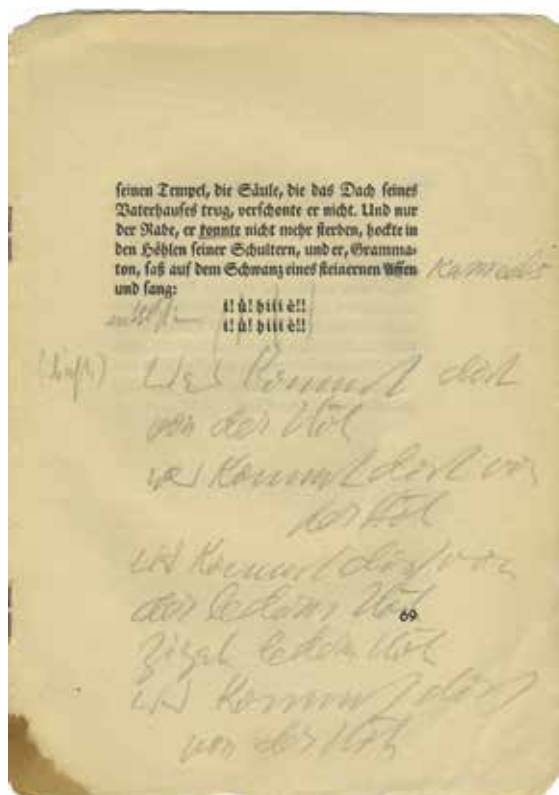
At the back of one of the letters Dr. Moshe Spitzer has added some lines of his own.

15 letters written by hand, 5 letters typed in a type-machine and signed (occasionally with some additional lines written by hand). Enclosed also is a letter from Hemdat Agnon and a letter from Agnon, which was written down by somebody else. Some of the original envelopes are included in the collection.

Size and condition vary. Overall good condition. Folding marks and spotting. Archive stamping marks and a serial number written with pen.

Opening price: \$3,000

Estimate: \$4,000-6,000

88

88. Else Lasker-Schüler – "The Nights of Tino of Baghdad" - with Corrections in her Handwriting

Die Naechte der Tino von Bagdad / von Else Lasker-Schüler, mit einer Einbandzeichnung der Verfasserin. Berlin: Paul Cassirer (edition of all her writings), 1919. Second edition. German.

Anthology which contains short prose passages, composed by Else Lasker-Schüler (Alberfeld 1869-Jerusalem, 1945), a poet, author, playwright and painter, one of the leading expressionist poets of the 20th century.

Presented is a copy owned by Lasker-Schüler, to which she added handwritten corrections and comments, in pencil. On Page 1, page 29, page 67 and page 69 appear corrections and comments the most significant of which are on page 69, beings the corrections to the prose passage "Der Dichter von Israhah".

For example: On the title page Lasker-Schüler added: "Meine Tasche liegt hier, Stückä immerdar" ("my bag is lying here, now and forever"); on the last page she corrected the word "Affen" (monkeys) to "Kameels" (Camels) and then added a verse from a German folksong from the 18th century, and the note "Bass" in brackets.

72 pp, 24 cm. Fair condition. Detached cover and leaves. Spotting. Wear to edges of leaves and cover.

Opening price: \$3,000

Estimate: \$7,000-10,000

88. אלזה לסקר-שילר – "לילותיו של טינו מבגדד" – עם תיקונים בכתב ידה

Die Naechte der Tino von Bagdad / von Else Lasker-Schueler, mit einer Einbandzeichnung der Verfasserin. הוצאת Paul Cassirer (מהדורת כל כתביה), ברלין, 1919. מהדורה שניה. גרמנית.

קובץ הכולל קטעי פרוזה קצרים, פרי עטה של אלזה לסקר-שילר (אלברפלד 1869 – ירושלים, 1945), משוררת, סופרת, מחזאית וציירת, מחשובי המשוררים האקספרסיוניסטיים במאה ה-20.

לפנינו עותק שהיה ברשותה של לסקר-שילר, עליו הוסיפה הערות ותיקונים בכתב ידה, בעפרון. בעמוד 1, בעמוד 29, בעמוד 67 ובעמוד 69 נמצאים תיקונים והערות, כשהבולטים בהם מופיעים בעמוד 69, והם תיקונים לסופו של קטע הפרוזה "Der Dichter von Israhah".

לדוגמה, בעמוד 1 (עמוד השער) הוסיפה לסקר-שילר את המשפט "התרמיל שלי מונח כאן, עכשיו ולתמיד" (Meine Tasche liegt hier, Stückä immerdar); בעמוד האחרון תיקנה את המלה "Affen" (קופים) והחליפה אותה ב"Kameels" (גמלים), ואחר-כך הוסיפה בית של שיר-עם גרמני מהמאה ה-18, ובתוך סוגריים את ההערה "Bass" – "בס".

72 עמ', 24 ס"מ. מצב בינוני. עטיפה ודפים מנותקים. כתמים. בלאי בשולי הדפים ובשולי העטיפה.

פתיחה: \$3,000

הערכה: \$7,000-10,000

Gerhard Scholem

Berlin | Willemstrasse 118
Willemstrasse 118 1/11. bei Händl.

26.12.17.

Liebes Fel. Holländer!

Ich schreibe auf meine letzte Antwort an Sie, die die Unmöglichkeit der Feuer-Tutorate bezeugt, keine Antwort. Dagegen gab mir Grete Draxler einen Brief von Frau Lissauer. In meinem Verhältnisse ist heute insofern ein höchst uns angenehmer Wechsel eingetreten, als man mich (zweifellos in Zusammenhang mit der Affäre meiner Doktor) von der Universität für Tübingen hat gestrichen hat, womit ich natürlich geklopft bin. Damit fällt mein Reiseplan nach Jerusalem nicht zusammen, da ich ja jederzeit einberufen werden kann. Sie würden mir nun nicht eine große Freude machen, wenn Sie wieder kämen, solange es noch nicht möglich ist.

Den Monat März habe ich nun mit Mühe und Not mein Geld selbst verdient, was natürlich werden wird, wie Sie sagt. Ich habe jetzt keine andere Arbeit, solange ich noch hier bin. Lassen Sie sich bitte helfen, um sich hier und besorgen Sie meine Ungenugheit über Sie.

mit herzlichen Grüßen Ihr Gerhard Scholem.

89a

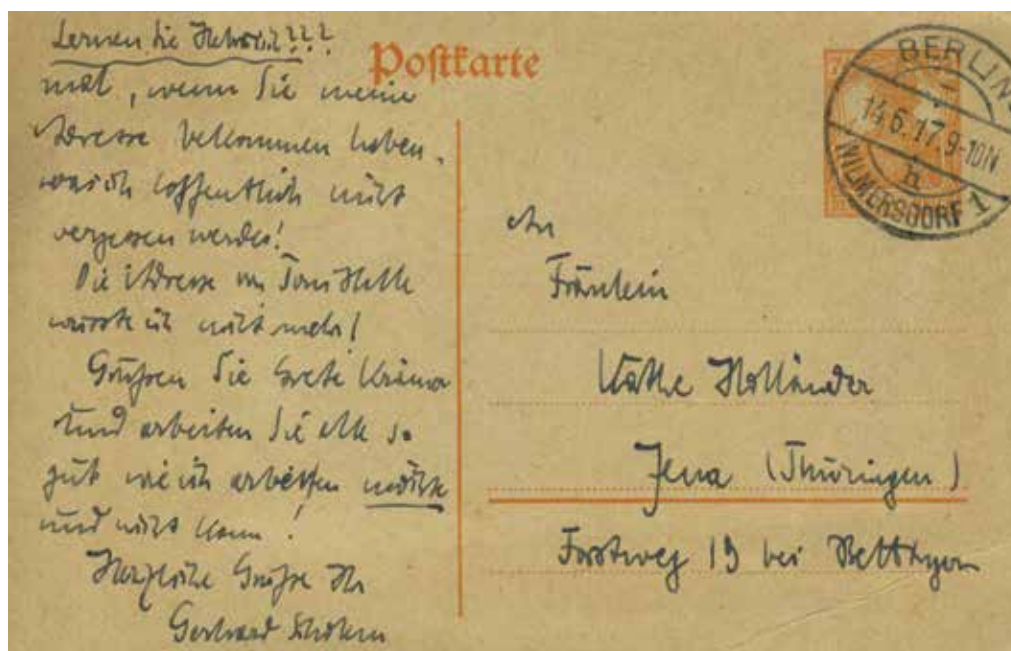
89. אוסף מכתבים מאת גרשום שלום אל ידידות-נעורים - גרמניה, 1916-1922

למד מתמטיקה למשך חמישה סמסטרים ושם הכיר לראשונה את נמענות המכתבים, גרטה ליסאואר (Grete Lissauer) וקתה הולנדר (Käthe Holländer). באותה תקופה אף פגש לראשונה את ולטר בנימין ורכש את ספר הזוהר, והחל לראשונה לרשום רשימות בנושא הקבלה. כל אותה תקופה התגורר שלום בבית הוריו, עד פברואר 1917, אז, בעקבות ויכוח חריף בינו ובין אביו, הודיע לו אביו כי עליו לעזוב את הבית וכי בכוונתו להפסיק את תמיכתו הכלכלית בו (מאוחר יותר, לאחר שהתפייסו השניים, מימן אביו את לימודיו ואת כל הוצאות מחייתו עד שעלה לארץ ישראל, אך התמיד בסירובו לקבלו חזרה לביתו). בחודש יוני 1917 גויס שלום לצבא, אך לאחר שלושה חודשים בלבד שוחרר בתואנה של אי-שפיות. לאחר שחרורו עבר ללמוד באוניברסיטת יינה, שם למד מתמטיקה ופילוסופיה. שנה מאוחר יותר, במאי 1918, בהשפעתו של ולטר בנימין, עבר ללמוד באוניברסיטת ברן שבשווייץ, שבה החל

23 מכתבים בכתב ידו של גרשום (גרהרד) שלום. נשלחו אל ידידות-נעורים, אשר למדו עמו באוניברסיטאות ברלין ויינה. ברלין, אולשטין (Allenstein) ויינה (Jena), 1916-1922. גרמנית.

אוסף המכתבים שלפנינו מתעד תקופה מעניינת בחייו של גרשום שלום (יליד ברלין 1897, עלה לירושלים בשנת 1923 ונפטר בה בשנת 1982), מגדולי ומחשובי חוקרי הקבלה במאה ה-20, ביבילוגרף ואספן ספרי קבלה, חסידות ומיסטיקה. שלום הקדיש את חייו לחקר המיסטיקה היהודית והיה מהראשונים שחקרו את התחום באמצעות כלי מחקר אקדמיים. הוא גילה והוציא לאור כתבי יד רבים בתחום הקבלה וחקר את כל ענפי תורת הסוד היהודית. בהגיעו לגיל 80 מנתה הביבליוגרפיה שלו כ-600 מחקרים בתחום הקבלה. במכתב המוקדם ביותר באוסף שלפנינו, טרם מלאו לשלום 19 שנים.

בשנת 1915 התקבל שלום ללימודים באוניברסיטת ברלין, שם

89b

בצבא, על כך שכל הרופאים בבית החולים הינם יהודים ועל כאבי הראש התוקפים אותו, המקשים עליו לחשוב.

■ חמישה מכתבים באוסף שלפנינו ממוענים אל גרטה ליסאואר. ברלין, אפריל-דצמבר 1916. אפשר כי נמסרו להולנדר לצורך מסירתם לליסאואר.

במכתביו אל ליסאואר מרבה שלום לעסוק בעניינים הקשורים ללימודים ולפילוסופיה של המתמטיקה, במאמרים שהוא עמל על כתיבתם (ושחלקם פורסם ב-Der Jude), בהמלצות על ספרים (ב-21 באפריל 1917 מספר כי רכש את "אידיאות" לדוסטויבסקי) ובדעותיו על ספרים שקרא (הוא מרבה בכתיבה על תחום המתמטיקה, על הגותו של קאנט; מזכיר את התיאולוג הפרוטסטנטי פרנץ מוליטור ומציין כי בכוונתו להגיע להרצאה של הפילוסוף ארנסט קסירר). באחד המכתבים מתנצל שלום על סגנון כתיבתו הפרגמטרי ומציין כי הוא בן 19 שנים בלבד.

נמענות המכתבים, הולנדר וליסאואר, נזכרות ביומניו של שלום מהשנים 1913-1919, שם עולה מכתבתו עליהן יחס אמביוולנטי. ראה: Lamentations of youth, the diaries of Gershom Scholem, 1913-1919, edited and translated by Anthony David Skinner, הוצאת אוניברסיטת הרווארד, קיימברידג' מסצ'וסטס, 2007, עמ' 104-105, 184.

סה"כ 23 מכתבים. גודל ומצב משתנים. מצב כללי טוב. בכמה מכתבים קרעים, עם פגיעות בכתוב. סימני קיפול ומעט כתמים.

פתיחה: \$4,000

הערכה: \$6,000-8,000

ללמוד שפות שמיות ופילוסופיה. בשנה זו פורסם ספרו הראשון (תרגום של המהדורה השנייה והמתוקנת של ספר יזכור לחברי תנועת הפועלים הציונית שנפלו על משמרתם בארץ ישראל) ובתקופה זו החליט שלום להתחיל בלימודי מדעי היהדות במקום לימודי המתמטיקה. לפיכך, החליט לחזור לגרמניה ובחר להמשיך את לימודיו באוניברסיטת מינכן. במינכן למד מספטמבר 1919 עד מרץ 1922 לימודי פילוסופיה, ושם כתב את הדיסרטציה על ספר הבהיר, שאותו תרגם לגרמנית ופירשו. בשנת 1922 קיבל את תואר הדוקטור באוניברסיטת מינכן בהצטיינות יתרה. שנה אחר כך פורסם ספרו Das Buch Bahir, המבוסס על עבודת הדוקטורט שלו.

■ שמונה-עשר מכתבים באוסף שלפנינו נשלחו אל קתה הולנדר (שישה מהם כתובים על גבי גלויות). המכתבים נשלחו מברלין, אולשטין (Allenstein) ויינה (Jena), נובמבר 1916 עד 1922 (חלקם אינם מתוארכים).

במכתביו אל הולנדר כותב שלום בגילוי על יחסיו עם משפחתו (בין היתר, על המריבה עם אביו, על כך שנותר ללא כסף ועל המעבר למגורים בבית-הארוחה בברלין-וילמרסדורף), דורש בשלומן של ידידות משותפות - גרטה ליסאואר, טוני האלה (Toni Halle) וגרטה קרמר (Grete Krämer); משתף את הולנדר במחשבותיו בנוגע למתמטיקה ולפילוסופיה ואף מספר על הבדיקות הרפואיות שעבר לקראת השירות הצבאי. ארבעה מהמכתבים הללו נשלחו בחודשים יוני-אוגוסט 1917, בתקופה בה גוייס שלום לצבא. במכתב מיום 30 ביולי 1917, אשר נכתב מבית חולים פסיכיאטרי צבאי, שם שהה לתקופת החלמה בת שישה שבועות, כותב שלום על האנטישמיות

89. A Collection of Letters Written by Gershom Scholem as a Young Man to Women Friends - Germany, 1916-1922

23 letters written by Gershom (Gerhard) Scholem and sent to some of his women friends, whom he met while studying in the universities of Berlin and Jena. Berlin, Allenstein and Jena, 1916-1922. German.

This collection of letters depicts an interesting time in the life of Gershom Scholem (born in Berlin 1897, came to Jerusalem in 1923, where he died in 1982), one of the greatest and most prominent Kabbalah scholars in the 20th century, a bibliographer and a collector of compositions in the fields of Kabbalah, Hassidim and mysticism. Scholem devoted his life to the study of Jewish mysticism and was one of the first to conduct academic research in the field. He discovered and published many manuscripts in the field of Kabbalah and studied every aspect of the Jewish traditions of mysticism. By the time he turned 80, he has published ca. 600 essays and studies in the field of Kabbalah. **In the earliest letter in this collection Scholem has not yet turned 19.**

In 1915 Scholem was accepted to the University of Berlin, where he studied for five semesters, and where he first met the addressees of the letters, Grete Lissauer and Käthe Holländer. At that time he also made his first acquaintance with Walter Benjamin, purchased a copy of the Zohar, and began writing essays on the subject of Kabbalah. During this period Scholem lived with his parents, until February 1917, when, following a harsh argument between him and his father, his father stated that Scholem must leave the house and that he intends to stop the financial support Scholem was enjoying by his parents all together (later, as the two made up again, his father continued to pay for his son's tuition and for all of his expenses until he moved to Israel, even though he persisted in his refusal to have Scholem back in the house). In June 1917 Scholem was enlisted to the army, but three months later he was dismissed after being diagnosed as mentally ill. After his release he went on to study in the University of Jena, where he studied math and philosophy. One year later, in May 1918, following also Walter Benjamin's influence, Scholem went on to the University of Bern in Switzerland, where he began studying Semitic languages and philosophy. His first book was published that year (a translation of the second and revised edition of the book of Yizkor, written in memory of members of the Zionist Proletariat Movement, who were killed on duty, in Palestine). It was in this period that Scholem has decided to continue with the field of Jewish Studies instead of mathematics. Thus, he decided to return to Germany and continue his studies in the University of Munich. In Munich he studied philosophy from September 1919 until March 1922. It was there where he wrote his dissertation on the Sefer Ha'Bahir, which he translated to German, and published together with his commentary. In 1922 he received his doctorate degree in Munich summa cum laude. A year

later, his book *Das Buch Bahir*, which was based on his dissertation, was published.

▪ Eighteen letters in this collection were sent to Käthe Hlländer (six of which written on postcards). The letters were sent from Berlin, Allenstein and Jena, between November 1916 and 1922. Some of the letters are not dated.

In his letters to Hlländer, Scholem writes frankly of his relations with his family (telling, among other things, about the fight he had with his father, about how he was left with no money, and about moving to a hostel in Berlin- Wilmersdorf). He asks to hear about common acquaintances – Grete Lissauer, Toni Halle, and Grete Krämer; he tells Holländer of his thoughts regarding math and philosophy and even tells her of medical examinations he underwent while preparing for his army service. **Four of these letters were sent in June-August 1917, when Scholem was enlisted in the army.** In the letter from July 30th 1917, written in a psychiatric hospital where he stayed for a recovery period of six weeks, Scholem writes about the anti-Semitism he encounters in the army, about the fact that the doctors in the hospital are all Jewish and about the headaches he suffers from, which make it difficult for him to think.

▪ Five letters in this collection are addressed to Grete Lissauer. Berlin, April – December 1916. It is possible these were sent to Holländer to be handed to Lissauer.

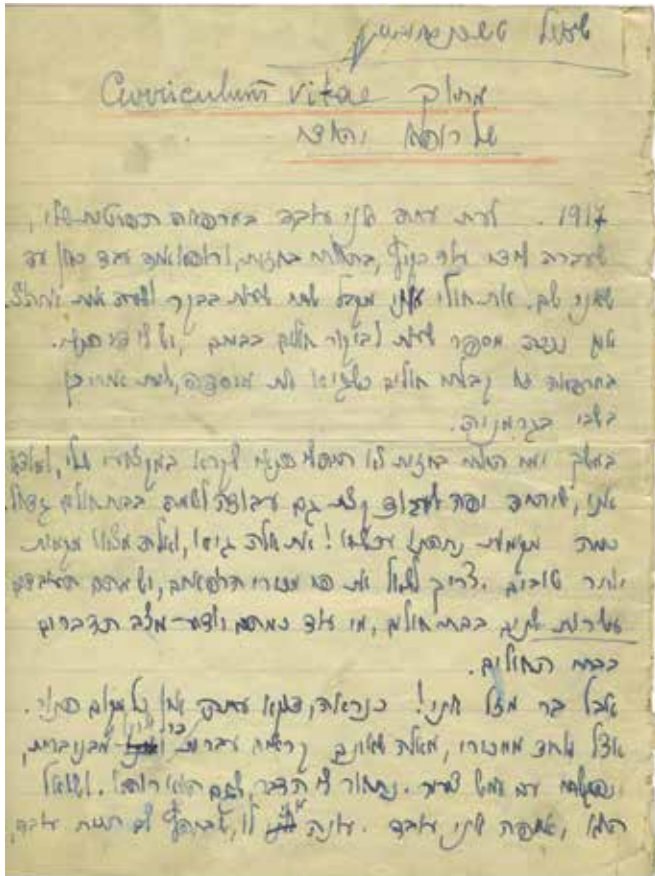
In his letters to Lissauer Scholem writes frequently of subjects related to his studies and the philosophy of mathematics, of papers he is working on (some of which were published in *Der Jude*), on recommended books (in the letter from April 21st 1917 Scholem tells of his purchase of Dostoevsky's "Idiot") and of his opinions on books he had read (he writes frequently of mathematics, Kant; mentions the protestant theologian Franz Molitor, and writes of his intention to go to the lecture of the philosopher Ernst Cassirer). In one of his letters Scholem apologizes for his style, explaining that he is only 19 years old.

The addressees, Holländer and Lissauer, are mentioned in Scholem's diaries from the years 1913-1919, where the reader finds an ambivalent attitude towards them; see: *Lamentations of youth, the diaries of Gershom Scholem, 1913-1919*, edited and translated by Anthony David Skinner, Cambridge: Massachusetts, 2007, pp. 104-105, 184.

A total of 23 letters. Size and condition vary. Mostly good condition. Some letters have several tears, some affecting the text. Folding marks and some spots.

Opening price: \$4,000

Estimate: \$6,000-8,000

90

90. כתב-יד של שאול טשרניחובסקי - "מתוך קורות חיים של רופא יהודי"

"מתוך Curriculum Vitae של רופא יהודי". קטעים מקורות חייו של שאול טשרניחובסקי, כתובים בכתב ידו. [ראשית שנות ה-40].

קורות-חייו מתייחסים לשנים 1917-1919, לתקופה בה שירת כרופא במלחמת העולם הראשונה ואחר-כך במרפאה שפתח בסט. פטרסבורג. ברשימתו מתוארות תלאותיו, עד מעברו לאודסה בשנת 1919. הרשימה מסתיימת בשורות הבאות: "ומאחורי הפרגד גילו לי, שכשפרשו את שם המועמד שאלו השואלים: מי הוא? אה, זה הכותב שירים! - תגידו להם, ידידי, שאת תארי קבלתי לא בעד הסוניטות שלי, ואת אותות ההצטיינות קבלתי בעד רב עמל וסכנות נפש שהסתכנתי בתור רופא ולא בעד האידיליות. שלשה שבועות עשיתי בקרטש [Karatas] עד שהפליגה אניה לאודסה. במשרת רופא בבית חולים עברי לא זכיתי גם הפעם".

בעמוד האחרון הערה בכתב-ידו של טשרניחובסקי - "בבקשה להעתיק על המכונה מיד אם אפשר..." וכן כתובת הירחון אליו נשלחו קורות החיים, "The Hebrew Monthly Bitzaron", אשר ראה אור בניו-יורק בשנות ה-40.

שאול טשרניחובסקי (1875-1943) - רופא, משורר ומתרגם; מגדולי המשוררים העבריים. בשנים 1899-1906 למד רפואה באוניברסיטת היידלברג וסיים את לימודיו בלוצרן שבשווייץ. מעת סיום לימודיו ועד סוף ימיו שילב את עבודתו כרופא עם עבודתו כמשורר. לאחר סיום לימודיו עבד כרופא באוקראינה - בחרקוב ובקייב. בשנת 1910 עבר לסט. פטרסבורג ופתח שם מרפאה ובשנת 1919 עבר לאודסה. בשנת 1931 עלה לארץ ישראל והשתקע בה לצמיתות. נקבר בבית העלמין "טרומפלדור" בתל-אביב.

[11] דפי שורות, 20.5 ס"מ. מצב טוב. קרעים קלים בשוליים השמאליים. מעט כתמים.

פתיחה: \$1,200

הערכה: \$2,000-3,000

90. Manuscript by Shaul Tchernichovsky - "Out of a Jewish Doctor's Curriculum Vitae"

"Out of a Jewish Doctor's Curriculum Vitae". Passages from Shaul Tchernichovsky's Curriculum Vitae, in his handwriting. [early 1940s].

Tchernichovsky's curriculum vitae refers to the years 1917-1919, a period during which he served as a physician in WW I, and later to his work in the clinic which he opened in St. Petersburg.

In his writings he depicts his hardships until his move to Odessa in 1919. The composition ends with the following lines: "Behind the screen they disclosed that when they mentioned the candidate's name the other party asked: who? Ah, the one who writes poems! - tell them, my friend that I got my degree not for my sonnets, and my decorations are for hard work and risks I had to take as a physician and not for the idylls. For three weeks we waited in Karatas until the boat sailed to Odessa. This time, again, I did not get a position in a Jewish hospital".

On the last page appears a comment handwritten by Tchernichovsky - "please copy on a typewriter as soon

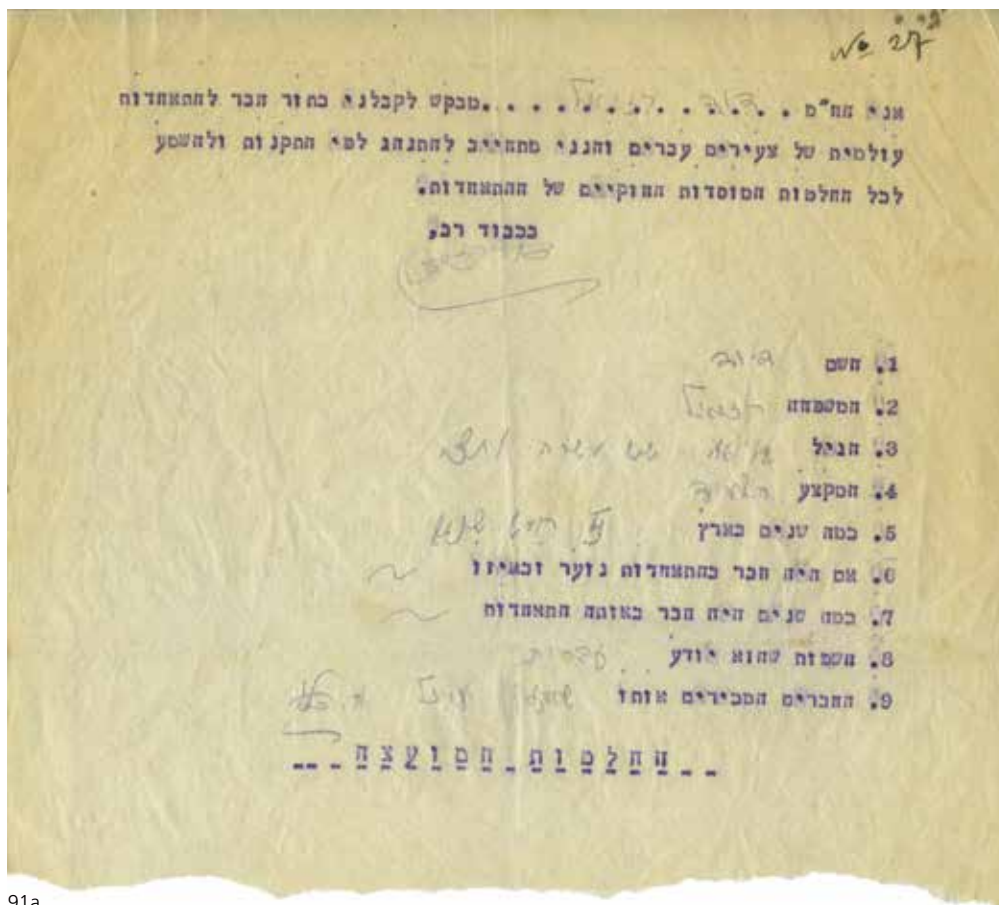
as possible..." and the address of the periodical to where the curriculum vitae were sent, "The Hebrew Monthly Bitzaron", which was published in New-York in the 1940s.

Shaul Tchernichovsky (1875-1943) - physician, poet and translator; one of the greatest Jewish poets. Tchernichovsky studied medicine in the University of Heidelberg in 1899-1906 and completed his studies in Lausanne, Switzerland. During all of his life he combined his work as a doctor with his work as a poet. After he graduated from medical school he worked as a physician in Ukraine - in Kharkov and in Kiev. In 1910 he moved to St. Petersburg and opened a clinic. In 1919 he moved to Odessa. Immigrated to Eretz Israel in 1931 and settled there. Tchernichovsky is buried in "Trumpeldor" cemetery, Tel-Aviv.

[11] lined leaves, 20.5 cm. Good condition. Minor tears on left margins. Minor spots.

Opening price: \$1,200

Estimate: \$2,000-3,000

91a

91. שלושה מסמכים עם חתימות מפקד האצ"ל דוד רזיאל

שמונה שנים עד שחזרה לארץ בשנית. רזיאל סיים את לימודי התיכון ב"תחכמוני", שם לימד אביו, והמשיך בלימודים בישיבת מרכז הרב בירושלים. בנוסף, למד באוניברסיטה העברית. מאורעות תרפ"ט (1929) השאירו בו רושם עז, שיש ללחום על מנת להשיג את גאולת ישראל, ובעקבות כך הצטרף למייסדי האצ"ל שפרשו מן ההגנה. רזיאל התנגד לעקרון ה"הבלגה" והוביל את לוחמיו להתקפות מאורגנות על הערבים ונגד הבריטים. נוכח המאורעות באירופה בתחילת מלחמת העולם השנייה הודיע רזיאל על הפוגה ביחס השלילי לבריטים על מנת להלחם בנאצים. ב-1941 נשלח רזיאל מטעם הבריטים לעיראק על מנת לדכא שם מרד אנטי בריטי. הוא יצא בראש יחידת קומנדו בת ארבעה אנשים. רזיאל נהרג בניסיון כיבוש של העיר פלוג'ה מהפצצה ממטוס גרמני. רזיאל נטמן בעיראק בבית עלמין צבאי, על ידי הבריטים. עצמותיו הועלו לארץ ב-1955 והוא נקבר בהר הרצל. יום מותו נקבע על ידי מנחם בגין כיום התייחדות עם כל חללי האצ"ל. לאחר מותו של רזיאל הוענקה לו דרגת אלוף בצה"ל. הרב צבי יהודה קוק, מי שהיה החברותא שלו ולימים ראש ישיבת מרכז הרב, ספד לו והשווה את דמותו לדמותו של דוד המלך, בשילוב של עדינות רוחנית עם נחישות מלחמתית. על שמו נקרא היישוב רמת רזיאל שבהרי ירושלים, אותו הקימו יוצאי בית"ר והאצ"ל.

פתיחה: \$1,500

הערכה: \$2,000-3,000

1. חתימתו של דוד רזיאל בכתב-יד על גבי שני צדדים של המחאה מ"בנק קדם לקרדיט בע"מ ירושלים". המחאה על סך שלש לירות ארץ ישראליות ו-480 מא"י. 5 בנובמבר 1937. בנוסף לרזיאל חתום ח. ש. הלוי. 16x8.5 ס"מ, מצב טוב. חותמות. נייר מצהיב.

2. טופס פרטים אישיים של דוד רזיאל, עם חתימתו, מהיותו בן 16 וחצי שנים, [1926]. "אני הח"מ... מבקש לקבלני בתור חבר להתאחדות עולמית של צעירים עברים". פרטיו נרשמו בכתב יד, בעיפרון. בסעיף "החברים המכירים אותו" ציין רזיאל את שמותיהם של שמעון מייזל ומ. הלוי. 22.5x19 ס"מ. מצב טוב. מעט כתמים. קרוע בתחתית.

3. חתימת דוד רזיאל על רשימה שמית בכתב יד. רשימה שמית על נייר משוּבָּץ, של מחזמים ל"אספה הכללית" שהתקיימה ביום 9 ביולי 1927 ב"קלוב התיירות" (אלנבי 113). חתימתו של רזיאל מופיעה לצד חתימותיהם של מחזמים אחרים. 21x27 ס"מ, מצב בינוני. סימני קיפול, קמטים, כתמים וכתמי דיו.

4-8. חמישה מכתבים המהווים אישורי אותנטיות לחתימתו של דוד רזיאל על המחאה הנ"ל (ראה סעיף 1). מכתבים מאת: אסתר רזיאל (אחותו של דוד רזיאל), שלמה הלוי (בנו של דוד רזיאל) מרדכי ציפורי (יו"ר ברית חיילי אצ"ל), יוסף אחימאיר (מנהל לשכת ראש הממשלה שמיר) ומנחם בגין (מכתב מודפס, חתום בחתימת ידו). דוד רזיאל (1910 וילנה - 1941 עיראק), הידוע בכינוי "האלוף בן-ענת", היה מפקד האצ"ל הרביעי. רזיאל עלה לארץ עם משפחתו כשהיה בן שלוש, אך בשל נתינותה הרוסית גורשה המשפחה ונדדה

91b

91. Three Documents Signed by Etzel Commander David Raziel

1. David Raziel's handwritten signature on both sides of a check drawn on "Bank Kedem for Credit Ltd. Jerusalem". The check is on the amount of three Eretz Israel Pounds and 480 mils. November 5, 1937. An additional signature by H.S. Halevi. 16X8.5 cm, good condition. Ink stamps. Yellowing paper.

2. A personal details form of David Raziel, signed by him, when he was sixteen and a half years old, [1926]. "I the undersigned...request to accept me as a member of the "World Society of Young Jews". The personal details are written in pencil. In the paragraph stating "friends that know him" Raziel mentioned the names of Shimon Meisel and M. Halevi. 22.5X19 cm. Good condition. Minor spots. Tear to lower end.

3. David Raziel's signature on a list of names written by hand. A list of names on grid paper, of people invited to a "general meeting" which was held on July 9, 1927 in the "Tourism Club" (Allenby 113). Raziel's signature appears with signatures of other people invited. 21X27 cm, fair condition. Folding marks, creases, spots and ink stains.

4-8. Five letters proving the authenticity of David Raziel's signature on the above mentioned check (see item no. 1). Letters from: Esther Raziel (David Raziel's sister), Shlomo Halevi (David Raziel's son), Mordechai Zipori (Chairman of Brit Chayalei Etzel), Yosef Achimeir (Director of Prime Minister Shamir's Office) and Menachem Begin (typewritten letter, hand signed by Raziel).

David Raziel (Vilnius 1910 – Iraq 1941), known as "Aluf Ben-Anat", was the fourth commander in chief of Etzel. Raziel immigrated to Eretz Israel with his family when he was three years of age, but because of its Russian

citizenship the family was deported and wandered for eight years before returning to Eretz Israel. Raziel graduated from "Tachkemoni" evening school, where his father worked as a teacher, and continued his studies in the Merkaz HaRav Yeshivah in Jerusalem. He also studied at the Hebrew University.

The 1929 riots left a significant impression and led him to believe that in order to redeem Israel one has to struggle and fight. He joined the founders of Etzel who quit the Hagana. Raziel opposed the principle of "Havlaga" (restraint) and led his fighters to organized assaults on Arabs and British. In view of the events in Europe when WW II started, Raziel announced a remission in the negative attitudes toward the British in order to fight the Nazis.

In 1941 Raziel was sent by the British to Iraq to suppress an anti-British rebellion. He led a commando unit of four people. Raziel was killed during an attempt to occupy the town of Faluja, by a German aircraft bomb. Raziel was buried in Iraq in a British military cemetery. He was reinterred in 1955 in Mount Herzl. His memorial day was declared by Menachem Begin as a memorial day for all of Etzel victims. After his death Raziel was granted the degree of IDF Major-General. Rabbi Zvi Yehuda Kook, his friend, and later head of the Merkaz HaRav Yeshivah, addressed a eulogy and compared Raziel to King David as a person combining between spiritual delicacy and military insistence. The settlement Ramat Raziel near Jerusalem, established by retired Beitar and Etzel members, is named after him.

Opening price: \$1,500
Estimate \$2,000-3,000

92. A Note Handwritten by Beitar Fighter Shlomo Ben-Yosef – First of "Olei HaGardom" – Written Prior to his Execution

A note handwritten by Shlomo Ben-Yosef. [It is believed that the note was written in the Acre Prison on June 28, 1938, a day prior to his execution].

Ben-Yosef wrote on the note, in pencil, the sentence: "Mavet, Neged Moledet, Ze Efes" (Hebrew: "Death is nothing compared to [fighting for] the Homeland") and signed his name "Shlomo Ben-Yosef".

Shlomo Ben-Yosef (Tabachnik) was born in 1913 in Lutsk, Poland. When still a child he expressed Zionist views and at the age of 15 joined Beitar. His father died in 1930 and he was obliged to support his family. In spite of being unable to achieve a "certificate" he managed to immigrate to Eretz Israel together with a group of other Beitar members in the framework of "Af Al Pi" Aliya, and joined an enlistment company in Rosh Pina. When he arrived in Rosh Pina he burnt his foreign passport and changed his name from Shalom Tabachnik to Shlomo Ben-Yosef, after his father.

During the Arab Revolt of 1936-1939, following atrocious terror attacks by Arabs [on March 29, 1938, five Jews who rode in a taxi on the Acre-Safed road were murdered, a Jewish woman was raped and her body dissected; on April 16, 1938 a car was shot at, five of its passengers were "Hagana" members three of whom were killed, amongst them David Ben Gaon, who earlier fought with the Beitar Company in Rosh Pina and was a close friend of Shlomo Ben-Yosef]. When it became clear that Etzel commander and Ze'ev Jabotinsky do not approve of starting attacks, Ben-Yosef, and two other members, decided to plan a retaliation attack. The three ambushed an Arab bus, shot at it and threw a grenade. The grenade did not explode, Ben-Yosef and his friends were captured, brought to court by the British and Shlomo Ben-Yosef was sentenced to death.

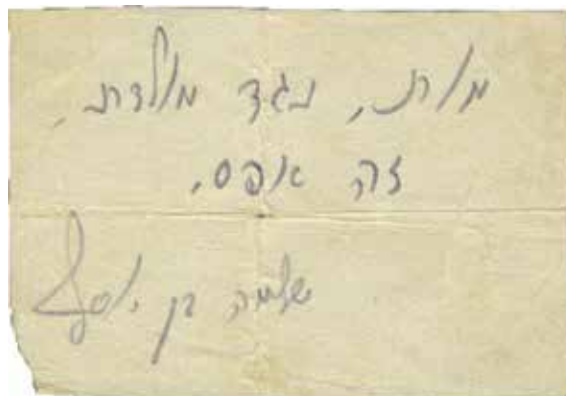
On June 29, 1938 Ben-Yosef marched to the gallows while singing Beitar songs. When a sack was put over his head he cried out "Long live Jabotinsky".

One day prior to the execution, Ben-Yosef wrote several letters and several notes. In a letter to Ze'ev Jabotinsky he wrote "it is a great honor to let you know that tomorrow I go to fulfill my last sacred duty, as a soldier of Beitar in Eretz Israel..." on other notes he wrote various slogans and ideas: "I was a Beitar servant until my last day", "What is a homeland? It is worth living for, fight for, and die for", "Tel-Hai friends! Do not be scared, I shall die like a Beitarist with the name of Ze'ev Jabotinsky on my lips..." and more. The note presented here is one of this group of notes and letters which were, most probably, written the night prior to his execution. Note, 5.5X8 cm. Mounted on a black Bristol sheet and attached to cardboard. Good condition. Folding marks. Miniature tear in the center. Minor spots. Tear with omission on lower left corner.

Provenance: The estate of Simcha Holtzberg, "Father of the Wounded Soldiers".

Opening price: \$10,000

Estimate: \$15,000-20,000

92

92. פתק בכתב-ידו של לוחם בית"ר שלמה בן יוסף – ראשון עולי הגרדום – נכתב סמוך להוצאתו להורג

פתק בכתב ידו של שלמה בן יוסף. [כנראה, נכתב בכלא עכו ב-28 ביוני 1938, יום לפני הוצאתו להורג בתלייה].

על הפתק כתב בן יוסף, בעברון, את המשפט "מות, נגד מולדת, זה אפס" וחתם את שמו "שלמה בן יוסף".

שלמה בן יוסף (טבצ'ניק) נולד בשנת 1913 בלוצק, פולין. גילה נטיות ציוניות מילדותו וכבר בגיל 15 הצטרף לשורות בית"ר. בשנת 1930 התייתם מאביו ונאלץ לשאת את עול פרנסת משפחתו. על אף שלא הצליח להשיג סרטיפיקט הצליח לעלות לארץ ישראל יחד עם קבוצת בית"רים במסגרת עליית "אף על פי", והצטרף לפלוגת הגיוס של בית"ר בראש פינה. עם הגיעו לראש פינה שרף את דרכונו החרו ועברת את שמו משלום טבצ'ניק לשלמה בן יוסף, על שם יוסף אביו.

בתקופת מאורעות תרצ"ו-תרצ"ט, לאחר התקפות טרור קשות מצד הערבים [ב-29 במרץ 1938 נרצחו חמישה יהודים שנסעו במונית בכביש עכו-צפת, נוסעת יהודיה נאנסה וגופתה בותרת; ב-16 באפריל 1938 הותקפה מכונית ביריות, חמשת נוסעיה היו חברי "ההגנה", שלושה מהם נהרגו ובהם דוד בן גאון, ששירת קודם לכן בפלוגת בית"ר בראש פינה והיה חבר קרוב של בן יוסף] ולאחר שהתברר כי מפקד האצ"ל זאב ז'בוטינסקי אינם מאשרים להתחיל בפעולות התקפיות, החליטו בן יוסף ושני חברים נוספים לקיים פעולת נקמה. השלושה ארבו לאוטובוס ערבי, פתחו עליו ביריות והטילו לעברו רימון. הרימון לא התפוצץ, בן יוסף וחבריו נתפסו, הועמדו למשפט על ידי הבריטים, ושלמה בן יוסף נדון למות.

ב-29 ביוני 1938 הלך בן יוסף אל הגרדום כשהוא שר משירי בית"ר. כשהושם השק על ראשו קרא "יחי ז'בוטינסקי".

יום לפני תלייתו כתב בן יוסף מספר מכתבים ומספר פתקים. במכתב לראש בית"ר זאב ז'בוטינסקי כתב "יש לי הכבוד הגדול להודיעך כי מחר אני הולך למלאות את תפקידי הקדוש והאחרון, בתור מגן[ו]יס של בית"ר בארץ ישראל...". על פתקים אחרים כתב סיסמאות ורעיונות שונים: "עבד הייתי לבית"ר עד יום מותי", "מה זה מולדת? זה דבר שבעדו כדאי לחיות, ללחום וגם למות", "תל חי חברים! אל תפחדו, אני אמות כמו בית"רי עם שם זאב ז'בוטינסקי על שפתי...". ועוד. הפתק שלפנינו שייך לחטיבת פתקים ומכתבים זו, שנכתבו, כפי הנראה, בלילה שקדם להוצאתו להורג.

צילום פתק זה (לצד פתקים אחרים ומכתבים שכתב בן יוסף סמוך להוצאתו להורג) שמור בארכיון מכון ז'בוטינסקי בתל-אביב. ראה חומר מצורף.

פתק 5.5x8 ס"מ. מודבק לנייר בריסטול שחור ומוצמד לקרטון. מצב טוב. סימני קיפול. קרע זעיר במרכז. כתמים בודדים. קרע חסר בפינה השמאלית התחתונה.

מקור: עזבון שמחה הולצברג, "אבי הפצועים של צה"ל".

פתיחה: \$10,000

הערכה: \$15,000-20,000

93. A Collection of Items Regarding the Announcement of the Establishment of the State of Israel / The Establishing Assembly and the first Knesset

A collection of paper-items regarding the announcement of the establishment of the state of Israel, the establishing assembly and the first Knesset, 1947-1949.

1. The provisional government of Israel; a printed invitation for the ceremony of announcing the state of Israel's independence. Iyar 4th, 1948 (13.5.48), sent to M. Danziger-Caron, a member of the journalist association. Including the original envelope. This is the original invitation sent only to the members of the People's Assembly, to journalists and friends. It is stated at the bottom of the invitation: "This invitation is personal - dress: dark festive garments." A page of 21.5 cm. Good condition. Filing piercing on the envelope.

2. The People's Assembly, a guest-card for the ceremony of declaring the independence of the state of Israel. Tel Aviv, Iyar 5th 1948 (14.5.1948). Given to M. Danziger-Caron (his name was added by hand). To its back a small note is attached stating his seat. Bristol-board; was used as an envelope for the invitation (see item no. 1), 21X14 cm, folded in two. Good condition.

3. An issue of the daily paper "Haaretz", from Sunday, 30th November 1947. The headline reads: "it was decided to establish the state of Israel". [4] pages, 57 cm. Good condition. Folding marks, spotting, slight tears around the edges.

4. Issue no. 1 of the paper "Iton Rishmi". Tel Aviv, Iyar 5th 1948 (14.5.48). Including the text of the "Declaration of Independence" as well as a pamphlet on behalf of the Temporary State Assembly. At the top of the page the headline reads: "Israel, The Provisional Government". 4 pages. 33 cm. Good condition. Slight spotting, folding marks and creases.

5. "The Proclamation of the People's Assembly" – a printed text of the Declaration of Independence. Iyar 5th 1948 (14.5.48). [4] pages, 26 cm. Filing holes, rust-spotting. Slight tears.

6. "The first Knesset, the Herut movement, suggestion for a fundamental constitution for the State of Israel". A printed leaflet – suggestion for a constitution for the State of Israel, by the Herut movement. 38 pages. 32.5 pages. Slight spotting, tears and creases. Filing holes.

7. An entrance ticket to the opening seat of the Establishing Assembly. Shvat the 15th 1949 (February 14th, 49). Given to M. Danziger-Caron. 11.5X8.5 cm. Good condition. Filing holes. At the back of the ticket appears the stamp of "The Ministry of Internal Affairs, Bureau of Intelligence and the Press".

Opening price: \$3,000

Estimate: \$6,000-8,000

93a

93. לקט פריטים בנושא ההכרזה על הקמת מדינת ישראל / האספה המכוננת והכנסת הראשונה

לקט פריטי-נייר בנושא ההכרזה על הקמת מדינת ישראל ופעילות האספה המכוננת והכנסת הראשונה. 1947-1949.

1. מנהלת העם, הזמנה מודפסת למושב הכרזת העצמאות. ד' אייר תש"ח (13.5.1948). נשלחה למ. דנציגר-קרן, חבר באגודת העתונאים. כולל המעטפה המקורית.

זו היא ההזמנה המקורית שנשלחה לחברי מועצת העם, לעתונאים ולמקורבים בלבד. בתחתית ההזמנה נכתב: "ההזמנה היא אישית – תלבשת: בגדי חג כהים". דף 21.5 ס"מ. מצב טוב. נקבי תיוק במעטפה.

2. מועצת העם, כרטיס אורח ל"מושב הכרזת העצמאות". תל-אביב, ה' באייר תש"ח (14.5.1948). ניתן למ. דנציגר-קרן (שמו נוסף בכתב-יד). לצדו האחורי מהודקת פתקית עם ציון מקום ישיבתו. כרטיס בריסטול; שימש כמעטפת להזמנה (מס' 1 לעיל), 21X14 ס"מ, מקופל לשניים. מצב טוב.

3. גליון עתון "הארץ" מיום א', 30 בנובמבר 1947. כותרתו: "הוחלט על הקמת המדינה היהודית". [4] עמ', 57 ס"מ. מצב טוב. סימני קיפול, כתמים, קרעים קלים בשוליים.

4. "עתון רשמי" מס' 1. תל אביב, ה' באייר תש"ח, 14.5.1948. כולל נוסח "מגילת העצמאות" ומנשר מטעם מועצת המדינה הזמנית. בראש הדף: "ישראל, הממשלה הזמנית". 4 עמ'. 33 ס"מ. מצב טוב. כתמים בודדים, סימני קיפול וקמטים.

5. "הכרזת מועצת העם" – נוסח מודפס של מגילת העצמאות. ה' באייר תש"ח (14 במאי 1948). [4] דף, 26 ס"מ. נקבי תיוק. כתמי חלודה. קרעים קלים.

6. "הכנסת הראשונה, סיעת תנועת החרות, הצעה לחוקת יסוד למדינת ישראל". חוברת מודפסת – הצעה לחוקה למדינת ישראל, מטעם סיעת תנועת החרות. 38 עמ', 32.5 ס"מ. מעט כתמים, קרעים וקמטים. נקבי תיוק.

7. כרטיס כניסה לישיבת הפתיחה של האספה המכוננת. ט"ו בשבט תש"ט (14 לפברואר 1949). ניתן למ. דנציגר-קרן. 11.5x8.5 ס"מ. מצב טוב. נקבי תיוק. בצדו האחורי חותמת "משרד הפנים, לשכת המודיעין והעתונות".

מתיחה: \$3,000

הערכה: \$6,000-8,000

מנהלת העם

תל-אביב, ד' אייר תש"ח
13 . 5 . 1948

א. נ.,

הננו מתכבדים לשלוח לך בזה הזמנה

לשוב

הכרזת העצמאות

שיתקיים ביום ו', ה' באייר תש"ח
(14.5.1948) בשעה 4 אחה"צ באולם
המוזיאון (סדרות רוטשילד 16).

אנו מבקשים לשמור בסוד את תוכן
ההזמנה ואת מועד כינוס המועצה.

המוזמנים מתבקשים לבוא לאולם
בשעה 3.30.

בכבוד רב

המזכירות

ההזמנה היא אישית - תלבשת: בגדי חג כהים

94. A "Specimen" Banknote - 500 Fils - IDF Headquarters in the West Bank Area, 1967

A "specimen" banknote - 500 Fils - IDF Headquarters in the West Bank area, 1967. Design: the Shamir brothers. Obverse: the value of the bill, on decorative backdrop, signed by general Uzi Narkis. Reverse: illustration of the Tower of David.

This banknote is part of a series of "emergency" banknotes, which were printed for the territories occupied during the Six Day War. These bills were eventually left out of circulation.

The decision of printing the banknotes was made by the governor of the Bank of Israel, David Horowitz and the substitute-finance-minister, Ze'ev Sharf, with the intention to avoid the deficiency in local money and to provide temporary economic stability, until the future of the occupied territories shall be decided. The production of the banknotes - Israeli editions of the Egyptian pound, the Jordanian dinar and the Syrian pound - was kept secret. For this purpose the Bank of Israel recruited the governmental printer in Jerusalem as well as some of the best graphic designers - the Shamir brothers and the partners Gad Rothschild and David Lipman (Studio "Roli"). The bills were printed in Hebrew, English and Arabic. The Bank of Israel was not mentioned on the banknotes, and its place took the "IDF headquarters" of each area, as the one issuing the bills. The suretyship was given with signatures of the generals Moshe Goren, Uzi Narkis and David Elazar.

The printing of the banknotes, had started towards the end of 1967. The legal issues of covering the emergency-money were completed during the process of the printing. Decrees by the command's general declared that this banknote will be legal alongside the Jordanian dinar and the Egyptian pound; the security minister was to be in charge of fixing the amounts to be distributed in his name; the person in charge de-facto was a clerk from either the finance ministry or the Bank of Israel.

The predictions of Horowitz and Sharf were eventually not realized. The Israelis quickly found their way to the occupied territories and it was soon clear that there is no need in military banknotes to protect the economy in the area. The banknotes were withdrawn (a decision which managed to surprise the prime-minister Levi Eshkol, who didn't even know of the banknotes in the first place). All banknotes were confiscated (including the ones kept as souvenirs by the graphic-designers and the generals). In 1978 it was decided that the stock of banknotes kept in the Bank of Israel is to be destroyed. The banknotes were all burned, except for a very few number, which were deposited at the museum of the Bank of Israel.

No other banknotes of this type are known, except for those in the museum of the Bank of Israel.

See: "The Secreted Banknotes of Gaza and the West Bank", by Zvi Lavie (Hebrew).

7x14 cm. VF-XF.

Opening price: \$2,000

Estimate: \$6,000-8,000

94

94. שטר "דוגמה" - 500 פילס - מפקדת כוחות צה"ל באזור הגדה המערבית, 1967

שטר "דוגמה" (Specimen) בערך 500 פילס (Fils), מפקדת כוחות צה"ל באזור הגדה המערבית, 1967. עיצוב: האחים שמיר. פנים: ערך השטר, על רקע עיטורים. חתום בידי האלוף עוזי נרקיס. גב: איור מגדל דוד.

שטר זה הינו חלק מסדרת שטרות "חירום" אשר נדפסו עבור השטחים שנכבשו במהלך מלחמת ששת הימים; שטרות אשר בסופו של דבר לא הוכנסו למחזור.

ההחלטה על הדפסת השטרות התקבלה על-ידי נגיד בנק ישראל, דוד הורוביץ ומ"מ שר האוצר, זאב שרף, במטרה למנוע מחסור במטבע מקומי ולהבטיח יציבות כלכלית זמנית, עד שיוכרע עתיד השטחים הכבושים. הפקת השטרות - מהדורות ישראליות ללירה המצרית, הדינר הירדני והלירה הסורית - נעשתה בחשאי. לצורך הפקתם גייס בנק ישראל את המדפיס הממשלתי בירושלים ואת מיטב הגרפיקאים - האחים שמיר והצמד גד רוטשילד ודוד ליפמן (מסטודיו "רולי"). השטרות נוסחו בעברית, אנגלית וערבית. בנק ישראל נפקד מהשטרות ובמקומו נרשמה כמפיקה "מפקדת כוחות צה"ל" בכל אזור. הערבות ניתנה בחתימות אלופי הפיקודים משה גורן, עוזי נרקיס ודוד אלעזר.

לקראת סוף יוני 1967 החלה הדפסת השטרות. במהלך ההדפסה נשלמו ההליכים המשפטיים לכיסוי כסף החירום. צווים של אלופי הפיקודים קבעו שהוא יהיה חוקי לצד הדינר הירדני והלירה המצרית; על שר הבטחון הוטל להכתיב לכל מפקד אזור את סכומי המטבע הצבאי שיופצו תחת שמו; הממונה בפועל נועד להיות פקיד מטעם האוצר או בנק ישראל.

בפועל, תחזיותיהם של הורוביץ ושרף לא התגשמו. הישראלים נהרו לשטחים, הכסף הישראלי נכנס לשימוש, ומהר מאוד התברר כי אין צורך בשטרות צבאיים להגנה על כלכלת השטחים. השטרות נגנזו (החלטה שהפתיעה את ראש הממשלה לוי אשכול, אשר לא ידע על קיומם מלכתחילה), וכל שטר שהחזיק מישהו, הוחרם (כולל השטרות שהחזיקו למזכרת הגרפיקאים ואלופי הפיקודים). ב-1978 הוחלט להשמיד את מלאי השטרות השמור בבנק ישראל. השטרות נשרפו כולם, פרט לקומץ שטרות אשר הגיעו למחזיאון בנק ישראל.

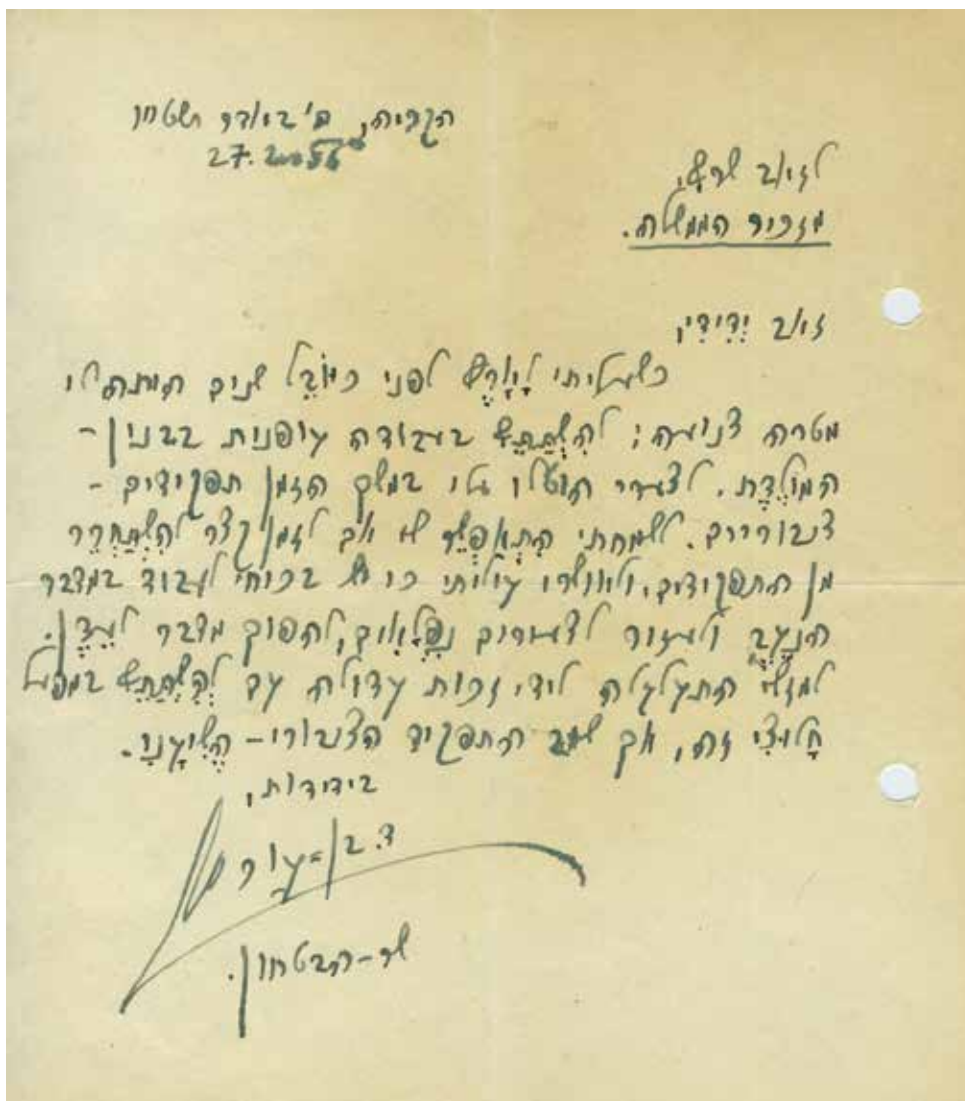
לא ידועים שטרות מסוג זה, למעט אלו השמורים במחזיאון בנק ישראל.

ראה מאמרו של צבי לביא "השטרות הישראליים הגנוזים של עזה והגדה".

14x7 ס"מ. מצב VF-XF.

פתיחה: \$2,000

הערכה: \$6,000-8,000

95

95. חמישה-עשר מכתבים מדוד בן-גוריון

חמישה-עשר מכתבים מאת דוד בן-גוריון. נמנים שונים. מכתב אחד משנת 1929, אחד משנת 1947, אחד אינו מתוארך [שנות ה-40] והיתר משנות ה-50 וה-60.

בין המכתבים: מכתב אל חבר הכנסת אלימלך רימלט, מכתב אל חבר הכנסת פרץ ברנשטיין, מכתב אל מזכיר ההסתדרות מרדכי נמיר, מכתב אל מזכיר הממשלה זאב שרף, מכתב אל סגן שר החקלאות יוסף אפרתי, מכתב אל הסופר והמשורר אברהם שלונסקי, מכתב אל חברת הכנסת בבה אידלסון, ועוד.

אחד המכתבים אינו שלם, אך בשני הדפים שנותרו ממנו, נכתבו דברים מעניינים: "סכנות רבות ואיומות נשקפות לנו - מהטורף בארץ, מה-... הנלחז על ממשלת המנדט, מהתגברות האנטישמיות בעולם, מהשתלטות הנאציות - אבל איני יודע סכנה יותר מרה ואיומה לעתידנו מסכנת חורבנה של תנועתנו, כשלוננו המוסרי של הפועל בארץ, הרס אחדותו ושלמותו הפנימית..."

במכתב לשר הסעד והדתות מחודש מארס 1954 נכתב "אסור עכשיו לבני נהלל לשבת בנהלל ולבני טירת-צבי - בטירת צבי. על הבנים לקום ולעזוב ישוביהם רבי-הזכרונות, ולהתמזג יחד עם

העולם החדשים ולהתישבת אתם. למען הנחילים העושר התרבותי, המקצועי והחברתי שירשו מהוריהם. ידע זה צריך לעמוד עכשיו לרשות הכלל. יען כי הדבר הנדרש מאתנו בשעה זו - הוא פיתוח ויישוב מאכסימלי של שממת-ארצנו."

במכתב לחבר הכנסת אלימלך רימלט: "שום ראש ממשלה במדינה לא למד זאת בבית אבותיו, ואפשר להחליפו באחר. עם אי-אפשר להחליף, ולצער עמנו מרבה-מפלגות..." ובמכתב למזכיר הממשלה כותב בן-גוריון "כשעליתי לארץ לפני כיוכל שנים היתה לי מטרה צנועה: להשתתף בעבודה גופנית בבנין המולדת. לצערי הוטלו עלי במשך הזמן תפקידים ציבוריים."

שישה מהמכתבים בכתב ידו של בן-גוריון, היתר מודפסים במכונת כתיבה, עם חתימתו (באחד מהם תוספת בכתב-יד).

גודל ומצב משתנים. מצב כללי טוב. נקבי-תיקן, סימני קיפול וכתמים. חותמות או הערות קצרות בכתב-יד.

פתיחה: \$5,000

הערכה: \$7,000-10,000

95. Fifteen Letters from David Ben-Gurion

Fifteen letters from David Ben-Gurion. Various addressees. One letter from 1929, one from 1947, one letter is not dated [1940s] and all the other letters are from the 1950s and 1960s.

Amongst the letters: a letter to Knesset Member Elimelech Rimalt, a letter to Knesset Member Peretz Bernstein, a letter to the secretary of the Histadrut Mordechai Namir, a letter to the secretary of the Government Ze'ev Sherf, a letter to the deputy Minister of Agriculture Yossef Efrat, a letter to the author and poet Avraham Shlonsky, a letter to Knesset Member Beba Idelson, and more.

One letter is not complete but on the two remaining leaves appear some interesting ideas: "horrible dangers are foreseen – from terror in the country, from the deviant ... against the British Mandate, rising anti-Semitism in the world, Nazism – but I do not know any danger which is more bitter and horrible and risking our movement – the moral failure of the Israeli worker, destroying unity and inner tranquility..."

In a letter to the Minister of Welfare and Religions, dated March 1954: "it is unacceptable that people of Nahalal will sit in Nahalal and that people of Tirat Zvi will sit in Tirat Zvi. They all have to leave their settlements, which are full of memories, and merge with the new

immigrants and settle with them. All this in order to pass on to them the cultural, professional and social richness which they inherited from their parents. This knowledge should become now public domain. What we are obliged to do now – is to develop and settle our barren land".

In a letter to Knesset Member Elimelech Rimalt: "No prime minister in the country learned it at his parents' home, and can be substituted by another. But a nation you cannot substitute, and unfortunately our nation is a multi-party nation..."

In a letter to the secretary of the government Ben-Gurion writes: "When I immigrated to Eretz Israel about fifty years ago I had a modest goal: to do physical work and build our homeland. Unfortunately some public roles were imposed on me".

Six of the letters are in Ben-Gurion's handwriting; all the others are typewritten and signed by Ben-Gurion (a handwritten addition on one letter).

Size and condition varies. Overall good condition. Filing holes, folding marks and spotting. Ink stamps and short, handwritten, comments.

Opening price: \$5,000

Estimate: \$7,000-10,000

96. שמעון פרס – מכתב סודי בכתב-יד אל הרב עובדיה יוסף – משא ומתן בנושא הרכבת ממשלה בראשות פרס

מספר פעולות אשר תבצע הממשלה בראשותו: "אנו מודעים לשאיפתו של כב' הרב לפעול להפצת תורת ישראל ומורשת ספרד, כן אנו מתחייבים לאפשר הקמת ערוץ-רדיו בקול ישראל להגשמת מטרה זו... יקיים שוויון מלא ואמתי בנושא החינוך לגבי כל תלמידי ישראל ללא הבדל". בסוף המכתב מוסיף פרס: "על כל שאר הנושאים נקיים משא ומתן מקיף להבטחת מעמד מכובד... לסייעת ש"ס בכל התחומים".

[3] דפים, 21 ס"מ. מצב טוב. סימני קיפול.

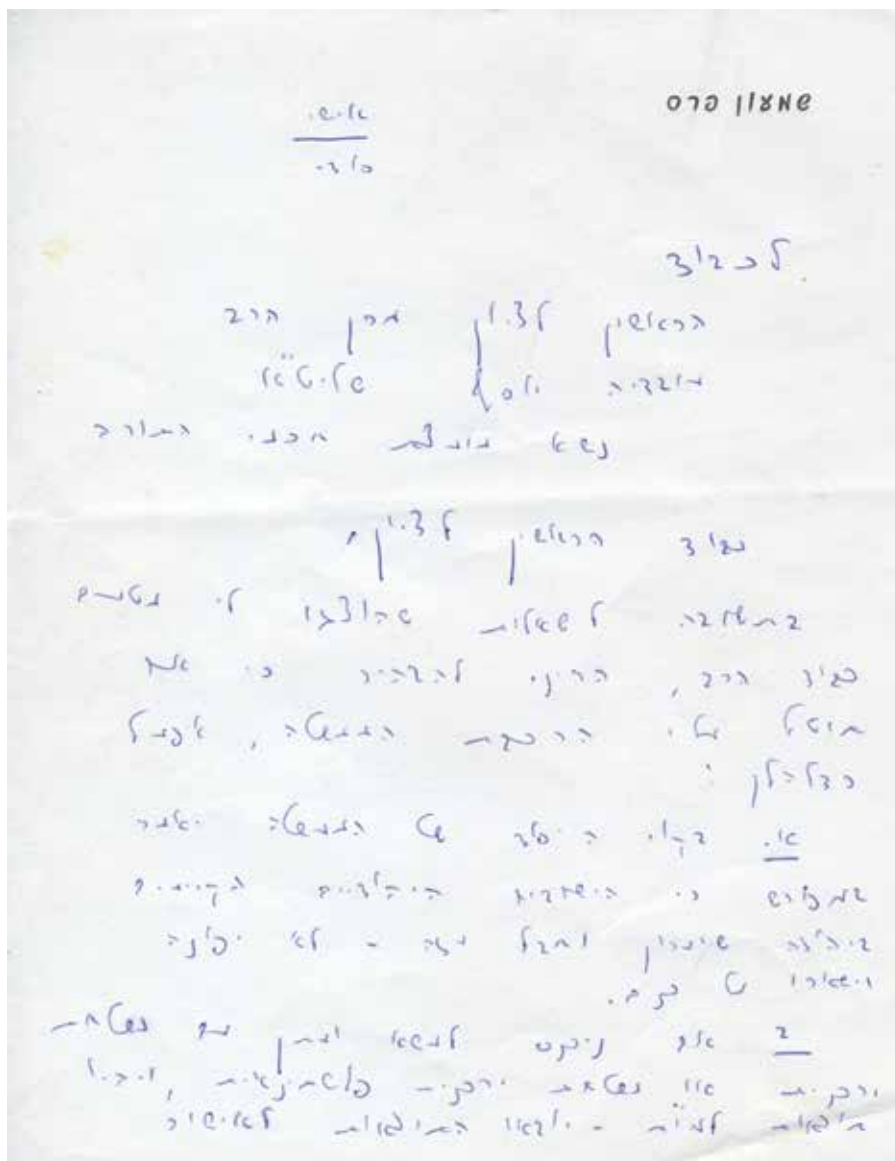
פתיחה: \$2,000

הערכה: \$3,000-5,000

מכתב בכתב-ידו של שמעון פרס, ממוען אל הרב עובדיה יוסף. נכתב על נייר מכתבים רשמי של פרס. מסווג: "אישי / סודי". [שנות ה-80-90].

במכתב, אשר נכתב כתשובה לשאלות שהפנה אליו הרב עובדיה יוסף, מתאר פרס את אשר יעשה אם תוטל עליו הרכבת הממשלה. פרס מתייחס לישובים היהודיים ביהודה, בשומרון ובחבל עזה, למעמדה של מפלגת ש"ס בממשלה ולפעולותיו העתידיות בנושאים אשר עומדים על סדר יומה של מפלגת ש"ס.

בראש ובראשונה, מציין פרס כי "בקוי היסוד של הממשלה יאמר במפורש כי הישובים היהודיים הקיימים ביהודה שומרון וחבל עזה – לא יפוננו וישארו על כנם". בהמשך מדגיש כי אם תוטל עליו מלאכת הרכבת הממשלה, ייכנס מיד למשא ומתן עם סיעת ש"ס, ומציין

96

96. Shimon Peres – A Handwritten Confidential Letter to Rabbi Ovadia Yosef – Negotiations concerning the Constitution of a Government Headed by Shimon Peres

A letter handwritten by Shimon Peres, addressed to Rabbi Ovadia Yosef. Written on Peres's official stationery. Classified: "Personal/Secret". [1980/90s].

In this letter, sent in response to questions addressed to Shimon Peres by Ovadia Yosef, Peres outlines how he will proceed if he is responsible for the constitution of a government. Peres refers to the Jewish settlements in Judea, Samaria and Gaza, the state of Shas party in the government and his future actions concerning matters on the Shas Party agenda.

First and foremost, Peres states that "baselines of the government will explicitly state that the existing Jewish settlements will not be evacuated and will remain where they are". Further Peres emphasizes that if he

constitutes the government he will start immediately negotiations with Shas and continues by stating several actions to be carried out by a government headed by him: "We are aware of the aspiration of His Honor to spread the Torah and the Legacy of Spanish Jews and we are committed to establish a radio station which will help achieve this goal...absolute equality concerning education will apply to all of Israel's students". Peres adds in the end of the letter: "We shall negotiate all other topics to guarantee that Shas Party gains a respectable status ...in each and every area".

[3] pages, 21 cm. Good condition. Folding marks.

Opening price: \$2,000

Estimate: \$3,000-5,000

97

97. "One-Eyed" Binoculars, Owned by Moshe Dayan from the Time he Was the IDF's Chief of the General Staff

"One-eyed" binoculars, Monulux, 6X30 (Serial no. k-453279).

These binoculars served Moshe Dayan at the time when he was the IDF's chief of the general staff, during the Suez Crisis of 1956.

The binoculars were presented as a donation by Dayan for public auction in 1979, for the sake of the Association for the Wellbeing of Israel's Soldiers. Enclosed is a letter, written (and signed) by Dayan, in which he testifies that "I used the binoculars, meant for one eye, when I served as the IDF's chief of the general staff. I hope that it will assist you in your blessed activity as a lottery artifact. Please allow me to express on this opportunity my deep admiration to the act of volunteering which you – and especially the women among you – are engaged in, and that you carry without lethargy and with great loyalty". Dayan (1915-1981) – One of the most prominent generals and politicians in the history of the state of Israel, one of the commanders of the Hagana, served as the fourth IDF's chief of the general staff and led it during the Suez Crisis, was a MK and a minister in different Israeli governments, security minister during the Six-Day War, the War of Attrition and the Yom Kippur War, minister of foreign affairs in the government of Menchem Begin during the time of the peace process with Egypt. His service as chief of the general staff has made great contribution to the formation of the IDF.

Binocular's length: 12.5 cm. Good condition (cracked plastic cover, designed for the protection of the lens). Original case, 13.5 cm.

Opening price: \$25,000

Estimate: \$30,000-40,000

97. משקפת-שדה "לעין אחת" של משה דיין מתקופת היותו כרמטכ"ל צה"ל

משקפת-שדה "לעין אחת", תוצרת Monulux, 30x6 (מס' סידורי k-453279).

משקפת זו היתה בשימוש של משה דיין בתקופה בה שירת כרמטכ"ל צה"ל במהלך מבצע קדש בשנת 1956. המשקפת נתרמה על-ידי דיין למכירה פומבית בשנת 1979, לטובת הועד למען החייל. מצורף מכתב, בכתב ידו של דיין (חתום), בו הוא מעיד "ר"ב [רצוף בזה] משקפת, לעין אחת, אשר השתמשתי בה בשנים בהן שרתתי כרמטכ"ל צה"ל. אקוה שמשקפת זו תעזור לכם בפעולתכם המבורכת כחפץ המיועד להגדרה. הרשו נא לי להביע, בהזדמנות זו, את הערכתי הרבה למעשה ההתנדבות אשר אתם – ובעיקר אתן – נושאים בו ללא לאות ובמסירות כה רבה".

דיין (1915-1981) – מהבולטים שבמצביאי ומדינאי מדינת ישראל, ממפקדי ה"הגנה", שרת כרמטכ"ל הרביעי של צה"ל וכמפקדו במהלך מבצע קדש, היה חבר כנסת ושר בממשלות ישראל, שר הבטחון במהלך מלחמת ששת הימים, מלחמת ההתשה ומלחמת יום הכפורים, שר החוץ בממשלתו של מנחם בגין בתקופת חתימת הסכם השלום עם מצרים. שירותו כרמטכ"ל תרמה רבות לעיצוב דמותו של צה"ל.

אורך המשקפת: 12.5 ס"מ. מצב טוב (סדק בכיסוי הפלסטיק המגן על העינית). תיק מקורי, 13.5 ס"מ.

פתיחה: \$25,000

הערכה: \$30,000-40,000

98a

ויזלטיר (נולד 1941) – מבכירי המשוררים והמתרגמים הפועלים כיום בישראל. חתן פרס ישראל בשנת תש"ס. מנימוקי השופטים בהענקת הפרס: "שירתו של ויזלטיר מעמידה במרכז בחינה ביקורתית של העולם, הסביבה והזולת, והיא בעלת אפקט חברתי-מוסרי-פוליטי נוקב. העיר תל-אביב היא המרחב שבו הוא מכונן את שירתו, והיא מתקיימת בה כמושא ליחסי קרבה והסתייגות כאחת. ויזלטיר ניחן במערכת חישה מחודדת היטב, הקולטת את זמנו-זמננו ומאבחנת את פגעיו; שירתו היא שירה שופטת, המפרקת מוסכמות, מערערת על תדמיות מקובלות, וחותרת אל 'אמת' החורגת מגשרת דיבור או מחשבה. אך מאחורי הדיבור המתגרה, האגרסיבי – האופייני כל כך לויזלטיר – משוקע כוח רגשי, ומסתמנת נוכחות אנושית מעורבת ומחויבת המגלה אחריות לחיי אדם. 'שירה היא נשיקת האקלים, הלשון, האמת' – בדברי ויזלטיר עצמו בשירו 'שירה היא'."

■ **מזרפים:** שלושה איורים (עט על נייר), כפי הנראה מאת נחום כהן; שלושה גזירי-עיתונים – טקסטים מאת ויזלטיר (השיר "עוד שרטוטים תל-אביביים", אשר פורסם ב"מעריב", עליו סימן ויזלטיר בעט את שגיאות ההדפסה; ועוד); השיר "צורך חתימה", מודפס במכונת כתיבה; תרגום אנגלי לפואמה "אקולוגיה" (מודפס במכונת כתיבה); עם הערות ותיקונים בכתב-יד.

סה"כ – 8 ליטוגרפיות (ללא תיקייה וללא הדף עם הטקסט המקורי אשר צורף במקור לתיקיה), 29x39 ס"מ. מצב טוב. מעט כתמים ופגמים בשוליים. כ-25 מכתבים. גודל ומצב משתנים. מצב כללי טוב (בחלקם כתמים, סימני קיפול או קרעים קלים). חלק מן המכתבים אינם שלמים.

פתיחה: \$2,000

הערכה: \$3,000-5,000

98. אוסף מכתבים מאת מאיר ויזלטיר / ליטוגרפיות מאת נחום כהן לפואמה "אקולוגיה" מאת ויזלטיר

ליטוגרפיות מעשה ידי נחום כהן לפואמה "אקולוגיה" מאת מאיר ויזלטיר ואוסף מכתבים אשר שלח מאיר ויזלטיר לנחום כהן בשנים 1974-1976.

■ שמונה ליטוגרפיות צבעוניות מאת נחום כהן, לפואמה "אקולוגיה" מאת מאיר ויזלטיר. הפואמה מועתקת בכתב-ידו של כהן, בעברית ובתרגום אנגלי. הליטוגרפיות ממספרות כולן: 8/25 וחתימות בידי נחום כהן.

הפואמה "אקולוגיה" נכתבה בידי ויזלטיר ביוני 1973 והוקדשה לידידו, הצייר והארכיטקט נחום כהן. באותה עת שהה כהן בלונדון, שם יצר סדרת ציורים בהשראת הפואמה. את ציוריו עיבד כהן לשמונה ליטוגרפיות, בהן שילב את מילות הפואמה, מועתקות בכתב-ידו, במקור העברי ובתרגום אנגלי מאת ויזלטיר, Curtis Arnson ו-Russel Carlsle.

סדרת הליטוגרפיות ראתה אור בלונדון במרץ 1975, במהדורה מצומצמת בת 25 עותקים – כל סט נארז בתיקית קרטון אליה צורף דף מודפס ובו הטקסט המקורי, בעברית ובאנגלית.

■ כ-25 מכתבים (בכתב-יד ובמכונת כתיבה) מאת מאיר ויזלטיר אל נחום כהן. במכתבים, המבטאים פתיחות רבה, הומור ושנינות, באה לידי ביטוי ידידותם הקרובה של השניים. מבין הנושאים הנדונים: עבודתם המשותפת של ויזלטיר וכהן על תיקיית הליטוגרפיות "אקולוגיה", ענייני ספרות וכתיבה, החיים בתל-אביב, אנשי-רוח, אמנים ומשוררים ישראלים, מצב הבריאות, ועוד כהנה וכהנה רעיונות ונושאים.

רבים מן המכתבים נוגעים בעבודה על הדפסת תיקיית הליטוגרפיות "אקולוגיה". ויזלטיר מביע את דעתו על איוריו של כהן והתאמתם לפואמה; כותב על הקושי שבעבודה על התרגום בהתכתבות, שולח הערות ושינויי-נוסח לתרגום ודן בסוגיות שונות הקשורות לעיצוב ולהדפסת התיקיה.

כך כותב ויזלטיר על תרגום הפואמה: "קיבלתי משאר-בשרך את המכתב + הליטוגרפיה (נחמדה אם כי קצת גראפית). כבר תמהתי מדוע אינני מקבל תשובה אחר משלוח התרגום. התרגום הזה משגע אותי. לו יכולנו לשבת יחד עם ראס ועם קרטיס, היינו מוציאים בערב אחד תרגום מתקבל על הדעת. אבל תכתובת היא מכשיר מגושם מאד לתהליכים כאלה, ביחוד כאשר מדובר ב-4 אנשים שרק אחד מהם יודע בדיוק איך עושים שיר. אני מציע שנשתמש עכשיו בנוסח של קרטיס כנקודת-מוצא ונכניס בו אי-אלו שינויים כמו שתראה להלן..." (11.1.1975).

לא פעם נזכרים במכתבים ענייני ספרות והתייחסותו של ויזלטיר למשוררים ואנשי-רוח בתל-אביב. כך, למשל, כותב ויזלטיר על יונה וולך: "פרי הראה לי שירים שמסרה לו יונה וולך. מדובר בחמש או שש פואמות... הקריאה בחומר הזה היתה קשה מאוד. מה אומר ומה אדבר. לא האמנתי שיונה תוכל להגיע לאפסות כזאת. טורים מתמשכים עד אין סוף של אפסות מוחלטת. שעמום ושטות טוטאליים. לא מעניין אפילו כמסמך פסיכיאטרי." (20.2.1975).

כן נזכרים במכתביו של ויזלטיר מקסים גילן, נתן זך, גבריאל מוקד, יוסף שרון, מנשה קדישמן, מיכאיל גרובמן ורבים אחרים. ויזלטיר מתאר במכתביו את שגרת החיים בתל-אביב, ולא פעם שולח לידידו אשר שוהה בניו-יורק עדכונים קצרים מן הנעשה בעיר. בחלק מן המכתבים מוזכר גם המצב הפוליטי בישראל. במכתב מנובמבר 1974 כותב: "כאן נכנס בימים האחרונים החורף, ומזג-האוויר הזה מיטיב אתי. מצד שני, ההידרדרות הכלכלית הנוראה והמועקה השיגרתית של ההווה הישראלית והטיפשות האנושית. הבוקר חדרו מחבלים לבית בבית-שאן, ועוד לא ברור מה מתרחש שם (ברגע זה מהדורת חדשות נוספת: כוחות הביטחון פרצו לבניין. 4 המחבלים נהרגו. 3 אזרחים נהרגו. ויש 8 פצועים)".

98b

etc.); the poem "A Need for Signing", typed on a type machine; translation for the poem "Ecology"(printed on a typed machine), together with comments and corrections made by hand.

Total of 8 lithographs (without a folder and without the paper on which the original text was printed, originally enclosed

with the folder) 29X39 cm. Good condition, slight spotting and faults around the edges. Ca. 25 letters. Size and condition vary. Overall good condition (some have stains, others have folding marks or slight tears). Some of the letters are not intact.

Opening price: \$2,000

Estimate: \$3,000-5,000

98. A Collection of Letters by Meir Wieseltier / Lithographs by Nahoum Cohen for the Poem "Ecology" by Wieseltier

Lithographs by Nahoum Cohen for the long poem "Ecologia" [Ecology] by Meir Wieseltier and a collection of letters sent by Wieseltier to Nahoum Cohen in the years 1974-1976.

▪ Eight color lithographs by Nahoum Cohen, for the poem "Ecology" by Meir Wieseltier. The poem is copied by Cohen, in Hebrew with the English translation. The lithographs are numbered: 8/25 and signed by Nahoum Cohen.

The poem "Ecology" was written by Wieseltier in June 1973 and was dedicated to his friend, the painter and architect Nahoum Cohen. At the time Cohen was staying in London, where he was working on a series of paintings, inspired by this poem. Cohen then created eight lithographs from his paintings, in which he combined the lyrics of the poem, copied by him, in Hebrew and in the English translation made for the poem by Wieseltier himself, Curtis Arnson and Russel Carlsle.

The series of lithographs was published in London in March 1975, in a limited edition of 25 copies – each set packed in a cardboard folder with a paper on which the original text was printed (Hebrew and English), enclosed.

▪ Approx. 25 letters by Wieseltier addressed to Nahoum Cohen (hand written and typed on a type-machine). The letters, reflecting open sincerity, humor and wittiness, reflect also the friendship of the two men. Some of the topics found in the letters: the common work of Wieseltier and Cohen on the lithographs-case "Ecology", literary and writing issues, life in Tel Aviv, intellectuals, artist and Israeli poets, health, and other such topics and ideas. Many of the letters are concerned with the work over the lithographs of "Ecology". Wieseltier expresses his opinion on Cohen's illustrations and their compatibility to the poem; he writes, telling of the difficulty in working on a translation through letters, sends remarks and suggested changes for the translation, and discusses different issues to do with the design and printing of the case.

Thus, Wieseltier write on the translation of the poem: "I received from your relative the letter + the lithograph (nice although a little graphic). I was beginning to wonder already why I wasn't receiving any answer after I have sent the translation. The translation drives me crazy. If only we could sit down together with Russ and Curtis, we could have formulated a reasonable translation within one evening. But letters are a very clumsy way of going about it, especially when there are 4 people in the picture, and only one of them knows exactly how a poem is made. I suggest that we use now Curtis' formulation as a starting point and insert to it some changes as you'll see in the following..." (11.1.1975).

Literary issues are frequently brought up in the letters, as well as Wieseltier's thoughts of some intellectuals and poets in Tel Aviv. Thus, for example, Wieseltier write on Yona Wallach: "Pery has shown me some poems he got from Yona Wallach. Five or six long poems... Reading them was very hard. What can I say. I couldn't believe Yona could deteriorate to such nullity. Long and continuous lines with no end of utter nullity. Boredom and total nonsense. Uninteresting, not even as a psychiatric document." (20.2.1975)

There are also mentioning in the letters of people like Maxim Ghilan, Natan Zach, Gavriel Moked, Yosef Sharon, Menashe Kadishman, Michail Grobman and many others.

Wieseltier describes in his letters the routine life in Tel Aviv, and often he sends his friend, who resides in New York, short updates from the latest in the city. Some letters mention also the political situation in Israel. In a letter from November 1974 he writes: "Over here, the winter has started, and the weather does me good. On the other hand stands the terrible economic deterioration and routine feeling of distress of the Israeli day-to-day and human stupidity. This morning terrorists have entered a house in Bet She'an, and it is still unclear what exactly is going on there (right now the news are reporting that the security forces have succeeded in breaking in the building. The 4 terrorists are killed. 3 civilians are killed. And there are 8 wounded)".

Wieseltier (born 1941) is one of the most prominent poets and translators working and living in Israel today. Winner of the Israel Prize for the year of 2000. Some of the judges' remarks in their decision read: "Wieseltier's poetry puts forth a critical approach to the world, the surrounding and the others around you, and it has a profound social-moral-political effect. The city of Tel Aviv is the space where he sets his poetry, and it lives within it as an object of intimate relationship and withdrawal all at once. Wieseltier is gifted with very acute senses, capturing our time and diagnosing its faults; his poetry is a judging one, dismantling norms, challenging accepted images and striving to a "truth" which crosses the limits of habitual speech and thought. But behind this teasing aggressive manner of speech, so typical of Wieseltier – we see also an emotional power, and a human, involved and committed presence, which sees itself responsible for human life. 'Poetry is the kiss of the weather, the tongue, the truth' – as Wieseltier puts it in his poem 'Poetry Is'".

▪ Enclosed: three illustrations (pen on paper), probably by Nahoum Cohen; three excerpts from daily papers – featuring texts by Wieseltier (the poem "Additional Tel Aviv Sketches", published in "Maariv", on which Wieseltier has marked by pen all of the printing errors

99

99. Peretz Ruschkewitz – Ten Sheets for Cutting

Ten sheets with illustrations in color, for cutting-out and folding. Printed by Peretz Ruschkewitz, Tel-Aviv, 1940-1953.

- Jewish Village, 1940 (an additional sheet in printed on the reverse: Tel-Aviv, 1946). Printed by "Parsa".
- Tel-Aviv Zoo, 1946.
- Tel-Aviv Port, 1946.
- Airport in Israel, 1948. Lito. Offset "Grafika Bezalel".
- Puppet Theater, 1949. Lito. Offset A. Kaufer.
- Airport and a Cinema, [1950s].
- Animals in a Farm, 1953.
- Israeli Train, 1953.
- Illustration of a boy and a girl with outfits for cutting-out, 1953 (two copies).

Total of 10 sheets. Nine sheets ca. 50X35.5 cm; one sheet: 37X35 cm. Overall good condition. Spotting. Tears and creases to some of the sheets. Minor holes on the corners of most sheets.

Opening price: \$3,000

Estimate: \$4,000-6,000

99. פרץ רושקביץ - עשרה לוחות לגזירה

עשרה לוחות עם איורים צבעוניים, לחיתוך וקיפול. הוצאת פרץ רושקביץ, תל-אביב, 1940-1953.

- הכפר העברי, 1940 (בצדו השני של הלוח נדפס לוח נוסף: תל-אביב, 1946). דפוס "פרסא".
- גן חיות תל-אביב, 1946.
- נמל תל-אביב, 1946.
- שדה תעופה בישראל, 1948. דפוס ליטו. אופסט "גרפיקה בצלאל".
- תיאטרון בובות, 1949. דפוס ליטו. אופסט א. קאופר.
- נמל תעופה ובית קולנוע, [שנות ה-50].
- חיות במשק, 1953.
- רכבת ישראל, 1953.
- איור נער ונערה עם תלבושות הניתנות לחיתוך וגזירה, 1953 (שני עותקים).

סה"כ 10 לוחות. תשעה לוחות 50x35.5 ס"מ בקירוב; לוח אחד: 37x35 ס"מ. מצב כללי טוב. כתמים. קרעים וקמטים בחלק מן הלוחות. נקבים זעירים בפינות מרבית הלוחות.

פתיחה: \$3,000

הערכה: \$4,000-6,000

100a

100. מרים ברטוב – "מיקי הקוסם" – ספר ילדים בהדפסת משי ידנית – נדפס בעשרים עותקים בלבד

■ מכתב בכתב-ידה של מרים ברטוב, ממוען למר ברגמן (Bergmann), נציג הוצאת הספרים הגרמנית Bundesverlag. נתניה, 1985. גרמנית.

ברטוב מודה לנמען המכתב על ההתעניינות בספר "מיקי ומטה הקסמים" ומספרת כי הכנת הספר בעבודת-יד ארכה למעלה משנתיים, וכי הספר, אשר מיועד לילדים בגילאי 3-5, הנו מתנתה להוצאת הספרים, בתקווה שזו תבחר להוציאו לאור.

דף 20 ס"מ. מצב טוב. קמטים וסימני קיפול.

מצורף צילום דף בכתב-ידה של ברטוב – תרגום חלקו הראשון של הסיפור לאנגלית (התרגום האנגלי מוזכר במכתבה).

מרים ברטוב (Miriam Bartov 1914-2012), סופרת ילדים, ציירת ומאיירת ישראלית, ילידת המבורג. ב-1949 יצרה את ספרה הראשון, "עליקמא הקטן" (הסיפור נכתב בהנחייתה בידי יהודה גבאי, על-פי סיפור שנהגה לספר לילדיה), אשר זכה להצלחה רבה. בהמשך כתבה ואיירה ספרים רבים נוספים. כן איירה לעיתונים "דבר" ו"משמר לילדים". ברטוב עסקה גם בציור; עבודותיה זכו להכרה אמנותית והוצגו בתערוכות שונות ברחבי הארץ. בשנת 1986 זכתה בפרס בן-יצחק, המוענק על ידי מוזיאון ישראל למאייר המצטיין לספרי ילדים.

פתיחה: \$3,000

הערכה: \$5,000-7,000

■ מיקי הקוסם, מאת מרים ברטוב. ספר ילדים ייחודי אשר נדפס בדפוס-משי בתהליך ידני, ב-20 עותקים בלבד. הוצאה עצמית, 1981. חתום בידי ברטוב.

ספר ילדים נאה, ללא טקסט, המורכב מהדפסי משי צבעוניים – איורים נאיביים חינוניים המספרים את סיפורו של "מיקי הקוסם", ילד המוצא מטה קסמים אשר גורם לדברים סביבו להפוך לגדולים. הסיפור מסופר באמצעות שימוש בהדפסים בגדלים שונים. על מרבית הדפים מכסים דף אחד או יותר, צרים מרוחב הספר. האיורים על הדפים משלימים זה את זה, והדפדוף ביניהם חושף את השתלשלות האירועים.

לספר מצורף עלון מקופל, בו נדפס טקסט הסיפור הנלווה לאיורים (עברית). בתחילתו מופיעים פרטי הדפוס: "הספר הודפס בהדפס-יד במהדורה של 20 עותקים על ידי מרים ברטוב ורות באומן, עומר 1981". שמה של רות באומן הופיע גם על הכריכה האחורית של הספר, אך נמחק בצבע לבן. בדף השער מופיעה חתימתה של ברטוב בדיו אדומה.

ספר בפורמט אלבומי, 35.5x27 ס"מ. [26] דף. כריכת קרטון, נדפסה גם היא בדפוס משי. ההדפסים כרוכים בחוט אדום. מצב טוב. כתמים על הכריכה, וקמטים ופגמים קלים בשוליה. פנים הספר במצב טוב מאוד. תיקונים בצבע לבן על גבי חלק מן ההדפסים (במקומות בהם גלשו הצבעים ממסגרת הציור). כריכת הספר מוגנת בעטיפת פלסטיק דקה.

100. Mariam Bartov – "Miki HaKosem" – A Silkscreened Handmade Children's Book – Printed in Twenty Copies Only

▪ Miki HaKosem, by Mariam Bartov. A unique handmade children's book, silkscreened; printed in twenty copies only. Self publication, 1981. Signed by Bartov.

A charming children's book, with no text, consisting of colorful silkscreen prints – naïve attractive illustrations telling the story of "Miki HaKosem" (Miki the Magician), a boy who finds a magic wand which makes various things bigger. The story is told through prints in different sizes. Most of the pages include one or more flaps with continuous illustrations. The text (in Hebrew) is printed in a folded leaflet accompanying the book. At the beginning appear the details: "The book was printed by hand in an edition of 20 copies by Mariam Bartov and Ruth Bauman, Omer, 1981". Ruth Bauman's name appears on the back cover of the book as well, but was obscured. Signed by Bartov on the title page, in red ink.

Oblong quarto, 35.5X27 cm. [26] leaves. Cardboard binding, silkscreen prints. The prints are bound with red thread. Good condition. Spots on binding, creases and minor damages to its borders. Inner leaves of book in very good condition. Corrections with white paint to some of the prints (where the colors surpassed the illustration's frame). The book's binding is protected by a thin plastic cover.

▪ A handwritten letter by Mariam Bartov, addressed to Mr. Bergmann, of the German publishing house Bundesverlag. Netanya, 1985, German.

Bartov thanks the addressee for his interest in "Mickey und der Zauberstab", explaining that it took her over two years to make the book by hand, and indicates that the work, for children ages 3-5, is a gift for the Bundesverlag, who she hopes will publish it.

Leaf, 20 cm. Good condition. Creases and folding marks.

Attached is a photocopy of a text handwritten by Bartov – translation of the first part of the book into English (the English translation is mentioned in the letter).

Mariam Bartov (1914-2012), an Israeli author, painter and illustrator for children, born in Hamburg. In 1949 created her first book, Alikama HaKatan (the story was written with her guidance by Yehudah Gabai, based on a story which she used to tell her children). The book was very successful. Later on, Bartov wrote and illustrated many more books. She illustrated for "Davar" and "Mishmar LeYeladim" newspapers. Bartov also painted; her works won artistic appreciation and were exhibited in various exhibitions all over the country. Won in 1986 the Ben-Yitzhak Prize, awarded by the Israel Museum to an exceptional illustrator of children's books.

Opening price: \$3,000

Estimate: \$5,000-7,000

100b

100c

101

101. Collection of Jewish Ex-Libris

Collection of approximately 680 different Jewish ex-libris (bookplates). Eretz Israel, Israel, United States and Europe, mid-19th to the second half of the 20th century. An extensive and diverse collection consisting of ex-libris of European, American, Eretz Israel and Israeli Jews, including public figures, private individuals and institutions. The collection includes many ex-libris of famous Jewish personalities and ones designed by renowned Jewish artists. Luminaries whose bookplates are present include Rabbis Nathan Marcus and Hermann Adler, Gershon Agron, Haim Arlosoroff, Herbert Bentwich, Yitzhak Ben-Zvi, Leah Goldberg, Ahad Ha'am, James de Rothschild, Arthur Rupp, Zalman Shazar, Gershom Shalom, David Wolffsohn and Dov Yoseph. Artists represented include Henryk Berlewski, Joseph Budko, E.M. Lilien (a few of his designs, including two versions of his personal bookplate), Abraham Krol, Ze'ev Raban, Hermann Struck and Arthur Szyk, alongside other ex-libris of impressive graphic design from the Art Deco, Art Nouveau and Jugendstil styles. Several of the ex-libris are original etchings or prints. Many are illustrated and described in the catalogs "Jewish Book-Plates (Ex-Libris)" by A.M. Haberman (Safed: Museum of Printing Art, [1972]), "Exhibition of Jewish Book Plates" (Jerusalem: Graphic Archives and Museum, 1956) and other catalogs of and articles about Jewish ex-libris.

While the majority of the collection consists of private bookplates, it includes also circa 150 'institutional' ex-libris, which were used by Jewish public and private research institutes, libraries, university collections and other organizations in Israel, Eastern and Western Europe, North America and in other Jewish communities around the world.

Various sizes and condition. No doubles.

Opening price: \$3,000

Estimate: \$5,000-7,000

101. אוסף תני ספר יהודיים

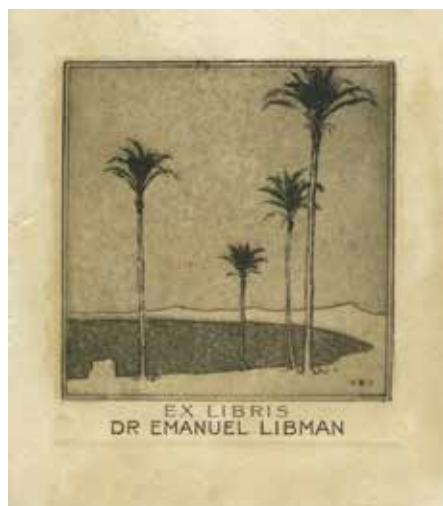
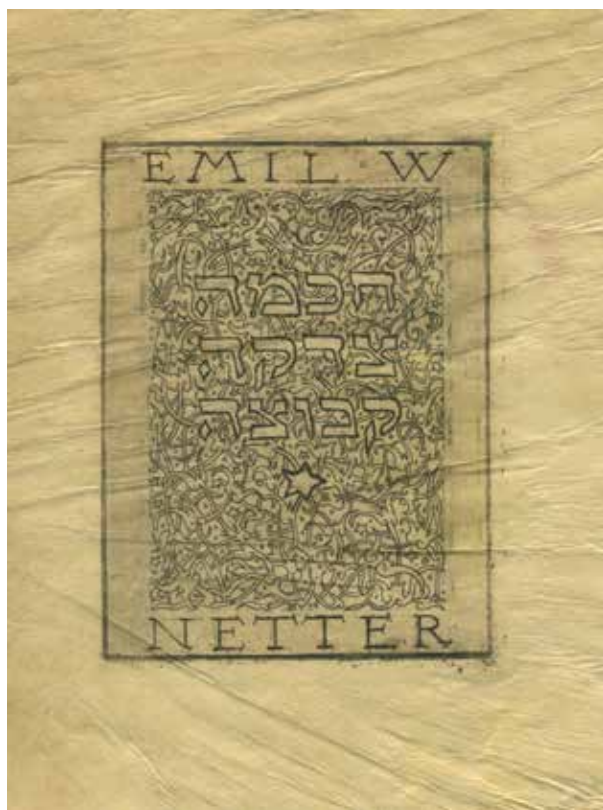
אוסף הכולל כ-680 תני ספר (אקס ליבריס) יהודיים שונים. ארץ ישראל, ישראל, ארה"ב ואירופה, אמצע המאה ה-19 עד למחצית השנייה של המאה ה-20.

אוסף מקיף ומגוון המכיל תני ספר של יהודים מאירופה, אמריקה, ארץ ישראל וישראל, ביניהם אישים נודעים, אנשים פרטיים וכן מוסדות. האוסף כולל תני ספר רבים של אישים יהודיים מפורסמים וכאלה שעוצבו בידי אמנים יהודיים ידועים. בין האישים שתני הספר שלהם כלולים באוסף נמצאים הרבנים נתן מרכס והרמן אדלר, גרשון אגרון, חיים ארלזוורוב, הרברט בנטוויץ', יצחק בן-צבי, לאה גולדברג, אחד העם, ג'יימס דה רוטשילד, ארתור רופין, זלמן שז"ר, גרשום שלום, דוד וולפסון ודב יוסף. מבין האמנים שיצירותיהם נמצאות באוסף ניתן למנות את הנריק ברלוי, יוסף בודקו, א.מ. ליליאן (תני הספר הפרטי שלו, בשתי גרסאות, ותנים אחרים שעיצב), אברהם קרול, זאב רבן, הרמן שטרק, וארתור שיק, לצד תנים אמנותיים אחרים בעצובים גרפיים בסגנונות האר דקו, אר נובו ויוגנדסטיל. מספר תנים הינם תחריטים או הדפסים מקוריים. רבים מהתנים מופיעים בקטלוגים "תני ספר יהודיים" (אקס ליבריס) של א.מ. הרמן (הוצאת מחזיאון אמנות הדפוס, צפת, [1972]), "קטלוג לתערוכת תני-ספר יהודיים" (הוצאת הארכיון והמחזיאון הגרפי, ירושלים, 1956), ובקטלוגים ומאמרים אחרים על תני ספר יהודיים. מרבית האוסף מורכב מתני ספר פרטיים, ובנוסף הוא כולל גם כ-150 תני ספר 'מוסדיים', שהיו בשימוש במוסדות יהודיים פרטיים וציבוריים, ביניהם מכוני-מחקר, ספריות, אוספים אוניברסיטאיים ומוסדות נוספים, בישראל, מזרח ומערב אירופה, צפון אמריקה, ובקהילות יהודיות במקומות אחרים בעולם.

גודל ומצב משתנים. ללא כפולים.

פתיחה: \$3,000

הערכה: \$5,000-7,000

102. אוסף גלויות אנטישמיות

אוסף גלויות אנטישמיות. אירופה, סוף המאה ה-19 / המחצית הראשונה של המאה ה-20.
כ-500 גלויות, ביניהן גלויות מוקדמות רבות (לא מחולקות). בגלויות מופיעים תיאורים של יהודים רודפי כסף, נוכלים, מעוותים וכדומה.
מצב משתנה. נתונות בחמישה אלבומים. חלק מהגלויות מופיעות במספר עותקים.

פתיחה: \$8,000

הערכה: \$10,000-15,000

102a

102. A Collection of Anti-Semitic Postcards

A Collection of anti-Semitic postcards. Europe, late 19th/first half of 20th century.

About 500 postcards, amongst them numerous early postcards (undivided). Images of greedy Jews, swindlers, distorted Jews etc.

Condition varies. Contained in five albums. Several copies of some postcards.

Opening price: \$8,000

Estimate: \$10,000-15,000

102b

102c

103a

103b

103c

103. אוסף גלויות - פרשת דרייפוס

כ-90 גלויות הקשורות לפרשת דרייפוס. הוצאות שונות (רובן מצרפת או גרמניה), סוף המאה ה-19 / ראשית המאה ה-20. מרבית הגלויות אינן מחולקות.

האוסף כולל גלויות המצדדות בדרייפוס וגלויות נגדו, עם קריקטורות, איורים ותצלומים. ביניהן: דיוקנאות דרייפוס, אמיל זולה, אסטרזי ודמויות נוספות הקשורות לפרשה; גלויות מצולמות; קריקטורות בעלות מאפיינים אנטישמיים; גלויה צבועה ביד ומודפסת על נייר איכותי (ממוספרת: מס' 66 מתוך מאה עותקים); ועוד.

בתקופת פרשת דרייפוס נדפסו גלויות רבות, עם תצלומים ואיורים המתארים את התפתחות האירועים; חלקן צידדו בדרייפוס וחלקן היו נגדו. הגלויות זכו לפופולריות רבה והפכו לכלי תעמולה ולחלק מרכזי בשיח הציבורי סביב הפרשה.

סה"כ כ-90 גלויות. חלקן מופיעות במספר עותקים. כ-30 גלויות היו בשימוש. מצב משתנה.

פתיחה: \$3,000

הערכה: \$5,000-7,000

103. Collection of Postcards – the Dreyfus Affair

About 90 postcards related to the Dreyfus Affair. Various publications (mostly of France and Germany), late 19th century/early 20th century. Most of the postcards are undivided.

The collection includes postcards supporting Dreyfus and postcards opposing him, caricatures, illustrations and photos. Among the postcards: portraits of Dreyfus, Emil Zola, Esterhazy and other figures related to the affair; real-photo postcards; caricatures of anti-Semitic nature; a postcard colored by hand and printed on good quality paper (numbered: no.66 out of 100 copies); and more.

Numerous postcards were printed during the Dreyfus affair, with photos and illustrations depicting the development of events; some of the postcards supported Dreyfus while others were against him. The postcards were very popular and became means of propaganda and a central part of the discourse concerning the affair.

Total of about 90 postcards. Some postcards appear in several copies. About 30 postcards have been in use. Condition varies.

Opening price: \$3,000

Estimate: \$5,000-7,000

כרוך עמו:

2. L'affaire Dreyfus, דף מודפס עם צילומי כתב-ידם של אלפרד דרייפוס ופרדיננד אסטרזהאזי, וצילום האיגרת (Bordereau) אשר בכתביה הואשם דרייפוס (האיגרת, אשר חשיפתה היוותה את תחילת פרשת דרייפוס, כללה מידע צבאי צרפתי חסוי ונשלחה אל השגרירות הגרמנית בפרז). מטרת פרסום הדף היתה לאפשר השוואה בין כתבי-היד.

דף, 44.5x35.5 ס"מ. סימני קיפול. פגמים קלים. מודבק בנייר דבק על אחד הדפים הכרוכים עם גליון "אני מאשים".

24-3. עשרים ושניים גליונות עתונים וכרזות בנושא פרשת דרייפוס.

הכרזות והעתונים שלפנינו נדפסו בצרפת במהלך 1898-1899, בעיצומו של השיח הציבורי סביב דרייפוס; חלקם תומכים בחפותו וחלקם מביאים עדויות לבגידתו. בין הפריטים:

■ Dreyfus un Traître [דרייפוס הוא בוגד]. דפוס E. Charaire, [נובמבר 1898]. כרזה עם תצלומי-דיוקן של חמישה אישים; מתחת לכל דיוקן מובאות מדבריהם - עדויות על אשמת דרייפוס.

■ Dreyfus est Innocent [דרייפוס חף מפשע]. דפוס E. Charaire, [דצמבר 1898]. כרזה בפורמט דומה לכרזת "דרייפוס הוא בוגד", המציגה דיוקנאות אחד-עשר אישים חשובים המצהירים על חפותו של דרייפוס.

■ Le Siècle העתון (ינואר, 1899). בדפי הגליון סדרת תמונות; כל תמונה מורכבת משני תצלומים אשר חוברו יחדיו ומציגים אויבים מושבעים זה בצד זה. סדרת התצלומים פורסמה על ידי תומכיו של דרייפוס על מנת להמחיש לציבור כמה קל לזייף תצלומים.

■ גליונות העתונים Le Siècle, La Presse, Le Jour, Le Matin, Le Radical, ועתונים נוספים, עם מאמרים בעד ונגד דרייפוס.

גודל ומצב משתנים. מרבית הגליונות במצב טוב. בגליון Le Siècle מתאריך 31.7.1898 - קרעים ופיסה חסרה, משוקמת בהדבקת נייר. כרוכים יחד בכריכת קרטון (מודבקים בשוליהם השמאליים). כרוכים עמם שני קטעי עתונים מאוחרים יותר.

אלפרד דרייפוס (1859-1935) - קצין יהודי בצבא צרפת, הואשם בבגידה על לא עוול בכפו, במהלכה הפתלתל של "פרשת דרייפוס", שהסעירה את צרפת ואת העולם היהודי כולו בעשור האחרון של המאה ה-19. בזמן משפט דרייפוס עלה כוחה של העיתונות ואך הקריקטורות נעשו אמצעי להעברת מסרים להמונים, שעטו על העיתונים ברגע פרסומם.

רשימה מפורטת של גליונות העתונים והכרזות תישלח לפי בקשה.

104a

104. "אני מאשים" מאת אמיל זולא - המאמר המקורי אשר פורסם בעתון L'aurora, 1898 / אוסף גליונות עתונים וכרזות מתקופת פרשת דרייפוס

1. J'accuse ...! Lettre au Président de la République [אני מאשים...! מכתב אל נשיא הרפובליקה], מאת אמיל זולא. בתוך: גליון מס' 87 של עתון "L'aurora", פריז, 13 בינואר 1898. צרפתית. מאמרו המפורסם של אמיל זולא, להגנת אלפרד דרייפוס - מכתב גלוי אל נשיא צרפת, בו מאשים זולא את ראשי הצבא, את משרד המלחמה ואת בית הדין הצבאי בעיוות דין. פרסום המכתב עורר הדים רבים בצרפת. זולא נתבע לדין על הוצאת דיבה, נדון לשנת מאסר ונאלץ להמלט לאנגליה.

[4] עמ', 61 ס"מ. כתמים. קרעים משוקמים שיקום מקצועי עם פגיעות מזעריות בטקסט. כרוך בכריכת קרטון (השוליים השמאליים מודבקים בנייר דבק לא חומצי).

פתיחה: \$4,500
הערכה: \$7,000-10,000

104. "J'accuse" by Emil Zola – The Original Essay Published in L'aurore 1898 / Collection of Newspaper Issues and Posters from the Time of the Dreyfus Affair

1. J'accuse ...! Lettre au Président de la République [I accuse ...! Letter to the president of the republic]. By Emil Zola. In: L'aurore, Issue no. 87, Paris, January 1898. French.

The famous essay by Emil Zola, in defense of Alfred Dreyfus – an open letter addressed to the president of the republic in which Zola blames the heads of the army, the war ministry and the military court of law, with the distortion of justice. The publication of the letter caused many reactions in France. Zola was subsequently sued for slander and was sentenced for a year imprisonment, being forced eventually to seek asylum in England.

[4] pages, 61 cm. Spotting. Professionally restored tears with minor damages to the text. Bound together in a cardboard binding (the left edges are taped with non-acidic adhesive tape).

Bound together with the paper:

2. L'affaire Dreyfus, a printed page with facsimile of the handwriting of Alfred Dreyfus and Ferdinand Esterhazy, and a copy of the Bordereau that Dreyfus was accused of writing (the uncovering of the Bordereau, which included French-military information sent to the German embassy in Paris, marked the beginning of the affair). The purpose of publishing this page was to allow the comparing between the two handwritings.

Page of 35.5x44.5 cm. Folding marks. Slight damage. Pasted with tape on one of the pages which is bound together with the "J'accuse" issue.

3-24. Twenty two newspaper issues and posters on the subject of the Dreyfus affair.

These posters and papers were printed in France between 1898- and 1899, during the peak of the public discussion around the affair; some claiming his innocence and some bringing evidence of his supposed-betrayal. The items include:

- Dreyfus un Traître [Dreyfus a traitor], printed by E. Charaire [November 1898]. A poster with portrait photos of five prominent figures; under each portrait excerpts of their testimonies supporting the claims of Dreyfus' alleged betrayal.

- Dreyfus est Innocent [Dreyfus is innocent], printed by E. Charaire [December 1898].

A poster in similar format to the poster stating that "Dreyfus is a traitor", presenting portraits of eleven prominent figures, all stating their support for the claims of Dreyfus' innocence.

- Issue of Le Siècle (January 1899). The issue includes a series of photos; each photo is combined of two photos which were set together, presenting known enemies side by side. The series was published by the Dreyfus' supporters to manifest the ease with which one can forge photos.

104b

- issues of Le Siècle, La Presse, Le Jour, Le Matin, Le Radical, and other papers, including papers in favor and against Dreyfus.

Size and condition vary. Most of the issues are in good condition. In the issue of Le Siècle – dated 31.7.1898 – some tears and a missing piece, restored with pasted paper. Bound together in a cardboard binding (glued around their left-side edges) along with two pieces of paper from a later period.

Alfred Dreyfus (1859-1935) - A Jewish officer in the French army, was accused of treason he did not commit in the winding course of the Dreyfus affair, which has caused much excitement in France and around the entire Jewish world during the last decade of the 19th century. The time of the Dreyfus trial, was also the time of the press' rising power, and caricatures especially became a popular means for messaging, directed to the masses who read these publications extensively.

A detailed list of newspaper issues and posters will be sent upon request.

Opening price: \$4,500

Estimate: \$7,000-10,000

105. Postcard Binder - "The Black Album" – An Early Visual Documentation of Nazi Crimes in Europe, April 1940

The Black Album. Published by the Anti-Nazi League, Tel-Aviv, April 1940. Hebrew, English and French. Complete postcard binder composed of ten postcards. This binder is a very early public visual documentation, maybe the first of its kind, of Nazi crimes in Europe, especially in vanquished Poland. The anti-Nazi league, which published the binder in April 1940, aimed to set up "propaganda and publicity in Israel and abroad against the Nazi regime, the Nazi spirit and racial hate". These ideas have been realized in this binder. Not only in the photographs printed on the postcards, but also and especially in the words of introduction added by the anti-Nazi league members. Printed on the inner side of the cover: "Hitlerism means return to the savagery of the dark Middle Ages. In Poland, the Jews are compelled to wear on their backs the yellow badge as reproduced on the envelope of the Black Album. The Black Album contains the first series of pictures disclosing Nazi atrocities in Poland. The Black Album gives a vivid description of the Nazi regime and its cruel systems. Everybody is hereby enabled to unmask Hitlerism by sending the post-cards of the Album to his friends and acquaintances all over the world". Similar words appear in the introduction: "... In Hitler's Germany, vast concentration camps have been erected where Nazi sadists torture their unfortunate victims to an extent never before conceived by human imagination. In these camps of suffering and death, the prisoners, principally Jewish, are submitted to most cruel corporal and spiritual humiliation, to hard labor, starvation and severe molestation leading to aberration of the mind and death". Each postcard is titled - Death in Hitler's steps, Nazi hangmen at work, One of the hundreds of victims in Poland, Nazi slave traders, Kidnapping, A horrible race, Migration of nations into misery, Nazi victims converted into ashes. The postcards are accompanied by captions, specifying some of the methods of Nazi brutality and destruction which were publicly verified and published only years later: death of thousands from disease, cold and hunger; daily execution and hanging of bodies on gallows in central streets of Polish cities; backbreaking labor; cleaning streets with mouths and hands; cremating bodies to ash, etc. The titles are in English. The introduction is in Hebrew and English. The captions are in Hebrew and French.

[8] pages, [10 postcards], [8] pages. Postcards 10x14 cm. binder 10.5x16 cm. Good condition. Minor spots. Several postcards partly detached.

Opening price: \$3,000

Estimate: \$3,000-5,000

105

105. אוגדן גלויות "האלבום השחור" – פרסום חזותי מוקדם של מעשי הנאצים על אדמת אירופה, אפריל 1940

"האלבום השחור". הוצאת הליגה האנטי-נאצית, תל-אביב, ניסן ת"ש [אפריל 1940]. עברית, אנגלית וצרפתית.

אוגדן גלויות שלם, כולל עשר גלויות. אוגדן הגלויות שלפנינו הנו פרסום חזותי פומבי מוקדם ביותר – ואולי אף ראשון מסוגו – למעשי הנאצים על אדמת אירופה ובמיוחד על אדמת פולין הכבושה. הליגה האנטי-נאצית, שפרסמה את האוגדן באפריל 1940, שמה לה למטרה לקיים "פעילות תעמולה והסברה בארץ ובחוץ לארץ, נגד המשטר הנאצי, רוח הנאציזם ושנאת הגזע". רעיונות אלה גלומים כולם באוגדן שלפנינו ולא רק בתמונות שנדפסו על גבי הגלויות, אלא גם ובמיוחד בדברי ההקדמה שהוסיפו אנשי הליגה האנטי-נאצית. בצדה הפנימי של המעטפת נדפס: "היטלריזם פירושו חזרה לימי הביניים האפלים. היהודים האומללים בפולין מוכרחים לשאת את הטלאי הצהוב המצויר על מעטפת האלבום על גבם לאות השפלותם. האלבום השחור מכיל את הסריה הראשונה של תמונות המסמלות את מעשי הרצח והזוועה של הנאצים בפולין. האלבום השחור מהווה קטגוריה מדברת נגד המשטר הנאצי הברברי. על ידי משלוח התמונות המופיעות באלבום בצורת כרטיסי דאר לכל המכרים, נתנת האפשרות לכל אחד להשתתף בקטגוריה זו ולגלות את פרוצדור הברבארי של הנאציזם לעיני כל". דברים דומים מופיעים גם בהקדמה: "...בגרמניה של היטלר הוקמו מחנות הסגר בהן מתעללים הנאצים בקרבנותיהם האומללים במדה שלא עלתה עד כה על שום דמיון אנושי. במחנות היסורים והמות האלה נתונים האסירים – ובראש וראשונה האסירים היהודיים – לענויי הגוף והנפש הקשים ביותר, לעבודת פרך, לרעב, לקור ולטפול אכזרי בידי מעניהם, עד כדי שגעון או עד יציאת נשמה..."

כל גלויה מתוארת בכותרת – "המות בעקבותיו של היטלר", "עבודת התלינים הנאצים", "נדידת עמים לשערי מות", "הייצור הגרמני של 'תוצרת האפר'" ועוד – וכן מלווה דברי הסבר, המפרטים כמה מפרקטיקות ההתעללות וההשמדה הנאציות שהתבררו ופורסמו באופן פומבי רק בשנים שלאחר מכן: מוות של אלפים ממחלות, מקור ומרעב; הוצאה להורג על בסיס יום-יומי ותליית גופות על גרדומים ברחובות המרכזיים בערי פולין; עבודות פרך; נקיון רחובות בפה ובידיים; שריפת הגופות לאפר ועוד. הגלויות מתוארות באנגלית. ההקדמה בעברית ובאנגלית. פירוט כותרות הגלויות בעברית ובצרפתית.

[8] עמ', 10 גלויות, [8] עמ'. גלויות: 14x10 ס"מ. אוגדן: 16x10.5 ס"מ. מצב טוב. מעט כתמים. כמה גלויות מנותקות חלקית.

פתיחה: \$3,000

הערכה: \$3,000-5,000

106

106. Heinrich Himmler – Book with a Signed Dedication to the Nazi Offices in Sarona, 1937

Berge, Buddhas und Bären, Forschung und Jagd in Geheimnisvollem Tibet [Mountains, Buddhas and Bears, Research and Hunting in Mysterious Tibet] by Ernst Schäfer, Paul Parey publishing, Berlin, 1933. German.

A short dedication (German) addressed to the members of the Nazi branch in Sarona (Ortsgruppe Sarona) is written on the page preceding the title page, signed by the head of the S.S., Heinrich Himmler. Dated: Berlin, November 9th 1937.

Sarona is the fourth colony established by the Templers in Eretz Israel during the second half of nineteenth century. After the Nazis have come to power, the first Nazi party branch was established in Eretz Israel. Sarona was also where the first headquarters of the Hitlerjugend in Eretz Israel was established.

When WWII began many residence of the colony of Sarona enlisted to the German fighting-units (serving in the Wehrmacht and the S.S); the Templers in Eretz Israel were declared citizens of an enemy state, and the colony became a British detention-camp.

316, [4] pages + illustration-plates, 22 cm. fair-good condition. A slightly detached and faulty cover. Spotting. Two German ink stamps from Sarona : "D.A.F Bucherei Sarona" and "Deutscher Leseverein Sarona Bei Jaffa"[German reading club, Sarona, Jaffa].

■ enclosed: an invitation on behalf of the Freimaurer Loge Mueffalman zur Treue (the Free-Masons bureau in Tel Aviv), for two events planned to take place in the chambers: "a Club-party with brother Hermann as the lecturer on the subject of 'meditations on the policy of free masonry' and a lecture on the subject of 'The Jews as a race and as the people of vulture in the past and present'." Typed on a type-machine on paper (Hebrew and German). Tel Aviv, February 17th, 1942. German and Hebrew.

Page of 26 cm. Folding marks. Foxing at the center of the page.

Opening price: \$1,500
Estimate: \$3,000-5,000

106. היינריך הימלר – ספר עם הקדשה חתומה לסניף המפלגה הנאצית בשרונה, 1937

Berge, Buddhas und Bären, Forschung und Jagd in geheimnisvollem Tibet [הרים, בודהות ודובים, מחקר וציד בטיבט המסתורית], מאת Ernst Schäfer. הוצאת Paul Parey. ברלין, 1933. גרמנית.

לפני דף השער, הקדשה קצרה (גרמנית) לחברי סניף המפלגה הנאצית בשרונה (Ortsgruppe Sarona), חתומה, בכתב-ידו של ראש האס. אס. היינריך הימלר. מתוארכת: ברלין, 9 בנובמבר 1937. שרונה היא המושבה הרביעית שהקימו הגרמנים הטמפלרים בארץ ישראל במחצית השנייה של המאה ה-19. עם עליית הנאצים לשלטון בגרמניה, הוקם בה הסניף הראשון של המפלגה הנאצית בארץ ישראל. בשרונה נוסד גם המטה הראשון של תנועת הנוער ההיטלראי, ה"היטלר יוגנד". עם פרוץ מלחמת העולם השנייה התגייסו רבים מתושבי שרונה לכוחות הלוחמים הגרמנים (שירתו בוורמאכט ובאס. אס.); הטמפלרים בארץ ישראל הוכרזו נתיני מדינת אויב, והמושבה הפכה למחנה מעצר בריטי.

316, [4] עמ' + לוחות איורים, 22 ס"מ. מצב טוב-בינוני. כריכה מעט רופפת, פגומה. כתמים. שתי חותמות-דיו גרמניות משרונה: "D.A.F Bucherei Sarona" ו-"Deutscher leseverein Sarona Bei Jaffa" [מועדון קריאה גרמני, שרונה, יפו].

■ מצורף: דף מודפס במכונת כתיבה (עברית וגרמנית) – הזמנה מטעם "לשכת מיפלמן אמן" (Freimaurer Loge Mueffalman zur Treue) לשכה של ארגון הבונים החופשיים בתל-אביב), לשני אירועים אשר יתקיימו בלשכה: "מסבת-קלוב בה ירצה האח הרמן על 'הרהורים על מדיניות הבניה החפשית'", והרצאה בנושא "היהודים בתור גזע ועם-התרבות בעבר ובעתיד". תל-אביב, 17 בפברואר 1942. גרמנית ועברית.

דף 26 ס"מ. סימני קיפול. כתמי חלודה במרכז הדף.

פתיחה: \$1,500
הערכה: \$3,000-5,000

107

107. "דרכון-חסות" חתום בידי חסיד אומות העולם ראול ולנברג

Alexander (Sandor) Deveny מטעם שגרירות שוודיה ב-26 בספטמבר 1944. גרמנית והונגרית.

לפנינו "דרכון-חסות" המעיד כי האוחז בו הוא בן חסותה של שוודיה. חתום בכתב-ידו של השגריר השוודי Carl Ivan Danielsson, בשתי חותמות של שגרירות שוודיה בבודפשט, ובחתימה נוספת (חתימה זריזה ונטולת צורה ברורה) - חתימת ידו של ראול ולנברג. פעולת שגרירות שוודיה בבודפשט למען היהודים החלה זמן קצר לאחר כיבוש הונגריה בידי הגרמנים ב-1944. השגריר השוודי, דניאלסון, הנפיק דרכונים שוודיים זמניים ליהודים הונגרים שלהם קשרי משפחה או קשרי מסחר עם נתינים שוודים. ביולי 1944, לאחר שרבים מיהודי הונגריה נשלחו לאושוויץ, נשלח ראול ולנברג מטעם משרד החוץ השוודי בבודפשט לסייע להצלת היהודים אשר נותרו בעיר. השלטונות ההונגריים והגרמנים כיבדו לרוב את סמכות שגרירות שוודיה, ו-ולנברג הצליח להנפיק אלפי "דרכוני חסות" אשר הגנו על היהודים, על אף שלא היה להם תוקף חוקי. ולנברג לא הסתפק בהנפקת הדרכונים ופעל בדרכים נוספות להצלת יהודי הונגריה. בין היתר, הקים בתי מחסה ליהודים, והפעיל לחצים שונים על בכירים במשטר הנאצי לעצירת משלוחי היהודים לאושוויץ. על-פי העדויות, אף נהג להגיע לתחנת הרכבת אשר בה רוכזו היהודים לקראת המשלוח לאושוויץ, בדרישה להוריד מהרכבת את האוחזים לכאורה ב"דרכוני חסות". ב-1966 הוכר ראול ולנברג בידי "יד ושם" כחסיד אומות העולם.

דף 34 ס"מ. מצב טוב-בינוני. סימני קיפול, מעט כתמים. קרעים בקווי הקפל.

■ מצורפים מסמכים נוספים אשר היו שייכים ל-Alexander (Sandor) Deveny מן השנים 1938-1945 (הונגרית).

מתיחה: \$5,000

הערכה: \$10,000-15,000

107. "Protective Passport" Signed by Raoul Wallenberg, "Righteous Among the Nations"

Schutz –Pass ["Protective passport"], given to Alexander (Sandor) Deveny, on behalf of the Swedish ambassador on September 26th 1944. German and Hungarian.

The "Protective passport" testifies that the one possessing it is under the protection of the state of Sweden. Signed by Carl Ivan Danielsson, the Swedish ambassador, by hand, accompanied with two stamps of the Swedish embassy in Budapest, and with another signature (a quick and formless signature) - by the hand of Raoul Wallenberg.

The activity of the Swedish ambassador in Budapest to help the Jews began just a short while after the 1944 German occupation of Hungary. The Swedish ambassador, Danielsson, issued Swedish temporary passports for Hungarian Jews who had family or commercial ties with Swedish subjects. In July 1944, after many of the Hungarian Jews have already been sent away to Auschwitz, Raoul Wallenberg was sent to Budapest by the Swedish foreign ministry to help assist the Jews who were still left in the city.

The Hungarian and German authorities usually respected the authority of the Swedish ambassador,

and Wallenberg has managed to issue thousands of "protective passports" which protected the Jews, even though they weren't valid by law. Wallenberg also acted in other ways to save the Hungarian Jews. Part of this activity was the establishment of safe-houses for Jews, and the attempts to pressure the Nazi-regime seniors to stop the transportation of Jews to Auschwitz. According to testimonies, he used to arrive to the train station where the Jews were all gathered before a transport to Auschwitz took place, demanding to let loose the ones holding the "protective passports". In 1966 Raoul Wallenberg was proclaimed "Righteous among the Nations" in a ceremony in "Yad Vashem".

Page of 34 cm. Fair-good condition. Folding marks, slight spotting. Tears within the folding mark.

■ Enclosed are additional documents, which used to belong to Alexander (Sandor) Deveny from the years 1945-1938 (Hungarian).

Opening price: \$5,000

Estimate: \$10,000-15,000

108

108. Silver Goblet - Engraved Dedication by Dora Fuchs - Secretary of Mordechai Chaim Rumkowski – Lodz Ghetto, 1941

A small goblet with an engraved dedication written in Polish, by Dora Fuchs. Lodz Ghetto (Litzmannstadt) 1941. Silver (marked).

At the front of the goblet a dedication is engraved in Polish: "kochanemu samusiowi w dniu urodzin od Dory Fuchs" [to the dear Samush on your birthday, from Dora Fuchs]. A round frame with floral ornamentation circles the inscription. "Litzmannstadt Getto" is inscribed at the bottom, together with the date: 9.X.1941

Dora Fuchs, a native of Hannover, was the head secretary of Mordechai Chaim Rumkowski, chairman of the Judenrat in the Lodz Ghetto (served at this position until the elimination of the Ghetto). Dora's brother, Bernard Fuchs (1916-1998, after the war he immigrated to America and changed his name to Bert Fleming), was one of the main figures in the Judenrat and one of the executives in the department of employment at the Ghetto.

Fuchs' name is mentioned frequently in interviews with holocaust-survivors conducted by the Holocaust Museum in Washington. These interviews are transcribed and archived as part of the museum's collection of recorded testimonies. In these Fuchs is described as a charismatic and dominant woman, who was involved with all aspects of administration in the Ghetto.

Dora married the brother of Eric Jakobovitch (second in command to Rumkowski) after World War II. For more details please see the enclosed material.

Height: 7.5 cm. Base diameter: 5 cm.

Opening price: \$5,000

Estimate: \$6,000-8,000

108. גביע כסף - הקדשה חרוטה מאת דורה פוקס - מזכירתו של מרדכי חיים רומקובסקי - גטו לודז', 1941

גביע קטן עם הקדשה חרוטה בפולנית, מאת דורה פוקס. גטו לודז' (ליצמנשטט), 1941. כסף (חתום).

בחזית הגביע הקדשה חרוטה בפולנית: "kochanemu samusiowi w dniu urodzin od Dory Fuchs" [לסמוש היקר ביום הולדתך, מדורה פוקס]. סביב ההקדשה מסגרת עגולה ועיטורי פרחים. בתחתית הכיתוב: "Litzmannstadt Getto", והתאריך: 9.X.1941. דורה פוקס (Fuchs), ילידת הנובר, היתה מזכירתו הבכירה של מרדכי חיים רומקובסקי, יו"ר היודנראט בגטו לודז' (החזיקה בתפקיד זה עד לחיסול הגטו). אף אחיה של דורה, ברנרד פוקס (1916-1998; לאחר המלחמה ולאחר שהיגר לארה"ב שינה ברנרד את שמו לשם Bert Fleming), היה מבכירי היודנראט וממנהלי מחלקת התעסוקה בגטו.

שמה של פוקס נזכר רבות בראיונות שקיים מוזיאון השואה בווישינגטון עם ניצולי שואה, ואשר מתומללים ושמורים כחלק מאוסף העדויות המוקלטות של המוזיאון. מן העדויות הללו מצטיירת דמותה של פוקס כאישה דומיננטית וכריזמטית, שהיתה מעורבת בכל ענייני הגטו.

לאחר המלחמה נישאה דורה פוקס לאחיו של אריק יעקובוביץ (Eric Jakobovitch), שהיה אף הוא מבכירי היודנראט ושימש כסגנו של רומקובסקי. למידע נוסף אודותיה, ראה חומר מצורף.

גובה: 7.5 ס"מ. קוטר הבסיס: 5 ס"מ.

פתיחה: \$5,000

הערכה: \$6,000-8,000

109a

109. Ceramic Hanukkah Lamp – Central Committee of Liberated Jews in Munich

Ceramic Hanukkah Lamp, created for She'erit HaPleita in Germany. Munich, 1947.

Lamp in the shape of a cut down tree, half of which falls to the ground. The sun is located on the stump, on the tip of a young branch just starting to grow.

Inscribed in the center: "Central Committee in Munich 1948" – the "Central Committee of Liberated Jews in the American Zone in Germany".

On the base appears a stamp "Made by She'erit HaPleita in German Exile" (Hebrew; blurred).

Max. length – 25 cm, height – 11 cm. Good condition. Minor damages.

Opening price: \$5,000

Estimate: \$7,000-10,000

109. חנוכיית קרמיקה - הוועד המרכזי של היהודים המשוחררים במינכן

חנוכיית קרמיקה, יוצרה עבור שארית הפליטה בגרמניה. מינכן, 1947.

חנוכייה בצורת גזע עץ כרות, שחציו מוטל על הקרקע. השמש ממוקם על הגדם, בקצה ענף צעיר המצוי בראשית צמיחתו המחודשת.

במרכז מופיע הכיתוב "הוועד המרכזי במינכן התש"ח" - הוא "הוועד המרכזי של היהודים המשוחררים באזור האמריקני בגרמניה". בתחתית חותמת "תוצרת שארית הפליטה בגלות גרמניה" (מטושטשת).

אורך מירבי - 25 ס"מ, גובה - 11 ס"מ. מצב טוב. פגמים קלים.

פתיחה: \$5,000

הערכה: \$7,000-10,000

109b

110a

ספרד וספר עמק הבכא. את האירועים ההיסטוריים קושרים מחוגי-שעון ותחתיהם מופיע ציור של שלד המצביע על המספר הסימבולי "6000000", נוצה (לכתיבה) ומשפט המצווה: "זאמלט און פארציכנט!" - קנוס וקשום - המתייחס לתפקידה של הועדה ההיסטורית המרכזית בתייעוד קורות היהודים בתקופת השואה. האמן פנחס שולדנריין נולד בפולין ולמד באקדמיה לאמנות בוורשה. לאחר השואה ייסד סטודיו לאמנות באיזור מחנה העקורים זלצהיים (Zeilsheim) בסיוע הג'וינט ושם יצר את עבודתו המפורסמת "יזכור". העביר שעורי אמנות לילדים במחנות העקורים ויצר עבודות בהשפעת השואה. בשנת 1947 היגר לארצות-הברית, התיישב בניו-יורק וכעבור מספר שנים שינה את שמו ונקרא Paul Sharon. בניו-יורק עבד כאמן-גרפי עצמאי ועבור האחים שולצינגר עד מותו בשנת 1998.

42x60 ס"מ. מצב טוב. סימני קיפול. כתמים קלים. קרעים מזעריים בשוליים (בקוי-הקפל). סימני קיפול. ממוסגרת.

איורי שתי הכרזות מופיעים בקטלוג התערוכה "מהחורבן האחרון - פון לעצטן חורבן, תערוכה - אויסשטעלונג" (הוצאת הועדה ההיסטורית המרכזית, מינכן, 1948). איור הכרזה הראשונה מופיע על כריכת הקטלוג. ראה קטלוג "קדם" 31, פריט מס' 429.

פתיחה: \$2,000

הערכה: \$3,000-5,000

110. שתי כרזות בהוצאת "הועדה ההיסטורית המרכזית" - מינכן, 1947-1948

שתי כרזות מאוירות בהוצאת ה-Central Historical Commission at the Central Committee of Liberated Jews in the American Zone of Occupation in Germany [הועדה ההיסטורית המרכזית שליד ועד שארית הפלטה באזור האמריקני בגרמניה]. מינכן, [8-1947].

1. העלפט שרייבן די געשיכטע פון לעצטן חורבן [עזרו לכתוב את סיפור החורבן האחרון]. מינכן, 1947.

כרזה הקוראת לתייעוד עדויות מתקופת השואה, עם איור מרשים מאת "פ. שווארץ" (חתומה ומתוארכת בדפוס). באיור נראות שלוש דמויות על רקע גדר-תיל. בחזית קולמוס, קסת דיו ומגילה פתוחה, ריקה, פרט למילים "ויהי בימי" הכתובות בתחילתה בדיו אדומה. 58x42 ס"מ. מצב טוב. כתמים קלים. סימני קיפול. קרעים בקוי-הקפל. קרע באורך של כ-6 ס"מ בחלקה העליון של הכרזה. סימני קיפול. ממוסגרת.

2. "זכור את אשר עשה לך עמלק!". מינכן, [כנראה, 1948].

כרזה עם איור מרשים מאת פנחס שולדנריין (חתום בדפוס), המתאר את רדיפות העם היהודי לאורך ההיסטוריה ואת הספרים שנכתבו בעקבות כך: שעבוד מצרים וההגדה של פסח; חורבן בית המקדש ומגלת איכה; גזרות ת"ח ות"ט וספר יון מצולה; גרוש

110. Two Posters Issued by the "Central Historical Commission at the Central Committee of Liberated Jews in the American Zone of Occupation in Germany" – Munich, 1947-1948

Two illustrated posters by the Central Historical Commission at the Central Committee of Liberated Jews in the American Zone of Occupation in Germany, Munich, 1947-1948.

1. Helft schreiben di Geschichte von letzte Hurban [Yiddish: help writing the story of the last devastation]. Munich, 1947.

A poster calling for the documentation of testimonies from the time of the Holocaust, featuring an impressive illustration by "F. Schwartz" (signed and dated in print). Three figures appear in the illustration on the backdrop of a Barbed wire. At the front appear a pen, ink and an inkwell together with an open empty scroll, with only these words written on it: "It was in the days of..." (Hebrew). The inscriptions are written in red ink.

42X58 cm. Good condition. Slight spotting. Folding marks. Tears around the folding marks. A tear of ca. 6 cm located at the upper part of the poster. Framed.

2. "Remember what Amalek did to you!" - Munich [probably 1948].

A poster with an impressive illustration by Pinchas Schuldenrein (signed in print), depicting the persecutions suffered by the Jewish people throughout the ages along with the books which were subsequently written on the subject: The enslavement in Egypt and the Passover Haggadah; the devastation of the temple and the Book of Lamentations; the events of 1648-49 and the book of Yaven Metzulah; the expulsion from Spain and the book Emek Habakha. The historical events are linked by clock hands, under which appears a drawing of a skeleton pointing to the symbolic number "6000000", a feather (for writing) and a line commanding: "Sammelt un Vorzeichnet" - collect and write-down, referring to the role of the Central Historical Committee in documenting the history of the Jews at the time of the Holocaust.

The artist Pinchas Schuldenrein was born in Poland and studied in the Warsaw Academy of Arts. After the Holocaust he established an art studio in the area of the displaced-persons camp in Zeilsheim with the aid of the JDC, where he created his famous work – "Yizkor". He gave some art lessons to children in the displaced-persons camps and his work was influenced by the Holocaust. In 1947 he immigrated to the USA and

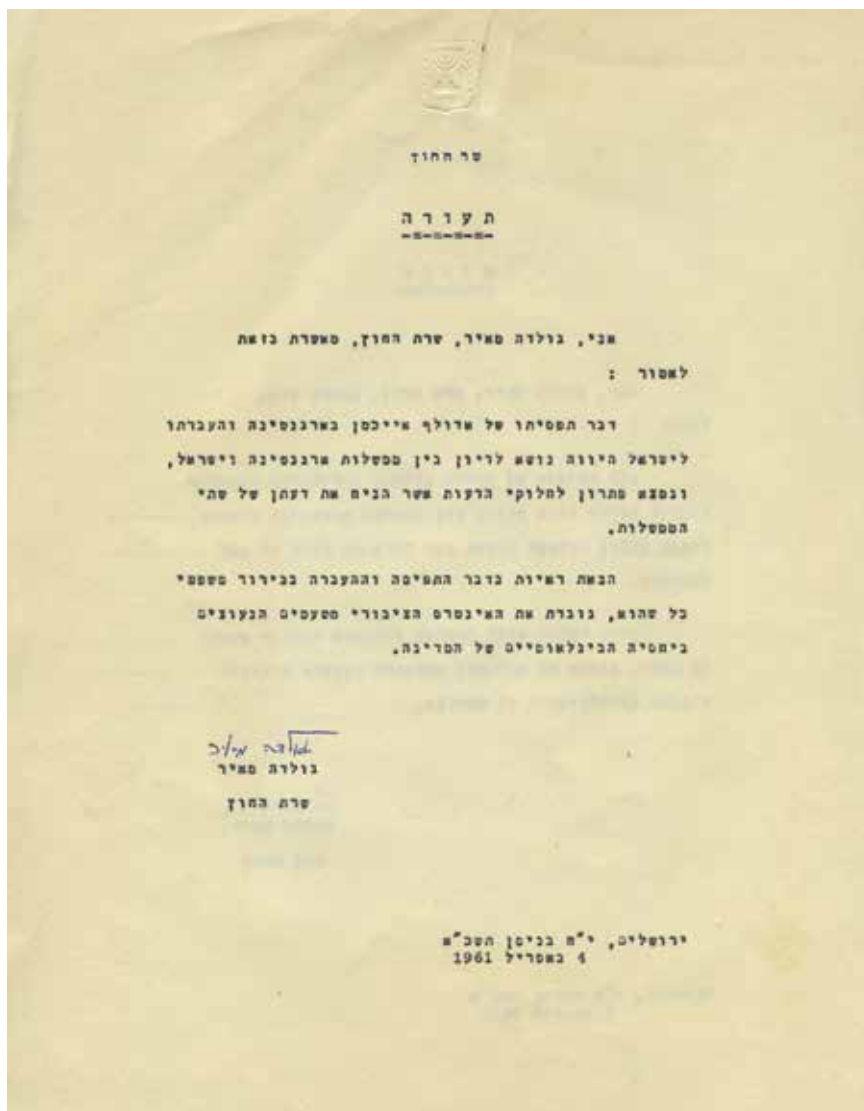
110b

settled in New York. A few years later he changed his name to Paul Sharon. In New York he worked as an independent graphic artist and for the Schlesinger Brothers, until his death in 1998.

42X60 cm. Good condition. Folding marks. Slight spotting. Slight tears around the edges (around the folding marks). Framed.

The illustrations of both posters appears in the catalogue of the exhibition "From the Last Devastation – Von Letzten Hurban, Exhibition – Ausstellung" (Hebrew and Yiddish – printed by the Central Historical Committee, Munich, 1948). The illustration from the first poster appears on the cover of the catalogue. See also "Kedem"'s catalogue no. 31, item no. 429.

Opening price: \$2,000
Estimate: \$3,000-5,000

111a

111. אוסף מסמכים – חומרים משפטיים וטיוטות של צוות התביעה במשפט אייכמן

היה חבר צוות התביעה במשפט אייכמן וכפי העולה מהמסמכים שלפנינו, היה אמון על איסוף החומר המשפטי המכשיר את חטיפתו של אייכמן ואת עצם קיום המשפט.

הארכיון שלפנינו כולל:

- מסמכים מטעם שבתאי רוזן, היועץ המשפטי של משרד החוץ בירושלים – "תעודות עובד ציבור בבית המשפט המחוזי בירושלים בענין היועץ המשפטי נגד אדולף אייכמן"; ומסמכים נוספים מטעם משרד החוץ, שעניינם ליבון היחסים בין ממשלות ישראל וארגונתיה, בעקבות חטיפתו של אייכמן – "ממשלות ישראל וארגונתיה... מחליטות בזה לראות כמחוסלת את התקרית שנבעה מהפעולה שבוצעה על-ידי אזרחים ישראלים ואשר היה בה משום פגיעה בזכויות יסוד של המדינה הארגנטינית".
- ארבע תעודות בנושא הנ"ל, מטעם שרת החוץ גולדה מאיר, בהן נכתב "אני, גולדה מאיר, שרת החוץ, מאשרת בזאת לאמור: דבר תפיסתו של אדולף אייכמן בארגונתיה והעברתו לישראל היו נושא לדיון בין ממשלות ארגונתיה וישראל, ונמצא פתרון לחלוקי

אוסף מסמכים מעזבונו של המשפטן צבי טרלו, חבר צוות התביעה במשפט אייכמן. 1961–1962 (ושנים נוספות).

משפט אייכמן, שהתנהל ב"בית העם" בירושלים בשנת 1961, זכה להתייחסות נרחבת בתקשורת הישראלית ואף באמצעי התקשורת הבינלאומיים, בעיקר בשלבים הראשונים שלו ובפסק הדין. בעולם ציינו את המשפט כמאורע הבא לעשות צדק היסטורי, כשהקורבן דן את תליינו. אולם, יש שטענו שמבחינה משפטית, למדינת ישראל לא הייתה הזכות לדון את אייכמן והוא היה צריך להישפט בפני בית דין נייטרלי או בינלאומי. השפעתו של משפט אייכמן על החברה הישראלית היתה גדולה: רבים מניצולי השואה פתחו את סגור לבם בעת עדותם, וכך גברה תודעת השואה בציבור הישראלי ובעולם, כמו גם האמפתיה כלפי הניצולים.

החומרים שלפנינו שימשו את עו"ד צבי טרלו (1932–2010) – עו"ד ומשפטן אשר שימש כיועץ המשפטי לכוחות צה"ל באזורי יהודה ושומרון (לאחר מלחמת ששת הימים, יועץ בכיר לשר המשפטים, מנכ"ל משרד המשפטים ושוטף בבית הדין הארצי לעבודה. טרלו

הדעות אשר הניח את דעתן של שתי הממשלות". שלוש מהתעודות חתומות בידי מאיר.

■ חוברות "חומר משפטי", מוגשות על-ידי גדעון האוזנר (עברית ואנגלית); עותקים של כתב האישום, מטעם היועץ המשפטי לממשלה (עותק בעברית ועותק באנגלית); עותקים של פסק הדין (עותק בעברית ועותק באנגלית, הדפסות פנימיות, משוכפלות); וחומרים משפטיים אחרים ממהלך המשפט (משוכפלים).

■ חוברת "Israel v. Eichmann – A Study in International, Comparative and Domestic Law (Amended Version)" מאת ד"ר יעקב רובינזון, יועץ לתובע של ארצות הברית במשפטי נירנברג ויועץ לתובע של מדינת ישראל במשפט אייכמן.

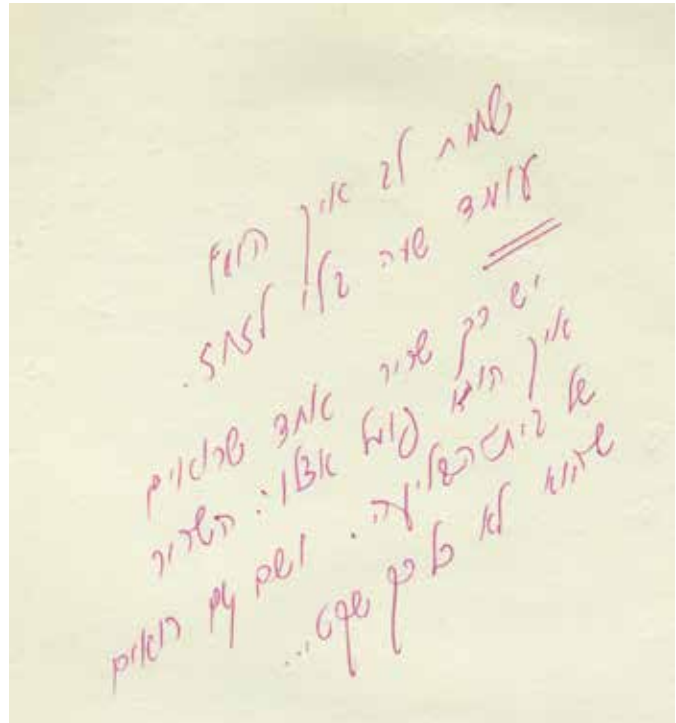
■ מאות דפים מודפסים ובכתב יד, שעניינם הטיעון המשפטי המוקדם, "בעיית החטיפה", שאלת סמכות בית המשפט לשפוט את אייכמן ואיסוף חומרים משפטיים המכשירים את חטיפתו של אייכמן בארגנטינה והבאתו לדין בישראל; תזכיר "בשולי הבעיות המשפטיות של פרשת אייכמן" ותזכירים נוספים בנושא עשיית דין בפושעי מלחמת העולם הראשונה (מספר מסמכים ממוענים אל גדעון האוזנר, היועץ המשפטי לממשלה והתובע הראשי במשפט).

■ פרוטוקולים של ישיבות, עם הערות ותיקונים בכתב יד.
■ מספר מסמכים שעניינם פעילות הועדה הבינלאומית לבדיקת פשעי מנגלה.

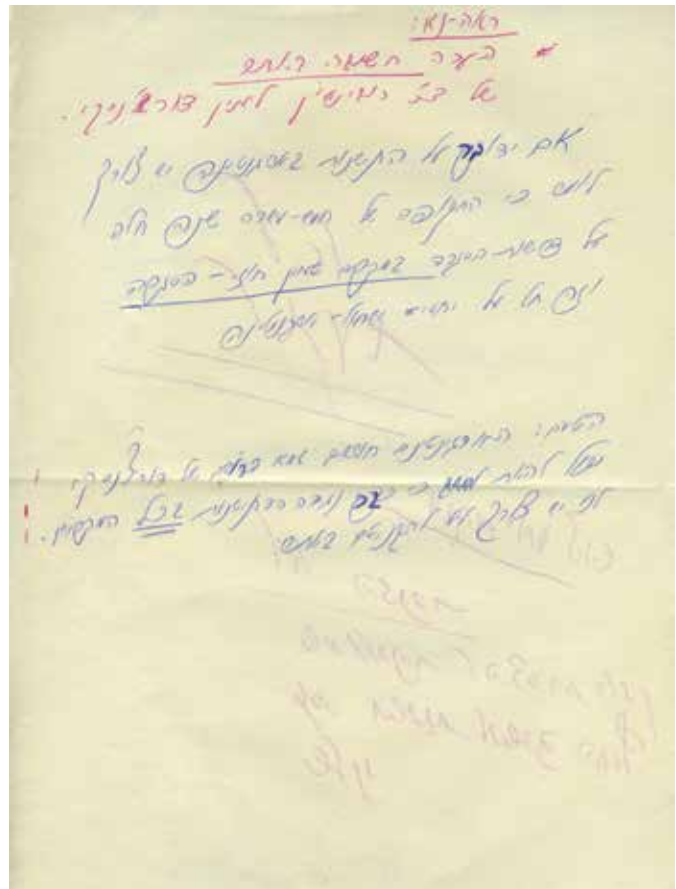
■ תיקייה ובה טיוטות נאום הסיכום במשפט אייכמן, מודפס במכונת כתיבה, עם תיקונים והוספות בכתב ידו של טרלו.
■ ארבע חוברות מודפסות (הוצאת מרכז ההסברה במשרד ראש הממשלה, ירושלים) – "נאום הפתיחה"; "פסק הדין וגזר הדין"; "נאום הסיכום"; "הערעור". בחוברות נאום הפתיחה ונאום הסיכום מופיעות הקדשות בכתב ידו של טרלו.

■ שבעה תצלומים (שחור לבן) מאולם המשפט.
■ עשרות פרוטוקולים (דפים משוכפלים) ודפים מודפסים במכונת כתיבה.
סה"כ כולל האוסף מאות מסמכים. מצב משתנה.

פתיחה: \$12,000
הערכה: \$15,000-20,000

111b

111c

111. Collection of Documents – Legal Documents and Drafts of the Eichmann Trial Prosecution Team

Collection of Documents from the Estate of Attorney Zvi Terlo, Member of the Eichmann Trial Prosecution Team, 1961-1962 (and additional years).

The Eichmann trial, which was held in "Beit Ha'am" in Jerusalem in 1961, aroused much interest on the part of the Israeli and international media, mainly at its early stages and while the verdict was announced. The world viewed the trial as historic justice. However, some claimed that legally, the State of Israel did not have the right to judge Eichmann and he had to be brought to trial before a neutral or an international court. The influence of the Eichmann Trial on Israeli society was immense: numerous holocaust survivors opened their hearts for the first time through their testimonies and the trial aroused the awareness to the Holocaust in Israeli and international public as well as empathy towards the survivors.

The documents in this collection served attorney Zvi Terlo (1932-2010) – a jurist and attorney who served as a legal advisor to IDF in Judea and Samaria (after the Six Day War), senior consultant to the Minister of Justice, General Director of the Ministry of Justice and a Labor Court Judge. Terlo was a prosecution team member in the Eichmann Trial and as is evident in the documents, Terlo was in charge of preparing the legal material justifying the right to kidnap Eichmann and to hold the trial.

The archive includes:

- Documents on behalf of Shabtai Rosen, Legal Adviser of the Ministry of Foreign Affairs in Jerusalem – "Civil Servant Card in the District Court in Jerusalem concerning the Legal Adviser against Adolf Eichmann"; and other documents issued by the Foreign Affairs Ministry, regarding clarification of relationship between the Israeli and Argentinean governments, following the kidnapping of Eichmann – "the governments of Israel and Argentina...decide herewith to regard as cancelled the incident carried out by Israeli civilians and which inflicted the basic rights of the Argentinean State".
- Four documents regarding the above mentioned subject, issued by Foreign Affairs Minister Golda Meir, where it is written "me, Golda Meir, Minister of Foreign Affairs, certify herewith: the capture of Adolf Eichmann in Argentina and his transfer to Israel where subjects of discussions between the governments of Argentina

and Israel, and a solution was found to the disagreements, acceptable by both governments". Three of the documents are signed by Meir.

- Pamphlet, "Legal Material" submitted by Gideon Hausner (Hebrew and English); copies of the Bill of Indictment, issued by the Government Legal Adviser (a copy in Hebrew and a copy in English); copies of the verdict (a copy in Hebrew and a copy in English, internal prints, stenciled); and other legal documents of the trial's process (stenciled).

▪ Pamphlet, "Israel v. Eichmann – A Study in International, Comparative and Domestic Law (Amended Version)" by Dr. Ya'akov Robinson, consultant to the US prosecutor in the Nuremberg Trials and a State of Israel consultant in the Eichmann Trial.

- Hundreds of typewritten and handwritten leaves, related to the pre-trial arguments, "problem of kidnapping", issue of the court's authority to judge Eichmann and assembling legal material which justifies Eichmann's kidnapping in Argentina and bringing him to judgment in Israel; memorandum: "marginal legal problems of the Eichmann Affair" and additional memorandums regarding judgment of WW I war criminals (some of the documents are addressed to Gideon Hausner Attorney General and Chief Prosecutor in the trial).

- Protocols of meetings with handwritten comments and corrections.

- Several documents concerning the International committee investigating Mengele's crimes.

- Folder with a draft of the closing argument for the Eichmann Trial, typewritten, with corrections and additions handwritten by Terlo.

- Four printed brochures (issued by the Prime Minister's Center of Information, Jerusalem) – "Opening Statement"; "Verdict and Sentence"; "Closing Argument"; "Appeal". The brochures include the opening statement and the closing argument with dedications handwritten by Terlo.

- Seven photos (b/w) of the court room.

- Tens of protocols (stenciled) and typewritten leaves.

Total of hundreds of documents. Condition varies.

Opening price: \$12,000

Estimate: \$15,000-20,000

112

112. יומנה של אנה פראנק – מהדורות ראשונות – הולנדית, עברית ויידיש

המחבוא ובני משפחת פרנק הועברו למחנה המעבר המשטרתי ליהודים וֶסְטְבֹּרֶק, וממנו הועברו כעבור חודש למחנה ההשמדה, אושוויץ. ב-28 באוקטובר 1944 הועברו אנה ואחותה מרגוט למחנה הריכוז ברגן בלזן, שם נפטרו מטיפוס הבהרות.

במשך השנתיים ששהתה במחבוא ניהלה אנה יומן, המתעד תיעוד מדויק את חייה שלה ואת חייהם של שאר המסתתרים במחבוא. היומן התגלה ע"י בעלי הבית בה הסתתרה המשפחה ונמסר אחרי המלחמה לאביה של אנה, היחיד מבני המשפחה ששרד את השואה. עם פרסומו לראשונה כספר, בשנת 1947, יומנה של אנה פראנק הכה גלים בלב קוראים בכל רחבי העולם. הספר תורגם למעלה מ-70 שפות ופורסם ביותר מ-60 מדינות, הומחז (המחזה זכה בפרס פוליצר בשנת 1955) והוסרט (עבור תפקידה בסרט שיצא בשנת 1959 השחקנית שלי ווינטרס זכתה באוסקר; את הפסלון היא תרמה לבית אנה פראנק באמסטרדם). בסוף שנות ה-50 הפך הספר לרב מכר בישראל. הספר נכנס לרשימת הספרים שנקראו בבתי הספר התיכוניים ומערכת "דבר" שלחה את הספר כשי למנויי העיתון.

יומנה של אנה פראנק הוא רב מכר בינלאומי ששומר על מעמדו לאורך שנים. זהו רב המכר הגדול ביותר בשפה ההולנדית והיומן האישי הנמכר ביותר בכל הזמנים. הספר נבחר דרך קבע כאחד מעשרת הספרים החשובים שפורסמו במאה ה-20. הוא נחשב לאחד מספרי העיון (non-fiction) הנמכרים ביותר בכל הזמנים, ליומן האישי המפורסם ביותר של העת החדשה, ליצירה המפורסמת ביותר של בן-עשרה, ליצירה הספרותית החשובה ביותר על השואה, וליצירה הספרותית המפורסמת ביותר שנכתבה ע"י יהודי במאה ה-20.

פתיחה: \$2,000

הערכה: \$4,000-6,000

"אנה פרנק, יומנה של נערה, 14 ביוני 1942 – 1 באוגוסט 1944" – שלשה עותקים; מהדורות ראשונות של הספר בהולנדית (המהדורה הראשונה שפורסמה בשפה כלשהי), עברית ויידיש.

1. Het Achterhuis [הבית האחורי]. אמסטרדם: הוצאת Contact, 1947. מהדורה הולנדית ראשונה. הודפס ב-1,500 עותקים בלבד. המהדורה ההולנדית היא המהדורה הראשונה של 'יומנה של אנה פראנק' שפורסמה בשפה כלשהי. מהדורה זו הקדימה בחמש שנים את המהדורה באנגלית, שיצאה רק ב-1952.

א, 253 עמ', 19 ס"מ. מצב טוב. דפים נקיים (כתמים בודדים). כריכה קשה, מעוטת קלות, עם כתמים ופגמים קלים, בעיקר בשוליים ובשרה. ללא מעטפת.

2. יומנה של נערה. תרגום מההולנדית: ש. [שמואל] שניצר. הוצאת "קרני", ירושלים. דפוס "דבר", תל-אביב 1953. מהדורה עברית ראשונה.

220 עמ', 19.5 ס"מ. מצב טוב. מספר כתמים וקרעים. כריכה קשה, עם מעטפת הנייר המקורית (קרעים ופגמים קלים במעטפת). תווית חנות ספרים על פנים הכריכה הקדמית.

3. טאגבוך פון א מיידל. תרגום: יהושע שילוני (שלייען). הוצאת "מנורה". תל-אביב, 1958. מהדורה ראשונה ביידיש.

322, [1] עמ', 20.5 ס"מ. מצב טוב. כתמים, רובם בדפים הראשונים והאחרונים. פגעי עש קלים בכריכה האחורית ובחלק מן הדפים. פגמים קלים בכריכה.

אנליס מארי "אנה" פראנק (1929-1945), ילידת פרנקפורט. לאחר עליית הנאצים לשלטון עברה משפחתה להתגורר בהולנד. ביולי 1942, עם התגברות רדיפת האוכלוסייה היהודית המקומית ע"י הכיבוש הנאצי, נכנסה משפחת פרנק למחבוא בדירת מסתור סודית בקומה העליונה של הבניין באמסטרדם בה עבד אוטו פראנק, אביה של אנה. הכניסה לדירת המסתור הייתה ממבואה מאחורי ארון ספרים מסתובב על ציר. ב-4 באוגוסט 1944 נחשף

112. The Diary of Anne Frank – Three First Editions - Dutch, Hebrew and Yiddish

"Anne Frank, The Diary of a Young Girl: June 14, 1942 – August 1, 1944" - Three copies, first editions of the book in Dutch (the first edition ever published), Hebrew, and Yiddish.

1. Het Achterhuis: Dagboekbrieven 14 Juni 1942 – 1 Augustus 1944 [The Annex: Diary Notes 14 June 1942 – 1 August 1944]. Amsterdam: Contact, June 1947. First Dutch edition. Only 1,500 copies printed. The Dutch edition was the first edition of Diary of a Young Girl ever published, preceding the first English language edition by five years.

XI, 253 pages, 19cm. Very Good condition. Clean leaves (light sporadic spotting). Hard cover. Boards lightly bowed, with light stains. No dust jacket.

2. Yomana Shel Ne'ara [Diary of a Young Girl]. Translated from Dutch by S. [Shmuel] Schnitzer. Jerusalem: Karni, 1953. First Hebrew edition.

220 pages, 19.5cm. Very Good condition. A few minor stains and tears. Hard cover, with the original paper dust jacket in Very Good condition (short, closed tears and slight chipping). Small bookshop label to the inner front cover.

3. Tagbuch Fon a Meidel [Diary of a Young Girl]. Translated by Yehoshua HaShiloni (Schleien). Tel Aviv: Menorah, 1958. First Yiddish edition.

322, [1] pages, 20.5cm. Good condition. Light spotting, mostly on the front and back pages. A few worming to the back cover and some of the back pages. Slight faults to the cover. No dust jacket as issued.

Annelies Marie "Anne" Frank (1929-1945) was born in Frankfurt and moved with her family to the Netherlands in 1933, after the Nazis came to power. As persecutions of the Dutch Jewish population increased, in July 1942, the Frank family went into hiding in a sealed-off room on the upper floor of the annex at the back of the building in which Otto Frank, Anne's father, worked. The entrance to their secret hiding place was behind a bookcase, which hid a concealed door. On August 4 1944, the hiding place was uncovered and the Frank family was transferred to the Westerbork transit camp, from where they were transported one month later

to the Auschwitz concentration camp. On October 28 1944, Anne and her sister Margot were moved to the Bergen-Belsen concentration camp, where they both died of typhus.

During the two years she spent in hiding, Anne Frank kept a diary in which she documented her life and the lives of the people who shared the hiding place with her. The manuscript of the diary was found after the family's arrest by the owners of the rooms in which the family had hidden. After the war they gave it to Anne's father, the only family member who had survived the Holocaust.

First published in 1947, the diary quickly received widespread critical and popular attention, touching readers all over the world. It was translated into more than 70 languages, published in over 60 countries and adapted to the theater (winning the 1955 Pulitzer Prize) and screen (for which Shelley Winters won the 1959 Academy Award, whereupon she donated her Oscar to the Anne Frank House in Amsterdam). In the 1950s the book became a best-seller in Israel. It was added to the high-school reading curriculum and the publishers of the Davar daily newspaper gifted the book to its subscribers.

Since it was first published, The Diary of Anne Frank has maintained its position as an international best-seller and a classic of 20th century literature. It is the biggest best-seller and most widely translated book ever published in the Dutch language, the most popular personal diary of all time and one of the 10 best-selling works of fiction ever. Almost 70 years on, the diary continues to hold its place at the top of many literary lists. It is consistently voted one of the 10 most important books published in the 20th century, the most famous diary of modern times, the most famous work by a teenager, the most famous work on the Holocaust and the most famous 20th century work by a Jew.

Opening price: \$2,000

Estimate: \$4,000-6,000

אל תתן למשך טמא: טעם טועת אטום. לנמאך מדחק הסבת מאענעם טמא
אל אביונים: נדכי עם אטע נאמנים. החסיד קיץ טהיר נאעם. אהר תחמים
כחם אב על פעם. אל מלך

אופס רובע הקן אנהל טמא. אמ כקן אל נאבדה על ס
יש למ אב וקן: כעם לא תכיר וזכרן לפעך עכר. בנות
ח נא את בק יקיר. נאמא דא על יר: קן אלו הנער
הקדוש. נפשו גלולה בפל. עטיו בעלים נאלי. אנר אלהיו על מאל: יחיד
קן הוקל לבי ענה נאמר אבי. הנה המל והעלים נפלא. ותלמה אין להביו:
אלן הליב מלהפלו. ענה נאמר לו. אלהים יאה לו. נידע יי את אל לו
במלחך לטהם עהדים. ואחרך לו אההדים. חשו מאוד נאהדים על
אחד ההדים. נא אש תלוה. אהיו עזי עולה. יחד במהבה. לולה. ילו
בעכבה מלה: נאה יחיד כ הנה הלה. נש להנו האנסה. אונת כב
מעשה. לא תחמול ולא תכסה: כי חסן ונכסן. לנבילא אסטון: האם תאנעני
סוף כוח. ונאמתי אלו. יאסון. ידיו וכליו עז. וחרבו עליו כקד. לשמו על
העלים טמא. והאל על העלים חק: נאמר כשט מאליו. נאביו קע אלו. ללחט
לם בעלי והנה יי נלב אלו. חק את אשר נעשה. האב על במ לא חסה.
אב אל כפיו נא. נאמא אלהים את ל אשר עשה. קנא למרחם משחר
נאורת בק תבחר. הנה אלו אחר. נעשה נא תאחר: חלפי אנכרת
תבן הטרדת. ותעלה תאודת. והיה הנה ותאודת. וזכרן לפעך בלח
לעב בספר יחז. בית עולם לא נחז. את אברהם ואת יצחק. קראין במים
למר בכח עזרה תעזר. נאמך כרחמים תפלו. כנה הלצן אל עזר

מכירה מס' 42 Auction No.

השתתפות טלפונית ☐ הצעה בכתב ☐
Phone Participation Absentee bid

טופס הצעת מחיר לפריטים
Absentee / Telephone Bidding Form

כתובת Address שם מלא Full Name
טלפון Tel פקס Fax סלולרי Cellular
דואר אלקטרוני Email ת.ז./דרכון ID/Passport No.
תאריך Date חתימה Signature

מספר פריט	שם ותיאור הפריט	*מחיר מירבי מוצע ב-\$	שובר שוויון
Item No.	Name and Description of Item	Max. Offered Price in US\$	Tiebreaker

*לא כולל עמלה ומע"מ not including commission and VAT

Instructions for Absentee Bidding:

Instructions for Absentee Bidding: This form is intended for those who wish to participate in the auction but can not attend it in person, or those who wish to participate in it by phone. Filling of this form acts as an instruction of the bidder to Kedem Auction House Ltd. to purchase for him the item/s which are listed in it at the lowest possible price, as long as it does not exceed the maximum price detailed in this offer. Filling this form acts as an obligation by the bidder to purchase the item at its opening price in case there aren't any other bids on the item by other potential buyers. Kedem will do its best to fill these instructions, but will not assume any responsibility for not executing these bidding instructions. In case the maximum offer of the bidder will be identical to another offer, the bidder can instruct Kedem Auction House Ltd. to raise his offer by one step by marking the column titled "Tiebreaker". This bid is in accordance and subjected to the conditions of purchase, as detailed at "terms of sale" section.

Buyers Premium: 23%.

הנחיות להגשת הצעת מחיר:

הטופס מיועד למבקשים להשתתף במכירה אך נבצר מהם מלהגיע או למבקשים להשתתף במכירה באמצעות הטלפון. מילוי הטופס מהווה הוראה של מגיש ההצעה לקדם - בית מכירות פומביות בע"מ לרכוש עבורו את הפריטים המופיעים בו, וזאת במחיר הנמוך ביותר האפשרי ובלבד שלא יעלה על המחיר המירבי המפורט להלן. מילוי הטופס מהווה התחייבות של מגיש ההצעה לרכוש את הפריט במחיר הפתיחה במקרה בו לא תהיה כל הצעה נוספת לרכישת הפריט מצד קונים אחרים. קדם תעשה כמיטב יכולת למלא את ההוראות. אולם, לא תוטל עליה שום אחריות בגין אי ביצוע ההצעות המכירה. במידה וההצעות של מגיש ההצעה תהיה זוהה להצעה אחרת, יכול מגיש ההצעה להורות לקדם - בית מכירות פומביות בע"מ להעלות את ההצעות במדרגה אחת נוספת על ידי סימון העמודה שכותרתה "שובר שוויון". הנני מאשר כי קראתי את תנאי המכירה והאחריות המופיעים בקטלוג ואני מסכים להם.

עמלת הקניה היא 23%.

www.kedem-auctions.com

office@kedemltd.com

פקס: 077-5140167

טלפון: 077-5140223

Terms of Sale

- "Kedem" Public Auction House ("Kedem") acts as agent for sellers of items to be offered for sale to the public ("the Sellers").
- "Kedem" will produce a catalogue for every sale ("The Catalogue"), which will include a list of items available at the sale, their serial numbers and opening prices. For the avoidance of doubt, information provided in the Catalogue, including opening prices, descriptions of items and any other information concerning the items, are solely for the purpose of information for potential buyers and are in no way to be construed as stand and/or obligation on behalf of "Kedem" and/or its employees and/or representatives.
- "Kedem" will appoint a person as manager of the sale ("the Auctioneer") who will be responsible on its behalf for the execution and management of the auction.
- The Auctioneer reserves the right to prevent participation in the auction of any person. The auctioneer reserves the right to determine the winner of each lot, to cancel the sale of any item (even after it's sold) or to re-enter it for sale, at his own discretion and at any stage whatsoever. The auctioneer also has the right to withdraw or add items to the sale and to add or withdraw from the Catalogue any information about an item to be offered in the auction on the basis of information received by "Kedem" after publication of the Catalogue.
- In order to participate in the auction, a potential purchaser must obtain a numbered paddle before the auction which will enable him to bid at the auction.
- The auction will be conducted using US Dollars as currency.
- On the fall of the hammer and the acknowledgment of the numbered paddle of the offeror by the Auctioneer, the offeror's offer will be binding and will be considered to be accepted and title to the item will pass to the offeror whose offer was accepted ("the Purchaser"), subject to the fulfillment by the Purchaser of all payment obligations to "Kedem" as set out hereunder.
- The amount mentioned in an offer at a sale by a Purchaser which is accepted ("the Hammer Price") shall be paid to "Kedem" by the Purchaser, together with the **commission of 23% of the Hammer Price** ("the Commission") and Israeli VAT on commission only. Payment to "Kedem" shall be effected immediately upon the conclusion of the auction but, at any event, not later than seven days after the date of the auction.
- Payment can be made in cash (New Israeli Shekels or US Dollars), check (NIS or US Dollars), credit card or via bank wire transfer.**
- A 3% discount will be given to buyers who remit payment within 7 days of the date of the auction, in cash (NIS or US Dollars), check (NIS) or bank wire transfer.**
- It is the responsibility of the buyer to collect the purchased items directly from the offices of "Kedem," or have them collected by a delivery service or courier on his behalf. In certain cases in which a buyer so requests, "Kedem" can, at its sole discretion and without taking or accepting any responsibility for damages or loss, pack and ship the items to the buyer, provided the buyer pays in advance for the full cost of shipping and handling. The cost of shipping and handling varies according to type, size and weight of the package, the shipping method and the shipping destination. For further information about shipping methods and charges, please contact "Kedem".**
- An item which is priced in US dollars will be calculated in New Israel Shekels in accordance with the representative rate of exchange as published by Israel Bank on the date of the auction.
- A Purchaser is liable to pay interest on any delay in payment, at the rate of 2% per month of the amount payable, with adjustments to index-link all outstanding amounts payable to the Dollar Exchange Rate.
- The purchaser, whether for himself or for another, is obliged to pay for the items and take them. The auctioneer has the right to take any means he thinks appropriate to ensure the purchaser keeps his obligation, among these to cancel a sale, sell the item to another, charge the purchaser with any expenses caused to the auctioneer including interest and index linkage, sue for compensation, delay the release of the item and add all expenses to the sum due.
- "Kedem" is responsible for the information given regarding the items' nature, originality and condition. However all information given by "Kedem", in its capacity as agent for the consignor, and based on accumulated information and the experience of its experts. It is entirely the responsibility of the prospective purchaser to check and inspect the items to determine condition, quality, authenticity, size, authorship during the allocated time prior to the auction. The purchaser may submit in writing, any doubts regarding the authenticity and condition of the item within 30 days of the sale. If it is proven to "Kedem" that there has clearly been an error in the information which was given relating to any item, "Kedem" shall refund any sums paid by the purchaser and the item shall be returned to the possession of "Kedem". Subject to this obligation, the purchaser shall have no claims and/or further demands with respect to that item.
- A purchaser is obliged to collect the purchased item and to fulfill his obligations to pay for the item no later than seven days from the date of the sale of the item. For the avoidance of doubt, the right to possession of the item will pass only once the purchaser has fully filled his payment obligations as set out in these conditions.

תנאי מכירה

- "קדם" – בית מכירות פומביות ("להלן "קדם") פועלת כשלווחה מטעם מוכרי הפריטים המוצעים למכירה פומבית.
- "קדם" תפיק קטלוג לכל מכירה (להלן: "הקטלוג") ובו יפורטו, בין היתר, הפריטים המוצעים למכירה, מספריהם ומחירי הפתיחה שלהם. למען הסר ספק, הנתונים המופיעים בקטלוג נועדו לשמש לצרכי מידע בלבד לקונה ואין בהם כל אחריות לגבי תאור, יחוס, בעלים קודמים, תקופה, מקור או כל נתון אחר.
- המחירים אשר מופיעים ברשימת הפריטים, היום מחירי מינימום ואינם מהווים הערכה.
- "קדם" תמנה אדם לתפקיד מנהל מכירה, שהיה אחראי מטעמה, בין היתר, לעריכת המכירה הפומבית וניהולה.
- מנהל המכירה שומר לעצמו את הזכות למנוע השתתפות במכירה מאנשים שאינו מעוניין בהשתתפותם. למנהל המכירה הסמכות הבלעדית לקבוע מי זכה במכירה, לבטל מכירה של פריט כלשהו (אם אחר מכירתו), או להעמידו מחדש למכירה וזאת עפ"י שיקול דעתו הבלעדי. כן רשאי מנהל המכירה להוסיף או להוציא פריט מהמכירה, או לשנות נתונים לגבי פריט המוצע למכירה שנתקבלו לאחר הדפסת הקטלוג.
- השתתפות במכירה מותנית בקבלת שלטית ממוספרת. הקונה בכוון יצטייד לפני המכירה, בשלטית ממוספרת כאמור, אשר תשמשו לצורך הצבעה במכירה.
- המכירה תתנהל בדולרים של ארה"ב.
- מחירי פטיש" לעניין המכירה הפומבית משמע הסכום הנקוב כהצעת קונה בכוון שהצעתו נתקבלה עפ"י תנאיה אלה. תיד לאחר הקשת ה"פטיש" והכרזת מספרו הסידורי של הקונה בכוון ע"י מנהל המכירה, תיחשב הצעת הקונה בכוון כנתקבלה והפריט שהוצג למכירה ייפוך לקניינו של אותו קונה מציע ההצעה (להלן: "הקונה הזוכה"), בכפוף לביצוע מלאו התחייבותיו לתשלום עפ"י הסכם זה. הקונה בכוון שהצעתו נתקבלה ישלם ל"קדם", בתוספת למחיר הפטיש, **עמלה בשיעור 23% בתוספת מע"מ** (על העמלה) התשלום המלא יעשה מיד בסיום המכירה.
- ניתן לשלם במזומן (שקלים או דולרים), המחאה (שקלים או דולרים), כרטיס אשראי או העברה בנקאית.**
- לקונה אשר ישלם תוך 7 ימים מיום המכירה במזומן (שקלים או דולרים), בהמחאה שקלית או בהעברה בנקאית, תיתן הנחה בסך 3%.**
- באחריות לקונה לראוץ להוצאת הפריטים שרכש, ישירות ממשרד "קדם", או באמצעות שליח או חברת משלוחים מטעמו. במקרה שהרוכש יבקש, "קדם" תוכל, ללא אחריות מצידה, לראוץ ולשלוח את הפריטים בתשלום מלא על חשבון הקונה. לתעריפי אריזה ומשלוח יש לפנות למשרד "קדם". המחיר מותנה בסוג האריזה, חברת המשלוח וארץ היעד.**
- תשלום בשקלים עבור פריט שמחירו נקוב בדולרים ארה"ב, יחושב לפי שער החליפין (שער יציג) של דולר ארה"ב המפורסם ע"י בנק ישראל ביום המכירה.
- כל פיגור בתשלום, יגרוור חיוב בריבית פיגורית על הסכום החייב בשיעור של 2% לחודש בתוספת הפרשי הצמדה לשער הדולר ארה"ב.
- הרוכש פריט כל שהוא, בין אם לעצמו ובין אם עבור אדם אחר, מתחייב לשלם עבור הפריטים לנגרו מהאמור לעיל, מובהר בזאת כי מידע הנמסר ע"י "קדם" ניתן במעמדה כשלווחה מטעם יעמוד בהתחייבותו ובין השאר גם לבטל מכירה, למכור הפריט לאחר, לחייב את הרוכש בהוצאות שנגרמו למנהל המכירה כולל ריבית והצמדה, להגיש תביעות פיצויים, לעכב שחרור הפריט ולהוסיף לסכום המגיע את ההוצאות שנגרמו.
- "קדם" אחראית כלפי הקונה בכוון ליתן מידע באשר למהות הפריט, מקוריותו ומצבו. מבלי לגרור מהאמור לעיל, מובהר בזאת כי מידע הנמסר ע"י "קדם" בכל הנוגע לשלווחה למקוריותו ומצבו וזאת לא יאוחר מ- 30 יום ממועד המכירה. היה ויוכח ל"קדם" שאכן נפלה טעות במידע הנמסר לגבי הפריט, תשיב "קדם" לקונה הזוכה את הסכום ששולם כנגד החזרת הפריט לחזקתה. ביצעה "קדם" הלכה כאמור, לא יהיו לקונה כל תביעות ו/או דרישות נוספות כלפיה.
- הקונה מתחייב לקבל לחזקתו את הפריט שרכש ולהשלים את התחייבותיו לתשלום לא יאוחר מששבו ממועד המכירה. למען הסר ספק, מסירת החזקה בפריט תעשה רק לאחר שהשלים הקונה את מלאו התחייבותיו לתשלום.
- "קדם" תייצג ללא תשלום לקוחות אשר נבצר מהם או אינם מעוניינים להשתתף במכירה. לקוחות אלו יתבקשו למלא עד יום המכירה את "טופס הצעת מחיר" המופיע בקטלוג המכירה או באחר האינטרנט של "קדם". למען הסר ספק, כל מעשה ו/או מחדל בקשר לייצוג כאמור, אין בהם כדי להטיל על "קדם" ו/או על הפועלים מכווח חבות מכל סוג. "טופס הצעת מחיר" יתקבל עד שלוש שעות לפני שעת המכירה.
- לקוחות המעוניינים להשתתף במהלך המכירה באמצעות הטלפון, מתבקשים לפנות מראש ובהקדם לצורך תיאום ראל יאוחר משלוש שעות לפני שעת המכירה.
- לבתי המשפט והסומכים בעיר ירושלים מוקנית סמכות השיפוט היחידה והבלעדית בכל סטסון הנוגע לעניינים הנכונים ו/או הקשורים לרכישת ו/או למסירת הפריט בין "קדם" לבין הקונה.
- בכל מקרה של חילוקי דעות, הנוסח העברי הוא הקובע.

- "Kedem" will represent, free of charge, potential purchasers who do not wish or who are unable to attend the auction. These potential purchasers are requested to complete the Rights to Bid form in the catalogue or website, no later than one day prior to auction. "Kedem" will not be liable, under no circumstances, for any error, emissions in connection therewith. Absentee bidding forms will be received no later than 3 hours before the auction.
- Any potential purchaser who wishes to participate in the auction via telephone shall make the necessary arrangements within a reasonable time before commencement of the auction and no later than 3 hours before the auction.
- The courts of Jerusalem, Israel, shall have the sole jurisdiction in any dispute between "Kedem" and the purchaser or any potential purchaser, based on the details of this agreement and/or related to the sale and/or to the transfer of any item.
- In any case of doubt the Hebrew version of this Terms Of Sale will be the binding document.

פריט 94 item